

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM MİMARLIK DERGİSİ

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

PRINT ISSN: 2148-8142 - ONLINE ISSN: 2148-4880

PRINT ISSN: 2148-4880 - ONLINE ISSN 2148-8142

(SAYI: 22 YIL: 2021 - ISSUE: 22 YEAR 2021)

İMTİYAZ SAHİBİ

“Bu Dergi Türk Patent Enstitüsü Tarafından Marka Tescili İle Tescillidir”

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

TMD DERGİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- 1 Dergimiz hakemli ve uluslararası indeksli bir dergidir. Her yayın en az iki alan uzmanı hakem tarafından değerlendirilmektedir. İki alan hakemi tarafından olumlu “yayınlanabilir” yönünde rapor almayan yayınlar dergimizde yayınlanmaz. Bu durum karşısında hiçbir yazar(lar) dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimizde yayınlanmaya hak kazanan “Etik Kurul Raporu” bulunan yayınlara dair etik kurul bilgileri yazılı olarak editörlüğe gönderilmesi ve sisteme yayın yüklenirken sisteme yüklenmesi zorunludur. Etik kurul raporu olan ve sisteme bilgisi girilmeyen ya da yazılı olarak editörlüğe bilgileri ulaştırılmayan çalışmalardan doğan her türlü sorumluluk yazar(lar)’a aittir. Dergimizin hiçbir kurulu ve yetkilisi bu konuda maddi ve manevi sorumluluk kabul etmez. Dergi kurul ve üyeleri “yetkilileri” Hukuki yükümlülük altına alınmaz. Her yazar ve yazarlar bu durumu peşinen kabul etmiştir.
- 2 Dergi hakem ve kurullarında yer alan akademisyen ile diğer yetkililer hakkında yazar(lar) dergi sistem işleyişi sürecine dair bir talepte bulunamaz. Bulunsalar bile herhangi bir bilgi kendilerine verilmez, sistem süreci değiştirilmez. Dergimiz ile ilgili her türlü bilgi derginin web sayfasında www.mtddergisi.com adresinden edinilebilir.
- 3 Dergimiz yılda üç sayı şeklinde çıkmakta her yılın “Nisan – Ağustos – Aralık” aylarının son günü derginin sayısında bulunan tüm makaleler tek cilt halinde dergi web sistemine yüklenir. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser “makale” ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz olarak ulaşmaktadır.
- 4 Dergimizde yayınlanan tüm makaleler (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) kalite belgeleriyle ve (2015/04018-2015-GE-17595) Marka patent ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanmış olan makaleler kalite, marka patent ve doi bilgileri ile ilgili çalışmanın yazarlarına eserleri hakkında her türlü hukuki hak ve uluslararası güvence sağlamaktadır.
- 5 Dergimiz basılı ve e dergi olarak yayınlanmaktadır. Print ISSN: Print: 2148-4880 Online: 2148-8142 numarası ile T.C. Kültür Bakanlığında dergimiz hakkında her türlü bilgiye ulaşılabilir.

- 6 Metin içinde (Yılmaz, 2015: 1) veya (Yılmaz ve diğ., 2015:1) şeklinde kaynak gösterimi, kaynakçada ise YILMAZ, M., (2015). Bergama Evlerinde Kapı Süslemeleri, TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 1, ss.1-2 şeklinde gösterilir. Tüm yazarlar dergimizin son güncel sayılarını takip ederek ilgili sayılarda yayınlanan makalelerdeki yazım formatını kendi çalışmalarında uygulayabilir. İnternet kaynaklarında mutlaka erişim tarihi ve son ulaşılabilen internet linkinin tamamının başta kaynakça ve metnin kullanıldığı sayfa altında numaralandırılarak gösterilmesi bir zorunluluktur.
- 7 Kaynakça Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.
- 8 Dergimiz uluslararası indeksli bir dergi olup dergimizde yayınlanan tüm çalışma ve makaleler derginin yayınlandığı tarih itibariyle ilgili indekslere mail yolu ile ulaştırılır.
- 9 Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı “makale formatında olmak zorundadır” türünde yayınlara yer verilmektedir.
- 10 Dergimize gönderilen tüm çalışmalar sisteme yüklendiği şekil ve an itibariyle başka bir dergide yayınlanmamış, değerlendirmeye alınmamış ve red edilmemiş olması gerekir. Tüm sisteme yüklenen makaleler yazar(lar) tarafından bu kurallara uyulduğunu kabul etmiş sayılır. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz hukuki haklarını saklı tutar. Oluşabilecek olumsuzluk karşısında maddi ve manevi tüm sorumluluk ilgili yazar(lar)’a aittir. Dergimiz T.C. Kanunlarına göre hareket eder.

GENERAL INFORMATION ABOUT TMD JOURNAL

- 1 Our journal is a refereed and internationally indexed journal. Each paper is evaluated by two referees who are field experts. The articles not reported as “issuable” positively by two field referees aren’t published in our journal. None of the author(s) can lay a claim on our journal in this case. Data, concerning the ethics committee of the studies, approved to be published in our journal, having the Ethics Committee Report, should be submitted to the editors in written and uploaded to the system with the article. Author(s) should take the responsibility of their articles, having the Ethics Committee Report, which were not submitted to the editors in written and were not uploaded to the system. None of the committees and the authorities in our journal are responsible for pecuniary and non-pecuniary damages. The committees and the authorities in our journal do not have any legal obligations. Author(s) have accepted this situation beforehand.
- 2 Author(s) cannot make a demand for the journal’s procedure concerning the academicians in journal’s referee board and other boards and other authorities. Even if so, they aren’t given any information, system process cannot be changed. Necessary information about our journal can be obtained from the website of the journal [www. mtddergisi.com](http://www.mtddergisi.com)
- 3 Our journal publishes three times a year, all articles in the relevant volume of journal are uploaded to the web system of the journal in one volume on the last day of the months “April – August – December.” All readers can download the articles from the journal’s web system and the relevant paper “article” can be used on condition that our journal is cited. Readers can download all volumes of our journal for free.
- 4 All articles published in our journal are assured with certificate of quality (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) and trademark patent (2015/04018-2015-GE-17595). Articles published provide their authors with all kinds of legal rights and international assurance regarding their articles with quality, trademark, patent and doi

- 5 Our journal has both printed and online versions. Necessary information about our journal can be obtained from the T.R. Ministry of Culture with the number ISSN: Print: 2148-4880 and Online: 2148-8142
- 6 Reference within the text should be (Yılmaz, 2015: 1) or (Yılmaz et al. 2015:1), in the reference part YILMAZ, M., (2015). It is indicated as Door Decorations in Bergama Houses, TMD International Refereed Journal of Design and Architecture Issue:1, Volume:1, pp.1-2. All authors must follow the latest volumes of our journal and apply the print format of the published articles in their own papers. It is an obligation to indicate the access date of the internet sources and the last accessed full internet link in the references and below the page by giving numbers.
- 7 References are arranged by the Turkish alphabet. The printing format in the last volume of the journal should be taken into account by all authors.
- 8 Our journal is an internationally indexed journal, and all articles and papers published in our journal are sent to relevant indices via e-mail by the publication date of the journal.
- 9 Original research, analysis, compilation, case study, project and book introduction “have to be in an article format” and these publications are also included.
- 10 10. All papers sent to the journal and uploaded to the system shouldn't be previously published, not evaluated and not rejected. All articles uploaded to the system are acknowledged that author(s) conform to these rules. Otherwise, our journal keeps its legal rights reserved. All material and moral responsibility regarding a negative situation belong to author(s). Our journal acts in line with the T.R. Law.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA ve UYGULAMA

OYUN MEKÂNLARI TASARIM
ÖLÇÜTLERİNİN ERKEN ÇOCUKLUK
DÖNEMİ GELİŞİMİNE ETKİSİ 1-31
*Tuğçe KÖK GÜRBÜZ, Esin FAKIBABA DEDEOĞLU,
Meryem YALÇIN*

LİTERATÜR ve DERLEME

KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİN KIRSAL
MİMARİYE YANSIMASI: CEYHAN
BURHANLI KÖYÜ ÖRNEĞİ 32-63
Yeliz GÖĞEBAKAN, F. Duygu SABAN

OFİS YAPILARININ PLAN TİPLERİ
BAĞLAMINDA İNCELENMESİ; ANKARA
ESKİŞEHİR YOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ 64-92
Zuhal İNCEOĞLU, Asena SOYLUK

İSTANBUL'UN TARİHİ BAHÇELERİNDEN
GÜNÜMÜZE ULAŞAN GROTTO-LAR ve
MİMARİ ÖZELLİKLERİ 93-123
Drağsan UĞURYOL

PEYZAJ MİMARLIĞI TEMEL TASARIM
EĞİTİMİNDE DOĞAYA ÖYKÜNME 124-148
Banu BEKÇİ, Çiğdem BOGENÇ

BAŞ EDİTÖRLER

Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi - Resim / Çağdaş ve Dünya Sanat Tarihi
Prof. Dr. Sercan ÖZGENÇİL YILDIRIM – “Emekli” Mimarlık

BAŞ EDİTÖR YARDIMCILARI

Prof. Dr. Bülent SALDERAY - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Temel Sanat Bilimleri
Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi - Mimarlık

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SİSTEM EDİTÖRÜ

Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi

DİL EDİTÖRLERİ

Prof. Dr. Feryal ÇUBUKÇU - Dokuz Eylül Üniversitesi (İngilizce)
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN - Marmara Üniversitesi (İngilizce ve Rusça)
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi (Arapça)
Doç. Dr. Gülsemin HAZER - Sakarya Üniversitesi (Türkçe)
Doç. Dr. Gökşen ARAS - Atılım Üniversitesi (İngilizce)
Doç. Dr. Yakup POYRAZ - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Türkçe)
Dr. Öğr. Üyesi. Abdullah KARATAŞ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (İngilizce)
Dr. Sinem HERGÜNER - Gazi Üniversitesi (İngilizce)

İSTATİSTİK VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME ALAN EDİTÖRLERİ

Prof. Dr. Ahmet ERGÜLEN - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Hakan BÜYÜKLÜ – Yıldız Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi. Emre DÜNDER - Ondokuz Mayıs Üniversitesi

TEKNİK EDİTÖRLER

Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Burhan MADEN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Anke VAN HAL - Nyendore Business University
Prof. Dr. Ahmet ÖZOL - Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER - Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Aysu AKALIN – Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Allen BALL – University of Alberta
Prof. Dr. Basri ERDEM - Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Barnabas NAWANGWE - Makerere University
Prof. Dr. Daniel K. BROWN – Wictoria University
Prof. Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün ÇAĞLAYAN - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. George DODDS - Tennessee University
Prof. Dr. H. Müjde AYAN – Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ELMAS - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Jules LUBBOCK – University of Essex
Prof. Dr. Liz JAMES – University of Sussex
Prof. Dr. Mark DEKAY - Tennessee University
Prof. Dr. Marc Aurel SCHNABEL - Wictoria University
Prof. Dr. Monika CHAO-DUIVIS – Tudelft
Prof. Dr. Nihal ARIOĞLU - Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz YILMAZ - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Öner DEMİREL - Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ – Hitit Üniversitesi
Prof. Dr. Ricardas BARTKEVICIUS - Lietuvos Edukologijos University
Prof. Dr. Rolee ARANYA - NTNU
Prof. Dr. Setha LOW – City University of New York
Prof. Dr. Scott WALL - Tennessee University
Prof. Dr. Thijs ASSELBERGS – Tudelft
Prof. Dr. Yahaya bin AHMAD – University of Malaya
Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN – İstanbul-Cerrahpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Alfredo ANDIA – FIU
Doç. Dr. Derya GÜLEÇ ÖZER – İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Fitnat ÇİMŞİT KOŞ – Gebze Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan SAĞLAM – Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Mohammad Arif KAMAL - Aligarh Muslim University
Doç. Dr. Payam SHAFIGH – University of Malaya
Doç. Dr. Shahin VASSIGH - Florida International University

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAĞÇI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARIF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP
Av. Yusuf ÇİMEN

YAYIN KABUL ETTİĞİMİZ BİLİM DALLARI

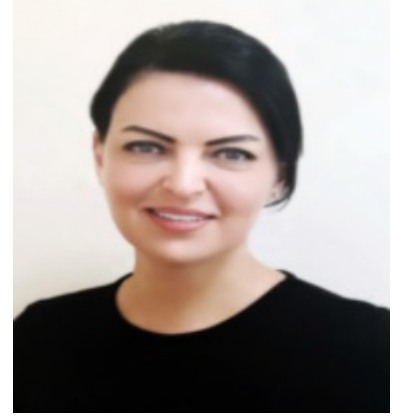
- ✓ Diğer Bilim Dalları
- ✓ Endüstri Ürünleri Tasarımı
- ✓ Grafik Tasarım
- ✓ Güzel Sanatlar
- ✓ Heykel Tasarımı
- ✓ Mimarlık
- ✓ Peyzaj Mimarlığı
- ✓ Seramik
- ✓ Tasarım
- ✓ Tekstil ve Moda Tasarımı
- ✓ İç Mimarlık

DISCIPLINES

- ✓ Other Sciences
- ✓ Industrial Products Design
- ✓ Graphic Design
- ✓ Fine Arts
- ✓ Sculpture Design
- ✓ Architecture
- ✓ Landscape Architecture
- ✓ Ceramic Design
- ✓ Design
- ✓ Textile and Fashion Design
- ✓ Interior Architecture

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER

*Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ
BAŞ EDİTÖR*

Değerli okurlar ve bilim insanları,

Dergimizin 2021 yılının ilk sayısında 5 araştırmaya yer verilmiştir. Bu sayıda birbirinden önemli çalışmalarıyla bizleri destekleyen yazarlarımıza gönülden teşekkür ederiz. Her sayıda olduğu gibi bu sayıda da bizleri yalnız bırakmayan değerli hakem kurulumuza, dergimizin sizlere ulaştırılmasında arka planda çalışan, büyük emek sarf eden editörler kurulu, sistem yönetimi ve yayın kurulundaki değerli bilim insanlarına da ayrıca teşekkür ediyoruz.

Bu sayıdaki araştırmalardan biri kültürel özelliklerin mekâna nasıl yansıtıldığını kırsal mimari miras üzerinden araştırmaktadır. Diğer bir araştırma İstanbul'daki tarihi bahçelerde bulunan grottoların tasarım özelliklerini belirlemeyi hedeflemektedir. Başka bir çalışma görsel okuryazarlığın artırılmasında doğaya öykünerek temel tasarım elemanları ve ilkelerinin kullanılması ile rekreasyonel mekânlar üzerindeki öykünme yaklaşımlarını araştırmaktadır. Diğer bir araştırma ise Ankara'da ofis yapı stoğuyla dikkat çeken Eskişehir yolu bölgesindeki yüksek katlı ofis yapılarında tasarım açısından en çok tercih edilen plan tipinin hangisi olduğunu bulmaya çalışarak bu plan tipi tercihinin binanın yükseklik ve rayiç bedel parametreleriyle ilişkisinin analiz etmektedir. Son çalışma, kapalı oyun mekânlarındaki tek tipleşmeyi ele alarak atmosfer ve donatı anlamında yaratılan yapay ortamı sorgulamaktadır.

(Dergimizde etik kurul raporu gerektiren her türlü çalışmada yazar(lar) editörlüğe ve derginin sistemine yayın yüklerken gerekli etik kurul rapor bilgilerini girmekle yükümlüdür. Hiçbir koşul ve şartlarda oluşan ya da oluşacak bir sorunda problemde dergimiz, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yazı işleri, hakem ve bilim kurulları sorumluluk kabul etmez. Yazar(lar) bu bilgiyi dergiye yazılı olarak vermekle yükümlüdür. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir).

Basın Yayın Kanununun "5187" gereğince basılı eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddi ve manevi zarar m-13-14 kapsamında dergimizde yayınlanan yayınların içeriği ve hukuki sorumluluğu tek taraflı olarak yazar(lar) a aittir. Dergimiz, yönetim, hakem, editör, bilim ve imtiyaz sahibi bu yükümlülükleri kabul etmez. Dergimizde bilimsel içerikli, literatüre katkı yapan, bilimsel anlamda değer ifade eden çalışmalar kabul edilir ve yayınlanır. Bunun dışında siyasi, politik, hukuki ve ticari içerikli fikri sınai haklar kanununa aykırılık içeren yayınlara yer verilmez. Olası bir olumsuzluk durumunda yazar(lar) doğabilecek her türlü maddi ve manevi zararı peşinen kabul etmiş ve yüklenmiştir. Bu nedenle ikinci üçüncü ve diğer şahıs ile kurumlar konusunda dergimiz yönetimi ve kurulları hiçbir sorumluluğu kabul etmez. Bu yönde dergimiz ve kurulları üzerinde bir hukuki yaptırım uygulanması söz konusu olamaz. Eserlerin içeriği ve mevcut durumu yazar(lar) ait olup dergimiz bu yayınların sadece yayınlanması ve literatüre kazandırılması aşamasında görev üstlenmiştir. Tüm okuyucu, kamuoyu ve takipçilerine ilanen duyurulur.

Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ
CHIEF EDITOR

Dear readers and scientists,

5 studies are included in the first issue of our journal in 2021. We sincerely thank our authors who supported us with their important works in this issue. As in every issue, we would also like to thank our esteemed referee board, who did not leave us alone, the editorial board, who worked in the background in delivering our journal to you, and the valuable scientists in the system management and editorial board.

One of the studies in this issue explores how cultural characteristics are reflected in the space through the rural architectural heritage. Another research aims to determine the design features of grottos found in historical gardens in Istanbul. Another study explores the emulation approaches on recreational spaces by using basic design elements and principles by emulating nature to increase visual literacy. Another research is trying to find the most preferred plan type in terms of design in the high-rise office buildings in the Eskişehir road region, which attracts attention with the office building stock in Ankara, and analyzes the relationship between this plan type preference and the building's height and current value parameters. The last study examines the artificial environment created in terms of atmosphere and equipment by addressing the uniformity of indoor playgrounds.

(In any kind of study requiring ethical board report in our journal, author(s) is/are obliged to enter the data of necessary ethical board report while uploading their publication in editors-hip and journal system. Our journal, publication board, grant holder, editorial office, referee and science boards do not undertake any responsibility for a problem to occur under any circumstances and conditions. Author(s) is/are obliged to give this information to journal in written. All liability in this issue belongs to author(s)).

As per the “5187” of Press Law, material and emotional damage arising from the actions via published works, the content and legal responsibility of the publications published in our journal within the scope of m-13-14 unilaterally belong to author(s). Our journal, executive board, referees, editor, science board and publisher don’t accept these obligations. The scientifically valuable papers with scientific content which contribute to literature are accepted and published in our journal. Apart from this, the papers with political, legal and commercial content which are against the intellectual property rights are not accepted. In case of a possible negative situation, author(s) is/are regarded as accepting and undertaking all kinds of possible material and emotional damage beforehand. Therefore, our journal’s management and other boards don’t accept any responsibility regarding the second, third and other persons and institutions under any condition. In this sense, a legal sanction on our journal and its boards is out of question. The content and the current status of the papers belong to author(s) and our journal only takes part in the publication of these papers and contribution to literature. Respectfully announced to all readers, public and followers by publication.

OYUN MEKÂN LARI TASARIM ÖLÇÜTLERİNİN ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ GELİŞİMİNE ETKİSİ⁽¹⁾

THE EFFECT OF PLAYGROUND DESIGN CRITERIA ON EARLY- CHILDHOOD DEVELOPMENT

Tuğçe KÖK GÜRBÜZ¹, Esin FAKIBABA DEDEOĞLU², Meryem YALÇIN³

¹⁻³Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, TOBB ETU, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9754-9785¹, 0000-0001-6831-7168², 0000-0003-1836-4243³

Öz: Amaç: Erken çocukluk döneminde oyun; ruhsal ve bedensel gelişim açısından önemli bir etkinliktir. Söz konusu aktivite kadar önem taşıyan bir diğer etken ise oyun mekânlarıdır. Bu bağlamda çalışma, kapalı oyun mekânlarındaki tek tipleşmeyi ele alarak atmosfer ve donatı anlamında yaratılan yapay ortamı sorgulamaktadır. Araştırmanın temel amacı 3-6 yaş çocuklar için tasarlanan kapalı oyun alanlarında mekân- donatı ilişkisinin ışık, renk, doku ve malzeme bağlamında analiz edilmesidir. Dolayısıyla bu mekânların çocuk gelişimi ve algısı üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. **Yöntem:** Araştırma kapsamında çalışma alanı Ankara’da Cepa- Kentpark- Armada- Next Level- Panorama ve Gordion alış-veriş merkezlerinde bulunan kapalı oyun mekânları olarak belirlenmiştir. Ankara’da belirlenen üniversitelerde görev alan akademisyen içmimar ve çocuk gelişim uzmanlarına belirlenen oyun mekânları göz önünde bulundurularak bir anket uygulanmıştır. İstatiksel veri analizleri SPSS Programı kullanılarak yapılmıştır. **Bulgular:** Araştırma kapsamında toplam 64 akademisyen içmimar ve çocuk gelişim uzmanına anket uygulanmıştır. Mekânın algılanması ve deneyimlenmesi noktasında renk, ışık, doku ve malzemenin mekân-çocuk ilişkisi bağlamında sadece *cinsiyet* üzerindeki önemi yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre Ortalama ve Standart Sapma; Renk- 2,56 (1,36), Doku- 2,39 (1,39), Malzeme- 2,64 (1,32) ve Işık- 2,19 (1,29) şeklinde değerlendirilmiştir. İki farklı disiplinden uzmanlar için çocuk- mekân açısından değerlendirildiğinde ön plana çıkan ölçütlerin başında *yaratıcılık- 4,93 (0,26)* ve *güvenlik- 4,88 (0,43)* unsurları yer almaktadır. Bu rakamlar yapılan istatistik analizlerine göre 5 üzerinden anlamlılık değerini ve parantez içinde standart sapmaları göstermektedir. **Sonuç:** Bu çalışmada iki farklı disiplinden uzman görüşlerin kapalı çocuk oyun alanlarının tasarımı noktasında söz konusu ölçütlerin değerlendirilmesi noktasında benzer değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Oyun Mekânları, Oyun Kuramları, Çocuk Gelişimi, İç Mekân Tasarım Kriterleri

Abstract: Aim: In early childhood play; is an important activity in terms of mental and physical development. Another factor that is as crucial as the activity’s itself is the playgrounds. In this context the study, examines the artificial environment created in the sense of atmosphere and fittings by addressing uniformization in indoor playgrounds. The main purpose of the study is to analyze the space-fittings relationship in the context of light, color, texture and material in indoor playgrounds designed for children. Therefore, the effects of these spaces on child development and perception will be evaluated. **Method:** The field of inquiry has been determined as indoor playgrounds in Cepa-Kentpark-Armada-Next Level-Panora and Gordion shopping centers in Ankara. A questionnaire was applied to academicians interior designers and child development specialists working at the universities in Ankara. Statistical data analysis was made using the SPSS Program. **Results:** A total of 64 designers and child development experts were surveyed within the scope of the research. The importance of color, light, texture and material only on gender in the context of space-child relationship at the point of perception and experiencing the space Color- 2.56 (1.36), Texture- 2.39 (1.39), Material- 2.64 (1.32) and Lighting- 2.19 (1.29). For experts from two different disciplines, creativity- 4.93 (0.26) and security- 4.88 (0.43) are the leading criteria when evaluated in terms of child-space. **Conclusion:** In this study, it is seen that expert opinions from two different disciplines make similar evaluations in the design of indoor playgrounds.

Keywords: Playgrounds, Play Theories, Early-Childhood Development, Interior Space Design Criteria

Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.22.01

1 Sorumlu Yazar - Corresponding Author: Meryem YALÇIN, (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof.) TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Ankara/ Türkiye, myalcin@etu.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 11.12.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 05.03.2021 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Var / Yes (TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Etik Kurul Kayıt No: 2016-3- Karar No: 2016 Ocak/02-02 Tarih: 20.04.2016)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Fröbel (1904:21)'e göre “Oyun; erken çocukluk döneminde bireysel gelişimin en büyük yansıtıcısıdır”. Oyun çocukların hayatında gerçek yaşam deneyimlerini ve onlara ilişkin öğeleri kapsar. Çocuklar oyun sayesinde sahip oldukları meraklarını ve yaratıcılıklarını çok açık sergileyerek kendilerini ifade etmeyi ve sosyalleşmeyi öğrenirler. Başka bir deyişle çocuklar oyun oynarken yaşadıkları çevreyi yeniden keşfetmektedir. Parry ve Archer (1974:18)'e göre ise oyunun iki yönü vardır; birincisi çocukları oyun mekânında tutabilmek, ikincisi oyunun eğitici yönüdür. Çok yönlülük ve çocuğun değişen zihinsel ihtiyaçlarına cevap verebilmesi, oyun mekânları için eğitsel olarak en önemli noktadır. Dolayısıyla oyun oynamak çocuk gelişimi açısından ne kadar gerekli ise oyunun oynandığı mekânda o derece önem taşımaktadır.

Çocuğun çevresi ile etkileşimi, çevrenin çocuğa sunduğu imkânlarla bağlıdır. Bu anlamda çocuk ne kadar çeşitli uyaran ile tanışır, farklı alanlardaki gelişimi de o kadar desteklenmiş olur. Bunun için çocukların fizyolojisi, psikolojisi, ihtiyaç ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak oyun mekânının yapılandırılması gerekmektedir (Read, 2007: 235; Stankovic ve Stojic, 2007:73; Stankovic ve diğ., 2006:54). Bu bağlamda oyun mekânları içerisinde yaratılan çeşitlilik, öğrenme olanaklarını artıracığından çocukların bu doğrultuda hem eğitimine hem de çok yönlü

gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu katkı çocuğun ilerideki yaşamı üzerinde etkin bir rol oynayacaktır.

Dünyada kabul gören Piaget, Vygotsky, Waldorf ve Montessori Kuramları da çocuk gelişimini farklı yönleriyle ele almaktadır. Piaget kuramında, algısal ve bilişsel gelişimde birbirini izleyen dönemleri ele alarak, algı sürecinde çocuğun deneyimler yoluyla öğrenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Vygotsky (1985)'e göre bireyin gelişiminde bağlı olduğu sosyal ve kültürel doku da önemlidir. Çünkü çocuk zihni sadece kendi keşifleri sonucu meydana gelmez, çevre ve onun sunduklarıyla birlikte, kavramsal aletler zihinsel gelişime yardımcı olmaktadır (Palmer ve diğ., 2001:35). Rudolf Steiner tarafından ortaya atılan Waldorf kuramına göre çocukların yaşları ve gereksinimleri sürekli değişmektedir. Bu doğrultuda her bir olgu onların zihinsel gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Bireysel ihtiyaçlar, duyu, düşünce ve hareket kapasitesi de bu ölçüde değişkenlik göstermektedir. Waldorf Kuramı, bireysel gelişim ve çevre bağlamı ile çocuk mekânlarındaki “özerklik” kavramının altını çizmektedir. Son olarak Montessori, “oyun çocuğun işidir” ifadesini kullanarak eğitim görüşünün sosyal uyum olduğunu belirtmektedir. Montessori kuramında, çocuk mekânlarının çocukların işlevsel kullanımına uygun ve özgür yapıda tasarlanması ve düzenlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Bunun nedeni ise, duyu organları ile şekilleri, renkleri ve materyalleri özgürce keşfetmelerini sağla-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

maktır. Değişik materyaller ile çocuklara özel yapılandırılmış çevrede verilen eğitimin çocukların zihinsel, duyuşsal ve motor gelişimlerine önemli etkileri olduğu belirtilmektedir (Yalçın, 2011: 87).

Bu bağlamda çalışmanın çerçevesini oluşturan bir diğer önemli nokta ise oyun mekânının yapılandırılmış bir çevrede olması gerektiğidir. “Yapılandırılmış Çevre” hangi ölçekte olursa olsun bir mekânın ve/veya yerin kullanıcının ihtiyaçlarını karşılaması yönünde oluşturulması ve tasarlanması olarak tariflenmektedir (Korpela ve diğ., 2002:395). Böylece çocuk gelişimini destekleyen çevreler, çocuğun kullandığı mekânı deneyimleyerek öğrenmesine olanak tanıyacak ve gelişimini destekleyecek şekilde tasarlanması sağlanacaktır. Bunun yanı sıra oyun mekanlarının tasarımında, çocukların fikirlerini araştırabildikleri, esnek, düşündürten, çeşitlilik sunan, mahremiyet, özerklik ve güvenlik gereksinimlerini karşılayabildikleri bir ortam yaratmak önem arz etmektedir (Poyraz ve Dere, 2003:14). Dolayısıyla bu mekânlarda deneyimleyerek öğrenmek aslında çocuklara özgü mekânsal kurgu sayesinde olanaklı hale gelmektedir.

Mekân; deneyim tasarımının fiziksel içeriğinin bir yansımasıdır. Deneyim tasarımının fiziksel içeriği kullanıcı deneyiminin somut safhalarına dayanır. Çocukların eylemin içinde etkin rol oynaması mekânsal deneyim ile doğru orantılıdır. Bu yüzden çocukların ma-

cera, hayal, aidiyet, özerklik gibi mekânsal gereksinimlerini karşılaması ve hareket etme sürecinde, zihinlerinde, buldukları mekânı nasıl düşündüklerine değinerek beden farklı çevrelerdeki hareket ve duruşlarının farklılaşma nedenleri düşünölmelidir. Bunun yanında mekânın çocukların algısını çok yönlü uyarması, onları mekânda yoğun bir biçimde etkin kılar (Pallasmaa, 2005:31).

Her çocuğun farklı özellikleri düşünölerken kurgulanmış zengin içerikli mekânlarda, çocuğun bu mekân ile ilişki kurması mümkün kılınabilir. Böylece çocuklar mekânda doğru ‘uyarıcılar’ ile karşılaşarak ‘mekânsal deneyim’ yoluyla öğrenme olayını gerçekleştirecektir. Mekân, fiziksel varoluşun dışında onun bir parçası olan ve onu etkileyen beden ile birlikte ele alınması gereken çok yönlü bir kavramdır (Lefebvre, 2014: 68). Mekân ile ilk defa karşılaşan beden, onu algılamaya ve gözlemlemeye başlar ve burada geçirdiği zaman süresince kendini mekânsal deneyimin içinde bulur. Mekân ile bedenin ilişkisinde mekânın imkânları ve bedenin katkıları deneyimin çeşitlenmesinde büyük önem taşımaktadır (Merleau-Ponty, 2014: 58). Dolayısıyla mekânsal deneyimde en önemli belirleyici “Algı” faktörüdür. Mekânı algılama aşamasında kullanıcı mekânı bütünü ile duyumsamak adına tüm duyuları ile hareket eder. Dolayısıyla araştırma kapsamında özellikle iç mekân ölçğinde çocukların duyumsal algısını etkileyen ışık, renk, doku ve malzeme gibi ölçütler ele alınmaktadır. Çünkü söz konusu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kavramlar kullanıcının mekân algısını yönlendiren ve oluşturan temel öğelerdir. Bahsi geçen mekânsal öğeler alt bileşenleriyle çocukların gelişimini destekleyen fiziksel deneyimler sağlamaktadırlar. Fiziksel ve sosyal çevrenin oluşturduğu uyarıcıların çocuklar için bir deneyim, keşif ve öğretiye dönüştüğü gerçeği; çocuklar için tasarlanan mekânların önemini vurgulamaktadır (Weinstein, 1987: 205). Bu anlamda kurgulanmış oyun mekânlarının çocuk gelişimine her yönüyle katkı sağlaması gerektiği gerçeği bir kez daha ortaya konmuştur. Bu noktada iç mekân tasarımcılarının çocukların öğrenmesine, keşfetmesine ve deneyimlemesine katkı sağlayan en önemli enstrümanları; renk, ışık, doku ve malzemedir. Bu ölçütlerin temel alınma nedeni kullanıcının mekânda ilk olarak algıladığı ölçütler olmasıdır. Bu kriterlere uygun olarak tasarlanan mekânlarda çocuklar kendilerini rahat hissederken, aynı zamanda çevresiyle daha kolay etkileşime girmesi ve sosyalleşmesi sağlanmaktadır (Theemes, 1999: 41). Bu nedenle, çocuk mekânı oluştururken çocukları birden fazla uyararla tanıştırmak farklı deneyimler edinmelerini sağlamak gerekmektedir.

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Günümüzde bünyesinde birden fazla gereksinimi karşılayan alanlarda kapalı oyun mekânlarının hızla çoğaldığını görmekteyiz. Örneğin alış-veriş merkezlerinde kullanıcılar başka ihtiyaçlarını giderirken çocuk kul-

lanıcıların bu alanlardaki oyun mekanlarında sıkça vakit geçirdiği görülmektedir. Ticari bir bakış açısı ile beklenti ve kaygılarla hızla çoğalan bu mekânlarda, mekânsal kurgunun niteliksiz ve yetersiz örneklerinin yayılıyor olması dikkat çekmektedir.

Oysa oyun mekânlarının; çalışmanın giriş bölümünde vurgulandığı gibi, daha kapsamlı bileşenlerle birlikte düşünülmesi ve mekânların baştan kurgulanarak yapılandırılması gerektiği görülmektedir. Çünkü çocukların mekânsal uyarımı ve deneyimi mekânın onlara sunduğu imkânlar sayesinde sağlanmaktadır. Bu mekânlar çocukların gelişimini ve algısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle, söz konusu mekânlar çocuk-mekân ilişkisini kuvvetlendirmek adına tasarım sürecinin en başından kurgulanmalıdır.

Bu noktada araştırmanın temel amacı özellikle kapalı oyun mekânlarında çocuk kullanıcıların gelişimine katkı sağlayan mekânların tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken unsurların saptanmasıdır. Bu bağlamda kullanıcıların algı düzeyini etkileyen aynı zamanda iç mekân tasarımının önemli öğeleri ile ilişki kurulmuştur.

KAPSAM

Araştırma kapsamında Ankara'da bulunan Cema- Kentpark- Armada- Next Level- Panorama ve Gordion alış-veriş merkezlerinde bulunan kapalı oyun mekânları belirlenmiştir. Adı geçen alış-veriş merkezlerinde bulunan kapa-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lı oyun alanlarında araştırmanın yürütülmüş olmasının nedeni bu alanlara katılımcıların kolaylıkla erişebilir olmasıdır. Aynı zamanda seçilen mekânlarda kullanıcı yoğunluğunun fazla olması bu alanların seçilmesinde etkili olmuştur. Araştırmanın kapalı oyun mekânlarına odaklanma nedeni bünyesinde birden fazla gereksinimi karşılayan alanlarda niteliksiz kapalı oyun mekânlarının hızla artmasıdır. Bu nedenle çocuk oyun mekânları, özellikle çocukların gelişimi söz konusu iken ticari amaçlar arka planda tutularak tüm yönleriyle tasarlanmalıdır. Bu bağlamda belirlenen kapalı oyun mekânları, Ankara'da bulunan çeşitli üniversitelerde görev yapan toplam 64 akademisyen içmimar ve çocuk gelişim uzmanlarına uygulanan anket ile değerlendirilmiştir. Örneklem alanı olarak seçilen Cema- Kentpark- Armada- Next Level- Panorama ve Gordion alış-veriş merkezlerinde bulunan kapalı oyun mekânları katılımcılar tarafından gözlemlenerek bir anket çalışması ile değerlendirilmiştir. Alış-veriş merkezlerinin içinde yer alan bu mekânlardan Cema AVM ve Next Level AVM'de bulunan oyun alanı dışında hepsi tek ve ayrılmış mekânlardır. Günde ortalama 250 kullanıcının bu mekânları ziyaret ettiği mekân işletmecileri tarafından ifade edilmiştir. Cema'da Joker Mağazası içinde yer alan oyun alanı Jokerland, Kentpark'da Macera Adası, Armada'da Rollhouse, Next Level'da -1. Kat ortak alanda bulunan oyun alanı, Panorama'da Joyland ve Gordion'da Gordi Kids Club örneklem olarak

belirlenmiştir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Her bilimsel çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da öncelikli olarak ilgili kaynaklar taranarak kavramsal çerçeveye açıklık getirilmiştir. Bununla birlikte Ankara'da belirlenen kapalı oyun mekânları üzerinden Ankara'da daha önce belirtilen üniversitelerde görev yapan akademisyen çocuk gelişim uzmanları ve mekân tasarımcılarına (içmimar) bir anket uygulanmıştır. Katılımcılar anket sorularını beş bölümden oluşan anket 32 akademisyen içmimar ve 32 akademisyen çocuk gelişim uzmanı olmak üzere toplam 64 kişiye uygulanmıştır. İstatiksel veri analizleri SPSS Programı kullanılarak yapılmıştır. Anket soruları katılımcıların her mekânı gözlemlemesi sonucu cevaplandırılmıştır. Anket kapsamında araştırmanın temelini oluşturan iç mekân tasarım ölçütlerine referans veren mekânsal deneyim, uyarım ve algı kavramları ışığında alt başlıklar belirlenerek anket soruları oluşturulmuştur. Bu noktada mevcut kapalı çocuk oyun alanları üzerinden yapılan anket çalışmasında yer alan uzman görüşlerinin de katkılarıyla ideal çocuk oyun alanları tasarım kriterleri belirlenmeye çalışılmıştır. Anketin taslak formundaki problemleri belirlemede kritik bir öneme sahip olan ve araştırmanın hedef kitlesi ile benzer özelliklere sahip bir grup üzerinde yapılacak ön uygulama geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek adına önem taşımaktadır (Büyüköztürk, 2005:11). Bu ne-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

denle araştırma kapsamında gerçekleştirilen ön uygulama/test ile çalışmanın güvenilirliği ölçülmüş ve yapılan testte göre cronbach alpha değerinin 0.68 olduğu görülmüştür. Bu anlamda “güvenli” olarak değerlendirilen çalışma ile alış-veriş merkezlerindeki kapalı oyun mekânlarının çocuk gelişimi açısından “yapılandırılmış” olması gerektiği; ışık, renk, doku ve malzeme gibi uyarıcılar ile deneyim ve öğreti alanları olması gerektiği gerçeği bir kez daha ortaya konmaktadır.

Anket beş bölümden oluşmaktadır; birinci bölümde yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi demografik bilgiler yer alırken bunun yanında katılımcıların çocuk gelişim uzmanı ve içmimar olup olmadığı ve bu kişilerin meslekteki tecrübesi sorgulanmaktadır. İkinci bölümde oyun mekânlarını yapılandıran tasarım kriterleri: Erişilebilirlik, Güvenlik, Estetik, Kişisel Mekân, Yaratıcılık, Düzen, Zorlayıcı (*Mekânda zihinsel gelişimi güçlendiren düşünsel yaklaşımlar*), Sınırların Yönlendiriciliği, Hiyerarşi ve Özerklik gibi bağımsız değişkenli boyutlar şeklinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın ana kısmı olan üçüncü bölümde yöneltilecek anket soruları kendi içinde dört başlık altında incelenmiştir. Bu bölümde çocukları mekânsal anlamda uyaran ve deneyim kazandıran; Işık, Renk, Doku ve Malzeme başlıklarını, katılımcılar Mekân Algısı, Düzen, Bilgilendirme, Alan Bölme, Yönlendirme, Cinsiyet, Yaş Grubuna Uygunluk, Mekânda Çeşitlilik başlıkları altında değerlendirmiştir. Anketin dördüncü bölümünde

Oyun ekipmanları ise Farklı Oyun Olanakları Sağlaması, Güvenlik, Çocuk Gelişimi, Erişilebilirlik, Mekân Algısı, Düzen ve Dizilim, Özerklik/Hiyerarşi/Mahremiyet, Estetik, Zorlayıcı, Yaş, Mekâna Uygunluk bağımlı değişkenler ile katılımcıların iş deneyimi ve eğitim düzeyine göre karşılaştırılmıştır. Son bölüm de ise; belirlenen oyun alanları üzerinden yapılması beklenen değerlendirme için 3 adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Sorular aşağıda belirtilmiştir.

1. Oyun alanlarını değerlendirdiğinizde çocuk gelişimi açısından en önemli faktör ve nedenini belirtiniz?
2. Mevcut çocuk oyun mekânlarının eksiklerini belirtebilir misiniz?
3. Sizce oyun mekânlarındaki ekipmanlar çocukların gelişimi açısından özgün olmalı mıdır? Neden?

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

H1: Çocuk gelişim uzmanları ve içmimarlar kapalı oyun mekânlarında ışık, renk, doku ve malzeme kullanımı açısından mekânı farklı değerlendirir.

H2: Kapalı oyun mekânlarında içmimarlar ve çocuk gelişim uzmanlarının görüşleri oyun ekipmanları açısından farklıdır.

H3: Oyun mekânlarında; ışık, renk, doku ve malzeme kullanımının; mekân algısı, düzeni, bilgilendirmesi, çeşitliliği, alan bölmesi, yönlendirmesi, cinsiyeti, yaş grubuna uygunluğu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

açısından büyük oranda etkileri bulunmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Algılama sürecinde sadece görme duyusu değil, koklama, tatma, işitme ve dokunma duyularını hep birlikte ele almak gerekmektedir. Çünkü bu süreç, bütün duyularla birlikte gerçekleşmektedir. Bir mekânı algılamada, mekânsal bellek ve mekânın algılanarak bellekte kodlanması süreçleri yer almaktadır. Mekânı algılama aşamasında kullanıcı görme, işitme, dokunma, koklama ve denge duyuları ile mekânı bütünüyle duyumsamayı hedefler. Oyun mekânlarında tüm yapısal öğeler çocuk için bir uyarım ve deneyim aracıdır. Bu anlamda mekân algısı ile ilişkilendirilen alt başlıklar; *Düzen, Bilgilendirme, Çeşitlilik, Alan Bölme, Yönlendirme, Esneklik ve Hiyerarşi* (Hughes, 2009: 32; Brown 2008: 8; Moore ve diğ., 2000: 80; Theemes, 1999:41) şeklinde tanımlanmaktadır. Oyun mekanlarında deneyim ise; *Edimsellik (Gerçeklik), Yaratıcılık, Motivasyon, Zorlayıcılık (Mekânda zihinsel gelişimi güçlendiren düşünsel yaklaşımlar), Estetik, Güvenlik, Özerklik, Mahremiyet, Erişilebilirlik, Aidiyet* (Hughes, 2009: 42; Read, 2007: 236; Moore ve diğ., 2000:82) gibi alt kavramları ifade etmektedir. Son olarak mekânsal uyarım başlığı altında; *Işık, Renk, Doku ve Malzeme* (Day ve Midbjer, 2007: 38; Dee, 2001:214) aracılığı ile kullanıcılar

üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu nedenle araştırma kapsamında uygulanan anket çalışmasında yer alan sorularda, değerlendirme kriterleri bu kavramları konu almaktadır. Böylece bu çalışma ile bu kavramların tasarıma ne derece yansıtıldığı, çocukların duyularını uyararak oyun mekânlarında ‘deneyimleyerek öğrenme’ konusunda ne oranda başarı sağlandığı ortaya konacaktır.

Oyun Mekânlarında Işık, Renk, Doku ve Malzeme

Bir mekânın temel unsurları olarak tanımlayabileceğimiz ışık, renk, doku ve malzeme kullanıcıya mekânsal anlamda farklı deneyim, uyarım ve algı yaşatmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan mekânların kullanıcılarının erken çocukluk dönemindeki bireyler olması araştırmanın içeriğine farklı bir boyut katmaktadır. Çünkü bu bireylerde duyular yetişkinlere oranla daha ön plandadır. Bu nedenle çocuk oyun mekânı tasarımları önem arz etmektedir. Şekil 1’de çocuk gelişimini destekleyen oyun mekanlarında dikkate alınması gereken temel ilişkilere yer verilmiştir. Araştırmanın giriş kısmında değinildiği gibi çocuk kullanıcıların “deneyimleyerek öğrenmesi” adına yapılandırılmış oyun mekânlarında Şekil 1’de yer alan ölçütler önem taşımaktadır.

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

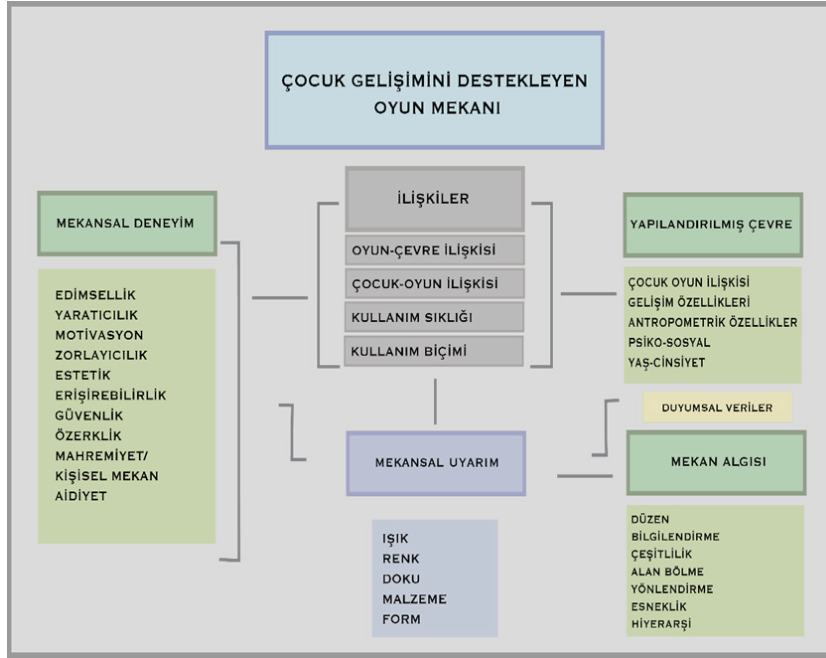
ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Çocuk Gelişimini Destekleyen Oyun Mekanları İçin Temel Ölçütler

Bu bağlamda tüm bu öğeler bir oyun mekânı tasarlarken temel alınması gereken tasarım ölçütleri olarak değerlendirilebilir. Her bir parametrenin bir bütün olarak değerlendirilmesi ve her birinin mekânın algılanması ve deneyimlenmesi noktasında bir belirleyici olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bu noktada iç mekân tasarımının temel öğeleri olarak işaret edilen ışık, renk, doku ve malzeme ise Şekil 1’de yer alan alt başlıkları besleyen ve iç mekânda kullanıcının algısını ve deneyimlerini etkileyecek önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Oyun Mekânlarında Renk

İnsan çevresiyle sürekli etkileşim halindedir. Özellikle de fiziksel ve zihinsel gelişimin

henüz tamamlanmadığı erken çocukluk döneminde çevresel etkenler büyük önem taşır. Duyuların yoğun olarak kullanıldığı bu dönemde çocuk, kendisi ve çevresini algıladıklarıyla anlama, kavrama ve anlamlandırma çabası içerisinde. Çevresini deneyimlerken hareket eder, duyularını kullanır, meraklarına cevap arar yani araştırır, düşünür, anlama becerisini geliştirir ve kavradıklarını dile döker. Ancak gelişiminin niteliği çevresel etmenlere bağlıdır. Bu nedenle, çocuğun değişen gereksinimlerini karşılayacak, çok yönlü gelişimini çeşitli uyarıcılarla destekleyecek, görsel algı gelişimine uygun mekânların tasarlanması gereklidir (Çukur ve Güller, 2011:25). Bu bağlamda “Renk” önemli bir ölçüttür.

Gibson, Ecological Theory of Visual Percep-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tion (1986:72)'a göre çocukların yetişkinlere oranla çevresinden edindiği bilgi çok yoğun ve karmaşıktır. Çocuklar doğuştan etkin algılayıcıdır. Bu yüzden onlar doğuştan araştırma, keşfetme, ilgilenme, bilgi edinme, çevresindeki cisimleri ayırt etme motivasyonuna sahiptirler. Çocuklar çevrelerinde bulunan zengin bilgi kaynakları tarafından güdülenerek uyarılmaktadırlar (Day ve Midbjer, 2007:23). Bu uyarıcı kaynaklardan biri de renklerdir. 1960'ların başından ortaya konan teorilerle renklerin, çocukların eğitimi ve öğretimi noktasında etkin bir rolü olduğu ifade edilmektedir. “Erken çocukluk döneminde çevreden daha fazla bilgi alınır ve bu kullanıcıların çevredeki değişiklikleri betimleme yeteneği zamanla gelişir. Renklendirme, birçok materyalde kolayca değiştirilebildiği için ideal bir tasarım unsurudur. Renk aynı zamanda beyinde kodlama ve tanıma süreçlerinde önemli rol oynar. Renkler görsel hafızanın gelişmesine yardım ederken aynı zamanda bir çevredeki şekillerin ve sinyallerin anlaşılmasına katkıda bulunabilir.” (Birren, 1980:25). Bu anlamda oyun mekanlarında renk kullanımı çocukların algılama ve deneyimleme noktasında önemli bir tasarım ölçütüdür.

Renklerin birçok etkisi göz önüne alındığında, uygun renklerin görme duyusunu koruyabildiği, insanların çalışmasını kolaylaştıran bir ortam oluşturabildiği, fiziksel ve zihinsel sağlığı iyi yönde etkileyebildiği yapılan çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur. Dolayısıyla renklerin iç mekân tasarımında bilinçsiz bir

şekilde kullanılması kullanıcı üzerinde olumsuz etkilere de neden olabilir; tedirginlik, asabiyet, ilgisizlik ve davranış bozuklukları gibi etkiler yaratabilir (Birren, 1980:24).

Smith (2008:314)'e göre renk, kullanıcının psikolojisini, davranışlarını ve aynı zamanda algısını etkilemekte ve mekânın atmosferini tanımlamaktadır. Bu nedenle çocuk oyun mekânlarının tasarımında doğru renklerin kullanılması onların zihinsel ve bedensel gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Altı yaşına kadar çocuklar, daha açık ve canlı renkleri (kırmızı sarı ve turuncu türevleri) tercih ederken, aktivite odaklı güdülenmiş olup, hisleri ve düşünceleri tarafından motive edilirler. Erkek çocuklar, kırmızı rengi kızlara göre daha uzun süre benimserler (Day ve Midbjer, 2007:21).

Yedi yaşından küçük çocuklar için renklerin insanın içini ısıtması ve iyiliği temsil etmesi, o rengin fiziksel görünüşünden daha önemlidir. Onlar iç dünyalarını çevreleri kadar canlı deneyimler ve ‘içsel renkler’ -iç dünyalarındaki tamamlayıcı görüntü, ruh halleri üzerinde daha baskın bir etkiye sahiptir (Birren, 1980: 27).

Çocuklar her zaman aynı atmosfere sahip bir çevrede bulunmamalıdır. Onlar durmaksızın farklı şeyler yapar, araştırır, maceraya atılır, hayal eder ve yaratımda bulunurlar. Daha sonra yorulur, kabuğuna çekilir, somurtur, oraya buraya koşturur, iş birliği yaparlar. Du-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rumlarına ve faaliyetlerine uyum sağlamak veya durumlarını iyiye götürmek için çocuklar birçok farklı atmosfere (karanlık-aydınlık, canlı-mat, aktif olunan-hayal kurulan) ihtiyaç duyarlar. Farklı yaşlar, günün farklı zamanları, mevsim ve hava durumu farklı aktiviteleri beraberinde getirir, dolayısıyla bu aktivitelerde farklı ruh hallerine yol açmaktadır (Gür ve Zorlu, 2002: 65). Soğuk renklerin sakinleştirici, sıcak renklerin heyecanlandırıcı-canlandırıcı etkisi vardır. Bu bilgiler ışığında renklerin işlevsel, estetik ve simgesel kullanımı önem kazanmıştır. Fonksiyonları birbirinden ayırma, ölçeği vurgulama, hareketlilik, yön bulma, simgesel anlam, güvenlik, kimlik kazandırma vb. amaçlı kullanımı tasarlanmalıdır. Örneğin çocuk hastanelerinde korkunun önüne geçme, ilgiyi başka yöne çekme amaçlı kullanılabilir. Kontrastve koyu renkler algıyı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, daha sakin bir ortam yaratmak, hareketi kontrol etmek için soğuk renk tonlarının kullanımı önerilmektedir (Olds, 1989'dan aktaran; Read ve diğ. 1999:418). Sıcak renklerin havadaki titreşimleri daha kuvvetli olduğu için, soğuk renklere oranla gözü daha önce etkilediği bilinmektedir ve bu doğrultuda çocukların ilk ilgilendikleri renk kırmızıdır (Çukur ve Güller, 2011:28). Sahip oldukları özellikler ve insanlar üzerindeki güçlü etkileri nedeni ile hayatın her alanında renklerle iletişim halinde oluruz. Her bir rengin insan üzerindeki etkisi farklı anlamlar içerir. Kırmızı renk; güven, hâkimiyet ve sevgi duygusu uyandırır. Aynı

zamanda enerji, aktivite ve hareket duygusu verir. İnsanlarda iç tepkisel duyguları ve hüznü ortaya çıkartır. Ayrıca; ciddi, tehlike, güç ve asalet işaretidir. Sarı renge psikolojik anlamda bakılacak olursa aktif duyguların simgesi olarak nitelenebilir. Kullanıldığı mekânda uyarıcı, neşe ve mutluluk veren, dikkat çekici etkiler yaratır. Ayrıca, sarının açık tonları, alanları genişleterek büyütür. Zihin uyarıcı etkisi olan ve iletişim kurmayı kolaylaştıran bir etkisi vardır. Sarı renk; sevinç uyandırır, rahatlatır ve zekâ geliştirici bir renktir. Ana renk grubunda bulunan tek soğuk renk mavidir. Mavinin tonları açıldıkça uzaklığı ve sonsuzluğu temsil eder. Mavi psikolojik olarak insanlar üzerinde, anlaşma, uzlaşma, rahatlık, sükûnet ve dinlendirici etki yaratır. Yeşil; insan psikolojisinde temiz bir doğayı, kırları ve ferahlığın çağrışımlarını uyandırır. Tüm renkler içinde en sakin, sessiz ve hareketsiz olanıdır. Yeşil saygı, adalet ve güveni temsil edebilirken, abartılması megaloman, otoriter ama küstah, alaycı bir ifade gibi duygular yaratabilir (Özdemir, 2005:393).

Renkler, renk kodlaması ile farklı alanları ayırt etmekte, alanın önemli özelliklerini belirtmekte, birbiriyle fonksiyonel olarak bağlantılı alanları göstermekte ya da çevre için önemli bir bilgiyi ön plana çıkarmakta kullanılabilirler. Bu yüzden bazı önemli yapılarda renkleri kullanmak, görsel baskınlık sağlayarak algıda ve yön bulmada büyük katkı sağlamaktadır (Dalke ve diğ., 2005:252) (Görsel 1-2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Görsel 1. Renk Kodlama Örnekleri¹

Görsel 2. Çocuk Mekânlarında Renk Kullanımı Örneği²

Çevreyi canlı tonlarla ve parlak ara renklerle, renklendirmek çocukların duysal uyarılarını geliştirir (Read, 2007: 237). İç mekânda renklerin kullanımı ile bir objeyi, şekli ya da konumu tanımlamak aynı zamanda kullanıcıları belli bir alana yönlendirmek mümkündür. Renklerin kullanımı, mekânsal ilişkinin kurulması noktasında özellikle okul öncesi (3-6 yaş) çocuklarda önem taşımaktadır.

Renkler bireyleri psikolojik ve fizyolojik etkisi altına alarak sinir sistemi fonksiyonlarını ve hormonlar ile ilgili aktivitelerini etkiler; estetik ve duygusal değerleri uyarırken diğer duyuvarın uyarılmasına yardımcı olmaktadır. Renk kavramı deneyimlerle ilişkilendirildiğinde ise insan hayatında yön bulma, fonksiyonları birbirinden ayırma, simgesel anlam, estetik, kimlik kazanma vb. kavramları oluş-

1 www.coolhunter.com

2 https://www.archdaily.com/office/zpz-partners

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

turmaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde renk algısı ve renk tercihi kavramları çok önemlidir.

Bu bilgiler doğrultusunda renklerin simgesel ve işlevsel kullanımı ön plana çıkmaktadır. Çocuklar mekânı deneyimlerken renk, ışık, doku ve malzeme gibi uyaranlara ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun eğitiminde ve gelişiminde uyarıcı bir etki sağlamak için sınıflandırma, görsel algı, nesnelere arası mekân ilişkisi, görsel bellek alanlarına yönelik renk kullanımı ve şekil zemin ayırımına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bir oyun mekânı tasarlanırken, renkte zıtlık veya uyumu zeminden tavana, duvardan donatı elemanlarına kadar düşünülmesi ve tasarım kurgusunun ihtiyaca yönelik olması gerekmektedir.

Oyun Mekânlarında Doku ve Malzeme

Bir mekânda bulunan canlı ya da cansız, hareketli ya da hareketsiz bütün varlıklar kendini ifade eden bir doku düzenine sahiptir. Dokunun görme yoluyla zihne ulaştığı etki, objelerin görsel dokusunu oluşturur. Bu görsel dokular çizgi, renk, motif ve tonlar ile meydana gelmektedir ve insan üzerinde farklı duygular oluşmasını sağlamaktadır.

Bu sistemler ve onların altında yatan nöro-psikolojik mekanizmalar; Gescheider, Verrillo ve çalışma arkadaşları tarafından yürütülen deneylerle karakterize edilmiştir. Dokular algılanırken, eş zamanlı olarak birçok duyu organımız bu mekanizmanın içinde yer al-

maktadır. Örneğin, doku yüzeyinin dokunsal olarak incelenmesine genellikle görsel ve diğer duyu uyaranları eşlik eder; genellikle dokunulan yüzeyin yapısını görebiliriz ve sıklıkla dokuyu incelerken parmaklarımızdan çıkan sesleri duyabiliriz (Cagg, 2013:8).

Aslında, duyu uyaranları ayrı olarak değerlendirildiğimizde, dokuların ayırt edilmesi dokunarak yaptığımız seslerle (Lederman, 1979:94), sadece dokunuşla ve görüntüyle (Lederman, 1979:98) başarılı bir şekilde algılanabilmektedir.

Çocuk oyun mekânları oluşumunda renk ile birlikte dokunun da önemi büyüktür. Çocuklar fiziksel çevreyi algılamak ve tanımak için çeşitli sayıda duyu organına ihtiyaç duymaktadırlar. Buldukları çevrede var olan uyarıcıları göz, kulak ve diğer duyu organlarıyla fark ederek o çevreye adapte olmaya çalışırlar.

Çeşitli davranışsal, beyin-görüntüleme ve nöro-psikolojik çalışmalar araştırma kapsamında belirtilen çıkarımı destekleyerek ‘doku algılama sürecinin genel olarak şekil algılama sürecinden farklı olduğu’ göstermektedir. Dokular, renkler gibi şekillerin yüzeyinde birliktelik ve çeşitlilik sağlandıkça, insanların dokunma duyusu ile hissettikleriyle bağlantı kurmasını sağlamaktadır. Doku örüntüsü ölçekli olarak kabadan inceye doğru ayarlanabilir ve yan yana ya da azalan bir şekilde pürüzlüden pürüzsüze doğru düzenleyerek mekân tasarımında çocuklara farklı bilgiler

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kodlayabilir (Bilge, 2017: 154; Dee, 2001: 214). Örneğin; Doku örüntüsü, ilgi, bilgi, ödül, eğlence kaynağı ve eğitim için bir araç olarak kullanılabilir. Doku örgüsü alanlardaki değişiklikleri belirtmek için, alanların fonksiyonlarını ve özelliklerini göstermek için, hangi oyun parçasının doğru ya da yanlış olduğunu belirtmek için kullanılabilir.

Mekân algısında büyük bir öneme sahip olan doku, mekânın görsel değerlerine etki ederken aynı zamanda mekân-malzeme arasındaki ilişkiyi de kapsayan önemli bir kavramdır. Çünkü bir mekânın oluşumunda kullanılan malzeme o mekâna dokusu ile katılmaktadır (Sinofsky ve Knirck, 1981:17). Bu nedenle mekân tasarım öğelerinden biri olarak ifade edilen doku aynı zamanda malzeme ile birebir ilişki içerisinde. Doğru malzeme seçimi ile tasarlanan oyun alanlarında; 3-6 yaş grubu çocukların algılama ve deneyimleme becerileri geliştirilerek desteklenmesini sağlamak mümkün olacaktır.

Oyun Mekânlarında Işık

Işık, yalnızca nesnelere algılamak için değil onları tanımak, anlamlandırmak ve zihinsel süreçlere katkı sağlayarak görsel performansı önemli ölçüde kolaylaştırması açısından iç mekân tasarımında önemli bir öğedir (Coles ve House, 2012:120). Bu bağlamda söz konusu ışık kaynağı doğal yani gün ışığı ve/veya yapay ışık kaynakları olabilir.

Farklı dalga boylarındaki ışıklar kan basıncını, nabzı, solunum sıklığını, beynin işlevselliğini ve biyoritmini etkiler. Wurtman (1975)'e göre; "Işık, su ve yiyeceklerden sonra vücut fonksiyonlarını kontrol eden en önemli çevresel etkidir." (Wurtman, 1975:69).

Işık kavramında parlaklık, renklendirme, yön, zıtlık ve zaman gibi parametreler tasarım kriterleri açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu parametreler aydınlatma ve mekân tasarımını önemli ölçüde etkilerken aynı zamanda duyguları çağrıştırmak için önemli bir rol oynar (Grangaard,1995:13) (Görsel 3).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Görsel 3. Oyun Mekânında Kullanılan Aydınlatma Örnekleri³

Aynı zamanda doğal ve yapay aydınlatma ile güvenlik, erişilebilirlik, ilgi çekici çevreler ve görsel uyarılma, stresin azalması, yer duygusu ve mekânsal yönelme hissi, yol ve yön bulmadaki kolaylık, enerji verimliliği gibi kavramlar, bugün anlamlandırılan bir noktaya gelmiştir (Dalkea ve diğ. 2006: 253). Dolayısıyla, oyun mekânında gün ışığı ya da yapay aydınlatma çocukların mekân algısı üzerinde etkin bir uyarıcı ve deneyimleme aracıdır.

Çocukların oyun türüne ve mekân çeşidine göre kullanılacak duymusal bir veri kaynağıdır. Çünkü daha öncede ifade edildiği gibi özellikle çocuklarda mekânsal deneyimin; duyuların, mekânın ve bedeninin bir araya gelmesinden oluşan bir süreç olduğu ve o mekânı öğrenirken temel araçlarının renk,

³ <https://www.archdaily.com/office/zpz-partners>

doku, ışık ve malzeme olduğu mekânı yapılandırırken göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır.

Tüm bu bilgiler oyun mekânlarının tasarım ölçütlerini ortaya koymaktadır. Oyun mekânlarında uyarım ve deneyimin belirleyicilerinden ışık, renk, doku ve malzeme özelinde mekân tasarımı ve çocuk gelişimi konusunda uzman kişilere uygulanan anket çalışması ile nitelikli bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir.

BULGULAR

Anket çalışmasının birinci bölümünde yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi gibi demografik bilgilerin yanında uzmanlık alanlarını soran bilgilerle birlikte uzman kişilerin eğitim dü-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

zeyi ve mesleki tecrübeleri sorgulanmaktadır. Anket çalışması, akademisyen çocuk gelişim uzmanları ve içmimarlar eşit sayıda olmak üzere toplam 64 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Anketin birinci bölümünde yer alan demografik bilgiler ışığında katılımcıların %78'i kadın %22'i erkektir. Çalışma sadece kendi alanında en az yüksek lisans yapmış uzmanlar tarafından yürütüldüğü için kadın erkek sayısı eşitliği sağlanamamıştır. Çalışmaya katkı sağlayan uzmanlardan %63'ü yüksek lisans %37'i ise doktora eğitimini tamamlamıştır. Bu çalışmada katılımcılardan %40'ı 1-5 yıl, %22'i 6-10 yıl ve %38'i 11 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahiptirler. Katılımcıların %20'si 18-25, %58'i 26-35, %16'sı 36-45, %5'i 46-55 ve %1'i 56 yaş ve üzeridir.

Mekânsal deneyimin gerçekleştirilmesi adına Şekil 1 'de kavramsal çerçevede ifade edildiği gibi kriterler oluşturulmuştur. Anket çalışmasının ikinci bölümünde katılımcılardan belirtilen başlıklar doğrultusunda çocuk gelişimi ve mekân ilişkisi açısından Az önemli (1)'den

Çok önemli (5)'ye doğru bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Likert tipi değerlendirme ölçüsü olarak ifade edilen bu yöntem; genelde katılımcının bir konu hakkındaki tutumunu, görüşünü ya da davranışını ölçmek için kullanılır. Söz konusu ölçütlerin hem mekân tasarımında hem de çocuk gelişimindeki önem derecesine bakıldığında iki farklı disiplinden elde edilen sonuçlar benzer çıkmıştır. Katılımcılar eğitim düzeyi ve iş deneyimine göre; erişilebilirlik, güvenlik, estetik, kişisel mekân, yaratıcılık, düzen, zorlayıcı ve sınırların belirleyiciliği başlıklarını değerlendirdiğinde iki farklı disiplinden uzmanlar için Tablo 1 'de görüldüğü gibi ön plana çıkan ve daha önemli bulunan kriterler başta *yaratıcılık* ve *güvenlik* olmak üzere *erişilebilirlik*, *estetik*, *kişisel mekân*, *düzen* ve *yönlendirme* olmuştur. *Zorlayıcı*, *sınırların belirleyiciliği* ve *hiyerarşi* kriterleri ise önemli olarak değerlendirilmiştir. Çalışmaya destek veren katılımcıların eğitim düzeyi ve iş deneyimi benzerlik göstermektedir.

Tablo 1. Oyun Mekânlarında Belirlenen Kriterlerin Eğitim Düzeyine ve Mesleki Deneyimine Sahip Uzmanlar Tarafından Değerlendirilmesi

	Eğitim Düzeyi			İş Deneyimi	
	Y.Lisans	Doktora	1-5 yıl	6-10 yıl	11 yıl üzeri
Bağımlı Değişkenler	Ortalama(SS)				
Erişilebilirlik	4,61 (0,63)	4,63 (0,64)	4,69 (0,54)	4,50 (0,76)	4,63 (0,64)
Güvenlik	4,84 (0,43)	4,79 (0,58)	4,88 (0,43)	4,71 (0,61)	4,83 (0,48)
Estetik	4,08 (0,78)	4,25 (0,73)	3,92 (0,68)	4,21 (0,80)	4,33 (0,76)
Kişisel Mekân	4,16 (0,85)	4,33 (0,81)	4,08 (0,89)	4,14 (0,94)	4,46 (0,65)
Yaratıcılık	4,87 (0,34)	4,92 (0,28)	4,85 (0,36)	4,93 (0,26)	4,92 (0,28)
Düzen	4,18 (0,83)	3,96 (0,95)	4,04 (0,87)	4,21 (0,80)	4,17 (0,96)
Zorlayıcı	3,32 (1,11)	3,29 (1,12)	3,27 (0,96)	3,21 (1,25)	3,46 (1,17)
Sınırların Belirleyiciliği	3,76 (1,10)	3,50 (1,10)	3,54 (1,14)	3,86 (0,94)	3,75 (1,15)
İşaretlerin Eğlenceli ve Yönlendiriciliği	4,21 (0,74)	4,08 (0,88)	4,00 (0,89)	4,29 (0,61)	4,29 (0,75)
Hiyerarşi ve Özerklik	3,39 (1,17)	3,67 (1,20)	3,50 (1,30)	3,36 (1,00)	3,67 (1,16)

Çalışmanın ana konusunu oluşturan üçüncü bölümünde ise, çocukları mekânsal anlamda uyaran duyuşsal boyutlar; renk, doku, malzeme ve ışık/aydınlatma başlığı altında *Mekân Algısı, Düzen, Bilgilendirme, Alan Bölme, Yönlendirme, Cinsiyet, Yaş Grubuna Uygunluk, Mekânda Çeşitlilik* olmak üzere katılımcılar bağımsız değişkenler ile bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirmede her iki di-

siplinden uzmanlar rengi, dokuyu, malzeme-yi ve ışığı teker teker belirtilen alt başlıklara göre değerlendirmiştir. Bu değerlendirmede renk kullanımının, doku kullanımının, malzeme kullanımının ve aydınlatma kullanımının mekânsal algıyı ne derece etkilediği ve önemi yine 1(Hiç önemli değil)'den 5 (Çok önemli)'e kadar değerlendirilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Renk, Doku, Malzeme ve Işık/Aydınlatmanın Mekân Algısı Bağlamında Değerlendirilmesi

	Renk	Doku	Malzeme	Işık/Aydınlatma
Bağımlı Değişkenler	Ortalama(SS)	Ortalama(SS)	Ortalama(SS)	Ortalama(SS)
Mekân Algısı	4,48 (0,73)	4,47 (0,90)	4,42 (0,79)	4,59 (0,70)
Düzen	3,94 (1,02)	3,84 (1,08)	3,94 (0,97)	4,05 (0,99)
Bilgilendirme	4,33 (0,77)	3,92 (1,01)	4,05 (0,93)	4,00 (1,11)
Çeşitlilik	4,22 (0,89)	4,28 (0,82)	4,38 (0,84)	3,81 (1,06)
Alan Bölme	4,17 (0,93)	3,98 (1,03)	4,16 (0,85)	3,83 (1,09)
Yönlendirme	4,30 (0,92)	3,86 (1,15)	4,14 (0,94)	4,00 (1,03)
Cinsiyet	2,56 (1,36)	2,39 (1,39)	2,64 (1,32)	2,19 (1,29)
Yaş Grubuna				
Uygunluk	3,72 (1,41)	4,00 (1,15)	4,45 (0,90)	3,52 (1,41)
Mekânda Çeşitlilik	4,08 (0,98)	4,09 (0,97)	4,27 (0,85)	3,84 (1,08)

Yapılan çalışmada bağımlı değişkenlerden *mekân algısı* kriteri iki farklı disiplinden katılımcılar arasında sig.0,005 ölçeğinde anlamlı olarak farklılık göstermiştir (Tablo 2). İçmimarlar ve çocuk gelişim uzmanlarının bağımsız değişkenleri renk, doku, malzeme ve ışık bağlamında değerlendirdiklerinde mesleki tecrübeleri ve yaş aralıkları anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Çocuk mekânları tasarımında iki farklı disiplinin uzmanları da çok yakın cevaplar vermiştir.

Çalışmanın kavramsal kısmında belirlenen kriterler uzman kişiler tarafından da önemli bulunmuştur. Ancak Tablo 2’de kullanıcının

kız ya da erkek çocuk olması gelişimleri açısından mekânın renk, doku, malzeme ve aydınlatma yoluyla algılanması noktasında diğer bağımsız değişkenlere oranla çok önemli olmadığı görülmektedir.

Oyun mekânlarında kullanılan oyun ekipmanlarının çocuk gelişimi açısından iki farklı disiplinden uzman görüşler tarafından değerlendirilmiş ve çalışmanın bağımsız değişkenlerini önemli bulmuştur. Uzmanların eğitim düzeyi ve iş deneyimlerine bakıldığında verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık yoktur (Tablo 3).

Tablo 3. Oyun Mekânlarında Kullanılan ‘Oyun Ekipmanlarının Farklı Eğitim Düzeyine ve İş Deneyimine Sahip Uzmanlar Tarafından Değerlendirilmesi

	Eğitim Düzeyi		İş Deneyimi		
	Y. Lisans	Doktora	1-5 yıl	6-10 yıl	11 yıl üzeri
Bağımlı Değişkenler	Ortalama(SS)				
Farklı Oyun Olanakları					
Sağlaması	4,89 (0,31)	4,75 (0,60)	4,92 (0,27)	4,93 (0,26)	4,71 (0,62)
Güvenlik	4,89 (0,31)	4,75 (0,67)	4,96 (1,19)	4,86 (0,36)	4,71 (0,69)
Çocuk Gelişimi	4,84 (0,37)	4,83 (0,56)	4,92 (0,27)	4,86 (0,36)	4,75 (0,60)
Erişilebilirlik	4,58 (0,59)	4,29 (0,85)	4,58 (0,57)	4,50 (0,76)	4,38 (0,82)
Mekân Algısı	4,29 (0,89)	4,21 (0,88)	3,96 (0,95)	4,43 (1,01)	4,54 (0,58)
Düzen ve Dizilim	4,34 (0,90)	3,92 (0,92)	4,19 (0,89)	4,43 (1,08)	4,08 (0,88)
Özerklik/Hiyerarşi/Mahremiyet	4,05 (0,95)	4,04 (0,85)	3,92 (1,01)	4,07 (0,91)	4,25 (0,79)
Estetik	4,03 (0,97)	3,96 (0,95)	3,73(1,00)	4,43 (0,85)	3,38 (1,12)
Zorlayıcı	3,71 (1,22)	3,38 (1,27)	3,81 (1,16)	3,64 (1,33)	3,38 (1,27)
Yaş Grubuna Uygunluk	4,74 (0,50)	4,75 (0,53)	4,73 (0,53)	4,71 (0,46)	4,79 (0,50)
Mekâna Uygunluk	4,24 (1,05)	4,54 (0,65)	4,08 (1,09)	4,36 (1,00)	4,71 (0,46)

Çalışmada katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar, terimler sözlüğü kullanılarak kodlaması yapıldıktan sonra karşılıklı kodlama güvenilirliği sağlanmıştır. Bu kodlama bir katılımcının vermiş olduğu cevapların, karşılıklı iki farklı katılımcı tarafından

tekrar yapılmasıyla ve cevapların birbiriyle ne kadar tutarlı olduğunu anlamak amacıyla yapılmıştır. Tablo 4’de yer alan terimler sözlüğü, kodlama sırasında tutarlılığı sağlamak açısından bir rehber olmuştur.

Tablo 4. Açık Uçlu Soruların Kodlanmasında Kullanılan Terim Sözlüğü

Terim Sözlüğü

Çeşitlilik	Çocuk mekânlarında bulunan ekipmanların ve mekân tasarımlarının birbirlerinden farklı olması
Erişilebilirlik	Oyun mekânlarında çocukların mekâna ve ekipmanlara kolay ulaşımı, erişimi.
Gelişim	Tasarlanan oyun mekânlarının çocukların fiziksel ve bilişsel gelişimine yardımcı olması
Güvenlik	Oyun mekânlarının çocukların konforu için güvenli olması
Sağlık	Oyun mekânının temiz ve sağlıklı olması
Mahremiyet	Oyun mekânları sınırlarının belirlenerek çocuklara özel alanlar sağlanması
Malzeme	Kullanılan malzemelerin çocuk sağlığına uygun olması
Yaş-Oyun İlişkisi	Oyun mekânının yaş gruplarına ve cinsiyete uygun tasarlanmış olması
Öğrenme	Kullanılan oyun ekipmanlarının öğrenmeye yardımcı olması
Özgünlük	Oyun mekânlarının birbirine benzer, anonim olması
Tasarım Problemleri	Oyun alanlarında kullanıcı- mekân- donatı ilişkisinin sağlanması
Yaratıcılık	Oyun mekânlarında bulunan ekipmanların çocukların yaratıcılığının gelişmesine yardımcı olması

Anket çalışmasında yer alan açık uçlu 3 soru için iki farklı disiplin, içmimar ve çocuk gelişim uzmanlarının cevapları değerlendirilerek benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmiştir. Uzmanlar ‘*Oyun alanlarını değerlendirdiğinizde çocuk gelişimi açısından en önemli faktör ve nedenini belirtiniz?*’ sorusuna en

önemli faktörün *güvenlik* olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcıların her bir açık uçlu soruya verdikleri cevaplar iki farklı disiplin için karşılaştırılarak Tablo 4’de belirtilen terimlerin kodlanmasıyla benzerlik ve farklılıklar Tablo 5’de değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Açık Uçlu Soruların Disiplinlere Göre Sınıflandırılması

		1. Soru	2. soru	3. Soru
Çeşitlilik	Çocuk Gelişimci	0	0	2
	İçmimar	3	5	4
Erişilebilirlik	Çocuk Gelişimci	2	0	0
	İçmimar	5	1	2
Gelişim	Çocuk Gelişimci	2	0	0
	İçmimar	0	0	0
Güvenlik	Çocuk Gelişimci	10	0	3
	İçmimar	14	3	4
Sağlık	Çocuk Gelişimci	3	1	0
	İçmimar	8	4	0
Mahremiyet	Çocuk Gelişimci	0	2	0
	İçmimar	4	4	2
Malzeme	Çocuk Gelişimci	3	1	0
	İçmimar	11	6	0
Yaş-Oyun İlişkisi	Çocuk Gelişimci	2	2	1
	İçmimar	4	8	5
Öğrenme	Çocuk Gelişimci	0	0	0
	İçmimar	1	0	0
Özgünlük	Çocuk Gelişimci	7	3	8
	İçmimar	15	3	21
Tasarım Problemleri	Çocuk Gelişimci	0	0	0
	İçmimar	6	6	1
Yaratıcılık	Çocuk Gelişimci	1	1	5
	İçmimar	7	3	7

Güvenlik faktörü her iki disiplinden uzmanlar tarafından çocuk oyun alanlarında çocuk kullanıcıların gelişimi açısından önemli bu-

lunmuştur. Çocuk oyun oynadığı mekânı ve orada sunulan oyuncakları tek başına keşfederek deneyimlemek ister. Fakat başından

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kurgulanmamış ve tasarlanmamış oyun alanları buna elverişli olmadığı için çocukların yaratıcılığını ve cesaretini azaltmaktadır. Tasarım ve çocuk uzmanları için güvenlik kadar önemli bir diğer faktör ise *sağlık* faktörüdür. Bu anlamda güvenliğin bir parçası olarak görülen sağlık faktörü çocukların oyun mekânlarında yine göz önünde bulundurulması gereken bir unsurdur. Aynı zamanda çocukların gelişimleri açısından oyun mekânı tasarımında ve oluşumunda kullanılan *malzeme* de önem taşımaktadır. Malzeme kullanımı, hem güvenliğin sağlanması hem de çocuk kullanıcıların sağlıklarının korunması yönünde önemli bir etkidir.

İçmimarlar oyun mekânlarında kullanılan malzemelerin sağlığa ve çevre koşullarına uygun olması gerektiğini vurgularken, çocuk gelişim uzmanları ise malzemelerden önce mekânın eğitici, öğretici ve özgün olması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak tasarlanan mekân iki farklı disiplini bu anlamda ortak noktada buluşturabilir. Bir mekân doğru malzeme kullanımı ile hem güvenli hem sağlıklı hem eğitici hem de özgün olabilir. Bu durum iç mekân tasarımında önemli bulunan diğer kriterler için de aynı şekilde değerlendirilebilir.

İçmimarlara göre *özgünlük*; çocukta merak uyandırmak adına önemli bir faktördür. Çünkü özgün olmak, farklı şeyler ortaya koymayı gerektirir. Özgün tasarlanmış bir iç mekânda, çocukta merak duygusu uyanacak, araş-

tıracak ve düşünerek çözmeye çalışacaktır. İçmimarlar, çocuk mekânlarının sürekli aynı ekipmanlarla çocuklara sunulmasının bir süre sonra çocuklarda ezbere hareket etmeye ve sıkıcılığa neden olacağını belirtmektedir. Çocuk gelişimciler de içmimarlar ile aynı fikri savunarak özgün çocuk oyun mekânlarının, çocuğun hem zihinsel hem de bedensel jimnastik yapmasını sağlayan, problem çözme yetisini geliştiren mekânlar olması gerektiğini ifade etmektedir. Farklı iki disiplinin özgünlük konusundaki fikirleri çocuk gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Çeşitlilik, tasarım problemleri, mahremiyet, erişilebilirlik, gelişim, öğrenme ve yaratıcılık faktörleri çocuk mekânlarında içmimar ve çocuk gelişim uzmanları tarafından aranan özelliklerdir. Ancak araştırma sonuçlarına göre yapılan değerlendirme de *güvenlik* ve *özgünlük* kriterleri ön plana çıkmaktadır.

İçmimar ve çocuk gelişim uzmanlarına yöneltilen 2. soru, *Mevcut çocuk mekânlarının eksiklerini belirtebilir misiniz?* şeklinde olmuştur. Bu soruya, yaş-oyun ilişkisi faktörünün çocuk mekânlarının temel eksiği olduğu cevabı verilmiştir. İçmimarlar standart ve tek tipleşmiş oyun ekipmanlarının her yaş grubuna uygun olmadığı için çocukları yaratıcılık açısından kısıtladığını savunurken, çocuk gelişimciler ise oyun ekipmanlarının farklı yaş gruplarına hitap etmemesinin çocukların sağlığı açısından; düşme, çarpma yaralanma vb. problemler yarattığını savunmaktadır. Çocuk

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

gelişim uzmanları, çocuk mekânlarının çocuk gelişimine uygun şekilde tasarlanıp oluşturulması gerektiğini belirtmektedir.

Açık uçlu sorunların sonuncusu ‘*Sizce Oyun mekânlarındaki ekipmanlar o mekân ve çocuk gelişimi açısından özgün olmalı mıdır? Neden?*’ şeklinde olmuştur. Çocuk gelişim uzmanları ve içmimarlar çocuk mekânlarının özgün olması gerektiğini savunmuşlardır. İki farklı disiplinden uzmanlar, çocuk mekânlarında bulunan tek tip oyun ekipmanlarının çocuk gelişimine bir katkı sağlamadığını, aksine yaratıcılıklarını körelterek her etkinliği ezber yapmaya yönlendirdiğini belirtmektedirler.

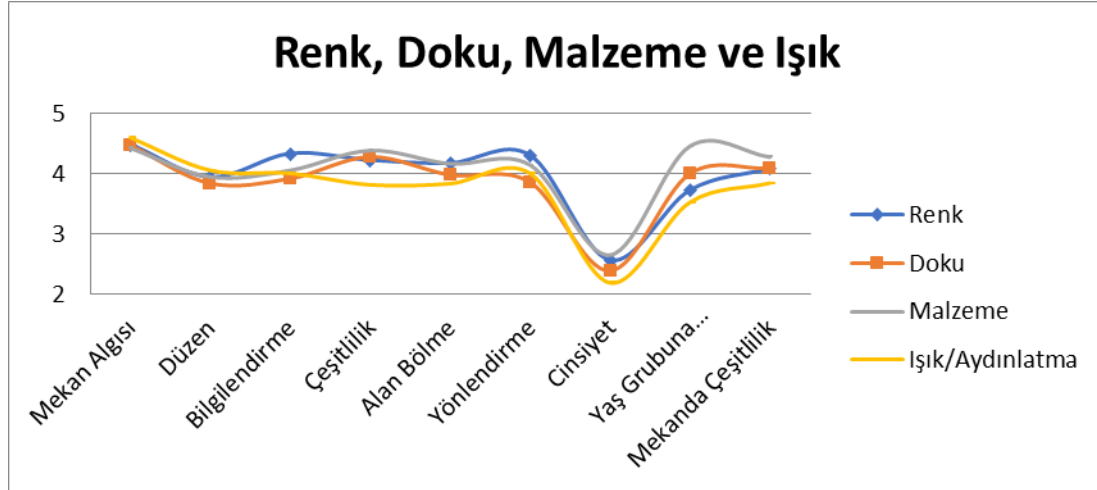
Özgün çocuk mekânlarında çocuklar farklı olanı keşfetme duygusu ile hareket ederek yaratıcılıklarını ön plana çıkarmaktadır. İçmimarlara göre; mekânda yer alan renklerin, dokuların, malzemelerin ve ışığın/aydınlatmanın her biri çocuklar için farklı uyaranlardır. Bu nedenle her biri ile daha güvenli,

daha sağlıklı, daha özgün, daha erişilebilir, daha yaratıcı, daha çeşitli mekanlar yaratmak mümkün kılınabilir.

Dengeli ve kurgulanmış renk, doku, malzeme ve ışık kullanımları ile birlikte çocuklara düzenli ve dingin bir oyun mekânı tasarlamak mümkündür. Mevcut oyun alanlarının temel sorunu hemen her çocuk mekânının aynı etkinliklerini içeriyor olmasıdır. Oysaki çocuklara sürekli aynı ekipmanların sunulması gelişimlerini ve yaratıcılıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlamda kapalı çocuk oyun mekanları tasarlanırken esneklik faktörü göz ardı edilmemelidir. Çocuk gelişimcilere göre oyun mekânı, çocukların yaş gruplarına göre çeşitlenmeli ve yaratıcılığı destekler nitelikte olmalıdır.

Bu bağlamda oluşturulan tabloda (Tablo 6), renk, doku, malzeme ve ışık/aydınlatmanın alt bileşenleri ortak olup uzmanlar tarafından birbirine çok yakın değerler ile sonuçlandığı ifade edilmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Oyun Mekânlarının Renk, Doku, Malzeme ve Işık Değişkenleri Bağlamında Değerlendirilmesi

**Tabloda yer alan rakamlar ortalamayı (m) göstermektedir.*

Tablo 6’da görüldüğü üzere mekânlar değerlendirilirken renk, doku, malzeme ve ışık öğelerinin değerlendirme sonuçlarına göre her birinin neredeyse eşit öneme ve etkiye sahip olduğu ortaya konmaktadır. Bu doğrultuda cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi gibi değişkenlerin de bu öğelerden beklentisinin benzer olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasının ilk bölümünde katılımcılar hakkında genel bilgilerin toplanması adına sorular oluşturulmuştur. Anket çalışmasının ikinci bölümünde yapılan değerlendirmelerden yola çıkarak, oyun mekânlarını yapılandıran ve mekânsal deneyim çerçevesinde ele alınan tasarım kriterleri; Erişilebilirlik, Güvenlik, Estetik, Kişisel Mekân, Yaratıcılık, Düzen, Zor-

layıcı, Sınırların Yönlendiriciliği, Hiyerarşi ve Özerklik şeklinde belirlenmiş ve her birinin iç mekân tasarımının temel enstrümanları ile ilişkili olduğu yapılan kavramsal çalışma ile değerlendirilmiştir. Bu bölümde katılımcılar arasında homojen bir dağılım olup, elde edilen değerler yüksek çıkmıştır. Söz konusu değerler hem içmimarlar hem de çocuk gelişim uzmanları tarafından önemli bulunmuştur ve Hipotez 1 (**H1: Çocuk gelişim uzmanları ve içmimarlar kapalı oyun mekânlarında ışık, renk, doku ve malzeme kullanımı açısından mekânı farklı değerlendirir.**) reddedilmiştir. Bu durum aslında çalışma alanları farklı iki disiplinin çocuk gelişimine destek veren mekânlarda ortak bir dil oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Anket çalışmasının üçüncü bölümünde çocukları mekânsal anlamda uyaran ve deneyim kazandıran boyutlar; ışık, renk, doku ve malzeme başlığı altında bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar her dört boyutu Mekân Algısı, Düzen, Bilgilendirme, Alan Bölme, Yönlendirme, Cinsiyet, Yaş Grubuna Uygunluk, Mekânda Çeşitlilik başlıkları altında değerlendirmiş olup cinsiyet dışındaki bağımlı değişkenler önemli bulunmuştur. Bu sonuç cinsiyet değişkeni dışında Hipotez 3'ü (**H3**: Oyun mekânlarında; ışık, renk, doku ve malzeme kullanımının; mekân algısı, düzeni, bilgilendirmesi, çeşitliliği, alan bölmesi, yönlendirmesi, cinsiyeti, yaş grubuna uygunluğu açısından büyük oranda etkileri bulunmaktadır.) desteklemektedir. Dört boyuttaki tüm bağımlı değişkenlerin değerleri birbirine benzerdir. Bu sonuçlara göre; ışık, renk, doku ve malzeme olarak belirlenen ölçütlerin sadece görsel estetik öğelerden ibaret olmadığı aynı zamanda tüm mekânın algısını, çocuk gelişimini ve oyun mekân ilişkisini desteklediği ortaya konmaktadır. Ayrıca, bu dört boyut için içmimar ve çocuk gelişim uzmanlarının yaptığı anket değerlendirmeleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Dolayısıyla, bu sonuç Hipotez 1'i (**H1**: Çocuk gelişim uzmanları ve içmimarlar kapalı oyun mekânlarında ışık, renk, doku ve malzeme kullanımı açısından mekânı farklı değerlendirir.) reddetmektedir. Bu anlamda yine iki farklı disiplinin de çalışmalarında ön planda

tuttuğu ölçütlerin ortak olduğu görülmektedir.

Oyun Ekipmanlarının çocuk gelişimine katkısı noktasında oluşturulan soru ile Farklı Oyun Olanakları Sağlaması, Güvenlik, Çocuk Gelişimi, Erişebilirlik, Mekân Algısı, Düzen ve Dizilim, Özerklik/Hiyerarşi/Mahremiyet, Estetik, Zorlayıcı, Yaş, Mekâna Uygunluk bağımlı değişkenleri katılımcıların iş deneyimi ve eğitim düzeyine göre karşılaştırılan tabloda da görüldüğü üzere çalışmanın kavramsal kısmında tespit edilen kriterler uzman kişiler tarafında da önemli bulunmuş ve değerler birbirine benzer çıkmış olup Hipotez 2'yi (**H2**: Kapalı oyun mekânlarında içmimarlar ve çocuk gelişim uzmanlarının görüşleri oyun ekipmanları açısından farklıdır.) desteklemektedir.

Katılımcıların anket sonuçlarına göre her iki disiplin de; tasarım ölçütlerinin (ışık-renk-doku-malzeme) ve oyun ekipmanlarının oyun mekânlarının yapılandırılmasında önemli olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bir anlamda çalışmanın kurgusunda oyun mekânlarının yapılandırılmış bir çevre olması gerektiğine dair atıfta bulunulan tüm değerler iki farklı disiplin tarafından önemli bulunmuş ve örtüşmüştür. Özellikle çalışmanın ana bölümünde yer alan ışık, renk, doku ve malzemenin altındaki mekânsal öğelerin örtüşmesi çalışmanın tutarlılığının altını çizmektedir.

Çalışmanın güçlü bulunan bir diğer boyutu ise oyun mekânı tasarım ölçütleri değeren-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dirme sonuçlarının içmimar ve çocuk gelişim uzmanları tarafından benzer çıkmasıdır. Ayrıca, çalışmada vurgusu yapılan ışık, renk, doku ve malzemenin fiziksel, fonksiyonel ve kavramsal bileşenlerinin ortaya konulması ve uzmanlar tarafından önemli bulunmasıdır.

SONUÇ

Mekân; deneyim tasarımının fiziksel içeriğinin bir yansımasıdır. Deneyim tasarımının fiziksel içeriği kullanıcı deneyiminin somut safhalarına dayanır. Çocukların eylemin içinde etkin rol oynaması mekânsal deneyim açısından önemlidir. Bu yüzden çocukların macera, hayal, aidiyet, özerklik gibi mekânsal gereksinimlerini karşılaması ve hareket etme sürecinde, zihinlerinde, buldukları mekânı nasıl düşündüklerine değinerek beden farklı çevrelerdeki hareket ve duruşlarının farklılaşma nedenleri düşünülmalıdır. Bunun yanında çocukların algısını çok yönlü uyarması, onları mekânda yoğun bir biçimde etkin kılar (Pallasmaa, 2005:16).

Birçok çalışma, duyguları ortaya çıkaran veya etkili fiziksel içeriği vurgulamaktadır. Böylece çocukların mekânda doğru ‘uyarıcılar’ ile karşılaşmaları ve etkin olabilecekleri mekânda sunulan imkânlar sayesinde ‘deneyim’ kazanarak mekân yoluyla öğrendiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla çalışma özellikle iç mekân ölçeğinde çocukların duymasal algısını etkileyen ışık, renk, doku ve malzeme gibi elemanları ele almaktadır. Çünkü bunlar mekânsal öğeler olup alt bileşenleriyle

çocukların gelişimini destekleyen fiziksel deneyimler sağlamaktadırlar.

Oldukça kapsamlı ve karmaşık bileşenleri içinde oyun mekânları, bir yapılandırılmış çevre olarak ele alınarak çocuklarda mekânsal uyarım aracı olan ve çocukların mekânsal deneyimini oluşturan Işık, Renk, Doku ve Malzeme özelinde analiz edilmiştir. Bunun için tasarım ve çocuk gelişimi disiplinlerinden uzman kişilere anket uygulanarak, iki disiplinden uzman görüşler alınarak oyun mekânlarında tasarım kriterlerinin çocuk gelişimi açısından önemi ortaya konmuştur. Buna göre;

- Disiplinler arası bir işbirliği ile 3-6 yaş grubu çocukların oyun alanları onların algı ve deneyimlerini zenginleştirecek mekânlar olarak tasarlanabilir.
- İki farklı disiplin; ortak bir payda da buluşarak, araştırma kapsamında temel alınan tasarım ölçütlerinin (Renk- Işık- Doku- Malzeme) erken çocukluk döneminin zihinsel ve fiziksel gelişiminde önemini vurgulamıştır.
- İki farklı disiplin ile çalışmanın yürütülmesi içmimar için kullanıcıyı daha iyi analiz etme şansını, çocuk gelişim uzmanı için ise doğru tasarlanmış bir mekânın aynı zamanda eğitici olabileceği bilincinin oluşmasını sağlamıştır.
- Mekânın algılanması ve deneyimlenmesi noktasında aslında iç mekân tasarım ölçütlerin belirleyici olduğu söz konusu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tüm bağımlı değişkenlerin bu kriterler ile birebir ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

BİLGE, B., (2017). Görme Engelli Kişiler İçin Konut Tasarımında Ulaşılabilirlik, IJASOS- International E-Journal of Advances in Social Sciences, 3(7), 152-166, ss. 154

BIRREN, F., (1980). Color psychology and color therapy (Rev. ed.). Secaucus, NJ: Citadel Press ss. 24- 25- 27

BROWN, T., (2008). Factor Structure of the Test Visual Perception Skills- Revised (TVPS-R). Hong Kong Journal of Occupational Therapy, 18 (1), 1-11, ss. 8

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., (2005). Anket Geliştirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, <http://www.bingol.edu.tr/Media/226164/Sayt-Bolum13-Anket-Gelistirme.Pdf>, ss. 11, E.T.27.11.2020

CAGG, R., (2013). İç Mimarlıkta Doku + Malzeme, Çev: Cansu Uçar, Literatür yayını, İstanbul, ss. 8

COLES, J., HOUSE, N., (2012). İç Mimarlığın Temelleri, Çev: Zeynep Vaizoğlu, Literatür Yayınevi, ss. 120

ÇUKUR, D., DELİCE GÜLLER, E., (2011). Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algı Gelişimine Uygun Mekân Tasarımı, Aile

ve Toplum Dergisi, 24(7), 25-36, ss. 25-28

DALKEA, H., LITTLE, J., NIEMANNE E., CAKGOZ, N., STEADMAN, G., HILL, S., et al., (2006). Colour and Lighting in Hospital Design, Journal of Optic Lazer Technology, 38(4-6), 343– 365, ss. 253

DAY, C., MIDBJER, A., (2007). Environment and Children, Routledge, 21- 38, ss. 21-23-38

DEE, C., (2001). Form and Fabric in Landscape Architecture: A Visual Introduction, Taylor & Francis, ss. 214

FRÖBEL, F., (1904). Pedagogics of the Kindergarten: or His Ideas Concerning The Play and Playthings of the Child, D. Appleton, 30, ss. 21

GIBSON, J.J., (1986). The ecological approach to visual perception. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. (Original work published 1979). ss. 72

GÜR, Ş., ZORLU, T., (2002). Çocuk Mekânları, Yem Yayınları, İstanbul, ss. 65

GRANGAARD, E.M., (1995). Color and light effects on learning. Washington, D.C.: Association for Childhood Education International Study Conference, ss. 13

HUGHES, F.P., (2009). Children, Play, and Development, Sage, ss. 32-42

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KORPELA, K., MARKETTA K., TERRY, H., (2002). Restorative Experience, Self-regulation, and Children's Place Preferences, *Journal of Environmental Psychology*, 22(4), 387-398, ss. 395

LEDERMAN, S.J., (1978). Auditory Texture Perception, *Perception* 8(1), 93-103, ss. 94-98

LEFEBVRE, H., (2014). Mekânın Üretimi, Sel Yayıncılık, İstanbul, ss. 68

MERLEAU-PONTY, M., (2014). Algılanan Dünya, Metis Yayınları, İstanbul, ss. 58

MOORE, G.T., LANE, C.G., HILL, A.B., COHEN, U., MCGINTY, T., (2000). Recommendations for Child Care Centers (3rd rev. ed.). Milwaukee, USA: University of Wisconsin-Milwaukee, Center for Architecture and Urban Planning Research, Report ss. 80-82

ÖZDEMİR, T., (2005). Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Faktörler, Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(2), 391-402, ss. 393

PALLASMAA, J., (2005). The Two Languages of Architecture: Elements of a Bio-Cultural Approach to Architecture, Juhani Pallasmaa, Encounters: Architectural Essays, ed. Peter MacKeith, Rakenustieto (Helsinki), 16- 35, ss. 16-31

PALMER, J., BRESLER, L., COOPER, D.E., (ED), (2001). Fifty Modern Thin-

kers on Education: From Piaget on the Present Day, Florence NY, Routledge. ss. 35

PARRY, M., ARCHER, H., (1974). Pre-school Education, Macmillan, 1-210, ss. 18

POYRAZ, H., DERE, H., (2003). Principles and Methods of Pre-School Education, Anı Yayıncılık, Ankara, ss. 14

READ, M.A., SUGAWARA, A.I., BRANDT, J.A., (1999). "Impact of Space and Color in The Physical Environment on Preschool Children's Cooperative Behavior". *Environment and Behavior*, 31, 413- 428, ss. 418

READ M.A., (2007). Use of Color in Child Care Environments: Application of Color for Wayfinding and Space Definition in Alabama Child Care Environments, *Early Childhood Education Journal* 30(4), 233-239, ss. 235-236-237

SMITH, D., (2008). Color-Person-Environment Relationships, *Color Research and Application*, 33(4), ss. 312-319. ss. 314

SINOFSKY, E.R., KNIRCK, F.G., (1981). Choose the right color for your learning style, *Instructional Innovator*, 26(3), 17-19. ss. 17

STANKOVIC, D., MILOJKOVIC, A., TANIC, M., (2006). Physical Environment Factors and Their Impact on the Cognitive Process and Social Behaviour of

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Children in the Preschool Facilities. Fac-
ta University: Architecture and Civil En-
gineering, ss. 54

STANKOVIC, D., STOJIC, J., (2007). Ps-
ycho-Developing Needs of Children and
Spatial Features for Children's Stay, Fac-
ta University: Architecture and Civil En-
gineering, ss. 73

THEEMES, T., (1999). Let's Go Outside: De-
signing the Early Childhood Playground,
High/Scope Press, Michigan, ss. 41

WEINSTEIN, C.S., (1987). Designing Pres-
school Classrooms to Support Develop-

ment, Research and Reflection, In C. S.
Weinstein and T. G. David, Spaces for
Children: The Built Environment and
Child Development, Plenum Press, New
York, ss. 205

WURTMAN, R.J., (1975). The Effects of Li-
ght on the Human Body, Scientific Ame-
rican 233(1), 68-77. ss. 69

İNTERNET KAYNAKLARI

www.coolhunter.com (E. T. 16.02.2018)

https://www.archdaily.com/office/zpz-part-
ners (E. T. 16.02.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: According to Fröbel (1904:21) “Play is the highest expression of human development in childhood”. Play includes real life experiences and relevant elements in children’s lives. Children learn to express themselves and socialize by clearly exhibiting their curiosity and creativity through play. In other words, children rediscover the environment they live in while playing. Thus, environments that support child development enables the children to learn through experiencing the space and in order to provide this, environments shall be designed with the aim of supporting child development. The most important determinant in spatial experience is the “Perception” factor. During the spatial perception process, the user acts with all his/ her senses in order to feel the space as a whole. Therefore, elements such as light, color, texture and material that affect the sensory perception of children, especially in the interior space scale, are discussed within the scope of the research. **Aim:** Nowadays, we see the proliferation of indoor playgrounds in areas that meet more than one requirement. For instance, while the users in shopping centers meet their other needs, it is observed that child users frequently spend time in the playgrounds within these areas. It is noteworthy that an unqualified and insufficient spatial setting is spreading in these spaces, which are growing rapidly with a commercial perspective. At this point, the main aim of the research is to design spaces that contribute to the development of children, especially in indoor playgrounds. Within this context, a relationship has been established with important elements of interior design that affect the level of perception of the users. **Method:** In this context, the determined indoor playgrounds were evaluated with a questionnaire applied to a total of 64 academicians interior designers and child development experts working in various universities in Ankara. Indoor playgrounds in Cema- Kentpark- Armada- Next Level- Panora and Gordion shopping centers selected as sampling areas were observed by the participants and evaluated with a survey study. Questionnaire consisting of five parts was applied to a total of 64 people including 32 academicians interior designers and 32 academicians child development experts. Statistical data is analyzed by using the SPSS Program. The survey questions were answered as a result of the participants’ observation of each place. The hypotheses to be tested with the survey evaluation are as follows; H1: Indoor playgrounds, designers and child development specialists assess the space differently in terms of the use of light, color, and texture. H2: Indoor playgrounds, the opinions of designers and child development specialists differ in terms of playground equipment. H3: In playing areas; the use of light, color, texture and materials has great influence in terms of spatial perception, order, instruction, variety, space division, guidance, gender, and age appropriateness. The survey consisted of five

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sections; while the first section included demographic information such as age, gender, and education level; it was also inquired whether the participants are child development specialists and designers and their experience in the profession. In the second section, the design criteria that structure the playgrounds were evaluated as dimensions with independent variables such as Accessibility, Safety, Aesthetics, Personal Space, Creativity, Order, Challenging, Guiding Aspect of Boundaries, Hierarchy and Autonomy. In the third section, which was the main part of the study; Light, Color, Texture and Material titles, which stimulate children spatially and provide them experience, were assessed by the participants under the titles of Spatial Perception, Order, Instruction, Space Division, Guidance, Gender, Age Appropriateness, and Variety in Space. On the other hand, play equipment was compared to the variables of Providing Different Play Opportunities, Safety, Child Development, Accessibility, Spatial Perception, Order and Arrangement, Autonomy/ Hierarchy/ Privacy, Aesthetics, Challenging, Age, Suitability for Space, according to the work experience and education level of the participants. The last section consisted of 3 open-ended questions for the evaluation that was expected to be made over the designated playgrounds. **Findings and Results:** Based on the assessments made in the second section of the survey study, the design criteria structuring the playgrounds and addressed within the framework of spatial experience, was evaluated as being related to the basic instruments of interior design through the conceptual study. In this section, there was a homogeneous distribution among the participants, and the values obtained were high. These values were considered important by both designers and child development specialists; therefore, Hypothesis 1 is rejected. In the third part of the survey, participants evaluated all four dimensions under the titles Spatial Perception, Order, Instruction, Space Division, Guidance, Gender, Age Appropriateness, and Variety in Space; and dependent variables other than gender were found to be important. This result supports Hypothesis 3 except for the gender variable. According to these results, it is revealed that the criteria determined as light, color, texture and material do not only consist of visual aesthetic elements but also support the perception of the whole space, child development, and play-space relationship. With the question about the contribution of Play Equipment to child development, as can be seen in the table compared according to the work experience and education level of the participants, the variables of Providing Different Play Opportunities, Safety, Child Development, Accessibility, Spatial Perception, Order and Arrangement, Autonomy/ Hierarchy/ Privacy, Aesthetics, Challenging, Age, Suitability for Space and the criteria determined in the conceptual part of the study were also found important by the specialists and the values were similar to each other and support Hypothesis 2. Therefore, this study is expected to shed light on the design process and implementation decisions of indoor playgrounds.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:467 K:660

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Working with two different disciplines has provided the designer with the chance to analyze the user better, and the child development specialist with the awareness that a properly designed space can also be educative. It is concluded that the interior design criteria are determinants at the point of experiencing the space and spatial perception and that all the dependent variables in question are directly related to these criteria.

KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİN KIRSAL MİMARİYE YANSIMASI: CEYHAN BURHANLI KÖYÜ ÖRNEĞİ⁽¹⁾

THE REFLECTION OF CULTURAL ASPECTS ON VERNACULAR ARCHITECTURE: CASE OF BURHANLI VILLAGE, CEYHAN

Yeliz GÖĞEBAKAN¹, F. Duygu SABAN²

¹Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık ABD, Adana / Türkiye

²Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5875-2999¹, 0000-0002-8906-6748²

Öz: Amaç: Kentlerdeki yaşamın ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan hızla ilerlemesi insanları kırsaldan kente göç etmeye yöneltmiş, kırsal alanlarda kültürün biçimlendirdiği özgün mimari miras yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu çalışmada ana amaç kültürel özelliklerin mekâna nasıl yansıtıldığını kırsal mimari miras üzerinden araştırmaktır. **Yöntem:** Kırsal yaşamın süregeldiği, yörük kültürünün yaşatıldığı, kültüre ait özgün örnekleri barındıran Adana ilinin Ceyhan ilçesinde bulunan Burhanlı köyü çalışma alanı olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında Burhanlı köyünün tarihsel gelişimi incelenmiş, 16 geleneksel konutun rölöveleri alınarak yapıların mevcut durumu belgelenmiş; kültürel etkilerin iç ve dış mekânlara nasıl yansıdığı tartışılmıştır. **Bulgular:** Yapılan inceleme sonucunda, çoğunlukla iki katlı evlerin görüldüğü köyde yapıların alt katında köylülerin geçim kaynağını yansıtan mekânların, üst katta ise yaşama alanlarının konumlandığı belirlenmiştir. Sofalı plan şemalarının görüldüğü yerleşimde yığma kârgir yapım sistemi ile inşa edilen evlerde ahşap, kerpiç ve taşın yapı malzemesi olarak kullanıldığı ve kırsal mimarinin niteliksiz müdahalelerle tehdit altında olduğu tespit edilmiştir. **Sonuç:** Kültürün kırsal mimariye mekânsal organizasyonda olmasa da iç ve dış mekânlardaki detay çözümlerinde yansıdığı ve bu özgün niteliklerin korunması gerektiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Yörük, Kırsal Miras, Adana

Abstract: **Aim:** The financial, social and cultural development in urban areas encouraged people to move out from rural areas which resulted in the extinction of vernacular architecture shaped as a result of cultural background. The main aim of this study is to examine how cultural aspects are reflected to spaces in vernacular architecture. **Method:** Burhanlı Village located in Ceyhan/Adana is chosen as the case study, because of its unique settlement character where *yörük* culture can still be seen. Within the scope of the study, historical development of Burhanlı village is examined, survey drawings of 16 traditional houses are prepared and interviews with local residents are undertaken in order to understand how culture is reflected in inner and outer spaces. **Findings:** It is ascertained that building stock in the village is mostly comprised of two storey houses, where ground floors are used as stables or warehouses, the upper floors include spaces for daily living. In the houses where sofa is the main element of the plan organization, wood, mud brick or stone was used as building material and it is revealed that traditional houses are under threat because of poor quality intervention. **Conclusion:** It is determined that culture was reflected more in details in inner and outer spaces rather than spatial organization and that these unique qualities have to be preserved.

Keywords: Culture, Yörük, Vernacular Heritage, Adana

Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.22.05

1 Sorumlu Yazar – Corresponding Author: F. Duygu SABAN (Prof. Dr.) Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü-Mimarlık, Adana / Türkiye, duyguafazilet@gmail.com, 2Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana / Türkiye, Geliş Tarihi / Received: 22.20.2020, Kabul Tarihi / Accepted: 30.04.2021 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma ve Uygulama / Research and Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, “Etik Kurul Raporu Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Kırsal alan politikalarının yetersizliklerinden dolayı köyden kente göç her geçen gün artarak devam etmektedir. Kırsal kalkınma ve planlamaya yeterince önem verilmemesi, çiftçinin emeğinin karşılığını tam olarak alamaması, tarım topraklarının yapılaşmaya açılması gibi nedenler ve kırsal yerleşimlerin terk edilmesiyle gerçekleşen işlevsizlik kırsal alandaki yapıların yıpranıp yok olmasına neden olmaktadır. Son zamanlarda idari yapıdaki değişikliklerle köylerin, kentlerin bir mahallesine dönüşmesi de bu durumun hızlanmasına neden olmuştur. Tüm bu olumsuz gelişmeler; tarihi kırsal alanlardaki geleneksel mimari ürünler üzerinde baskı oluşturmakta; korunmaları için politikalar geliştirilerek kırsal alanlarda sürdürülebilirlik çalışmalarının yapılmasını gerekli kılmaktadır. Avrupa’da kırsal alanların korunması için farklı disiplinlerin ortaklaşa çalışması hedefiyle Avrupa Konseyi bünyesinde komisyonlar kurulmuş, “Traditional Rural Architecture: A Strategy for Europe” (Geleneksel Kırsal Mimari: Avrupa için bir Strateji) ve “European Rural Heritage Observation Guide” (Avrupa Kırsal Mirasını Gözlem Kılavuzu) gibi

kılavuzlar oluşturulmuş (Akyüz Levi ve Taşcı, 2017: 366), ülkemizde de kırsal mimari mirasın belgelenmesi ve korunmasına yönelik öneriler geliştirilmesine odaklanan araştırmalar son yıllarda hız kazanmıştır.

Geleneksel mimarlık, yerli mimari, yerel mimarlık, spontane mimarlık, halk mimarlığı, mimarsız mimarlık, yöre mimarisi, anonim mimarlık, vernaküler mimari gibi tanımlarla anılan kırsal mimari, Dünya Vernaküler Mimarlık Ansiklopedisi’nin tanımına göre “*halk tarafından yapılmış tüm evler ve diğer yapılar çevre*”yi kapsar (Çekül, Vakfı, 2012: 5¹; Oliver, 1997: 15). Seçilen çevrenin olanakları ve eldeki malzemelerle, çoğunlukla konut sahibi ya da yerel yapı ustaları tarafından geleneksel tekniklerle inşa edilmiş kırsal yapılar ve bu yapıların bir araya gelerek oluşturdukları yerleşmeler, insanla doğa arasında kurulan etkileşimin en canlı örneklerindedir. Konutlar ve diğer tüm yapılar çevreden oluşan kırsal mimari, Oliver’a göre halk tarafından yapılan, uzman veya bir mimar görevlendirilmeden inşa edilen her türlü yapıyı kapsamaktadır (Oliver, 2002: 33-34). Kırsal mimarlık ürünleri, bunları üreten kültürlerin yaşam biçimlerini ve özel ihtiyaçlarını karşılamak, gündelik hayatlarını devam ettirmek için tasarlanmışlardır. Hasol, kırsal mimariyi, anonim mimarlık adı altında ele almakta ve “*yaratıcıları bilinmeyen, halkın ortak malı olmuş mimarlık*” olarak tanımlamaktadır (Hasol, 1995: 39). Davulcu, kırsal mimarlık için “*Halkın kendi olanakları, koşulları içinde, gereksinimlerine doğrudan karşılık arayarak, kültür birikimine ve gelenek çizgisine doğaçtan eklenerek, katılımlı bir yolla gerçekleştirilen yapılar*”

1 <https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/AnadoludaKırsalMimarlik-Ekitap.pdf>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dır demektedir (Davulcu, 2009: 689). Kuban'a göre ise kırsal mimari, kişinin kendi konutunun yapımının, ortak anlayış içindeki yerel işçiliğin yardımı ile birlikte doğal ve organik olarak gerçekleştirilmesidir (Kuban, 1995: 12). Özetlemek gerekirse kırsal mimariyi, içinde bulunulan çevrenin olanakları kullanılarak, süregelen kültürel pratiklerle ve gereksinimlere göre çoğu zaman yerleşim sakinleri tarafından açık ve kapalı alanda inşa edilmiş yapılar bütünü olarak tanımlamak mümkündür.

Türkiye'de mimarlık başta olmak üzere farklı disiplinler tarafından geleneksel kırsal mimariyi çeşitli yönleri ile inceleyen birçok çalışma yapılmış, cephe ve plan organizasyonu, kırsal planlama ve sürdürülebilirlik, kırsal alan korumadaki yasal mevzuat açısından kırsal mimariyi oluşturan faktörler gibi farklı konular ele alınmıştır (Eres, 2013: 457-469; Kafesçioğlu, 1949: 7-64; Günay, 1981: 60-67; Deniz, 1992: 17-46; Eminağaoğlu ve Çevik: 2015, 76-97, Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 515-529). Türkiye'de bölgelere göre farklılık gösteren kırsal mimariye; kullanılan yapı malzemesi, plan organizasyonu, cephe oranları gibi fiziksel özellikler ya da sürdürülebilirlik açılarından bakılmış, kültürel pratiklerin kırsal miras oluşumundaki etkilerinin değerlendirildiği, kırsal alan korumanın bu anlamda bütünsel olarak ele alınmasının elzem olduğunu savunan çalışmalar da yapılmıştır (Karakul, 2011: 105-125). Kırsal mimarinin

oluşumunda somut olan fiziksel olgular kadar somut olmayan kültürel olguların da bütüncül olarak tartışılmaya başlanması ancak 1950 – 1960'lı yıllardan sonra gerçekleşmeye başlamıştır (Karakul, 2011: 105). Buna ilave olarak, geleneksel kırsal konut tiplerinin iç mekândaki benzerlik ve farklılıklarının incelendiği çalışmalar; sosyo-kültürel değerlerin kırsal mimariye etkilerinin araştırıldığı kısıtlı çalışmalardandır (Gökçe ve Kaya, 2020: 36-56; Saatçi ve Önder: 2016: 144-174).

Kırsal alanlarda kültürel birikim sonucunda süreç içinde tecrübe edilerek oluşmuş yapı kültürlerine ait bilgilerin belirlenmesi ve günümüzdeki yapı kültürlerine edinilen bu bilgileri aktararak mirasın korunup gelecek nesillere aktarılması için yerel mimarinin incelenmesi ve değerlendirilmesinin gerekli olduğu savunulmaktadır (Kısa Ovalı ve Delibaş, 2016: 515-529). Değişen ihtiyaç ve koşullara adaptasyon sağlayan ve bu anlamda durağanlıktan uzak devingen yapısı ile kırsal mimarinin sürdürülebilir olması için yöreye özgü kültürel özellikler korunurken, değişen çevresel ve ekonomik koşullara bağlı olarak geçmiş ile gelecek arasında dengeli bir ilişkinin kurulmasının da önemli olduğu ifade edilmektedir (Dipasquale ve diğ., 2014: 66, Scazzosi, 2018: 43).

Türkiye'de kırsal mimari mirasın korunması üzerine kapsamlı çalışma yapan ÇEKÜL Vakfı tarafından Kırsal Miras Programı çerçevesinde, farklı coğrafyalardan 38 kırsal

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yerleşim belirlenerek kırsalın değişimi, koruma sorunları ve canlılıklarını devam ettirmek için yapılması gerekenler başlıkları altında inceleme yapılmıştır (ÇEKÜL Vakfı, 2020: 18²). Çalışma sonucunda kentsel alan için geliştirilmiş olan koruma modellerinin kırsal alan için geçerli olmadığı ve köyleri yaşatmak için temel unsurun dayanışma olduğu savunulmaktadır (ÇEKÜL, 2020: 85-86).

AMAÇ

Bu çalışma yaşam pratikleri, kültürel öğeler, söz konusu öğelerin mekâna nasıl ve ne oranda yansıtıldığı, kısaca kültürün mekâna nasıl etki ettiği sorusuna odaklanmaktadır. Kırsal mirasın özelliklerini anlamak, kültürün nasıl yansıtıldığını belirlemek ve sürdürülebilirliğine katkı sağlamak amaçları taşıyan bu çalışmada, göçebe yörüklerin yerleşik hayata geçtikten sonra oluşturdukları Adana ilinin Ceyhan ilçesi sınırları içerisindeki bir köy seçilmiştir.

Yapılan bu çalışma ile Burhanlı köyünün kırsal mimarlık mirasının yörük kültürüne bağlı oluşumu, mevcut durumu ve korunması için bilgi oluşturulması ile kırsal mirasın korunması ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesinde kültürün de dikkatle ele alınması adına farkındalık yaratmak hedeflenmektedir.

KAPSAM

19. yüzyılda Çukurova bölgesi, Yörük olarak adlandırılan göçer aşiretlerin kış döneminde

kışladığı, yaz döneminde Toroslara çıktığı, şehirlerde belirli ailelerin hâkim olduğu devlet otoritesinden yoksun bir duruma gelmiştir (Sansar, 2013: 4). Tanzimat dönemi politikalarıyla beraber merkezi otoritenin güçlendirilmesi, vergi ve asker alımının düzenlenmesi, ayrımcılığın ortadan kaldırılması, konar-göçer aşiretlerin iskân edilmesi gibi düzenlemeler yapılmışsa da, özellikle göçebe aşiretlerin iskânı devletin önemle ele aldığı konulardan birisi olmuştur. Aşiretlerin iskâna zorlanmalarının nedeni ise vergilerini ödememeleri, askerlik hizmetini yerine getirmemeleri, yaylaya gidip gelirken yerli ahaliye zarar verdikleri iddiası veya birbirleri ile olan mücadeleler olarak açıklanmaktadır (Genç, 2020: 42). Söz konusu dönemde ülkenin en verimli arazilerinden olan Çukurova terk edilmiş ve kontrolsüz bir durumda olduğundan, konar-göçer aşiretlerin bu boş arazilere yerleştirilerek buraların “şenlendirilmesi” ve devlet otoritesinin tesis edilmesi gündeme gelmiştir (Sansar, 2013: 4). Ceyhan Bölgesi’ne yerleştirilen göçebe aşiretlerin bu bölgeye yerleştirilmesinin temel amaçlarından biri; bölgedeki tarımsal alanın değerlendirilip, ülkenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlanmasıdır.

Adana ilinin Ceyhan ilçesi, tarih boyunca farklı kültürel gruplara ev sahipliği yaptığından alandaki somut ve somut olmayan kültürel birikimin yansımaları kırsal miras üzerinden incelemek adına yüksek potansiyele

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sahip bir bölgedir. Çeşitli etnik gruplarının bulunduğu Ceyhan'da Yörük kültürünün kırsal mirasın oluşumunda etkin bir role sahip olduğu görülmektedir. Çalışma alanı olarak seçilen Burhanlı köyü (yeni adıyla Burhanlı mahallesi); kırsal yaşamın süregeldiği, Yörük kültürünün nispeten yaşatıldığı ve kültüre ait özgün örnekleri barındıran bir yerleşme karakterini yansıtmaktadır.

YÖNTEM

Adana ili, Ceyhan ilçesi sınırları içinde yapılan alan çalışmasında, 6360 sayılı Kanun'la mahalleye dönüştürülen 81 köy içerisinde Yörük kültürünün nispeten devam ettirildiği ve kırsal mimarlık mirasının günümüze ulaştığı yapıların yer aldığı 19 köy tespit edilmiş, dokunun bütün olarak korunduğu ender köylerden olduğu için Burhanlı örnek köy olarak seçilmiştir. Çalışma kapsamında Ceyhan Belediyesi'nden temin edilen kadastro haritası kullanılarak köydeki yerleşim dokusu incelenmiş, buna ilave olarak 16 geleneksel konut fotoğraf ve röloveler ile belgelenmiş ve konutların içinde ve bahçelerde Yörük kültürünün nasıl yansıtıldığını anlayabilmek amacıyla köy sakinleri ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İncelenen konutların belirlenmesinde yapıların özgün mimari değerlerini koruma durumu temel kriter olarak alınmış, geleneksel yapım teknikleri ve malzemelerin kullanıldığı yapıların konumları belirlenmiş ve mimari özellikleri araştırılmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen veriler kar-

şılaştırmalı analiz yöntemiyle değerlendirilmiş, tablo ve şekiller yardımıyla tartışılmıştır.

BULGULAR

YÖRÜK KÜLTÜRÜ ve YERLEŞİM ÖZELLİKLERİ

Yörük, göçebe yaşam tarzını seçmiş topluluk anlamına gelen, Türkçe 'yürümek' kelimesinden türemiş olan, Anadolu'ya yerleşen, konar-göçer Oğuz Boylarını ifade etmektedir (Eröz, 1991: 20-21). Yüzyıllardır Anadolu'da konar-göçer olarak yaşayan ancak yaşanan siyasal ve toplumsal nedenlerden dolayı 19. yüzyıl sonlarında göçebelikten yerleşik düzene geçen gruplar, yaşam tarzlarından dolayı Yörük olarak adlandırılmıştır (Gürbüz, 1997: 190; Şahin, 2006: 10). Osmanlılar döneminde şehir dışında yaşayan göçebe aşiretlere Türk-Türkmen, ovalık yerlerde yaşayanlarına da Yörük tabiri kullanılmıştır (Gelekçi, 2004: 16).

Anadolu'da yaylak-kışlak hayatı yaşayan Türkmenler için de kullanılan bu kavram 1990'lara kadar azalarak devam etmiş olsa da, bu gelenek günümüzde orta ve batı Toroslar'da nispeten sürdürülmektedir (Yener ve Gül, 2016: 198). Yörükler, göçebe kültürüne uygun yaşantılarını diğer topluluklara göre daha uzun süre devam ettirerek yerleşik düzene geçmiş ve yaşamsal döngüleri de değişmeye başlamıştır. Örneğin göçer dönemde tohum ihtiyaçlarını besledikleri hayvanlardan elde ettikleri ürünleri takas ederek karşıla-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

maktayken, yerleşik hayata geçince bu basit ticaret alışkanlığını bırakıp ürünleri kentlerde satmaya başlamış, sosyo-ekonomik geleneklerinin değişmesiyle kentle kurulan ilişkilerini geliştirmişlerdir (Yener ve Gül, 2016: 199).

Fiziksel olarak birbirinden uzak ve değişik ekolojik bölgelerde yaşayan Yörükler'de aynı ev plan tipinin sık görülmesi geleneksel göçebe Türk kültürünün etkisi olarak değerlendirilebilir (Demirarslan, 2011: 71). Yörük evlerinin genelde Eldem'in sofalı ev plan tipine göre inşa edildiği görülmektedir (Köse, 2005: 161). Türkiye'nin farklı kırsal alanlarındaki ev planlarının çoğunda bulunan ve Türk evi plan tipinin temel unsurlarından biri olan sofanın, göçebelikten yerleşik düzene geçiş süreci içinde biçimlendirilmiş bir çevreye uyum mekânı olduğu ve geleneksel göçebe Türk kültürü temelinden gelmiş olabileceği düşünülmektedir (Eldem, 1955: 24). Sofasız ev planında olduğu gibi dış sofalı ev planı tipinin kökeni, doğrudan antik Anadolu kültürlerine veya Ortadoğu'nun eski kültürlerine dayandırılmaktadır (Kuban, 1995: 38; Tansuğ, 1992: 756; Dağgülü ve Dağgülü, 1996: 93-95).

Geleneksel göçebe çadırı, mekânsal düzen bakımından iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar; geceleri yatılan ve özel alanı temsil eden çadır ve günlük hayatın geçirildiği, ortak alanı temsil eden çadır önüdür. Yerleşik hayata geçince eşyalar duvar içerisine girip çadırın ortasındaki ocak kenara çekilerek duvar içi-

ne gömülmüş, odanın kenarı mutfak olarak düzenlenmiştir (Köse, 2005: 178). Köse'nin bildirdiğine göre Yörükler'in yerleşik hayata geçişte yaşadığı, sofasız tek odalı plan tipi sadece tek mekândan oluşmasına rağmen, yaşam alanı yani gündelik hayatın yaşandığı mekân, kapalı alan ve açık alan olmak üzere iki ayrı mahalden oluşur. Gündelik hayatın büyük bölümü alışkanlıkların sürdürülmesiyle daha çok açık alanda, oda önündedir, ancak değişen doğal ve kültürel ortama uyum sürecinde bu açık alan avluya dönüşmüştür. Avlu içindeki merkez yani ağaç (hayat ağacı/kaba ağaç/anıt ağaç), günlük hayatın büyük bir bölümünün geçirildiği mekândır. Değişen ihtiyaçlar neticesinde, tek odanın önüne, üzeri kapalı fakat çevresi açık bir sofa eklenmiştir. Gelişim sürecinde evin önündeki etrafi açık sofa kapatılarak iç sofa haline getirilmiş, bazı örneklerde hem iç hem de dış sofa geleneği sürdürülmüştür. Çadır kültüründen gelen dışarıdaki açık ateş ise kullanılmaya devam etmiştir (Köse, 2005: 173). İhtiyaçların değişmesi ve yaşanan çevreye uyum sürecine uygun olarak Yörük evinin plan tipi de eklenen mekânlarla değişime uğramıştır. Göçebe Türk kültüründe doğa ile bütünleşmiş dışa açık hayat tarzı ve toplu yaşam olgusu, çadırın tasarımını belirleyen ana etkenlerdendir. Geleneksel göçebe kültüründe çadır geleneğinin etkisi ile ev oldukça küçük, sade ve yalın olup; eşyaları çok az sayıda, hafif ve basittir ve ev sadece temel ihtiyaçların karşılandığı mekân olarak göze çarpar (Küçükerman,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1991: 43; Ögel, 1978: 25; Gürbüz, 1997: 189; Baykara, 2001: 85).

BURHANLI KÖYÜ

Hazar Denizi'nin kuzeyinden, yaşadıkları kuraklık nedeniyle göç eden Türkmen boyunun Karakoyunlu aşiretinden olan Burhanlı sakinlerinin ataları, geçim kaynağı hayvancılık olan Yörükler'dendir³. Konya'nın Karaman ilçesinde göçebe hayatı yaşayıp hayvancılıkla geçinirken Enlioğlu Hasan'ın 1800'lü yılların başında bir aşiretle olan kavgası, dönemin valisine bildirilmiş, vali de iki aşiret reisini çağırarak, yerleşik hayata geçmeleri tavsiyesi ile iki aileyi barıştırmıştır⁴. Bu tavsiye üzerine Enlioğlu Hasan Mersin yakınlarında Burhanlı köyünü kurmuş ve ailesi ile beraber yerleşik düzene geçmiştir. Zaman içerisinde aile genişleyip hayvancılıkla geçim zorlaşmaya başlayınca kurdukları Burhan köyü civarında tarıma elverişli arazi az olduğundan, 1830'lu yıllarda toprakları tarıma elverişli olan Çukurova'ya gelmeye karar veren Enlioğlu Ha-

san'ın çocuklarından Hümmet ile Halil şimdiki Ceyhan'a bağlı Mustafabeyli civarında, Tatarlı Köyü yakınlarına yerleşmiş, bir süre sonra bu köyün halkıyla anlaşamayarak buradan da göç edip altı kilometre kadar kuzeyde yer alan şimdiki köyünü kurup tarımla uğraşmaya başlamışlardır⁵.

Burhanlı Köyünün Fiziksel ve Mekânsal Özellikleri

Burhanlı köyü, Ceyhan ilçe merkezine 36 km uzaklıkta olan bir yerleşimdir (Şekil 1). Toplam nüfusun 2019 yılı itibarıyla 287 kişi olduğu köyde hane sayısı 159'dur⁶. Köy yerleşik alanını; ovada, düzlük alanda toplu olarak yapılmış konutlar ile Haliliye- Akfatma yolunun diğer yollarla kesiştiği kavşaktaki cami, muhtarlık, kahvehane ve sağlık evinin bulunduğu köy merkezi oluşturmaktadır (Şekil 2). Köyün camisi yaz kış aktif olarak kullanılırken, köy halkı için bir toplanma alanı olan köy kahvesi işlevselliğini sürdürmektedir⁷.

3 30.04.2019 tarihinde Burhanlı köyü sakinlerinden alınan bilgi

4 <http://www.burhanlikoyu.com/?pnum=46&pt=Burhanli%C4%B1+K%C3%B6y%C3%BC>

5 30.04.2019 tarihinde Burhanlı köyü sakinlerinden alınan bilgi

6 <https://www.nufusune.com/177047-adana-ceyhan-burhanli-mahallesi-nufusu>

7 30.04.2019 tarihinde Burhanlı köyü sakinlerinden alınan bilgi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Burhanlı Köyünün konumu (Google Earth Pro Görüntüsü D. Saban Tarafından Düzenlenmiştir)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Burhanlı Köyünün Yerleşim Karakteri ve Sokakları (Google Earth Pro Görüntüsü Y. Gögebakan Tarafından Düzenlenmiştir, Fotoğraflar Y. Gögebakan Tarafından Çekilmiştir.)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yerleşimin gelişimi hakkında derlenen bilgiler, yerleşim alanında yaşayanların akraba topluluğu olduğunu göstermektedir. Yapılan görüşmelerde, bu alana 1930’larda yerleşildiği, ilk yerleşimcilerin yapı inşasında kerpiç malzeme kullandıkları ve ağırlıklı olarak hayvanlarla iç içe kullanılan birimleri inşa ettikleri, 1950’ler ve sonrasında nüfusun artmasıyla geleneksel konut üretim süreçlerinin gelişmeye başladığı anlaşılmıştır. Kendilerini Yörük olarak tanımlayan sakinler, Burhanlı köyüne gelmeden önce “konar-göçer” olduklarını belirtmektedir⁸. Göçerlikte, yapılan sürülerle yapılan hayvancılık ve sürünün ihtiyacına, mevsim ve otlak durumuna göre yer değiştirilmesi üretim biçimiyle ilgilidir. Yerleşik hayatla birlikte sadece hayvancılık değil, üretim biçimi ve onun belirlediği toplumsal sistem de değişime uğramıştır (Şenol ve Akan, 2011: 159).

Köy dokusunun oluşumunda ihtiyaçlar ve çevresel olanaklar kadar açık mekânda olma isteği gibi oba yaşamı ve yayla kültürünün de etkisi vardır. Geleneksel mimari üzerine yapılan araştırmalarda genellikle yapıların özellikleri incelenip, ölçülü çizimleri yapılırken bu gibi çevresel ve mekânsal oluşum süreçlerini etkileyen faktörlerin yeterince ele alınmadığı savunulmaktadır (Eyüce, 2001: 36-37). Diğer bir deyişle geleneksel olarak değerlendirilmesi gereken sadece konutlar değil aynı zamanda üretim süreçleridir.

Yörüklerin geleneksel olarak devam ettirdikleri sosyal ve kültürel yaşamı, özellikle evin biçimlenmesinde ayırt edici bir etkidir. Yerel ve özgün kimliğin oluşmasında Burhanlı halkının sosyal yapısı, dünya görüşü, kültürel değerler ve normları, dini inanışları, iletişim alışkanlıkları, aile, akraba ve toplum ilişkileri, yaşam biçimleri, çevre/mekân kullanımı ile ilgili gelenekleri, konut deneyimleri vb. etkili olmuştur.

Köydeki mimariyi; doğal çevre özellikleri ile sosyokültürel yapıyı referans alarak, yöresel malzeme ve yerel yapı tekniklerini kullanarak ve geleneklere dayalı olarak üretilen mimarlık olarak tanımlamak mümkündür. Çevre ile bütünleşme isteğinden kaynaklanan bir durum olarak kırsal mimarlık ürünü yapılar içinde buldukları çevrenin olanakları kullanılarak inşa edildiğinden köydeki yapılar karakteristiktir ve yere özgüdür. Yakın çevrede bulunan toprak, taş ve ahşabın, yerel işçilikle birleştirilip temel yapı sistemini oluşturduğu köyde bu gelenek nesilden nesile aktarılarak süreklilik göstermiştir.

Bina/Parsel İlişkisi

Kırsal yerleşim dokusunun karakteri parsellerin arazi üzerindeki şekliyle, yapıların parsel konumlanış biçimleriyle ve bu yapıların yol ile olan ilişkileriyle ortaya çıkmaktadır. Burhanlı köyünde konutlar çoğunlukla yola cephe alacak şekilde yerleşmişse de farklı örnekleri görmek de mümkündür (Şekil 3). Köyün

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

parsel düzeni, zaman içinde yaşanan evlilik ve ölüm gibi nedenlerden dolayı parsellerin bölünmesiyle büyüklük olarak değişse de, yapıların parseldeki konumlanma şekillerinin, bir başka deyişle Burhanlı köyünde ilk yerleşme sırasında biçimlenen parsel düzeninin, sonraki yıllarda yapılan yeni yapılarda da devam ettirildiği görülmektedir (Şekil 3). Parseller köy merkezinde nispeten daha küçük, köy çeperlerine doğru ise daha büyüktür, bununla birlikte merkezde büyük parsellere ve çeperde daha küçük parsellere de rastlanmaktadır.

Burhanlı köyünde yapılar, parselde genellikle kuzey-güney aksı yönünde konumlandırılmış

olup, güneyde avluya yer verilmiş, yapıların girişi de çoğunlukla güney cepheden sağlanmıştır. Parselde konut yapısı dışında, kültürün dış mekân organizasyonundaki yansıması ve köylünün üretim şeklinin göstergesi olarak ahır, ocak (ekmeklik), ambar, anıt ağaç, kuyu vb. diğer yapıları öğeler yer bulmuştur (Şekil 4). Bu öğeler her parselde aynı şekilde, konut yapısıyla ve birbirleriyle benzer ilişkide konumlandırılmış olmasa da parselin boyutuna göre çoğunlukla en az üç öğenin açık alanda konumlandırıldığı görülmektedir. İncelenen 16 yapının 15'inde parsel içinde ocak, 14'ünde kuyu, 13'ünde hela, altısında ahır ve altısında anıt ağaç olduğu tespit edilmiştir.

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Burhanlı Köyünde Bina-Parsel İlişkisi ve Çalışılan Yapılar (Ceyhan İlçe Belediyesi arşivinden alınan kadaströ haritası yazarlar tarafından düzenlenerek hazırlanmıştır)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

PRODUCED BY AN AUTODESK STUDENT VERSION

PRODUCED BY AN AUTODESK STUDENT VERSION

PRODUCED BY AN AUTODESK STUDENT VERSION

PRODUCED BY AN AUTODESK STUDENT VERSION

Şekil 4. Burhanlı Köyünde Çalışma Yapılan Evlerin Vaziyet Planı Tipolojileri (Ceyhan Belediyesi Arşivinde Yer Alan Harita Yazarlar Tarafından Düzenlenmiştir.)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Burhanlı Köyündeki Yapılarda Mekân Ol- gusu

Burhanlı köyünde görüşmelerden aktarılan ifadelerden de anlaşıldığı üzere yayla ile (Zor-
kun Yaylası) olan bağlantı, mekân algısı ve
yaşam biçimi kısmen de olsa devam etmekte,
yerleşik hayata geçişle başlayan tarım kültü-
rünün yanı sıra hayvancılık faaliyetleri temel
geçim kaynağı olarak sürdürülmektedir. Yer-
leşmenin yoğunluğunu oluşturan iki katlı ya-
pıların avlu ve zemin kat organizasyonlarında
öncelik, hayvan barınakları, yemlik, ambar,
tohumluk ve mağaza gibi üretim ya da depo-
lama alanlarında iken üst kat yaşam alanları
olarak biçimlendirilmiştir. Hayvan barınak-
larının zemin katta olması hem hayvanların
korunması hem de kış mevsiminde hayvanla-
rın ortama yaydığı ısıdan faydalanılması için
geliştirilmiş bir çözümdür.

Yerleşimdeki konutlarda, kapalı mekân kadar
açık mekânlar da önemli bir yere sahiptir çün-
kü gündelik hayatın büyük bir bölümü burada
gerçekleşmektedir. Hem ocağın (ekmeklik)
hem de çoğu evde hela, kuyu gibi mekânların
avluda bulunması açık alanların aktif olarak
kullanımına neden olmaktadır. Sosyalleşme
alanı olarak da kullanılan avlu ya da sofa gibi
mekânlar, yaz aylarında ev halkının toplu
olarak oturduğu, misafir ağırladığı, uyuduğu,
düğün ya da ölüm gibi durumlarda kalabalık-
lığın toplandığı, pekmez, buğday, salça, tarha-
na gibi kışlık erzakın hazırlandığı alanlardır.
Kapalı mekânlar ise daha çok kış mevsimin-

de insanların kötü hava koşullarından etkilen-
memek için kullandıkları alanlar olarak ken-
dini göstermektedir.

Dış Mekânda Yer Alan Kültürel Öğeler

Burhanlı köyünde ev sakininin gündelik ya-
şam döngüsüne bağlı olarak oluşan kültürel
özelliklerin etkisini dış mekân organizasyo-
nunda görmek mümkündür. Yerleşimde ya-
şayanların temel geçim kaynağı olan hayvan-
cılık için daha önceleri konut içi çözümler
üretmişse de avlunun bir köşesine yöresel
malzemeler kullanılarak yapılmış olan ahır,
ağıl ve kümes örnekleri de tespit edilmiştir.
Gündelik ihtiyaca göre oluşturulan avluda;
hayvancılık için gerekli olan malzemelerin
depolandığı açık alan (çoğu zaman samanlık),
kışın ısınma amaçlı kullanılan odun vb. ya-
kacakların yığıldığı alanlar, özellikle ekmek
pişirmek amacıyla kullanılan yere gömülü,
yaklaşık 100 cm çapında ve 40 cm yüksekli-
ğinde kerpiç ya da tuğla malzemenin dairesel
formda dizilip üzerine çamur sıvanmasıyla
oluşturulan, ön tarafı odun atmak için üst ta-
rafı ise sac yerleştirilip ekmek pişirmek için
boş bırakılan ocağın bulunduğu ocaklık (ek-
meklik) denilen alanlar, kültürel olarak süre-
gelen yaşam biçimi ve mekân organizasyonu
arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Yerleşik düzene geçişin ardından yapılmaya
başlanan tarımsal faaliyetler için gerekli olan
tohumluk, mağaza ve ambar gibi tohumun ya
da hasatın depolandığı ve korunduğu mekân-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lar genellikle zemin katta ve konut içinde yer alsa da, konutun dışında avluda bulunan örneklerle de rastlanmaktadır. Ekmek yapılan ocaklık ya da ekmeklik denilen mekânlar da genellikle evin girişine yakın bir yerde ve avlu içinde konumlandırılmıştır. Ocaklığa yakın bir yerde bulunan anıt ağaç (çoğu zaman dut ağacı) ev halkının uygun hava koşullarında toplanıp, altında oturduğu, yemek yediği,

gündelik hayatının bir bölümünü geçirdiği ve sosyalleştiği alandır (Şekil 5). Sonradan yapılmış olan evlerde yapının içinde yer alan hela köyün ilk kurulduğu zamanlarda avluda yer almaktadır ve bu tip örnekleri günümüzde sıklıkla görmek mümkündür. Avluda bulunan tulumba ya da kuyu ise birkaç aile tarafından ortak olarak kullanılmaktadır.

Tulumba

Ocaklık (Ekmeklik)

Anıt Ağaç

Ahır (Dış Mekan)

Ahır (İç Mekan)

Şekil 5. Burhanlı Köyünde Parseldeki Konut Dışı Öğeler (Y. Gögebakan Arşivi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İç Mekânda Yer Alan Kültürel Öğeler

Burhanlı köyündeki konutlarda iç mekânda genellikle birinci katlarda yer alan yaşam alanlarını; oda, sofa ve mutfak oluşturmaktadır. Odalar birbirine benzer nitelikte olup, içinde yüklük, hamamlık (yunmalık), mahmil, tağa gibi kültürün yansıması olan öğeler

yer almaktadır (Şekil 6). **Yüklük**; ahşaptan (çoğu zaman çam ağacı) yapılmış, ev halkının gece uyumak için kullandığı döşek, yastık ve yorganın sabah katlanıp istiflendiği, gece olunca yeniden açıldığı, bazı evlerde yanında hamamlık bulunan mimari bir öğedir. **Hamamlık**;

Şekil 6. Burhanlı Köyünde Konut İçindeki Kültürel Öğeler (Y. Gögebakan Arşivi)

yüklüğün yanında 80x190 cm ebatlarında, daha çok yıkanmak ve abdest almak için kullanılan bir alandır. **Mahmil**; konut sakininin özel eşyalarını sakladığı, duvarda yaklaşık 20 cm derinliğinde ve 50x80 cm ebatlarında açılmış nişin ahşap kapakla kapatılmasıyla oluşturulmuştur. **Tağa** ise; duvarda ebat ve

form olarak değişiklik göstererek açılmış, çeşitli eşyaların konulduğu açık niştir.

Mutfak olarak kullanılan odalarda çağlık ve ocak bulunması bu odaların farklı işlev yüklendiğini göstermektedir. Yüklük duvarı odaların ortak özelliklerinden biridir. Yıkanmak için “hamamlık” ya da “yunmalık” denilen

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve yüklük dolabının içinde bulunan mekânlar kullanılsa da, köyün ilk yapılan konutlarında **cağlık** adı verilen odanın bir köşesinde genellikle zemin kotundan 10 cm yüksek olacak şekilde oluşturulmuş ve çevrelenmiş kare formunda ve 80x80 cm boyutlarındaki alanlar da bu amaçla kullanılmıştır. Çağlık, aslen yıkanmak amaçlı yapılsa da bulaşık ve çamaşır yıkamak gibi değişik işlevler için de geliştirilmiş bir çözüm olarak kendini göstermektedir. Burhanlı köyünde ocak, konut içinde ve/veya avluda olmak üzere iki şekilde kendine yer bulmuştur. Konut içinde olan ocaklar; zemin kotundan başlayan, bulunduğu duvar oyularak oluşturulmuş, 100 x 70 cm ebatlarında, bacası duvar yüzeyinde tavana kadar devam eden, tuğla ya da kerpiç üzerine çamur sıvalı olarak yapılmış ve yanında genellikle çağlık bulunan bir öğedir. Bazı konutlarda hem avludan kapalı alana geçişi belirlemek hem de temiz ve kirli alanları ayırt etmek açısından yörede eşik olarak adlandırılan, zemindeki 10-20 cm kot farkı ile özelleştirilmiş yaklaşık 100x100 cm ebatlarında öğeler de bulunmaktadır.

Yapıların Plan Tipolojileri

Çalışma kapsamında Burhanlı köyündeki 16 adet konut incelenmiş ve tipolojik özellikleri belirlenmiştir (Şekil 7). Burhanlı köyünde genellikle iki katlı yapılar görülse de az oranda tek katlı yapılar da bulunmaktadır. Avlu içinde yer alan iki katlı konutlarda zemin kat, bazı evlerde konut, bazı evlerde de

ailenin geçim kaynağına göre ambar, yemlik, samanlık, mağaza veya ahır olarak kullanılmaktadır. Köydeki konutların plan tipolojisinin oluşumunda sofanın en etkili öğe olduğu ve odaların organizasyonunu biçimlendirdiği görülmektedir. Odaların arasında kalan, bütün oda kapılarının açıldığı ve gün içinde zamanın en çok geçtiği ana mekân olan sofa; Yörük kültüründen gelen açık alanda olma isteğinin sonucu olarak değerlendirilmektedir. Köyün yapılmış ilk konut örneklerinde sofa; etrafı açık, üstü kapalı, açık alana daha yakın bir mekân iken zamanla yerleşik düzene uyum sürecinde önce açık ve kapalı sofanın birlikte kullanıldığı daha sonra ise sadece kapalı sofanın bulunduğu örneklere dönüşmüştür (Şekil 8).

Yerleşimdeki evlerde merdiven genellikle sofada yer alırken, köydeki ilk yapılarda dış (açık) sofada olup ilerleyen zamanlarda kapalı sofaların içinde yer almaya başlamıştır. Dış sofada yer alan merdivenler genellikle taş, iç sofada yer alan merdivenler ise ahşap malzemedir yapılmıştır (Şekil 9). Merdiven bitiminde yer alan ve ilk yapıldığında gaz lambasının yerleştirildiği ahşap platform günümüzde ekmek koymak gibi farklı amaçlarla kullanılmaktadır.

Kuzey ve güney aksında biçimlendirilen konutlarda, hem kuzey hem de güney cepheye pencere ve kapı yerleştirilerek hâkim rüzgârdan yararlanılmıştır. Açık ya da kapalı sofanın genelde güney cepheye göre konumlan-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dırılmasının; yazları daha çok açık havada geçirilen gündelik hayatın kış gelip kapalı alana geçilince güneşten ısı ve ışık kaynağı olarak yararlanma isteği amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Yaşam alanlarının güneye ve manzaraya yönelmesi gerektiği bilgisinin tersine, incelenen yapıların çoğunda girişin güneyden alınmasının ve yaşam mekânlarının kuzeye yönlendirilmesinin sebebi ise, Yörük kültürünün etkisi ile kapalı mekânda yaşamak istememeleri sonucunda günlük yaşamın avlu, sofa vb. mekânlarda geçirilmesi-

nin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Kapalı yaşam alanları yerine, açık ve yarı açık mekânlar güneye yönelmektedir.

Çalışma yapılan 16 örnekte, doğal topografik koşulların konut üretim sürecini etkilemediği, kot farkının zemin ve birinci katların ayrıştırılmasında kullanıldığı görülmüştür. Konut üretimi, ustalar ve ev sahipleri tarafından gerçekleştirildiğinden, tasarım sürecinin deneyimle edinilmiş olduğu söylenebilir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

	ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI		ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI
1			9		
2			10		
3			11		
4			12		
5			13		
6			14		
7			15		
8			16		

Şekil 7. Burhanlı Köyünde Çalışma Yapılan Evlerin Plan Tipolojileri
(Y. Gögebakan Arşivi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

	İlk Dönem (1890-1920) İki katlı; zemin kat ahır, üst katta açık sofa	Geçiş Dönemi (1920-1940) İki katlı; zemin kat ahır , üst katta açık sofa ile yarı açık sofa	Son Dönem (1940-1960) İki katlı; zemin kat ahır ve mağaza (ambar) üst kat kapah sofa
Birinci Kat Planı			
Zemin Kat Planı			

Şekil 8. Burhanlı Köyündeki Evlerin Gelişim Şeması (Y. Gögebakan Arşivi)

Şekil 9. Yörük Evinde Merdiven Detayı (Y. Gögebakan Arşivi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Kültürel Özelliklerin İç ve Dış Mekâna Nasıl Yansıtıldığına Dair Bulgular (Sarı ile Renklendirilen Konutlar Tek Katlıdır)

			Çalışılan Geleneksel Konutlar																	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16		
Kültürel Öğeler																				
Dış Mekân	Kuyu		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
	Ocaklık		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		
	Anıt Ağaç		•							•	•			•	•					
	Hela		•	•	•	•				•	•	•	•	•	•	•	•	•		
	Ahr		•	•	•		•	•				•					•			
İç Mekân	Zemin Kat	Oda	Kültürel öğe yok																	
			Ocak			•		•										•		
			Çağlık										•							•
		Mutfak	Kültürel öğe yok	•					•			•								
			Ahr		•		•			•	•			•	•		•			
		Sofa	•	•	•		•	•	•			•				•		•	•	
		Yemlik		•		•		•			•									
		Tohumluk		•				•			•									
		Mağaza		•			•	•	•					•		•				
		Samanlık				•			•								•			
	1. Kat	Oda	Kültürel öğe yok				•										•		•	
			Ocak	•	•		•		•	•	•			•	•	•				
			Çağlık	•	•						•	•			•		•			
			Tağa	•	•		•				•									
			Yüklük	•	•		•					•			•					
Yunmalık			•	•		•					•			•						
Mahmil											•			•						
Mutfak											•		•		•					
Sofa	Kültürel öğe yok	•	•		•	•	•	•	•			•		•	•					
	Lambalık									•								•		

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ekmek üretiminin geleneksel olarak devam ettiği köyde ocak etkin olarak hem dış mekânda hem de iç mekânda yer bulmaktadır (Tablo 1). Hayvancılık ve tarımın temel geçim kaynağı olması ise ahır, samanlık, yemlik, mağaza, ambar ve tohumluk gibi mekânları gerekli kılmaktadır. Geleneksel konutların dış mekânlarında ocaklık, kuyu ve hela ağırlıklı bir şekilde yer alırken, Tablo 1’de gösterildiği gibi ahır hem dış mekânda hem de iç mekânda binaların zemin katında oluşturulmuştur. Bu durum hayvancılığın önemli bir geçim kaynağı olduğunu göstermektedir. Parsellerinde anıt ağacı bulunan konutlarda kuyunun ağacın yanında yer alması ise ağacın suya ihtiyaç duymasıyla açıklanabileceği gibi, şebeke suyu olmayan zamanlarda kuyunun önemini de vurgulamaktadır.

Çalışma alanındaki konutlar tek ya da iki katlı olmalarından bağımsız olarak genelde sofalı plan tipinde inşa edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda ilk yapılan konutlarda yarı açık olarak planlanmış olan sofanın ilerleyen zamanlarda kapalı sofayla birlikte kullanıldığı ve konutların oda sayılarının artmasıyla kapalı sofaya dönüştüğü tespit edilmiştir. Üst katta, kapalı sofanın etrafına yerleştirilmiş olan mekânların kendi içerisinde depolama, yıkanma ya da sergileme mekânları bulundukları görülmüştür. Mutfağın ise özel bir mekân olarak nadiren oluşturulmasının, ocağın önemiyle ve hem dış mekânda hem de odalarda ocağa yer verilmesiyle doğru orantı-

lı olduğu anlaşılmıştır. İç mekândaki kültürel öğelerin arasında en az rastlanan mahmil olmuştur, duvar içinde depolama alanı oluşturulan mahmilin sadece iki örnekte yer alması bu öğenin yığma duvarda oluşturulmasının özel bir çaba gerektirmesiyle açıklanabilir. Ocak ile birlikte en sık rastlanan öğe olan çağlık ise, sonradan şebeke suyu bağlanmış olsa da oda içerisinde çamaşır ya da bulaşık yıkama aktivitesinin gerçekleştirildiği önemli bir kültürel yansımadır.

Yapıların Yapım Sistemleri ve Malzemeleri

Burhanlı köyündeki geleneksel yapılarda kullanılan yapı malzemesi genellikle ahşap, kerpiç ve taştır (Şekil 10). Yapılarda kullanılan malzemeler bölgenin konumu ve iklimi ile yakından ilişkili olduğundan kolaylıkla erişilebilir bir malzeme olan taş ve kerpiğin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Dere yatağından elde edilmiş olan moloz taş, genellikle konutların temellerinde ve zemin kat duvarlarında, yakın köy olan Yassıca (Leçe) köyünden getirilen kesme taş köşelerde daha çok ana taşıyıcı olarak, köyün yakınında bulunan topraklıktan alınan topraktan elde edilen kerpiç ise kimi yapıların ara duvarlarında, kimi yapıların da taşıyıcı duvarlarında kullanılmıştır. Yığma kârgir yapım sistemi ile inşa edilen yapıların derzleri arasında çamurun harç olarak kullanıldığı, yapıların cephelerinin kesme taş olduğu ya da kerpiç duvarların üzerine kireç sıva yapıldığı görülmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Köydeki geleneksel dokunun oluşumunda önemli yer tutan taşlar aynı zamanda bahçe duvarlarında da kullanılmıştır. Üst katlardaki ara bölmelerde taşın kullanılmadığı yerlerde çoğunlukla ahşap çerçeve arası kerpiç dolgu uygulanmıştır. Döşemeler ise çoğunlukla ahşap kirişler (çoğunlukla kavak ya da meşe) üzerine ahşap kaplama tahtası kullanılarak inşa edilmiştir. Kirişlerde kullanılan ahşapların bir kısmı düzgün kesim kereste olsa da genellikle kaba yonu ağaç gövdesinden oluşmaktadır.

Temel duvarlarının devamında ana taşıyıcı sistem olarak kullanılan 60 cm kalınlığındaki moloz taş duvarlar, yüzeyleri düzeltilerek, sarsılmaya ve yıkılmaya karşı birbirleriyle ilişkili ve bağlantılı bir şekilde örülmüştür. Duvarlarda bağlayıcı olarak kullanılan ahşap hatıllar, her iki-üç metrede bir, duvarın hem iç hem de dış yüzüne yerleştirilmiştir. Döşeme ve damların yapımı sırasında, ilk olarak (kavak ya da meşeden yapılan) kirişler ya da kaba yonu ahşap ağaç gövdeleri, taş duvarların üzerine yerleştirilmiştir. Mekânın büyüklüğüne göre bölücü duvarların olmadığı ahır ya da depo gibi mekânlarda, kirişlerin altına meşeden yapılma başlıkları olan ahşap dikmeler (çoğu zaman ağaç gövdesi) dikey taşıyıcı olarak kullanılmıştır. Taşıyıcı kirişlerin üzerine, ahşap döşendikten sonra köyün topraklılığından alınan toprak çamur tabakası olarak yerleştirilmekte, damlara serilen çamur katmanı sıkıştırılıp çamurun su geçirimsizliği

engellenmektedir. Günümüzde ise konutların çoğunda, bozulan düz damların üzeri ya beton teras çatı ya da ahşap konstrüksiyonlu çatı ile kapatılmış ve çoğunlukla oluklu sac levha ile, bazı örneklerde de marsilya kiremitle kaplanmıştır.

Yapılarda Görülen Bozulmalar: Yapı Kültürünün Değişimi

Burhanlı köyündeki yapılarda görülen bozulmalar özellikle teknoloji, ekonomi ve yaşam döngüsündeki ihtiyaçların değişmesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle yapı teknolojisi alanında yaşanan hızlı gelişmeler yerel yapı geleneğindeki malzeme seçimi ve yapı sistem detaylarını değiştirmiştir. Bu durumun kültürün kırsal alandaki yapısal alana yansımada rastlanan yerel farklılıkları yok ettiği düşünülmektedir. Kültürel etkileşimlerden de etkilenen köylülerin yaşam döngüsü, ekonomik durumu ve yapı ustalarının yöresel tekniklerinin değişimi, kültürel yansımaları dönüştürmektedir. Kültürel yansımalar, yerel yapı geleneği ve yapı kültürüyle doğrudan ilişkili olduğundan köyün dönüşüm sürecinde, yapı ustalarının usta-çırak ilişkisini sürdürmesi kültürel yansımaların aktarım sürecinin korunması adına önemlidir. Köyde yaşanan kültürel pratiklerin devamlılığı, mekânla ilişkilerin değişerek de olsa sürekliliğini sağlarken, değişimler mekânların yok olmasına neden olmaktadır. Bu anlamda köyün ilk sakinleri yıkanma mekânı olarak çalgık kullanırken sonraki dönemde yüklük içindeki hamamlık ya

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

da sofaya eklenen ıslak hacmin kullanılması, iç mekânda yemek yapmak için ocak kullanılırken zamanla mutfığa tezgâh ve fırın girilmesiyle ocakların kapatılması bu mekânların yok olmasına neden olurken, geçim kaynağı hayvancılık olan Yörükler'in tarım yapmaya başlamasıyla yapıların zemin katında yer alan ahırın yanına mağaza ve ambar mekânlarının eklenmesi, merdiven başlarında kullanılan lambalığın köye elektriğin gelmesiyle farklı amaçlarla kullanılması, yapı içinde eşyaların saklanması ya da düzenlemesi için kullanılan duvardaki nişlerin (mahmil, tağa) yerini dolaplara bırakması; kültürün değişerek de olsa

sürekliliğini sağlamasına neden olmaktadır. Yapıların açık olan sofasına yerleştirilen ıslak hacim mekânları, mutfaklara yapılan tezgâh ya da iç sofada yer alan merdivenin dışarıya alınması gibi plan düzlemindeki değişimler kadar cephede de ahşap pencere ve kapıların plastik malzeme ile değiştirilmesi ve taş duvarların boyanması karşılaşılan müdahalelerdir (Şekil 11). Geleneksel yapıların onarımlarında ve yeni yapılan yapılarda geleneksel malzemeler kullanılmamakta, yeni yapım teknik ve malzemeleri (betonarme, tuğla, briket vb.) tercih edilmektedir.

Şekil 10. Burhanlı Köyündeki Konutların Yapım Sistemleri ve Malzemeleri (Y. Gögebakan arşivi)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 11. Burhanlı Köyünde Görülen Bozulma Örnekleri (Y. Gögebakan Arşivi)

DEĞERLENDİRME

Kültürel özelliklerin mekâna nasıl yansıtıldığı Burhanlı köyü üzerinden araştırıldı. Çalışmada, geleneksel konutların iç ve dış mekân organizasyonu, kültürel gelenekler ve bu geleneklerin uygulanma biçimleri Yörük kültürü bağlamında incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, gündelik yaşamın yanı sıra, üretim ve sosyalleşme etkinliklerinin gerçekleşmesine olanak sağlayan mekânların, Yörük evlerinde kültürel geleneğin sürdürülebilir olmasına katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Özellikle kışa hazırlık amacıyla sonbaharda pekmez, bulgur, salça, tarhana vb. yapımı ile meyve ve sebze kurutma pratikleri yöreye özgü olarak sürdürülen en

yaygın kültürel pratiklerdir. Bu gelenekler, konutların bahçesinde, damında ya da açık sofasında gerçekleştirilmektedir. Konut içi ve yakın çevresinde gerçekleştirilen sosyal ritüeller; düğün, bayram törenlerinin yanı sıra, imece usulü yapılan üretim etkinlikleri ve günlük sosyal etkileşimler de bu mekânların sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır.

Köyde kırsal hayatın geçim kaynakları ve yaşam pratikleri ile birlikte halen sürdürülüyor olması, mekânın bu pratikler doğrultusunda şekillenmesini açıklamaktadır. Gerçekleşen değişimin fiziksel boyutu, kullanılan geleneksel malzemelerin belirli bir ömrü olmasıyla ve yapım tekniklerini sürdürecekt ustaların bulunmamasıyla açıklanabilir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ÇEKÜL Vakfı tarafından yapılan inceleme doğrultusunda belirlenen canlılık kriterlerine göre değerlendirme yapıldığında (ÇEKÜL Vakfı, 2020: 71) Burhanlı köyünde evlerin çoğunda yaşamın olması, donatıların hala özgün ve kullanılıyor olması ve evlerin temel altyapısının ayakta olması nedenleriyle mekânsal olarak canlı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte sosyal hayat kışın devam ediyor ve köy kahvehanesi ortak sosyal mekân olarak kullanılıyor olsa da, nüfusun ağırlıklı olarak orta yaşlı ve yaşlılardan oluşması köye özgü yaşamın uzun süre devam edemeyeceğini düşündürmektedir. Kırsal ekonomi ve üretim devam ediyor olmakla birlikte köyde küçük esnaf dışında yerleşik çalışan nüfusun olmaması, tek geçim kaynağının tarım olması köyün kendi kendine yeterli bir ekonomik düzeni uzun vadede sağlayamayabileceği ve ekonomik olarak desteğe ihtiyaç duyulduğu fikrini oluşturmuştur.

Buna ilave olarak iç mekânda oluşturulan ve kültürel yansıma olarak değerlendirilen ocak, *mahmil*, *tağa* ve *cağlık* gibi öğeler yaşam tarzının değişimine paralel olarak alternatif donatılarla yer değiştirse de, yığma yapıım tekniğiyle inşa edilmiş olan evlerde büyük ölçekli değişimin gerçekleştirilmesinin mümkün olmaması, bu öğelerin varlığının devam ettirilmesinde önemli bir etken olarak görülebilir. Söz konusu öğelerin sürekliliği, Yörük kültürünün mekana yansımalarının özgün bileşenleri olarak önem taşımaktadır.

Sonuç olarak Burhanlı köyündeki Yörük kültürünün sürekliliğinin sağlanması, mekânsal olarak özgün niteliklerin korunması ve kültürel yaşamın mekana yansımaya devam edilebilmesi için sosyal ve ekonomik önlemlerin alınması gerektiği savunulabilir.

SONUÇ

Yörük kültürünün kırsal miras bağlamında örneklendiği bu çalışmada, 1930'lu yıllarda oluşmaya başlayan Burhanlı köyünde genel yerleşim kararlarının, bina-parcel ilişkilerinin, plan şemalarının ve konut içinde ve dışında yer alan kültürel öğelerin ortaklık göstermesi ve belirli bir düşünce doğrultusunda oluşturulmaları, kültürel özelliklerin mekâna farklı niteliklerde yansıtılabileceğini düşündürmektedir. Konutların yapıım teknikleri, kullanılan malzemeler ve dış mekân düzenlemeleri bölgeden sağlanan malzeme, işçilik ve uzmanlık ile doğru orantılı olarak Çukurova bölgesindeki diğer kırsal yerleşmelerle ortaklık gösterse de, iç mekânda yer bulan *cağlık*, *tağa*, *yunmalık* ve *mahmil* gibi öğeler yörük kültürünün yansımaları olarak ortaya çıkmıştır. Diğer önemli öğelerin ise hem dış hem de iç mekânda oluşturulan ahırların ve ocakların olduğu söylenebilir. Bu durum geçim kaynaklarıyla olduğu kadar gündelik yaşamın gereklilikleriyle de açıklanabilir.

Zaman içinde çeşitli nedenlerle kırsal alanlarda yaşanan nüfus kaybı ve göç nedeniyle kırsal mimari kaderine terk edilmekte, tescil-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lenmemiş olan bu yapılar ve yapıların oluşturduğu geleneksel doku zaman içinde kaybolup gitmektedir. Bu anlamda farkındalığın gelişmesine katkı sunmak amacıyla yapılan çalışma ile kırsal alanda kültürün mekâna yansımalarının tespiti Burhanlı köyü üzerinden değerlendirilmiştir.

Kırsal mirası korumanın bütüncül bir yaklaşım ve katılımcı bir anlayışla ele alınması gerektiği kabulünden yola çıkılarak; Burhanlı köyündeki kırsal mimari mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için mekânsal, sosyal ve ekonomik açıdan öneriler geliştirilmiştir. Mekânsal açıdan yapıların özgün karakteri, yapı malzemesi ve yapım tekniği doğrultusunda, iç mekândaki özgün öğeler de dikkate alınarak yerel zanaatın ve ustalığın desteklenmesi gerekmektedir. Köydeki mirasın korunup sürdürülebilmesi için köydeki yaşam döngüsünü gözeten ve teknoloji ile dengeli ilişki kuran çağdaş tasarımların özenendirilmesi de mekânsal sürekliliğin sağlanmasında faydalı olacaktır.

Sosyal açıdan ise köydeki genç nüfusun artırılmasına yönelik olarak tarımsal ürünlerin çeşitlendirilmesinin, teknoloji desteğiyle son derece verimli topraklara sahip Çukurova bölgesinde bulunan köyde organik tarım ve alternatif tarım yöntemlerinin teşvik edilmesinin ve dayanışmanın ön planda olduğu kooperatifleşme vb. yollarla ürünlerin pazarlanmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Genç

nüfusun artırılması tarım ve hayvancılık odaklı geçim kaynağı olan köyde yeni ekonomik modellerin, teknolojik çözümlerin ve işbirliklerinin oluşmasını destekleyeceğinden ekonomik olarak kalkınmanın da beraberinde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Bu çalışma ile farklı etnik gruplara ait yerleşmelerde kapsamlı çalışmaların yapılmasıyla kültürel özelliklerin mekâna yansımada benzerlikler ve farklılıkların ortaya çıkarılmasının ve kırsal mimari mirasın kültürel altyapı ile ilişkilendirilerek araştırılmasının kırsal mirasın sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemli olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Söz konusu araştırmalar, kırsal yerleşmelerin özgün nitelikleriyle gelecek kuşaklara aktarılması ve halen yaşamakta olan kırsal hayatın mevcut özellikleriyle değerlendirilip desteklenerek sürdürülmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ LEVİ, E., TAŞCI, B., (2017). Ege'de Kırsal Mimari Araştırmaları: Bayındır Köyleri. Megaron, 12 (3),365-384

BAYKARA, T., (2001). Türk Kültür Tarihine Bakışlar. Ankara, Türkiye: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1.Baskı, ss: 79-90

DAĞGÜLÜ, M., DAĞGÜLÜ, İ.B., (1996). Tarih Öncesi Kültürlerin Devamı Olarak Trakya Yöresinde Günümüze Kadar

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Süregelmiş Dal Örgüsü Yapı Geleneği. İçinde A. Dinçol (Ed.), Çağlar Boyunca Anadolu'da Yerleşim ve Konut Uluslararası Sempozyumu (1996) Bildiriler Kitabı, İstanbul, Türkiye: Ege Yayınları, ss: 91-101

DAVULCU, M., (2009). Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi, XVII: 687- 706.

DEMİRARSLAN, D., (2011). Eski Bir Bektaş Yerleşimi: Yörük Köyü'nde Evler Ve Odanın Oluşumu. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, (58): 69-88

DENİZ, B. (1992). Manisa Yöresi Köy Ev Mimarisi. Sanat Tarihi Dergisi,6 (6): 17-46.

DİPASQUALE, L., KISA OVALI, P., MECCA, S., ÖZEL, B., (2014). Resilience of Vernacular Architecture. İçinde M. Correia, L. Dipasquale, S. Mecca, Firenze (Ed.), Versus: Heritage For Tomorrow, Firenze, Italy: Firenze University Press, pp:64-73

ELDEM, S.H., (1955). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul, Türkiye: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, ss.16-24

EMİNAĞAOĞLU, Z., ÇEVİK, S., (2015). Facade Typologies of the Rural Housing-The Case of Artvin. International Refereed Journal of Design and Architecture, 05: 76-97. Doi: 10.17365/TMD.201551 1331

ERES, Z., (2013). Türkiye'de Geleneksel Kırsal Mimarinin Korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. İçinde K. K. Eyüpgiller ve Z. Eres (Ed.), Prof. Dr. Nur Akın'a Armağan-Mimari ve Kentsel Koruma, İstanbul, Türkiye: YEM Yayın, ss:457-469

ERÖZ, M., (1991). Yörükler. İstanbul, Türkiye: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, ss. 20-21

EYÜCE, A., (2001). Yapı Tanıtım Ve Eleştirisi: Şenoğlu Evi - Urla. Ege Mimarlık Dergisi, 2-3: 38-39

GELEKÇİ, C., (2004). Türk Kültüründe Oğuz – Türkmen - Yörük Kavramları. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (1),9-18

GENÇ, S., (2020). 19. Yüzyılda Aşiretlerin İskânı ve Ortaya Çıkan Sorunlar: Mecidözü Aşiretleri Örneği. 19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1),38-59

GÖKCE, D., KAYA, A., (2020). Geleneksel Kırsal Konut Tipolojileri Üzerinden Kültür-Mekân İlişkilerinin Mekân Di-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- zimi Yöntemiyle İncelenmesi: Düzce İli Örneği. *Tasarım Kuram Dergisi*, 16 (31): 36-56, Doi: 10.14744/tasarimkuram.2020.60783
- GÜRBÜZ, O., (1997).** Türkiye’de Göçebe Mesken Örneği: Çadır. *Türk Coğrafya Dergisi*, 32: 185-195. Doi: 10.17211/tcd.40437
- GÜNAY, R., (1981).** Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu. Ankara, Türkiye: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss: 60-67
- HASOL, D., (1995).** Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. İstanbul, Türkiye: Yem Yayınları, ss: 39
- KAFESÇİOĞLU, R., (1949).** Orta Anadolu’da Köy Evlerinin Yapısı. İstanbul, Türkiye: İTÜ Matbaası, ss:7-64.
- KARAKUL, Ö., (2011).** An Integrated Approach To Conservation Based On The Interrelations Of Tangible And Intangible Cultural Properties. *Metu Journal of the Faculty of Architecture*, (28:2),105-125. Doi: 10. 4305/ METU. JFA.2011.2.5
- KISA OVALI, P., DELİBAŞ, N., (2016).** Yerel Mimarının Sürdürülebilirliği Kapsamında Kayaköy’ün Çözümlemesi. *Megaron*, 11(4),515-529
- KÖSE, A., (2005).** Türkiye’de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri. *Afyon Kocatepe Üniver-*
- sitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2),158- 191
- KUBAN, D., (1995).** The Turkish Hayat House. İstanbul, Türkiye: Eren Yayıncılık, ss: 12-38
- KÜÇÜKERMEN, Ö., (1991).** Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi. İstanbul, Türkiye: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, ss: 41-47
- OLIVER, P., (Ed.), (1997).** Encyclopedia Of Vernacular Architecture Of The World. Cambridge, England: Cambridge University Press, p: 15
- OLIVER, P., (2002).** Gereksinim ve Süreklilik. Çeviri: T. Selin Tağmat, *Mimarlık Dergisi*, 304: 33-34
- ÖGEL, B., (1978).** Türk Kültür Tarihine Giriş III. Türklerde Ev Kültürü. Ankara, Türkiye: Kültür Bakanlığı, s:25
- SAATÇI, M., ÖNDER, D., (2016).** Doğu Karadeniz Bölgesi Geleneksel Konutlarında Mekânsal Kademelenme. *İdealkent*, (18),144-174
- SANSAR, M., (2013).** 19.Yüzyılda Çukurova Türkmen Aşiretleri I: Cerid ve Tecirli (Turkmens Clans in Çukurova in the 19th Century: Cerid and Tecirli). *Studies of Ottoman Domain*, 3(5),1-17

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SCAZZOSI, L., (2018). Rural Landscape as Heritage: Reasons for and Implications of Principles Concerning Rural Landscapes as Heritage ICOMOS-IFLA 2017. Built Heritage, 2: 39-52

ŞAHİN, İ., (2006). Osmanlı Döneminde Kınar Göçerler (Nomads in the Ottoman Empire). İstanbul, Türkiye: Eren Yayınları, ss: 132-141

ŞENOL, P., AKAN, A., (2011). Kırsal Yaşam/ Kırsal Konut: Bir Yaşam Biçimi Olarak Geleneksel Kırsal Konut Üretiminde Kızılcık Köyü Örneği. SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 24: 143–160

TANSUĞ, S., (1992). Türk Ev Mimarisinin Değişme ve Gelişme Çizgisi. İçinde E. Erverdi (Ed.), Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, Ankara, Türkiye: Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu Yayınları, Cilt II, ss: 756-769

YENER, G., GÜL, A., (2016). Kültürel Peyzaj Değeri Açısından Yörük Kültürünün İrdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 20(2): 197-205

İNTERNET KAYNAKLARI

Url-1: ÇEKÜL Vakfı (2012). Anadolu'da Kırsal Mimarlık. <https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/AnadoludaKirsalMimarlik-Ekitap.pdf> (E. T. 20.02.2019)

Url-2: ÇEKÜL Vakfı (2020) Kırsal Mirasın İzinde. cekulvakfi.org.tr/kitaplar/Kirsal_Mirasin_Izin_de.pdf (E.T. 11.04.2021)

Url-3: <http://www.burhanlikoyu.com/?pnum=46&pt=Burahn%C4%B1+K%C3%B6y%C3%BC> (E. T. 16.02.2019)

Url-4: <https://www.nufusune.com/177047-adana-ceyhan-burhanli-mahallesi-nufusu> (E. T. 04.05.2019)

YAZAR NOTU: *Bu makale Yeliz Göğebakan tarafından, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalında, Prof. Dr. F. Duygu Saban'ın danışmanlığında hazırlanan "Kültürel Çeşitlilik Bağlamında Kırsal Mimari Mirasın Değerlendirilme Ölçütleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Today, despite the rapid advancement of life in the cities in economic, social, cultural, and educational areas; daily life, which has become difficult with the lack of sufficient investment in rural areas, has led people to migrate from rural to urban areas. In rural areas, where population has been decreasing day by day and are abandoned, the original texture of architecture shaped according to living conditions encounters the danger of extinction and cannot resist time. Furthermore, in the maintenance and repair works conducted in the non-abandoned areas, instead of local materials and techniques, modern applications provided by technology are used; therefore, unconscious structuring occurs without considering the environmental conditions resulting in the deterioration of the original texture and character of the local qualities.

Aim: The purpose of this study is, through rural architectural heritage, to research how cultural characteristics are reflected in the locality by revealing the “cultural asset” value of the examples in Ceyhan, where rural life keeps continuing, and traditional residences exist. Furthermore, it is aimed to identify the type of construction created by a group or groups with different cultural structures in sociological terms, in their living space, in other words, the application of traditional architecture in the rural area, and how and to what extent culture affects this tradition. The architectural formation created by different groups has gone beyond the action of structuring shelter and has formed an architecture by mirroring the traditional life cycle of that community.

Method: Within the scope of this study, the villages where the *yörük* culture in the Ceyhan region has been relatively maintained and where the rural architectural heritage has reached today are determined as, Burhanlı, Doruk, İsalı, Günyazı, Kurtkulağı, Sarı Mazı, Kör Kuyu, Kırmıt, Sarı Keçili, Sağırlar, Selimiye, Dokuztekné, Soğukpınar, Dutlupınar, İmran, Yörükler, Azizli, Yeniköy and Nazımbey. Burhanlı Village was chosen as the study area because it was one of the rare villages where the traditional life of the *yörüks* has been preserved as a whole. In order to examine *yörük* culture, settlement character, and unique architectural examples of the culture are determined, the identification and documentation studies of the study area which has a unique identity have been carried out with the physical analysis, literature review, and interviews with local users. The basis of the study consists of the field study conducted on the sixteen traditional houses, selected depending on the level of unique architectural characteristics. **Findings and Results:** The study revealed, as a result of the examination of the historical development, traditional architecture, traditional building types and techniques in Burhanlı Village that, the effects of traditional culture on the formation of interior and exterior spaces, and the typological characteristics of the original traditional architecture are varied. Mostly two-storey houses

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:529 K:755

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

are seen in the village. Regarding interior design, the ground floors of the buildings consist of areas reflecting the source of income of the community such as barns, warehouses, haystacks, mangers, seed storages, workshops, or stores, and upper floors are generally designed as living areas. In the buildings, specific to the life cycle adopted by the culture, some divisions are observed in the interior spaces such as stove, clothes cupboard, *tağa* (wall niche without shutter), *mahmil* (wall niche with shutter), bathhouse, *cağlık* (a square area in the height of 10 cm from the ground, for taking a bath or washing dishes). In the outdoor spaces, such divisions as stone kiln (for cooking bread), barn, a monumental tree and a well are determined as reflection of the daily life. It is seen that the plan type with an open *sofa* (the hall in traditional Turkish houses) was applied in the first buildings constructed in the village, but due to the changing needs in time, it is observed that the plan type with a closed *sofa* was preferred. Today, it is seen that the planning schemes with outer *sofa*, inner *sofa*, and examples having both have been used in the buildings in the settlement, where six of the buildings were built with an inner *sofa*, three with an outer *sofa*, and seven with an inner and outer *sofa*. The houses were constructed with mostly voluntary collective work, traditional methods, and a masonry construction system. The building materials are wood, mud brick and stone, which are closely related to the location and climate of the region. The soil obtained from an area near the village, stones and wood brought from the river bank or nearby mountains have constituted the primary building materials. It is seen that various interventions such as wet areas have been made in the houses, using concrete materials in line with the changing needs over time. With this study, it is revealed that the culture is reflected in the building in spatial organization and detailed solutions. It can be concluded that determination of architectural qualities as reflections of cultural background need to be studied more comprehensively in order to understand and protect rural architectural heritage. The evaluation of spatial, social and economical situation in the village revealed that support for improving social life and economic situation is needed in order to successfully sustain rural life in the village. It has to be noted that research concerning cultural reflections in rural areas are important, in order to understand the nature of living settlements where agriculture and cattle breeding are main sources of income and to develop new ways to sustain cultural heritage with a holistic view comprising of all unique aspects.

OFİS YAPILARININ PLAN TİPLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ; ANKARA ESKİŞEHİR YOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ⁽¹⁾

ANALYSIS OF OFFICE BUILDINGS IN THE CONTEXT OF PLAN TYPES; EXAMPLE OF ANKARA ESKİŞEHİR ROAD REGION

Zuhal İNCEOĞLU¹, Asena SOYLUK²

¹⁻² Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0820-7626¹, 0000-0002-6905-4774²

Öz: Tarihin başlangıcından bu yana insanoğlu teknolojiye büyük gelişmeler göstermiştir. Mimarlık alanında da bu devrimin, yeni yapı ve uygulama teknikleriyle farklı malzemelerin kullanımı gibi yansımaları olmuştur. Yapı ve yapı teknolojisinde yaşanan bu hızlı ilerlemeye paralel olarak mimari tasarım açısından da mekan kurgularında değişen ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte çözümler sunulmaya başlanmıştır. **Amaç:** Araştırmanın amacı Ankara'da ofis yapı stoğuyla dikkat çeken Eskişehir yolu bölgesindeki yüksek katlı ofis yapılarında tasarım açısından en çok tercih edilen plan tipinin hangisi olduğunu bulmak ve bu plan tipi tercihinin binanın yükseklik ve rayiç bedel parametreleriyle ilişkisinin analiz edilmesidir. **Yöntem:** İncelenen ofis yapılarında kurgulanan plan tipleri oranını bulmak ve bu plan tiplerinin yükseklik ve m² rayiç bedeli ile ilişkisini kurmak için iz sürme yöntemi kullanılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler istatistiksel olarak değerlendirilmiş ve regresyon analizi yöntemi ile regresyon değerleri bulunmuştur. **Bulgular:** Çalışmada irdelenen 12 ofis yapısında sırasıyla açık ofis (%47), karma ofis (%27), kapalı (%13) ve paylaşımlı ofisler (co-working ofisler) (%13) tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklem uzayındaki çok katlı ofis yapılarının %66'sı 100 m ve üzerinde yüksekliğe sahiptir. Kapalı ofisler rayiç bedel açısından en düşük, karma ofisler ise en yüksek değerdeki ofislerdir. **Sonuç:** Ankara Eskişehir yolu bölgesinde açık planlı ofislerin tercih edildiği anlaşılmıştır. Ofis yapılarında en çok uygulanan bu plan tiplerinin m² rayiç bedeli kavramıyla arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ancak çok katlı yapının yüksekliği ile bir ilişkisi olmadığı yapılan çalışma sonucunda ortaya konmuştur. Bu açıdan mimari tasarım kararlarının ülkenin gayrimenkul piyasasını doğrudan etkilediğini ve bu etkileşimin sermaye piyasasını biçimlendirerek ülke ekonomisi ile önemli bir ilişki kurduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Mekan Tasarımı, Bina Yüksekliği, m² Rayiç Bedeli, Regresyon Analizi

Abstract: Since the beginning of history, human beings have made great advances in technology. In the field of architecture, this movement has had reflections such as new construction and application techniques and the use of different materials. In parallel with this rapid progress in building and construction technology, solutions that meet the changing needs in architectural design have started to be offered. **Aim:** The aim of the research is to find out which plan type is the most preferred in terms of design in high-rise office buildings in Eskişehir road region, which attracts attention with its office building stock in Ankara, and to analyze the relationship of this plan type preference with the building's height and current value parameters. **Method:** Tracing method was used to find the ratio of plan types in the examined office buildings and to establish the relationship of these plan types with height and m² current value. Then the obtained data were evaluated statistically and regression values were found by using regression analysis method. **Results:** In the 12 office structures examined in the study, open office (47%), mixed office (27%), closed (13%) and co-working offices (13%) were preferred, respectively. 66% of the multi-storey office buildings in the sample space of the research have a height of 100 m or more. Closed offices are the lowest value in terms of market value and mixed offices are the highest valued. **Conclusion:** It is understood that open-plan offices are preferred in the Ankara Eskişehir road region. As a result of the study, it has been revealed that these plan types, which are mostly used in office buildings, have a directly proportional relationship with the concept of current value per m², but not with the height of the multi-storey building. In this respect, it is possible to say that architectural design decisions directly affect the real estate market of the country and this interaction has formed an important relationship with the country's economy by shaping the capital market.

Keywords: Space Design, Building Height, m² Current Value, Regression Analysis

Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.22.04

1 Sorumlu Yazar - Corresponding Author: Zuhal İNCEOĞLU, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Ankara / Türkiye, zuhal.ince95@hotmail.com, Geliş Tarihi / Received: 11.12.2020, Kabul Tarihi / Accepted: 30.04.2021 Makalenin Türü: Type of article (Literatür ve Derleme / Literature and Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Çalışan insanlar zamanlarının yaklaşık yarısını iş yerlerinde geçirmektedirler. Günümüzde en çok kullanılan çalışma mekanları ofis yapıları olarak tasarlanan yapılardır. Ofis kelimesi, kökeni itibariyle bir mekânı değil; iş yapma eylemini tanımlar. Ancak yönetim ve belgeleme, giderek karmaşıklaşan organizasyonların bir mekânda bulunma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bu gereksinimle düzenlenen ilk ofisler, gücü temsil eden tapınaklar ve saraylarda bulunmaktadır. Mekânsal gelişimi tarihsel olarak Antik uygarlıklara kadar dayanan ofis yapıları 16.yüzyıla bakıldığında büro yapıları olarak şekillenmeye başlamış, teknolojik imkanlarla hızla değişim göstermiş ve ilk olarak sanal büro, uydu büro, tele büro gibi yapılara evrilmiştir. 19. yüzyılın sonları, 20. yüzyılın başlarında fabrikalara benzemeye başlayan ofislerde; telgraf, daktilo, telefon gibi yeni teknolojik buluşların etkin bir şekilde kullanılmasıyla birlikte bu dönemde kadın çalışan sayısı artmıştır. Kadınların ofislerde çalışmaya başlamasıyla, çalışma alanlarının yanı sıra sosyal mekânlar da tasarlanmaya başlamıştır (Piotrowski ve Rogers, 1999:409). Endüstri devriminin getirmiş olduğu çözümler çok katlı ofis yapılarının inşası; asansörün icadı, çelik konstrüksiyon yapıların yetkinleşmesi ile taşıyıcı sistemden bağımsız olarak ele alınan cephe tasarımları hem yapım tekniği hem de ofis planlaması açısından yenilikler ortaya çıkar-

mıştır. Endüstri devriminin etkileri her ülkede farklı boyutlarda baş gösterirken tarım ülkesi olan Türkiye’de tarım alanından hizmet alanına direkt bir geçiş yaşanmasından dolayı endüstrileşme etkileri daha az hissedilmiştir. Ofis yapılarının Türkiye’deki gelişimi özellikle 1990 sonrası yapılaşma formu olarak diğer ülkelerdeki ofis yapılarıyla paralel gelişim gösterdiği söylenebilir. Ancak ofis yapılarının 19.yüzyıldaki gelişim sürecinde özellikle Amerika ve Almanya gibi hızlı endüstrileşebilen ülkelerde birçok yenilik türemiş olmasına rağmen ülkemizde benzer bir süreç yaşanmamış; bunun yerine öykünme yöntemi kullanılmıştır. Bazı kaynaklar bu durumdan taklitçilik olarak bahsetse de ülkelerin aynı tarihsel ekonomik-sosyolojik süreçlerden geçmediği göz önüne alındığında bunun daha çok bir öykünme yöntemi olduğu ve son yıllarda ofis yapılarında zamanın ruhunun yakalanmaya çalışıldığı söylenebilir (Noraslı ve Köse Doğan, 2020:2-3; Erdoğan ve diğerleri, 2019:246-263).

Türkiye’de yapılan ofis yapılarının ilk örnekleri başkent Ankara’yı işaret etmektedir. Bunun en önemli sebebi ise şehrin geliştirilmeye çalışılması olarak gösterilebilir. 2000’li yıllarda ise ofis yapıları gelişimi yine İstanbul ve Ankara başta olmak üzere sayıca, işlevsel eklemlemeler ve yükseklik olarak hızlı bir artış göstermiştir¹. Ankara’da ilk olarak Ulus

¹ <http://dergipark.org.tr/en/download/article-file/76110>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve Gaziosmanpaşa merkezi iş alanları olurken, son yıllarda Eskişehir yolu bölgesi ofis projelerinin yeni üssü haline gelmiş bulunmaktadır. Eskişehir yolu bölgesi son yıllarda ofis yapılarıyla dikkat çeken bir bölge olmasının yanı sıra şehrin önemli aksı olması ve kent silüetinde önemli bir yere sahip olmasıyla çalışma alanı olarak seçilmiştir. Gelişimlerin her coğrafyada farklı hızlarda meydana gelmesi ve strüktür, yapı kabuğu, mekânsal kurgu gibi ana tasarım kriterlerinin çağın yeniliklerine paralel bir şekilde değişime uğradığı ofis yapıları ise bu yeniliklerin görülebildiği öncü yapıları olmuşlardır. Birden çok işlevin bir arada olmaya başlamasıyla mekân kurgusunda yer almaya başlayan ve sosyalleşmeyi arttıran alanlar plan tiplerine yansımıştır. Ofis yapılarında en çok tercih edilen plan tiplerinin araştırılması ise mimari gelişmelerin nicel olarak ele alınması açısından önemlidir.

AMAÇ

Makalenin amacı; Ankara'daki Eskişehir yolu bölgesinde 2010 yılı sonrasında inşa edilmiş çok katlı ofis yapılarında tasarım açısından en çok tercih edilen ofis plan tipinin hangisi olduğunu bulmak ve tercih edilen plan tipleriyle bu yapıların yüksekliği ve rayiç bedelleri² arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır.

2 Rayiç Bedel : Bir gayrimenkulün piyasadaki alım-satım değeridir.

KAPSAM

Çalışmada öncelikle ofis yapılarının plan tipleri ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra araştırmada ele alınan Eskişehir yolu bölgesinde bulunan yapılar iz sürme yöntemi ile incelenerek tercih edilen plan tipleri yüzdelik olarak sıralanmıştır. Bulgular doğrultusunda plan tipi ile yapıların yükseklik ve rayiç bedeli kavramları arasında bir ilişki olup olmadığı irdelenerek çalışma tamamlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Ofis yapılarının tarihi ele alınarak gelişen plan tiplerinin literatür araştırması yapılmıştır. Plan tiplerinin gelişimi ve bu gelişimin sebeplerine değinilerek çalışma alanına en uygun bölge seçilmiştir. Çalışma kapsamında Ankara Eskişehir yolu bölgesinde ofis yapılarının taraması yapılmıştır. Son 10 yıl içerisinde inşa edilen 12 ofis yapısı çalışmanın örneklem uzayını oluşturmuştur. İncelenen ofis yapılarının birbirine konumu uydu harita üzerinde (Şekil 3) belirtilerek, kat planlarının görsellerinin verildiği bir tablo (Tablo 4) düzenlenmiştir. Yapılarda kurgulanan plan tipleri nitel bir metot olan iz sürme yöntemiyle ortaya konulduktan sonra istatistiksel değerlendirmeler ile nicel veriler elde edilmiştir. Ofis yapılarının plan tiplerinin yanı sıra yükseklik ve m² rayiç bedeli bilgileri yapının mimarı ve yapıda yer alan ofislerin sahipleri ile görüşülerek ayrıca güncel emlak sitelerinin taran-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ması ile elde edilmiştir. Plan tipinin bina yüksekliği ve m² rayiç bedeli kavramları arasında ki istatistiksel ilişki regresyon analizi yöntemi ile incelenerek araştırma tamamlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Araştırmanın konusunu Eskişehir yolu bölgesindeki ofis yapılarında en çok kurgulanan plan tipini bulmak oluşturmaktadır. Araştırmaya kısıt getirilerek Ankara’da Eskişehir yolu bölgesinde son 10 yıl içerisinde inşa edilen yüksek katlı ofis yapıları seçilerek çalışma kapsamı daraltılmıştır. Ayrıca; yaklaşık olarak zeminden 15-20m yüksekliğine ait kat planları baz alınarak mekan organizasyonunda en çok kullanılan plan tipi incelenmiştir. Plan tiplerinin mimari tasarım açısından tercih edilme sebepleriyle ilişkili olabileceği kavramlardan sadece yapıların yükseklik ve rayiç bedeli parametreleri açısından irdelen-

mesi ise araştırmadaki diğer kısıttır. Çalışmanın örneklemini oluşturan 12 ofis yapısının bölgedeki yüksek yapılar arasından dikkat çeken ve prestijli yapılar olmasına dikkat edilmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde var olan hiyerarşik kurgunun ve sınırların etkin olduğu kapalı planlı³ ofisler, açık planlı⁴ ofisler, farklı düzenlemelerin yer aldığı karma planlı⁵ ofisler, ortak toplanma noktalarına sahip olan ofisler; yeni keşfedilen ofis yerleşimleri değildir. Tüm bu ofis tipleri, tarihte benzer biçimlerde var olmuştur. 16. yüzyıla kadar izleri sürülen mevcut ofislerin birçoğu geleneksel ofis yerleşimlerinin etkisindedir (Tercan, 2014:59). Bu ofislerin günümüze kadar geçirdiği değişiklikler Şekil 1’teki gibi bir zaman çizelgesi ile özetlenebilir

3 Kapalı Plan : Mahremiyetin yüksek olduğu tek veya birkaç kişilik kapalı mekanlardır.

4 Açık Plan: Çalışma alanlarındaki tüm sınırlar ile bölümlenmeleri ortadan kaldıran ve çalışanlar arasındaki iletişimi arttıran mekanlardan oluşan planlama şeklidir.

5 Karma Plan: Açık ve kapalı plan tipinin bir arada bulunduğu planlama şeklidir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

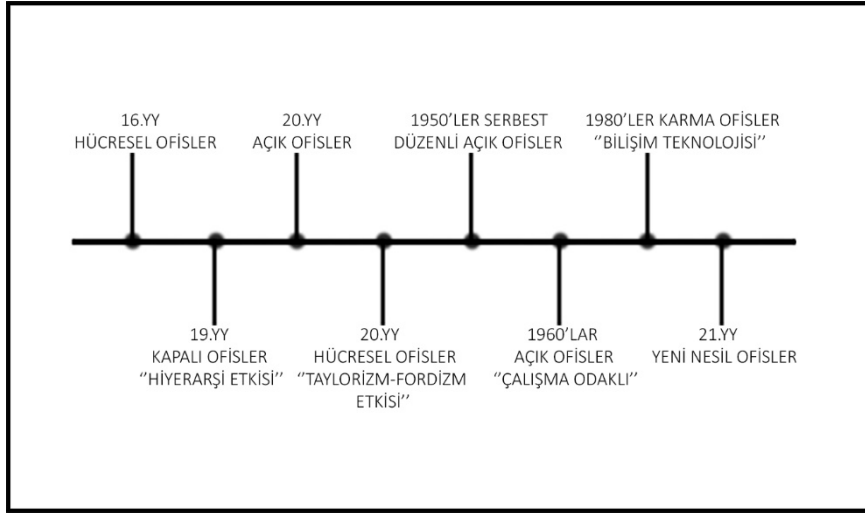
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Ofis Yapılarının Tarihsel Gelişim Çizelgesi

21.yüzyıl öncesindeki ofis tipleri mekan kurgusuna dayalı olarak gelişim göstermiş ve çağının gerekliliklerine göre şekillenmiştir. Mahremiyete dayalı gelişen hücre tipi ofisler hiyerarşinin ön plana çıkmasıyla birlikte 19.yy'da hiyerarşik ofislere dönüşen kapalı ofislerdir. Gün ışığı probleminin ana çözümlenmesi olan cam malzemesinin ve çelik konstrüksiyonun mimaride kullanılmaya başlanmasıyla açık ofislerin tasarlandığı ancak daha sonra kendi içinde serbest düzenli ofislere (bürolandschaft/landscape) ve odağı çalışma istasyonları olan ofisler olarak geliştiği görülür. 1980'lerde bilgisayar teknolojisinin ofislerde yerini alması ve önem kazanmasıyla birlikte hiyerarşik mekan kurgusunu da yansıtan karma ofisler (açık ve kapalı ofis) tasarlanmaya başlamıştır. Açık ofis kurgusunda kapalı ofislerin aksine bölümlenmelerin daha az olduğu, çalışanlar arasında iletişimin daha

çok sağlanabildiği mekanların tasarlanması söz konusudur (Noraslı ve Köse Doğan, 2020:3-4). Bu nedenle karma ofislerde ise çalışanlar arasında iletişimin sağlanabilmesinin yanı sıra hiyerarşinin de önemli bir tasarım kriteri olduğu söylenebilir.

Ancak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yenilikler 21.yy'ın ofis ortamında birçok değişikliğe sebep olmuştur. Yazılım, web ortamına yönelik işler, tasarım temelli çalışmalar gibi yaratıcı disiplinlerin gerçekleştiği ofis yapılarında işin yapılması ile mekansal gerekliliklerin bağlantısı kısmen ayrılmış, bilgisayar ve web ağının varlığı haline gelmiştir (Göçer ve diğ., 2017:43-44). Bu değişikliklerin ofis yapılarının form ve mekan kurgusundaki yansıması sonucunda ofis tanımları da değişmiştir. Günümüzdeki ofis tanımları ise mekan kurgusundan çok mekan kurgusunu etkileyen kriterlere göre sınıflandırılmıştır. Markanın;

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kimliğinin, hikayesinin, kurgusal karşılığının mekana yansıtılması ile ilgili olarak öyküsel ofislerin, çalışma mekanları içerisinde, hem çalışanların bir araya gelebilecekleri hem de müşteri ile daha kolay iletişime geçebilecekleri düğüm noktaları üzerinden biçimlenmesiyle oluşan ofisler düğümsü olarak adlandırılmıştır. 20. yüzyılda komuta-kontrol mirasının etkisinde, çalışan ve yönetici arasındaki düşmanca ve güvensiz ilişki oluşmasına sebep veren ofis organizasyon modellerine karşı geliştirilen kent ofislerde ise diyalog ve iletişimi yasaklayan erken dönem modern çalışma modellerin aksine yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasını sağlayacak rastlantısal iletişim noktaları keşfedilmeye çalışılmaktadır (Myerson ve Ross, 2003:20-42). Sosyal bir çevre içerisinde insanları bir araya getirerek bir topluluk oluşturma amacıyla olan komşu (neighbourly) ofislerde ise en önemli nokta; meydanları, bahçeleri, çeşmeleri, eğlence ve sakin alanları, bar ve kafeleri ile modern şehrin dinamiğinin ofis alanlarına yansıtmasıdır. 20 yüzyılda ofis çalışması zaman, mekan ve yer üçgeninde sabitlenmiştir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda ise çalışanlar duvarlarla tanımlanmış mekanlara ihtiyaç duymadan istedikleri yerden çalışabildikleri göçebe bağımsız (nomadic) ofisleri ifade etmektedir (Makoto Su & Mark, 2008:1-10). Ayrıca küçük konut tipolojileri içerisinde yaygın olarak üretilen bir konut birimi olan home ofisler (ev ofisler) bu tanımlar arasında yer almamıştır. Daha çok kendi işini yapan ve çalışmanı olma-

yan veya çalışma ortamı için ayrı bir mekana gereksinim duymayan çalışanların tercih ettiği, evinin bir bölümünde çalışma ortamını oluşturabilenler için ideal bir çözümdür (Soyluk, 2017: 264).

Sanayi devriminden sonra meydana gelen hızlı kentleşme, yapılabilecek arsaların azlığı ve teknolojinin sağladığı imkanlar sonucu dikey yapılaşma hız kazanmıştır. Tarihsel sürece bakıldığında yüksek yapıların ilk örneklerine Chigaco ve New York gibi mega kentlerde bulunan ofis işlevli yapılarda rastlanmıştır (Pakdamar ve diğerleri, 2018:86). Ofis yapılarının yükselmesindeki nedenlerin yanı sıra çalışma kavramının da dönüşüm geçirmesi plan kurgusuna yansımıştır. Mekan kurgusunda hiyerarşik düzen önemini yitirmiş kullanıcının ön planda olduğu ortak mekanlar tasarlanmaya başlamıştır. Örneğin; kapalı ofislerin planları hücresel mekanların bir koridor etrafında yerleştirilmesi ile meydana gelir. Bir veya birkaç kişilik çalışma alanları ola hücresel mekanlar ile koridor sabit yapı elemanlarıyla ayrılır. Bu durum çalışanlar arasında görsel iletişimin önüne geçerken yatay hiyerarşik mekan kurgusuna elverişlidir. Teknolojik gelişimlerin bir sonucu olarak taşıyıcı sistemlerdeki yenilikler açık ofis plan tipinin oluşumuna öncülük etmiştir. Açık ofislerde kapalı ofislerin aksine çalışanlar arasında görsel iletişim sağlanmıştır. Bu plan tipinde sabit bölücü elemanlar yerine modüler iç mekan tefrişleri kullanılmıştır. Bunun bir

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sonucu olarak açık ofislerde mahremiyet olgusu sağlanamamıştır. Açık ofis planlamasında özel alan yetersizliğine karşı esnek, ortak ve özel alanlar oluşturularak karma plan tipi geliştirilmiştir. Hücrel ve açık mekanların bir arada tasarlandığı karma ofisler dönüşüme ve eklemlemeye açıktır. Teknoloji çağı olan günümüzde ise çalışma alanı ve çalışma masası kavramları dönüşüme uğrayarak kiralanabilir ofisler, toplantı salonları ve ortak çalışma alanlarının geçici süreyle kullanılabilmesi üzerine kurulu bir sistem olarak, 21. yüzyıl yeni nesil ofis tiplerinden birisi olan, paylaşımlı ofisler ortaya çıkmıştır. Çalışma eyleminin fiziksel mekandan ayrıştırıldığı bu dönemde paylaşımlı ofisleri farklı meslek grupları da bir arada kullanabilmektedir. Kullanıcıların çalışma ihtiyacının yanı sıra sosyal ilişkilerine katkı sağladığı mekanlardır (Tunç ve Sevinç Kayıhan 2018: 232; Öztürk ve Korumaz 2018:75).

Günümüzde üçüncü dalga olarak nitelendirilen enformasyon çağındaki (bilgi teknolojisi) teknolojik gelişmelerin ve yeni toplum modelinin etkileri üretim yapıları olan ofis yapılarının planlama ve mekân organizasyonunu etkilemiştir. Bu etkileşimlerin beraberinde getirdiği çevresel sorunlara çözüm olarak; ofis binalarının tasarım sürecinde önemli olan fonksiyon, strüktür/çekirdek tasarımı, esneklik, mekân kurgusu ve yapı kabuğu gibi ana tasarım parametrelerine ek olarak ekoloji ve sürdürülebilirlik ilkeleri de eklenmiştir. Ofis yapılarında bütüncül bir tasarımın ortaya konulması açısından önemli tasarım kriterlerinin değişim göstermesi plan tiplerine yansiyarak farklı tanımların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Özbek Eren, 2014:51). Yapılan literatür taraması sonucunda 21. yüzyıl öncesi ve sonrası ofis yapıları için tasarım kriterlerinin ortak özellikleri Tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1. Ofis Yapılarının Tasarım Kriterleri

21.YÜZYIL ÖNCESİ OFİS YAPILARI ORTAK ÖZELLİKLERİ

Ekonomik kaygı ön plandadır.

Üretim teknolojileri odaklı tasarım vardır.

Hiyerarşik mekan örgütlenmesi önemlidir.

Mekan kurgusunda sosyal alanlar çok azdır/yoktur.

İşlevlendirme, strüktür/çekirdek, esneklik, yapı kabuğu ve mekân kurgusu ana tasarım parametreleridir.

21.YÜZYIL SONRASI OFİS YAPILARI ORTAK ÖZELLİKLERİ

Güç ve organizasyon temsili ön plandadır.

İletişim teknolojileri odaklı tasarım vardır.

Hiyerarşik mekân örgütlenmesi önemsizdir.

Mekân kurgusunda sosyal alanlar yer alır.

İşlevlendirme, strüktür/çekirdek, esneklik, yapı kabuğu, mekân kurgusu ve ekolojik sürdürülebilirlik ana tasarım parametreleridir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ofis yapıları; 21.yüzyıla hakim olan küresel hareketlilik ve teknolojik gelişmelerin mimarlık pratiğindeki yansımaları olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda günümüzün biçimsel ve mekansal gelişmelerinin gözlemlendiği öncü yapı grubu niteliğini de taşırlar⁶.

Çağın gerekliliklerine cevap vermeye çalışan ofis yapılarındaki tasarım kriterleri de bu gelişmelerle paralellik göstermiş ve öncelikleri değişmiştir. İktisadi anlamda ise “üst-yapısal ifadenin kırıldığı” günümüz dünyasında, sermaye, parasal güçten bilgiye ve bilginin kullanıcısı insana dönüşmüş, buna bağlı olarak insan zekâsı iş gücünü oluşturur hale gelerek, tüm geleneksel üretim ilişkilerini değiştirmiştir (Çimen’den aktaran Özbek Eren, 2014:50).

Ekonomik ve sosyal değişim, çalışma hayatının yoğunluğu ve temposu, üretme ve arz

etme tekniklerindeki gelişimin izleri doğrultusunda ofis yapıları ve mimarisi son on yıl içinde nitelik ve nicelik açısından büyük değişim göstermiştir. Bu nedenle çalışma kapsamında ele alınan bölgenin son yıllarda ofis yapılaşması bakımından zengin olması ve ilgi görmesi günümüzde tercih edilen plan tiplerini doğru yansıtması açısından önemlidir.

BULGULAR

Ankara Eskişehir yolu bölgesi kamu binaları, üniversiteler, AVM yapıları gibi yapılar bakımından zengin bir bölgedir. Bu yapılar ise genellikle Eskişehir yolu aksının güneyinde ve kuzeyinde yoğunlaşmaktadır (Şekil 2). Şekilde bölgede yer alan önemli yapılar kamu yapıları, ticari yapılar ve eğitim yapıları olarak sınıflandırılmıştır.

6 https://www.academia.edu/6621437/Ofis_Yap%C4%B1lar%C4%B1_Tasar%C4%B1m%C4%B1nda_Deneysel_Bir_Alan_Olarak_Yap%C4%B1_Kabu%C4%9Fu

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

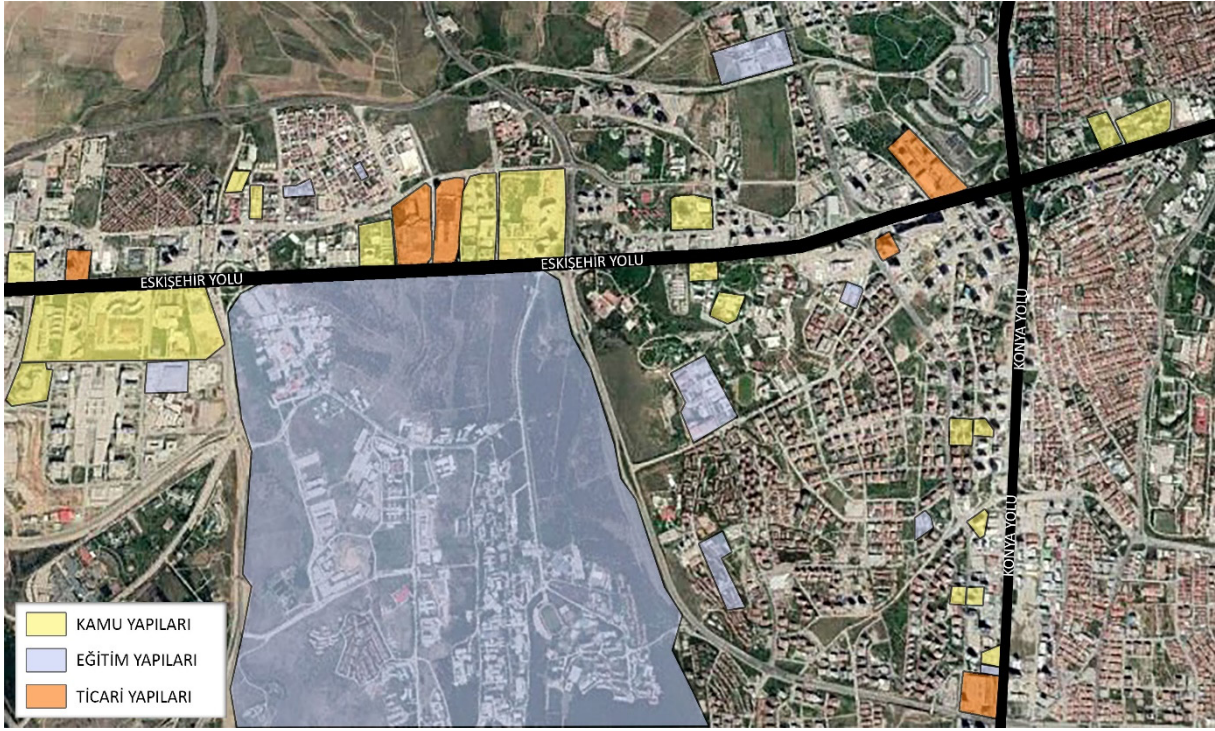
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Ankara Eskişehir Yolu Bölgesindeki Mevcut Yapı Grupları Konumları

Eskişehir bölgesinin bu denli yoğun yapılaşmasından dolayı iş ve sosyal yaşam alanlarının geliştiği, kullanıcı kitlesinin arttığı gözlemlenmektedir. Bölgenin son zamanlarda dikkat çeken bir diğer özelliği ise yapılan ve yapılmaya devam eden ofis yapılarıyla Anka-

ra'nın en fazla ofis stoğuna sahip olmasıdır. Bu nedenle çalışma kapsamında Eskişehir yolu bölgesinde yer alan son 10 yıl içinde tasarlanan yapılar ele alınarak proje tipi ve yapım yıllarıyla birlikte tabloya aktarılmıştır (Tablo 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

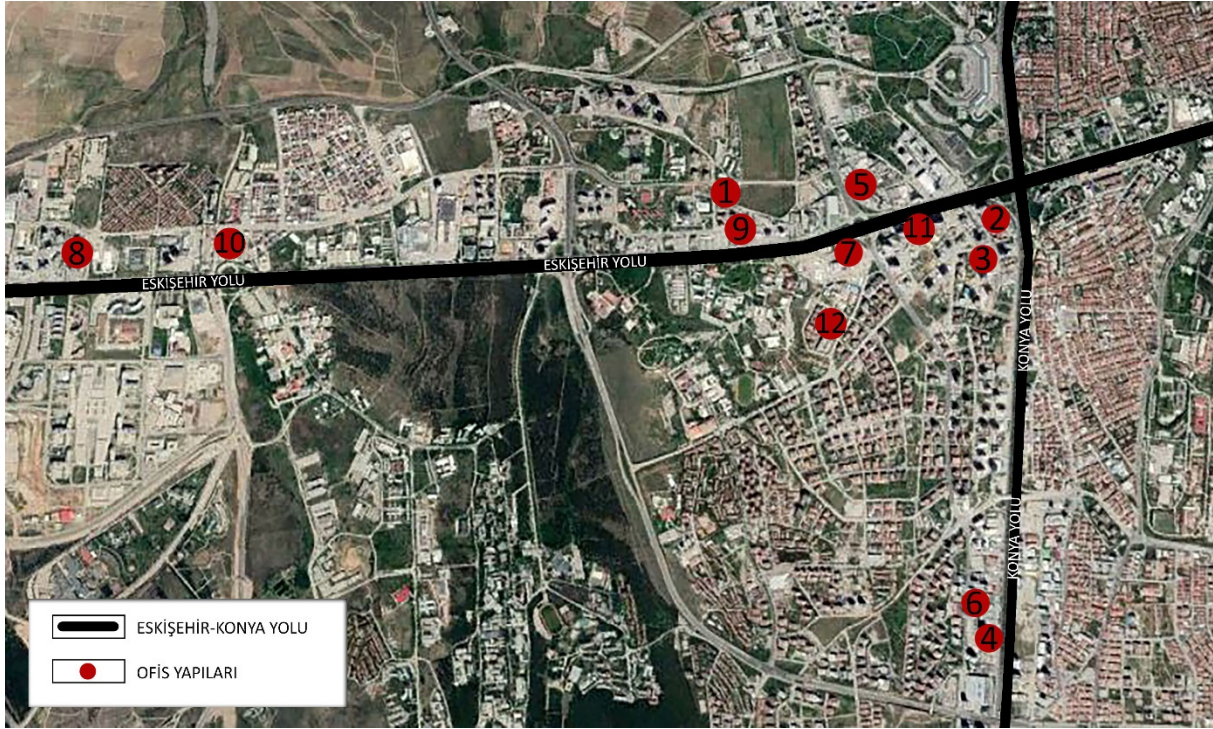
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. İncelenen Ofis Yapılarının Harita Üzerindeki Konumları

Ofis yapılarının gelişiminde konumları ayrı bir öneme sahiptir. Güç ve prestijin simgesi olan bu kulelerin bir alanda yoğunlaşması bu tip yapıların gelişimlerinin takip edilebileceği öncü bir bölge oluşmasını sağlar. Bu açıdan değişen tasarım kriterleri doğrultusunda ofis yapılarının yükselmeye devam ettiği Ankara Eskişehir yolu bölgesindeki ofis yapılarının incelenmesi, günümüz tercihlerini yansıtabilecek potansiyele sahip bir bölge olması açısından önemlidir⁷. Mekansal kurguya yansımaya başlayan kullanıcı/çalışan ve iletişim odaklı plan tipleri olarak bilinen yeni

nesil ofislerde entegre bir tasarım ile aslında çalışanın bütün sosyal yaşamı da kurgulanmaktadır. Bundan dolayı incelenen yapıların mekânsal olarak günümüz ofis ihtiyaçlarına cevap verebilen 2010 yılı sonrası inşa edilmiş yüksek yapılar olmasına dikkat edilmiştir. İncelenen yapıların bölgedeki ve birbirlerine olan konumları Şekil 3'te verilen harita üzerinde gösterilmiştir. Ofislerin bu bölgedeki dağılımının Eskişehir yolu aksında yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

7 <https://polen.itu.edu.tr/bitstream/11527/3557/1/9018.pdf>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. İncelenen Ofis Yapıları

ESKİŞEHİR BÖLGESİNDE SEÇİLEN OFİS YAPILARI				
NUMARA	1	2	3	4
YAPININ ADI	VIA TWİNS	NEXT LEVEL	PARAGON TOWER	EGE PLAZA
PROJE TİPİ	OFİS	OFİS-KONUT-AVM	OFİS	OFİS
YAPI YÜKSEKLİĞİ (m)	115	134	127	120
YAPIM YILI	2011	2013	2013	2014
NUMARA	5	6	7	8
YAPININ ADI	KOÇ KULELERİ	REGNUM SKY TOWER	BESA KULE	TEPE PRİME
PROJE TİPİ	OFİS	OFİS	OFİS-AVM	OFİS-KONUT
YAPI YÜKSEKLİĞİ (m)	150	150	96	96
YAPIM YILI	2014	2014	2016	2016
NUMARA	9	10	11	12
YAPININ ADI	ANKARA OFİS TOWER	MAIDAN	YDA CENTER	CUBES ANKARA

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

PROJE TİPİ	OFİS	OFİS	OFİS-OTOPARK	OFİS-KONUT
YAPI YÜKSEKLİĞİ (m)	44	60	165	134
YAPIM YILI	2017	2017	2018	2020

Cezbedici iş merkezleri olmaya çalışan bu yapılar son zamanlarda yoğun bir şekilde Eskişehir yolu bölgesinde yükselmeye başlamıştır⁸. Ulaşım kolaylığının yanı sıra sosyal yaşamın ihtiyaçlarını karşılayabilen, kullanıcı/çalışan odaklı bir bölge olması nedeniyle ofis türü yapıların bölgedeki sayısının art-

ması kaçınılmaz olmuştur. Yüksek yapılarda kat planları bina içinde çok değişmemekle birlikte incelenmek üzere seçilen ofisler zemininden 15-25m yüksekliğindeki kat planları üzerinden araştırılarak çalışmaya önemli bir kısıt getirilmiştir. Seçilen katlardaki plan tipleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

8 <http://www.arkiv.com.tr/proje/next-level-ankara/3881>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

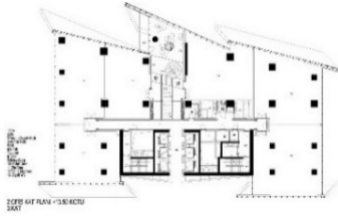

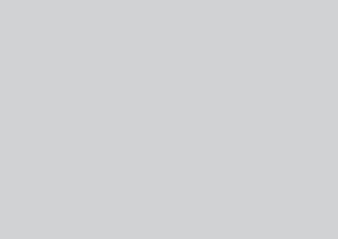
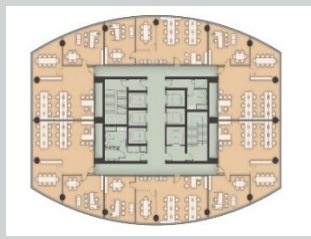
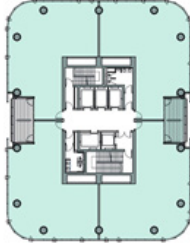

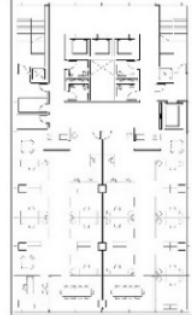
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 3. Ofis Yapılarının Planları

YAPI	1- VİA TWİNS	2-NEXT LEVEL	3-PARAGON TOWER
PLAN			
PLAN TİPİ	KAPALI OFİS	AÇIK OFİS	AÇIK OFİS PAYLAŞIMLI OFİS
YAPI	4-EGE PLAZA	5- KOÇ KULELERİ	6- REGNUM SKY TOWER
PLAN			
PLAN TİPİ	AÇIK OFİS	AÇIK OFİS (SAĞ KULE) KAPALI OFİS (SOL KULE)	AÇIK OFİS
YAPI	7- BESA KULE	8- TEPE PRİME	9- ANKARA OFİS TOWER
PLAN			
PLAN TİPİ	AÇIK OFİS	AÇIK OFİS	KARMA OFİS
YAPI	10- MAIDAN	11- YDA CENTER	12-CUBES ANKARA
PLAN TİPİ	KARMA OFİS	KARMA OFİS	KARMA OFİS PAYLAŞIMLI OFİS

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çalışma kapsamında incelenen ofis binalarında açık ofis (A.O.), kapalı ofis (K.O.), karma ofis (KR.O.) ve paylaşımlı (CO.O.) plan tiplerinin her birine rastlanılmıştır. Kapalı planlarda mekanlar arasında mahremiyetin ön planda tutulduğu görülürken katta bulunan her ofise ait özel tuvaletler tasarlanmıştır. Çalışma alanları bir diğerinden bölücü elemanlarla ayrılmış bir ya da birkaç kişilik özel mekanlardır. Açık planlarda ise mahremiyetin yerini iletişim odaklı alanlar almış, mekanlar arasındaki bölücü elemanların daha az tasarlanmasıyla kurgulanmıştır. Açık ve karma plan tiplerinde kapalı plan tipinden farklı olarak kat holünde çözümlenmiş ortak tuvaletler dikkat çekmektedir. Ayrıca bu planlardaki diğer önemli yenilikler; oturma-dinlenme alanları, açık/yarı açık kat bahçeleri ve teraslardır. İletişim düğüm noktaları olarak da adlandırılabilen bu mekanlar yeşil peyzaj öğeleriyle donatılmıştır. Paylaşımlı plan tipinde ise bu düğüm noktalarının yanı sıra yeme-içme alanlarındaki çalışma alanları ve kiralanabilir özel toplantı mekanlarının yer aldığını söylemek mümkündür.

Yapılarda tercih edilen plan tipleri yüzdelikleri değeri Grafik 1’de gösterilmiştir. Grafik 1 de görüldüğü gibi incelenen ofis yapılarında, plan tiplerinin tercih edilmeleri en çoktan en aza sırasıyla; açık ofis(47%), karma ofis(27%), kapalı ofis(13%) ve paylaşımlı ofis(13%) şeklindedir. Çalışmada en yüksek orana sahip açık planlı ofislerin mekan kur-

gusunda diğer plan tiplerinden farklı olarak rekreatif alanlar (dinlenme alanı, kat bahçeleri vb.) ve iletişim odaklı mekanlaşma ön plana çıkmaktadır. Bölümlenmenin çok az olduğu açık plan tipinin tercih edilme nedenleri arasında görsel iletişimin yüksek oranda sağlanması, çalışma alanlarının esnek olması ve sosyal ihtiyaçlara cevap verebilen işlevlerde mekanların tasarlanması gösterilebilir. Plan tiplerinin gelişim sürecine göre kapalı ofislerin yerini alan açık ofisler, 1980’li yıllardaki belirleyici bir tasarım faktörü olarak ortaya çıkan bilişim teknolojisinin ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamamış yerini karma planlı ofislere bırakmıştır (Noraslı ve Köse Doğan, 2020:2). Ancak karma plan tipindeki ofislerin çalışmanın örneklem uzayında %27 oranıyla 2. sırada tercih edildiği görülmektedir. Bu durum ofislerde farklı plan tiplerinin tercih edilmesinde rol alan başka parametreler olduğuna işaret etmektedir. Yükselen ve kent morfolojisinde gücü ve prestiji temsil etmeye başlayan bu yapıların plan kurgusunu etkileyebilecek faktörlerden iki tanesi yükseklik ve rayiç bedelidir. Bu iki faktörün ofis plan tiplerinin tasarlanmaları üzerine etkileri incelenecektir. Çalışmanın örneklemi oluşturan yapıların kat planlarının zeminden 15-25m yüksekliğine ait örneklerin seçilmesinden dolayı m² rayiç bedelleri de bu sınırlılık üzerinden araştırılmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

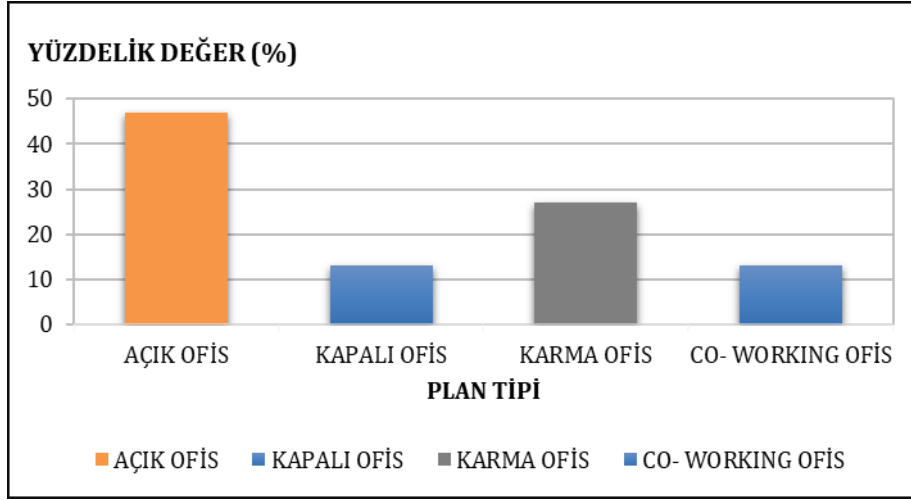
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grafik 1. Ofis Yapılarının Plan Tipi Yüzdeleri

Eskişehir yolu bölgesinde irdelenen yapıların yükseklik ve m² rayiç bedelleri bilgileri, projelerin web siteleri, proje yüklenicileri ya da mal sahipleri ile yüz yüze görüşmeler doğrul-

tusunda derlenerek Tablo 4⁹⁻¹⁰'te verilmiştir. Elde edilen veriler 02.04.2020-03.04.2020 tarihleri arasında elde edilmiştir.

9 Veriler incelenen yapıların satış ofis web siteleri veya yüklenici firma ile görüşülerek elde edilmiştir.

10 <https://www.tcmb.gov.tr/> (03.04.2020, 1 TL= 6.7024 ABD Doları)

Tablo 4. Yapı Yüksekliği ve m² Rayiç Bedeli Değerlendirilmesi

OFİS TİPİ	YAPI NO.	YÜKSEK-LİK(m)	ORT YÜK(m).	m ² RAYİÇ BEDE-Lİ(TL)	ORT. m ² RAYİÇ BEDELİ (TL)
AÇIK OFİS	2	130	124	14000	12520
	3	127		9000	
	4	120		12000	
	5	150		14880	
	6	150		14660	
	7	96		12630	
	8	96		10470	
KAPALI OFİS	1	115	132,5	7160	11020
	5	150		14880	
KARMA OFİS	9	44	99,5	15000	12970
	10	60		12500	
	11	160		10380	
	12	134		14000	
PAYLA-ŞIMLI OFİS	3	127	130,5	9000	11500
	12	134		14000	

Yükseklikleri 40-160 m arasında değişen yapılar Grafik 2'deki gibi 4 ayrı aralığa ayrılarak değerlendirilmiştir. Örneklem uzayını oluşturan yüksek katlı ofis planlarının %41'i 130-160 m aralığındadır. İkinci sırada %25'lik oranla 100-129 m aralığındaki yapılar yer almaktadır.

70-99 m ve 40-69m aralıklarındaki yapıların çalışma alanındaki ofis yapı sayısının yüzdelik değerleri %17 'dir. 40-69 m ve 70-99 m aralığında inşa edilen yapıların sayısı eşittir.

100 m'den daha alçak yükseklikteki ofis binalarının yüzdelik değeri toplamı %34 iken 100 m ve üzerindeki yapılar %66 oranındadır. Örneklem uzayındaki yapı sayısını veren yüzdelik değerin 40-69 m aralığından 130-160 m aralığına doğru arttığı görülmektedir. Bu veriler değerlendirildiğinde günümüzde mimarların ofis yapılarında daha fazla yükseklik arzusu içine girdiği söylenebilir. Grafığe ait ofis yapı sayısı ile yükseklik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan regresyon analizine göre regresyon (R^2) değerinin 0.83 olması bu iki

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

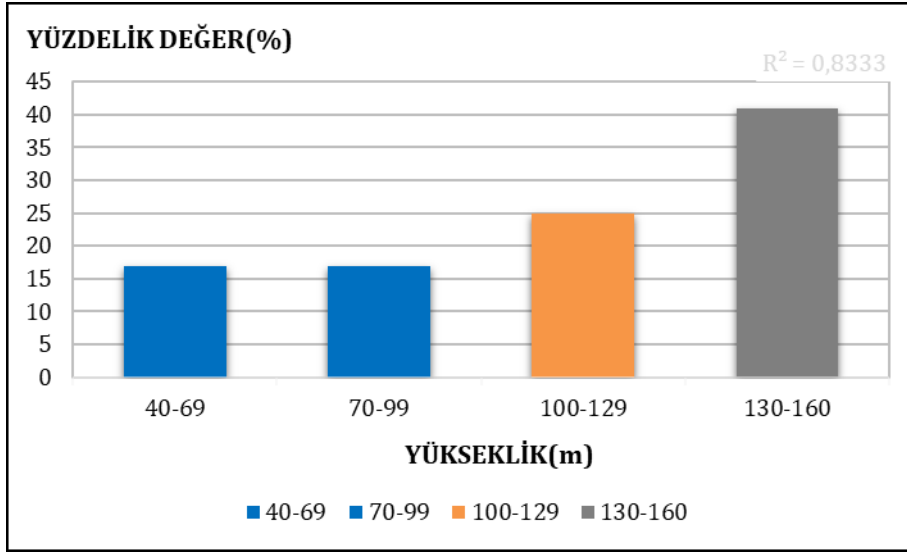
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

parametre arasında paralel bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 2. Ofis Yapı Sayısı-Yükseklik Aralığı Yüzdelerik Değeri

Yükseklik-Plan tipi ilişkilerinin verildiği Grafik 3 incelendiğinde, 40-69 m yüksekliğinde sadece karma plan tipi ofisler tasarlanmışken 70-99m yüksekliklerindeki yapılarda sadece açık plan, 100-129 m ve 130-160 m arasındaki yüksekliklerde farklı plan tipinde ofis yapılarına rastlanılmıştır. Yapıların büyük çoğunluğunun 130-160 m arasındaki yükseklik değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Tasarım açısından en çok tercih edilen açık ofis plan tipi ise 70-99m, 100-129m ve 130-160m aralığındaki yüksekliklerde bulunmaktadır. İkinci sırada en çok tercih edilen karma planlı ofisler 40-69m ve

130-160m aralığındaki yüksekliklere sahip yapılarda inşa edilmiştir. Tek başına bir plan tipi olarak kurgulanmayan paylaşımlı ofisler, karma veya açık ofis tipleri ile birlikte kullanılmıştır. Açık-paylaşımlı planlı ofisler 100-129 m, karma-paylaşımlı planlı ofisler 130-160 m aralığında bulunmaktadır. En yüksek yapı 160 m ile karma planlı (YDA Center) ofis yapısına aittir. Karma planlar da tıpkı açık planlı ofisler gibi farklı yükseklik aralıklarında bulunan binalarda kurgulanmıştır. Elde edilen verilere göre iki farklı planın bir arada olduğu yapıların tamamının 100-160 m aralığında olduğu görülmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

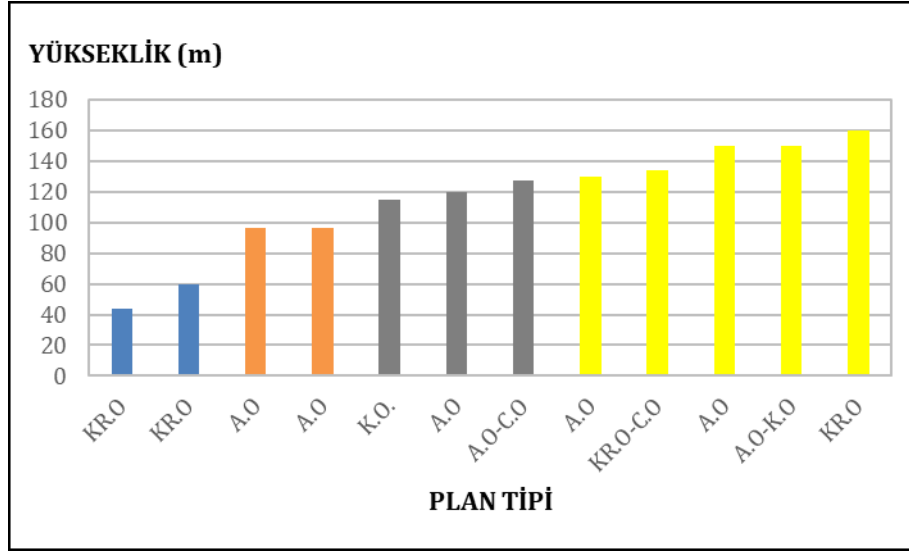
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grafik 3. Yapı Yüksekliği-Plan Tipi İlişkisi

Ofis yapılarının hürriyet emlak, sahibinden. com vb. satılık-kiralık ilan verilen sitelerde yer alan güncel ilanlardan ya da mal sahibinden elde edilen değerler doğrultusunda ofislerin m²rayiç bedelleri hesaplanmıştır. Yapıların m² rayiç bedellerinin alt ve üst sınırı 7.000-15.000 TL olarak belirlenmiştir. Yükseklik parametresinde olduğu gibi 4 ayrı değer aralığında ele alınarak m² rayiç bedelinin yüzdelik oranları hesaplanmıştır (Grafik 4). 7.000-8.999 TL aralığındaki yapı yüzdeliği %8'dir. 9.000-10.999 TL aralığındaki ofis yapıları ile 11.000-12.999 TL bedelindeki yapıların yüzdelikleri %25 olup aynıdır. %42 ile en çok örneği olan 13.000-15.000 TL de-

ğerlerindeki yapılar aynı zamanda çalışma kapsamındaki en değerli yapılardır. Yapıların %67'si ise ortalama rayiç bedel olan 11.000 TL'nin üstünde bir değere sahiptir. Bu veriler doğrultusunda m² rayiç bedeli arttıkça ofis yapılarının sayısının da artmakta olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan gayrimenkul değerlendirme piyasasına göre ofis mekanları gün geçtikçe daha fazla değer kazanmaktadır. Grafiğin parametreleri arasındaki bağıntıyı ortaya koyan regresyon (R²) değeri 0,9 olarak hesaplanmış olup m² rayiç bedeli ve ofis yapı sayısının yüzdelik değeri arasında doğru bir orantı olduğu belirlenmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

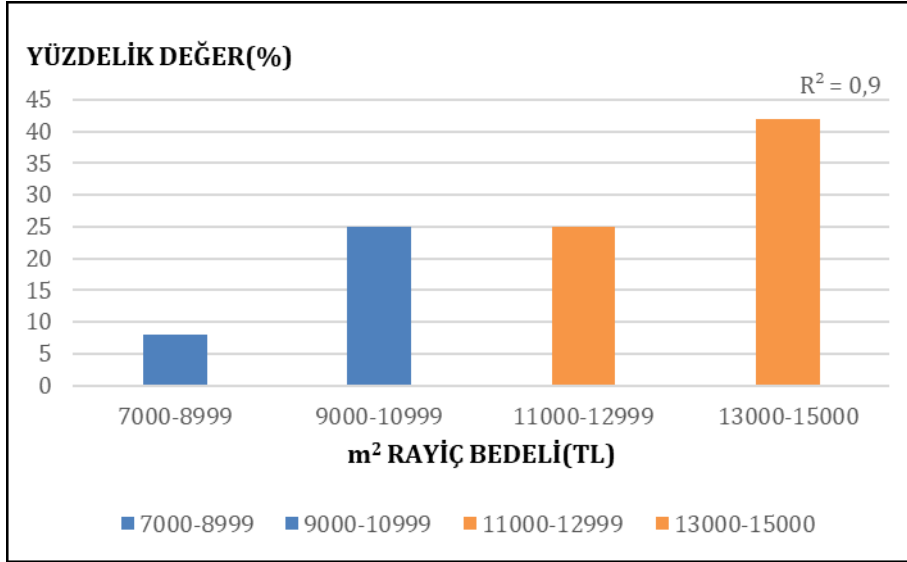
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grafik 4. Ofis Yapı Sayısı ile m² Rayiç Bedel (TL) Değişiminin Yüzelik Değeri

Her ofis yapısının m² rayiç bedeli-plan tipi ilişkisi Grafik 5'te verilerek irdelenmiştir. 7.000-8.999 TL aralığında yalnızca bir adet kapalı ofis olduğu, 9.000-10.999 TL, 11.000-12.999 TL, 13.000-15000 TL aralığında ise farklı plan tiplerinde ofisler bulunduğu gözlemlenmiştir. En pahalı ofis yapılarında açık ofis, kapalı ofis, karma ofis ve paylaşımlı ofis tipi örneğine rastlanırken, daha çok tercih edilen plan tipinin açık ofislerin olduğu görülmektedir. Birden fazla plan tipinin kurgulandığı ofis yapılarının 2'si, paylaşımlı.-karma ofis (Cubes Ankara) ve açık-kapalı ofis

(Koç Kuleleri), mekanları en değerli aralıkta yer almaktadır. Açık ve kapalı ofis planlarının bir arada tasarlandığı Koç Kuleleri'nde m² rayiç bedeli 14.880 TL ile en yüksek aralıktayken sadece kapalı ofis tipindeki diğer yapı 7.180 TL ile en düşük aralıktaki tek örnektir. Buna dayanarak kapalı ofislerin başka bir plan tipi ile tasarlanmasının m² rayiç bedelinin artmasında etkili olacağı söylenebilir. Grafik 5'e bakarak çalışma kapsamında incelenen örneklerin en değerlisinin (Ankara Ofis Tower) 15.000 TL rayiç bedeline sahip karma ofis olduğunu bulunmuştur.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

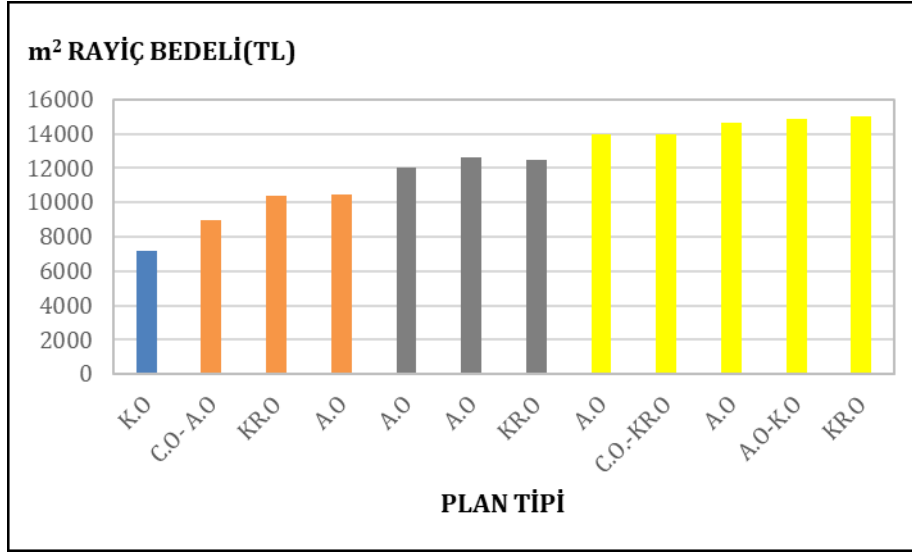
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grafik 5. m² Rayıç Bedeli (TL)-Plan Tipi İlişkisi

Ortalama bina yüksekliği-plan tipi değişim parametreleri arasındaki ilişki Grafik 6'da incelenmiştir. Bu grafikte x ekseninde verilen plan tipleri, Grafik 1'deki belirtilen değerlere göre en az tercih edilenden en çok tercih edilene doğru; kapalı ofisler-coworking ofis, karma ofis ve açık ofis olarak sıralanmıştır. Grafik 6'ya göre kapalı ofis plan örneklerine en fazla 132,5m yüksekliğinde yapılarda rastlanmaktadır. Kapalı ofislerden sonra sırasıyla paylaşımlı ofisler (130m), açık ofisler (124m) ve karma ofisler gelmektedir (99,5m). Buldukları yapıların ortalama yükseklikleri hemen hemen aynı olan kapalı ofisler ve pay-

laşımlı ofislerin örnekleme oluşturan yapılardaki tasarlanmış plan tipi yüzdeleri %13 ile en az kullanılan plan tipleridir. %41 oranıyla yapılarda en fazla karşımıza çıkan açık ofislerin ortalama yükseklik sıralamasında 124 m ile 3.sırada yer almaktadır. Plan tiplerinin tasarımında mimari tercih yüzdesine göre sıralandığı Grafik 6'da yükseklik değerlerinin bu sıralamayla orantılı bir şekilde değişiklik göstermediği aksine grafik boyunca dalgalanma olduğu saptanmıştır. Grafiğin 0,2306 olan R² değeri, araştırmada incelenen yapılarda plan tipi ile yükseklik arasında bir bağlantı olmadığını açık olarak ifade etmektedir.

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

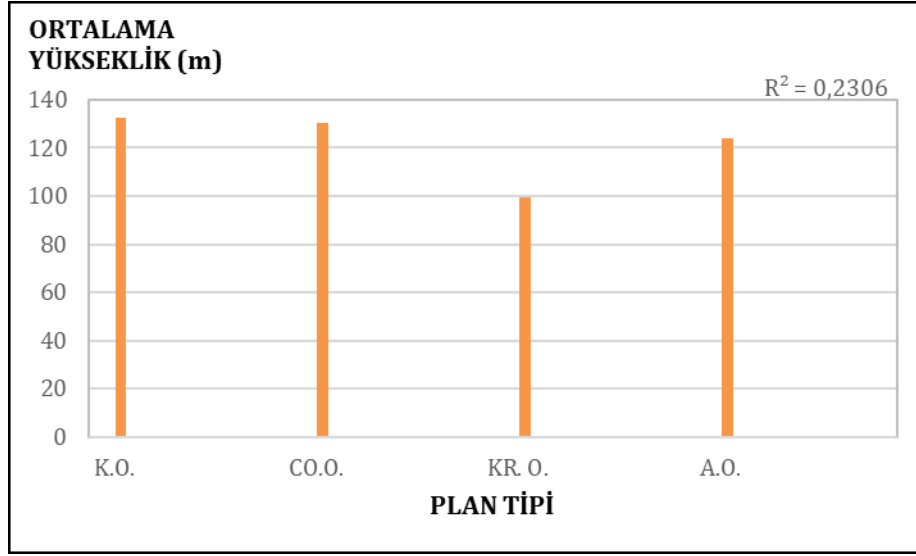
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grafik 6. Plan Tipine Bağlı Olarak Ortalama Yapı Yüksekliği(m)

Plan tiplerine bağlı olarak ortalama m² rayiç bedeli Grafik 7 'de incelenmiştir. 7000-15000 TL arasında değişen m² rayiç bedelleri ortalama değeri 11.000 TL'dir. Plan tipi-ortalama m² rayiç bedeli arasındaki ilişkinin gösterildiği Grafik 6'ya göre en pahalı plan tipi karma ofislerdir (12.970 TL). Karma ofisleri sırasıyla açık ofisler (12.520TL), paylaşımlı ofisler (11.500 TL) ve kapalı ofisler (11,020TL) takip etmektedir. Bölgede en çok tercih edilen açık plan tipine (Grafik 1) ait ofislerin ortalama değerleri 12.520 TL (Tablo 4) ile ortalama m² rayiç bedel aralığının (11.000 TL) üstün-

dedir. Aynı zamanda 12.520 TL'lik ortalama m² rayiç bedeli ile açık ofisler, ikinci en pahalı plan tipidir. Yapılarda %13'lük oran ile en az uygulanmış olan kapalı ve paylaşımlı ofislerin Grafik 7'de de en düşük değerdeki plan tipleri olduğu ifade edilebilir. Plan tipinin mimari tasarım açısından tercih edilme oranı ile ofis mekanlarının ortalama m² rayiç bedeli arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. R² değeri 0,7359 olan regresyon analizi de plan tipi ile rayiç bedel arasındaki paralel ilişkiyi destekler niceliktedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

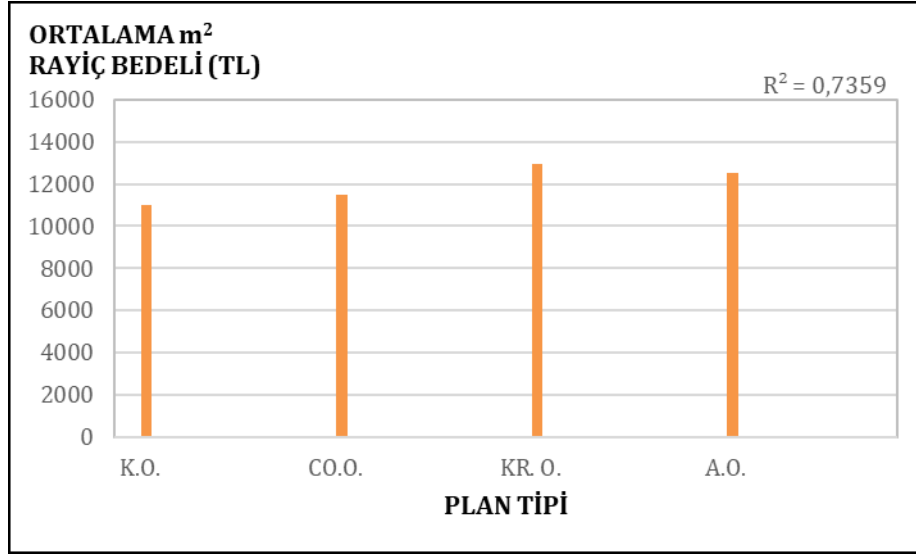
ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grafik 7. Plan Tipine Bağlı Olarak Ortalama m² Rayiç Bedeli (TL) Değeri

Kapalı ofislerin en düşük değerdeki ve en az tasarlanan plan tipi olmasında; hiyerarşik mekan kurgusu, çalışan odaklı iletişimi günümüz koşullarında yeteri kadar sağlayamaması ve gelişim-dönüşüm göstererek açık ve karma ofislere evrilmesiyle zamanın gerisinde kalması etkili nedenlerdendir. Son 10 yıl içerisinde inşa edilen yapıların incelemesiyle açık ofislerin daha çok uygulandığı anlaşılmıştır. Çalışmada yükseklik değeri 40-69 m'den 130-160 m'ye arttıkça ofis yapılarının sayısında artış görülmesine rağmen (Grafik 2) plan tipi ile yükseklik kavramı irdelendiğinde (Grafik 6) kavramlar arasında bir bağlantı olmadığı anlaşılmıştır. Bölgede m² rayiç bedeli 13.000-15.000 TL'ye sahip yapıların %42 oranında olması bu yapıların sayıca çoğunlukta olan en değerli ofisler olduğunu ortaya koymaktadır (Grafik 4). m² rayiç bedeli

7.000-8.999 TL aralığından 13.000-15.000 TL aralığına artarak ele alınan yapıların sayısını veren yüzdeler de artış göstermiştir (Grafik 4). Bu paralel ilişki ofislerin plan tipi-m² rayiç bedeli arasında da sağlanmaktadır (Grafik 7). Ankara'nın önemli ofis yapı stoğuna sahip Eskişehir yolu bölgesinde, mimari tasarım olarak en çok tercih edilen açık plan tipindeki ofislerin aynı zamanda en değerli ofis yapıları olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Teknolojinin gelişimiyle paralellik gösteren ofis yapılarının plan tipleri değişim ve ilerleme göstermiştir. Cephe taşıyıcı sistemlerindeki, malzemedeki yenilikler gibi teknolojik gelişmeler plana yansımış, bunlara ek olarak çalışanların ön planda tutulduğu çalışanın

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sosyal ihtiyaçlarına cevap veren ortak mekanların (dinlenme alanları, oyun odaları, teras ya da teras kat bahçeleri vb.) ofis yapılarının plan kurgusunda ortaya çıktığı görülmüştür.

21. Yüzyıl öncesi ofis tiplerinin tanımlamaları ofislerin daha çok bölümlenme kurgusuna dayanan tanımlar iken 21.yüzyıl ofis plan tipleri ise değişen öncelikler doğrultusunda iletişim noktalarının arttığı farklı işlevlerin bir arada kurgulanarak sosyal yaşamın mekansal ihtiyaçlarına cevap verebilen plan kurgusuna dayanmaktadır. Yeni nesil ofisler olarak tanımlanan bu yapılar sosyal yaşam alanlarını oluşturan meydanlar, eğlence alanları, kafeler gibi farklı dinamiklerin şekillenmesiyle oluşan yapılardır. Bu yapılar ise daha çok ofis, konut ve ticari işlevlerin olduğu karma işlevli yapı tipleridir. Makalede çalışma alanı olarak belirlenen bölgede bulunan ofis yapıları üzerinden mimari konseptin önemli bir aşaması olan mekan örgütlenmesinde en çok tercih edilen plan tipi ile bu seçimlerin bina yüksekliği ve rayiç bedeli parametreleriyle ilişkili olup olmadığı irdelenmiştir.

Ofis plan tipleri geçmişten günümüze kapalı plan, açık plan, karma plan ve 21.yüzyıl yeni nesil planlar şeklinde ortaya çıkmış ve gelişim göstermiştir. Ancak Ankara'daki Eskişehir yolu bölgesinde seçilen yapıların incelemesine göre bölgede en çok tercih edilen plan tiplerinin sırasıyla açık plan tipi, karma plan, paylaşımlı plan tipi ve kapalı plan olduğu görülmektedir. Plan tiplerinin gelişim süreci göz

önünde bulundurulduğunda kapalı ofislerin, en az oranda tercih edilmesi beklenen bir durumdur. Gelişim sürecinin aksine paylaşımlı ofislerin de en az oranda tercih edildiği görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında; yeni yaygınlaşan bir plan tipi olması ve daha çok yaratıcı şehirlerde karşılaşılan bir örnek olması gösterilebilir. Çalışma alanında örneğine en çok rastlanan plan tipinin açık ofisler olması, mekan organizasyonunun esnek ve değişime uygun alanlardan oluşmasına bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

Rayiç bedeli sıralamasına baktığımızda değer açısından ise karma planlı ofis, açık planlı ofis-paylaşımlı planlı ofis ve son olarak kapalı planlı ofis sıralaması ortaya çıkmaktadır. Bu bilgilere göre tasarım açısından en çok tercih edilen ofis kurgularının en pahalı ofis yapıları olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan mimari tasarım kararlarının ülkenin gayrimenkul piyasasını doğrudan etkilediğini ve bu etkileşimin sermaye piyasasını biçimlendirerek ülke ekonomisi ile önemli bir ilişki kurduğu söylenebilir. Ofis yapılarının çözümlendiği binaların yüksekliği ile tasarım kararı olarak en çok tercih edilen plan tipleri verileri karşılaştırıldığında bu iki bileşen arasında herhangi bir ilişkiden söz edilememektedir. Çalışma alanında en çok tercih edilen plan tipinin yükseklik parametresinden bağımsız olduğu verilerle ortaya konmuştur.

Sonuç olarak hızla değişen kullanıcı ihtiyaçları mimari tasarım tercihlerini doğrudan etki-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lemektedir. Bu etkileşimin diğer ve en önemli bir basamağı ise rayiç bedeldir. Mimari kurguların ofis yapıları özelinde arz talep ilişkisinin de göz önüne alınarak yapıldığı böyle bir çalışmanın ileride farklı fonksiyonlu yapılar ve bölgeler içinde yapılmasının birbirinden ayrılamaz iki disiplin olan gayrimenkul değerlendirme dünyası ile mimarlık etiğini daha da birleştirecektir. Ayrıca yapılan çalışmanın çok katlı ofis yapılarında yüksekliğin mekan tasarım kararlarında önemli bir parametre olmadığını ortaya koyması açısından bu alandaki akademik çalışmalara yönelik önemli bir veri sağladığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ERDOĞAN, E., ÖZKAN, C., ERDOĞAN, H.A., (2019). Dünya’da ve Türkiye’de Yerel Yönetim Binalarının Gelişim Süreci. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 2, ss: 246-263

GÖÇER, Ö., KARAHAN, E., OYGÜR İLHAN, I., (2018). Esnek Çalışma Mekanlarının Çalışan Memnuniyetine Etkisinin Akıllı Bir Ofis Binası Örneğinde İncelenmesi. Megaron, 13(1),39-50. Doi: 10.5505/MEGARON.2017.46547

İLERİSOY, Z.Y., BAŞGÜL, M., (2019). Yapılarda Yükselme ve Başkent Ankara Örnekleri Üzerinden Tarihsel İncelenmesi. Online Journal of Art and Design, 7(2), 126-139. Doi: 10.30958/ahja/v7i2

KURUÇ, A., (2014). Ofis Katı. Mimarist Dergisi, 14(49),46-50

MAKOTO SU N., MARK, G., (2008). Designing for Nomadic Work. Conference Paper, ss:1-10. Doi: 10.1145/1394445.1394478

MYERSON, J., ROSS, P., (2003). The 21th Century Office. Laurence Publishing Company, London, ss: 20-42

NORASLI, M., KÖSE DOĞAN, R., (2020). Çağdaş Ofis Tasarımları Üzerine Bir İnceleme, Bee Rendering Tasarım Ofisi. Artium, 8(1),1-10

ÖZBEK EREN, İ., (2014). Ofis Yapıları Tasarımında Deneysel Bir Alan Olarak Yapı Kabuğu. Mimarist Dergisi, 14(49),50-54

ÖZTÜRK, E., KOROMAZ, E.K., (2018). İstanbul’daki Paylaşımlı Ofis Alanlarının Sundukları Hizmetler ve Tasarım Özellikleri. Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi, 1(1),73-86

PAKDAMAR, F., TUĞRUL OKBAZ, F., (2018). Yüksek Yapıların Çevresel Etkileri Bağlamında Yapılabilirliğinin Bulanık Mantıkla Modellenmesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi. 15:85-102. Doi: 10.17365/TMD.2018.3.7

PIOTROWSKI, C., ROGERS, A., (1999). Designing Commercial Interiors. John Wiley&Sons Inc., Canada, ss:409

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SOYLUK, A., YILDIZ A., (2017). Ankara'da Tek Kişilik Hane Halkları İçin Tasarlanmış Küçük Konutlar. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi. 10: 256-270. Doi:10.17365/ TMD.2017.1.002.x

TERCAN, A., (2014). Ofis Yapılarında Sürdürülebilir Bir Uzlaşma İçin Tasarım. Mimarist Dergisi, 14(49), 59-65

TUNÇ, B., SEVİNÇ KAYIHAN, K., (2018). Ortak Çalışma Olgusu ve Ofis Kafeler. Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 3(2),231-248

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.arkiv.com.tr/proje/next-level-ankara/3881>(E.T: 17.04.2020)

<http://dergipark.org.tr/en/download/article-file/76110>(E.T: 19.04.2020)

https://www.academia.edu/6621437/Ofis_Yap%C4%B1lar%C4%B1_Tasar%C4%B1m%C4%B1nda_Deneysel_Bir_Alan_Olarak_Yap%C4%B1_Kabu%C4%9Fu(E.T: 20.04.2020)

<https://www.ekoyapidergisi.org/948-yeni-nesil-ofis-tasarimlari.html>(E.T: 22.04.2020)

<https://dergipark.org.tr/en/pub/erzisosbil/issue/51543/542126>(E.T: 02.05.2020)

TABLO 2-3-4 GÖRSEL VE SAYISAL VERİLERİN İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.arkitera.com/proje/via-green/>
(E.T: 03.04.2020)

<http://www.arkiv.com.tr/proje/paragon-tower/3806>(E.T: 03.04.2020)

<https://www.arkitera.com/etiket/ege-plaza/>
(E.T: 03.04.2020)

<https://www.arkiv.com.tr/proje/koc-kuleleri/4086>(E.T: 03.04.2020)

<http://www.arkiv.com.tr/proje/regnum-sky-tower/4795>(E.T: 03.04.2020)

<http://www.ataririm.com.tr/tr/proje/besa-kule>(E.T: 03.04.2020)

<http://www.arkiv.com.tr/proje/tepe-prime/630>(E.T: 03.04.2020)

<https://www.archdaily.com/885811/ankara-office-tower-anmahian-winton-architects>(E.T:03.04.2020)

<http://www.arkiv.com.tr/proje/ofis-gradyan/9183>(E.T: 03.04.2020)

<http://www.arkiv.com.tr/proje/yda-center1/7919>(E.T: 03.04.2020)

<http://www.bayraktarinsaat.com.tr/tr/proje/via-twins-2> (E.T: 03.04.2020)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<https://www.paragontower.com.tr/paragon-satis-kiralama/> (E.T: 03.04.2020)

<http://www.tepeprime.com.tr/> (E.T: 02.04.2020)

<https://www.egeplaza.com/> (E.T: 03.04.2020)

<https://maidan.com.tr/> (E.T: 02.04.2020)

<https://www.eofis.com.tr/koc-kule> (E.T: 03.04.2020)

<http://www.ydacenter.com.tr/> (E.T: 02.04.2020)

<https://www.regnumskytower.com.tr/> (E.T: 02.04.2020)

<https://www.cubesankara.com.tr/> (E.T: 02.04.2020)

<http://www.besagrup.com.tr/proje/besa-kule/> (E.T: 02.04.2020)

YAZAR NOTU: Kaynak belirtilmeyen şekiller yazara aittir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Intoduction: Office buildings have developed in parallel with the development of technology. Especially after the industrial revolution, developments such as the perfection of steel construction structures and the invention of the elevator have expanded the boundaries of facade design, construction technique and plan design. Office buildings that started to rise in city silhouettes have turned into structures that represent power in architecture. At the beginning of the 20th century, American architect Louis Sullivan, who designed steel skyscrapers under the influence of modernism, was the pioneer of the formal innovations he brought to high-rise office buildings. In office buildings that reflect the developments in technology functionally and formally, plan types have also changed and developed. Plan types that provide solutions to different problems in offices have evolved from closed offices to open offices and mixed offices by definition in this process. In the 20th century, offices where privacy is at the forefront, open-plan offices with less partitioning than closed offices for one or more people have come to the fore. Today, new office definitions have emerged where communication-oriented areas that accommodate multiple functions and respond to social needs are created. Leading criteria in the creation of new office definitions are shaped around the user. Hierarchical spatial organization has left its place to plan designs with user-priority, communication-oriented and social needs. **Aim:** Plan design in 21st century offices is expressed as creative office buildings in which the building is designed as a whole with its surroundings, beyond the boundaries of the interior space. While Ulus and Gaziosmanpaşa were the first regions where office buildings rose in Ankara, today they are increasing in Çukurambar and Eskişehir road regions. The fact that Eskişehir highway region is an important transportation and settlement axis of the city and attracts attention with its public and educational structures, it shows that it has the qualities that can meet the social needs of the user. The fact that the office buildings in this area, which is chosen as the working area, were built in the last 20 years is also important in terms of reflecting today's preferences. The aim of the research is to reveal which plan types are the most preferred in office buildings and whether there is a relationship between the height of the office buildings and the current square meter prices in forming these preferences. **Method:** The existing commercial, public and educational buildings in the study area are analyzed and given on the map of the area. The locations of the selected office buildings are also shown on the map. The visuals, years of construction, floor plans and heights of the buildings were obtained by tracing method. Additionally the m² current value has been found by contacting the building owners or through the advertisements on the real estate sites. After obtaining the graphs, which are the quantitative

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

expressions of the qualitative data, whether there is a relationship between the plan type and the building height-m² current value was analyzed by the regression method. **Finding and Results:** 12 prestigious and remarkable office buildings constructed in the last 10 years constitute the sample space of the study. In order to examine the preferred plan types in office buildings that reflect the innovations of the era, tables with visuals of the buildings, construction years and floor plan samples were created. Plan types, which are a qualitative parameter of architecture, have been transformed into quantitative data by transferring them to graphics. According to the data, the most preferred plan types in the region are open offices (47%), mixed offices (27%), closed and co-working (13%) offices, respectively. Office building heights were examined as 4 intervals between 40-160 m (40-69 m, 70-99 m, 100-129 m, 130-160 m). The buildings in the region with a ratio of 41% were built between 130-169 m (Graphic 2). As the height increases, the percentage value giving the number of offices also increases (Graphic 2). Average height values are 132.5 m in closed offices, 130.5 m in co-working offices, 124 m in open offices and 99.5 m in mixed offices (Table 4). While the least preferred closed offices are the tallest buildings, the most preferred open offices are the third tallest office buildings. The current m² of office buildings is between 7.000-15.000 TL and it is considered as 4 separate groups (7.000-8.999 TL, 9.000-10.999 TL, 11.000-12.999 TL and 13.000-15.000 TL). According to Graphic 4, 42% of the buildings within the scope of the study are in the most expensive value range. As the current prices per m² of the examined buildings increase, the percentage values that express their superiority in the region have also increased. Average m² current value of offices is 12,970 TL in mixed offices, 11,500 TL in co-working offices, 12,520 TL in open offices and 11,020 TL in closed offices (Table 4). While the least preferred closed offices have the lowest average current value (11,020 TL), the most preferred open offices rank second with 12,520 TL. **Conclusion:** Office plan types have emerged and developed in the form of closed plans, open plans, mixed plans and 21st century new generation plans from past to present. However, according to the examination of the structures selected in the Eskişehir road region in Ankara, it is seen that the most preferred plan types in the region are respectively open plan type, mixed plan, closed plan and co-working plan type. In this context, height and m² current value parameters, which may be the factors of preference for office plan types, have been examined. As the height of the buildings increased, their number in the region also increased. However, when the preferred plan type is compared with the data on the average height graph (Graphic 6), no relationship was found. In the regression analysis of the graphic, the R² value being 0.2306 indicates that there is no relationship between the plan type and height. As the current value per m² of office buildings increases, the percentage values in the sample space have a parallel increase. In addition, it has

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:521 K:744

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

been determined that while the current value of mixed-plan offices is the most expensive, open-plan offices are the second most preferred in buildings. As the reasons why closed offices are the least valuable structures; hierarchical spatial setup and employee-oriented communication are seen as insufficient in today's conditions and are behind the times. The parallel increase between the preferred plan type percentage of the average m² current value was also supported by the R² value being 0.7359. Within the scope of the study, it is not possible to mention that there is a directly proportional relationship between plan type and height, while a parallel relationship between the most preferred plan type - current value per m² has been analyzed. As a result, rapidly changing user needs directly affect architectural design preferences. Another and most important step of this interaction is the current value. Such a study, in which architectural constructions are made by taking into account the supply-demand relationship, especially for office buildings, will further combine the real estate valuation world and architectural ethics, which are two inseparable disciplines, in different functional buildings and regions.

İSTANBUL'UN TARİHİ BAHÇELERİNDEN GÜNÜMÜZE ULAŞAN GROTTOLAR ve MİMARİ ÖZELLİKLERİ⁽¹⁾

GROTTOES THAT HAVE SURVIVED TO THE PRESENT DAY FROM ISTANBUL'S HISTORICAL GARDENS AND THEIR ARCHITECTURAL FEATURES

Drahsan UĞURYOL

*Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım
Bölümü, İstanbul / Türkiye*

ORCID ID: 0000-0001-8018-453X

Öz: Osmanlı bahçelerinin tasarımında zengin bir şekilde var olan su elemanı çeşitliliğine 18. yüzyıldan itibaren yeni formlarda su elemanları eklenmiştir. Bu dönemde İstanbul'da yapılan bahçe düzenlemelerinde yaygın olarak kullanılan elemanlardan biri de yapay mağaralar olan grottolardır. **Amaç:** Bu yapıların İstanbul'daki örneklerine bakıldığında, birçoğunun yok olduğu, günümüze ulaşanların ise koruma sorunları olduğu görülmektedir. Gereken koruma ve onarım çalışmalarının yapılabilmesi için grottoların tasarımı, yapısal kurgusu, kullanılan malzemeler ve bezeme programının araştırılması gerekmektedir. Bu amaçla, bu çalışmada İstanbul'daki tarihi bahçelerde bulunan grottoların mimari özelliklerini belirlemek hedeflenmiştir. **Yöntem:** Çalışma kapsamında, Yıldız Sarayı, Maslak Kasırları, Beykoz Kasrı, Emirgan Korusu, Abraham Paşa Korusu ve Mizi Köşkü bahçesinde yer alan grottolar mimari açıdan ayrıntılı incelenerek değerlendirilmiştir. **Bulgular:** İstanbul'daki tarihi bahçelerde, doğal bir görünüm elde etmenin hedeflendiği grottolar taş, tuğla ve demir destekler kullanılarak oluşturulan taşıyıcı bir yapının yüzeylerinin mağara formu oluşturacak şekilde harç, doğal ya da yapay taşlar ile kaplanmasıyla oluşturulmuştur. Üzerinden genelde kademeli olarak akan su ile kaskad özelliği kazanan grottolar, üzerlerinde bitki yetiştirmek, bahçe içinde bir gezinti mekânı oluşturmak, ya da bir seyir alanı olarak kullanılmışlardır. **Sonuç:** Bu çalışma ile İstanbul'un tarihi bahçelerinde bulunan grottoların korunabilmesi için envanterlerinin hazırlanmasına, koruma sorunlarının ortaya çıkarılmasına ve konu ile ilgili daha fazla araştırma yapılmasına gerek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Tarihi Bahçe, Peyzaj, Grotto (Yapay Mağara), Kaskad, Su Öğeleri

Abstract: Since the 18th century, water elements in new forms have been added to the diversity of water elements that are very rich in the design of Ottoman gardens. One of the most commonly used elements in garden arrangements in Istanbul during this period is the grottos, which are artificial caves. **Aim:** Considering the examples of these structures in Istanbul, it is seen that many of them have disappeared, and those that have survived to the present day have conservation problems. It is necessary to research the design and structural plan of the grottoes, the materials used and the decoration program so that the necessary restoration and conservation work can be carried out. For this reason, this study aimed at determining the design properties of the grottoes in historical gardens in Istanbul. **Method:** Within the scope of the study, grottos located in Yıldız Palace, Maslak Pavilions, Beykoz Pavilion, Emirgan Grove, Abraham Pasha Grove and Mizzi Mansion garden were architecturally evaluated in detail. **Result:** The grottos in historical gardens in Istanbul were created by covering the surfaces of a bearing structure created using stone, brick and iron supports with a mortar, natural or artificial stones to form a cave. The basic principle in the design is to obtain a natural look. Grottoes resembled cascades with the water that usually flowed in a stepped way were also used to grow plants on them, to create a strolling area in the garden, or as a watch area. **Conclusion:** With this study, it has been observed that in order to protect the grottos in the historical gardens of Istanbul, it has been seen that it is necessary to prepare their inventories, to reveal conservation problems and to do more research on the subject.

Keywords: İstanbul, Historical Gardens, Landscape, Grotto (Artificial Cave), Cascades, Water Elements

Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.22.03

1 Sorumlu Yazar - Corresponding Author: Drahsan UĞURYOL, (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof.) Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, İstanbul / Türkiye, drahsankaramik@gmail.com, Geliş Tarihi / Received: 18.07.2020, Kabul Tarihi / Accepted: 17.04.2021 Makalenin Türü: Type of article (Literatür ve Derleme / Literature and Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nda 19. Yüzyılda Batılılaşma dönemi ile birlikte Alman, Fransız, İtalyan bahçe mimarları ve bahçıvanların görevlendirilmesiyle Barok, Rönesans ve İngiliz bahçe düzenlemeleri Osmanlı bahçelerinde etkisini göstermiştir. Bu döneme ait bahçıvan ve mimarlar yaptıkları birçok bahçe düzenlemesinde kaskat, labirent, grotto, nimfeum gibi öğeleri kullanmışlardır. Grotto özel bir bahçede, bir su kaynağı ya da çeşme ile ilişkili, genellikle deniz kabukları ve taşlarla bezenmiş görsel zenginlik sağlayan yapay mağaradır. Mimari bir yapı olmasına rağmen jeoloji, botanik, su bilimi, tıp ve simya gibi geniş çerçevede birbirine eklenen fikirler grotto teması içinde bir araya gelip bütünleşerek kullanılmıştır. Grottonun bir yapı tipi olarak gelişmesinde, uzun bir tarih boyunca birçok form çeşidi ve özelliği bünyesinde barındırması etkili olmuştur (Bowe, 2013: 128). Tasarım temaları arasında kutsal bir alan, dış dünyadan manevi izolasyon için yer, aydınlanma ya da şiirsel ilham için kaynak, serinlik ve gölgenin olduğu bir mekan yer almaktadır. Ayrıca bazı grottoların ilginç, tuhaf veya mizahi biçimlerde abartılı tasarım ve dekorasyonları ile ziyaretçilerde kavram karmaşası ve gerilim gibi duygular yaratması da beklenmiştir (Adams, 1991: 65; Turner, 2013: 14; Miller, 1982: 9, Bowe, 2013: 130).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada İstanbul'un tarihi bahçelerindeki günümüze ulaşabilen grottoların özelliklerini belirlemek hedeflenmiştir. Bununla birlikte, literatüre baktığımızda İstanbul'daki son dönem Osmanlı bahçelerinde sıkça kullanılmış olan grottoların malzeme özellikleri ile yapım tekniklerini inceleyen hiçbir araştırma bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışma ile ayrıca İstanbul'daki tarihi bahçelerde bulunan grottoları inceleyen bir çalışmanın literatüre kazandırılması amaçlanmaktadır. Grottoların yapım tekniklerinin ve malzeme özelliklerinin tespit edilmesi sadece koruma literatürü açısından değil, sanat tarihi ve mimarlık tarihi literatürü açısından da önem arz etmektedir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

İstanbul'daki tarihi bahçeler kullanım amaçları ve ilişkide oldukları yapılar dikkate alındığında saray bahçeleri, kasır bahçeleri, köşk, konak ve yalı bahçeleri, kamu kurumlarına ait bahçeler, yabancı kurumlara ait bahçeler, dini yapıların bahçeleri, korular, mesire ve parklar ile diğer bahçeler olmak üzere çeşitlilik göstermektedir (Uğuryol, 2020: 226). Günümüzde bu bahçelerden saray bahçeleri, kasır bahçeleri, korular ile köşk konak ve yalı bahçelerinin tasarımında kullanılan grottolar belirli ölçülerde korunarak günümüze ulaşmıştır. Çalışma kapsamında bu tip bahçelerdeki grottolardan, malzeme özellikleri ve yapım teknikleri ile farklı özellikler gösterenler

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

örnek olarak seçilmiştir. Çalışmada Yıldız Sarayı'nda sekiz, Maslak Kasırları bahçesinde iki, Beykoz Kasrı bahçesinde bir, Emirgan Korusu'nda dört, Abraham Paşa Korusu'nda iki ve Mizi Köşkü bahçesinde bir olmak üzere toplam on sekiz grotto incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Yapılan görsel incelemelerle grottoların yapım teknikleri, kullanılan malzeme türleri, tasarım özellikleri araştırılmış, ilişkide oldukları yapı ile diğer bahçe elemanlarının bilgileri elde edilmiştir. Ayrıca yerinde yapılan incelemelerde çekilen fotoğraflar ve grottoları gösteren bahçe planları değerlendirilerek incelenen grottoların karşılaştırılması yapılmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Günümüzde İstanbul'daki tarihi bahçelerde bulunan grottoların mevcut durumları değerlendirildiğinde kendine özgü yapım tekniğine sahip olan bu süslü mimari elemanların korunması ve onarımında bazı sorunların olduğu görülmektedir. Malzeme ve tasarım özelliklerine dikkat edilmeden yapılan onarım çalışmaları sonucu bazı grottoların özgün biçimi ve malzeme özellikleri değişikliğe uğramıştır. Koruma ve onarım çalışması yapılamayan elemanlarda ise malzeme bozulmaları artarak ilerlemektedir (Uğuryol, 2020: 228). Bu narin süslü bahçe elemanların korunabilmesi, gereken koruma ve onarım çalışmalarının yapılabilmesi için grottoların tasarımı, yapı-

sal kurgusu, kullanılan malzemeler ve bezeleme programının detaylı olarak araştırılması gerekmektedir. Ayrıca literatüre bakıldığında Osmanlı bahçelerinin mimari elemanlarını inceleyen, bahçelerin koruma sorunlarını tespit eden çalışmaların sayıca sınırlı kaldığı, geleneksel yapı malzemesi kullanımı konusunda peyzaj tasarımlarına yön verebilecek koruma ve mimarlık alanında hazırlanacak araştırmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (Erdoğan, Çetin ve Oktay, 2015: 96).

GROTTOLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ ve MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Grotto; bir su kaynağı ya da çeşme ile ilişkili, genellikle deniz kabukları ve taşlarla bezenmiş yapay mağaralardır ve özel bahçelerde süs unsuru olarak yer almışlardır. Grottolar çoğunlukla Rönesans sonrası Avrupa peyzaj bahçe tasarımı ve 19. Yüzyıl İngiliz Doğal bahçe tasarımı ile ilişkilendirilmişlerdir. Ancak bu yapıların tarihsel gelişimine baktığımızda antik dönemlerde de kullanılmış oldukları görülmektedir. Bu nedenle bu bölümde grottoların tarihsel gelişimini aktarmak amacıyla antik çağlarda doğal ve yapay mağara kullanımları, Rönesans bahçelerinde tekrar canlanan örnekleri ve 19. Yüzyıl İngiliz doğal bahçelerinde yeniden yorumlanan grottoların tasarım ve mimari özellikleri aktarılmıştır.

İlk grottolar içlerinde bulunan doğal kaynak suların kutsal olarak kabul edildiği doğal mağaralarda inşa edilmiş türbelerdir. Bu olgu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Mora Yarımadası'ndaki Diros Körfezi boyunca uzanan devasa sarkıt mağaraları gibi günümüzde Yunanistan sahilini çevreleyen doğal mağaralarda gerçekleşmiştir. Doğal mağaralar, antik Yunanlılar tarafından da periler ve tanrıların konutu olarak görülmüş ve içlerinden çıkan su kutsal kabul edilmiştir. Zamanla bu yapılar tapınaklar haline gelmiş, kültürlerin ihtiyaçlarının artması ve kutsanan tapınakların aynı zamanda suyun dağıtımı için kamusal işlevli olarak da kullanılması ile doğal mağaralar yapay olanlarla (grottolar) desteklenmiştir. Romalılar ise grottoları dünyevi kullanışa uydurmuş ve içinde mitolojik heykel ve rölyeflerin olduğu, duvarları sünger taşları ve deniz kabukları ile süslenmiş büyük kamu binaları haline getirmişlerdir. Ancak zenginlerin bahçeleri olan özel bahçelerde bulunan grottolar geleneksel karakterlerini tanrılara adanmış mağaralar olarak korumuşlardır (Miller, 1982: 7; Jackson, 2001: 4; Rietzsch, 2011: 3).

14. Yüzyılda başlayıp 17. Yüzyıla denk süren İtalyan Rönesans'ı sırasında saray ve özel bahçelere yaratıcılık, sanat ve yenilik ifade-

lerini göstermek için artan bir ilgi oluşmuş, bahçeler ziyaretçileri etkilemek ve sahiplerinin itibarını göstermek için bir alan olarak kullanılmıştır. Bu dönemin grotto tasarımcıları Yunanlıların ve Romalıların çalışmalarını canlandırmak istemiş, Klasik Roma Edebiyatı ve antik yapı kalıntılarını incelemişlerdir. Rönesans grottolarında antik tanrı ve tarihi kahramanların heykellerine yer verilmiş, grottolar lav taşı, renkli mermer, cilalı deniz kabukları, mercan, çakıl taşları ve mercanlara benzeyen dokulu sıvalarla süslenmiştir (Turner, 2013: 104). Bu dönemde antik örnekler, yeni grottolar için bir temel oluşturmasına rağmen tasarımcılar radikal yaklaşımlar ile geleneksel çizgilerden uzaklaşan tasarımlara da yer vermişlerdir. Bu grottoların dekorasyonunda Ovidius'un metamorfozlarından esinlenen hayali canavarlar bulunmakta ya da ziyaretçiler Pier Francesco Orsini'nin İtalya Bomarzo'daki bahçesinde bulunan grotto gibi kayalık bir yamaçta yapılan devasa ve korkunç bir kafanın ağzından girmeye davet edilmektedirler (Şekil 1) (Jackson, 2001: 4).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Solda: İtalya’da Bomarzo Bahçesi’nde Bulunan Orcus Ağız Adlı Grotto¹; Sağda: İtalya’da The Villa di Pratolino’nun Bahçesinde Üzerinde Appennino’nun Heykeli Bulunan Grotto.²

Rönesans ve Barok peyzaj düzenlemelerinde önemli bir öge haline gelen grotto limonluk, kaskat³, nimfeum⁴ gibi Rönesans ve Barok stillerine özgü yapılarda da kullanılmıştır (Rietzsch, 2011:2). Grottolarda suyun kullanımını mühendislik tekniklerinin gelişmesi ile yalnızca çeşmeler, havuzlar ve su yolları ile sınırlı kalmamış ziyaretçileri şaşırtmak için tasarlanan şelaleler, kaskadlar, su jetleri ve spreyleyler olarak genişletilmiştir (Miller, 1982: 38). 15. Yüzyıldan itibaren İtalya’da bir bahçenin tasarımında grottoya yer verilmesi başlangıçta Rönesans prensleri arasında popüler hale gelmiş, bu unsur öncelikle İtalya’ya sonra Fransa’ya ve daha sonra Avrupa’nın başka

yerlerine yayılmıştır (Turner, 2013: 104). 17. Yüzyıla kadar Rönesans’ın etkisi Britanya Adaları’na ulaşmış, başlarda grottolar sivil yapıların bodrum katlarında inşa edilmiştir. Ancak zamanla grotto İngiliz bahçe tasarımında deniz kabukları ile süslü, tekrarlayan bir özellik olarak popülerlik kazanmıştır. 18. Yüzyıl, erken dönem klasik bahçelerin formalitesinin İngiliz peyzaj bahçesine dönüşen doğanın iyileştirildiği neo peyzaj ile değiştiği bir dönem olmuştur. Rönesans ve Barok stillerinden farklı olarak İngiliz bahçelerinde grotto doğal formlarda tasarlanmış ve grotto kullanımı ile bahçelere daha romantik bir görünüm vermek hedeflenmiştir.⁵

1 [https://readtiger.com/img/wkp/en/Monster_in_Parco_dei_Mostri_\(Bomarzo\).jpg](https://readtiger.com/img/wkp/en/Monster_in_Parco_dei_Mostri_(Bomarzo).jpg)

2 <https://usaartnews.com/news/the-mountain-god-is-35-feet-tall-and-stands-in-florence-italy>

3 Suyun çeşitli yüksekliklerdeki havuzlardan bir diğerine akması ile oluşan küçük çağlayan.

4 Romalılarda su ve orman perileri olan nymplere adanmış, ön yüzünde sütunlu bir gezi yeri bulunan kutsal çeşme.

5 1730’ların sonunda, bazı batı ülkelerini ziyaret ettikten sonra şair, yazar ve bahçe tasarımcısı Alexander Pope (1688-1744), daha doğal ve daha az stilli bir görünüm vermek için mağarasını yeniden şekillendirmiştir. Papa’nın grottosunda kullanması için arkadaşları ve tanıdıkları ona sıra dışı yarı değerli taş ve kayac örnekleri göndermiştir. 18. Yüzyılın ikinci yarısında Londra’da bir parkın ortasında yer alan göl içindeki ada üzerinde bulunan Painshill Mağarası ise çeşitli cam ve kristal parçaları ile kaplanarak ışıklı bir kaya-kristal mağarası olarak tasarlanmıştır. Bu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bu grottolarda Rönesans ve Barok peyzaj sanatında önemli yer tutan heykellere de yer verilmemiştir. Romantik çağ olarak bilinen 19. Yüzyılın ilk yarısını kapsayan dönemde grottolar çakıl taşları, deniz kabukları ya da farklı dokulardaki kayalar ile süslenmiştir (Rietzsch, 2011: 10). 19. Yüzyıl boyunca teknolojik icatlar, taşınabilir bir seranın güvenli bir şekilde getirilmesini ve egzotik bitkilerin deniz aşırı ülkelerden ithal edilmesini sağlamıştır. Buna ek olarak, 1845'te cam vergisinin 1851'de pencere vergisinin kaldırılması, seri üretilen cam ile demirin mevcut olması ve sıcak su sistemlerinin iyileştirilmesi büyük seraların inşa etmesine olanak sağlayarak kış bahçelerini popüler hale getirmiştir (Jackson, 2001: 22). Bu yapılar içinde de grottolar kullanılmıştır. 1840'ların sonunda kaya peyzajı bahçıvanlarından James Pulham patentli özel bir çimentolu harç kullanarak "Yapay Kaya İşleri" olarak adlandırılan çok gerçekçi bir yapay kaya formu tasarlamıştır. 20. Yüzyılın ilk yıllarına kadar bu teknik grottoları inşa etmek için yaygın olarak tercih edilmiştir. (Swan, 2013: 4).

Grottoların Yapım Teknikleri

Bir grotto yapımında ağaç dalı ve gövdeleri gibi doğal malzemeler ile yerel inşaat malzemeleri kullanılmıştır. Genellikle grotto altındaki yapı tuğlalarla inşa edilmiştir (Jackson, 2001: 31). Tuğla dışında büyük kayalar, mo-

loz taşlar da kullanılan yapı malzemeleridir. Endüstri devrimi ile birlikte demir öğeler ile ya yapı belirli noktalarda desteklenmiş ya da yapıyı taşıyan bir iskelet oluşturulmuştur. Erken örnekler için kireç harçları, daha geç dönemlerde ise çimento harçları yapıyı sabitlemek için kullanılmıştır.

Grottolar inşa edildikten sonra yüzeyleri çeşitli kireç taşları, sünger taşları ve tuf taşları ile kaplanmıştır. Bu taşlar yapıya demir pimlerle tutturulduktan sonra bir harç ile sabitlenmiştir (Jackson, 2001: 31). Farklı yüzey görüntüleri elde etmek isteyen grotto sahipleri değişik kaya örnekleri için araştırmalar yapmış, uzak bölgelerden taşlar getirtmişlerdir. Bahçelerde yapay kaya kullanımı ile birlikte yapay taşların grottoalarda kullanılması yaygınlaşmıştır. Grottonun inşa edildiği bölgede istenilen özellikte taş bulunmadığında ya da doğal taşlar yetersiz kaldığında sünger ve tuf benzeri taşlar yapay olarak üretilmiştir (Swan, 2013: 9).⁶ Fırın cürufu, ucuzluğu ve İtalyan'ın volkanik lav taşlarına benzerliği nedeniyle grottoaları kaplamak için yaygın şekilde kullanılmıştır. Grottoaları süslemek için ise renkli mermerler, yarı değerli taşlar, mercanlar, lav taşları ve çakıl taşları tercih edilmiştir. Deniz kabuğu iç dekorasyonun önemli bir öğesi olarak kabul görmüş, kabuk ne kadar sıra dışı ise değeri o kadar artmıştır. Özellikle mercanlar, büyük deniz yumuşakçasına

her iki örnek 18. yüzyılda grotto tasarımını büyük ölçüde etkilemişlerdir (Jackson, 2001).

⁶ Grotto tamamen yapay taşlarla kaplanabildiği gibi doğal taşlar yapay taşlar ile birlikte de kullanılmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ait kabuklar ve inci kabukları grotto sahipleri tarafından çok beğenilmiş ve aranmıştır. Bazı grottolardaki kabuklar Batı Hint Adaları'ndan ithal edilmiştir. Deniz kabukları ile yapılar da geometrik desenler ya da hayvan figürleri oluşturulmuştur. Mermer ve lav taşlarının İngiltere'de yaygın olarak bulunmaması nedeniyle tasarımcılar renkli taşlar ve çakıl taşları gibi yerel malzemeler kullanmak zorunda kalmış, ayrıca İngilizler grottolarının duvarlarını parlatmaktan hoşlanmış çeşitli renkte cam parçaları ve kristalleri dekorasyon için ustaca kullanmışlardır (Jackson, 2001: 32). Bunların dışında doğada bulunan ufak hayvanlara ait fosillerin dekorasyonun bir parçası olarak kullanıldığı grottolar da bulunmaktadır (Savage, 1989: 21).

Grottoların iç kısımlarında dikit ve sarkıtlar oldukça yaygın kullanılmıştır. Bazı sarkıt ve dikitler, doğal mağaralarda kalsiyum karbonatlı suların etkisi ile oluşmaların kesilip alındıktan sonra bir harç ile yapıya sabitlenmesiyle oluşturulmuştur. Yapay olarak yapılanlar için ise kalıplar kullanılmıştır. Koni biçimli ahşap kalıplar tavana çivilendikten sonra yüzey deniz kabukları ya da kayaç parçalarının yerleştirildiği bir harç ile sıvanmıştır. Ya da sarkıtları oluşturacak kalıplar uygun kıvamdaki bir harç içine sokularak kaplanmış, daha sonra grotto içindeki uygun noktalara harç ve çiviler yardımıyla sabitlenmişlerdir. Bir diğer teknik ise kubbe parçalarına bir piramit oluşturacak şekilde sabitlenen demir çubukların bir tel ağ ile sarıldıktan sonra içinin çimen-

to harcı ile doldurulmasıdır (Swan, 2013: 9; Wilkinson, 2010: 132; Savage, 1989: 18).

Grottoların tasarımı ana prensip mağaraların karanlık olmasıdır. Yapıların ışık alması için ufak pencereler ve/veya tavanda ufak açıklıklar yapılmıştır. Bazı grottolar ise tavana yerleştirilmiş renkli fenerler veya tavan ışıklarına sahiptir. Ayrıca grottolarda, duvarlardaki nişlere konulan kandil, mum gibi aydınlatma araçlarından da faydalanılmıştır. Su bir grotto içinde ve yakınında bir özellik olarak çok değerli olmuştur. Bu nedenle genellikle grottolar yapay bir göl ya da şelale şeklinde su öğeleri ile ilişkili olacak şekilde inşa edilmiştir. İç kısımlarda ise duvar çeşmesi ya da havuz yer almıştır. Döşemeler genellikle harç içine yerleştirilmiş ve geometrik desenlerle düzenlenmiş çakıl taşlarından yapılmıştır. Doğal bir görünüm elde etmek için ise sıkıştırılmış toprak, kum ya da çakıl taşları tercih edilmiştir. Grottoların önemli bir işlevi de çeşitli türde bitkilerin yetiştirilmesi için alan olarak kullanılmasıdır. Grottolar üstünde yosun, sarmaşık, eğrelti otları gibi çeşitli türde bitkiler yetiştirilmiştir (Wilkinson, 2010: 132).

BULGULAR

OSMANLI DÖNEMİ'NDE İSTANBUL BAHÇELERİNDEKİ GROTOLARIN MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Tarihsel süreç içerisinde bahçe batı toplumlarında seyretmek, doğu toplumlarında ise için-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

de yaşamak fikri ile gelişmiştir. Ancak hangi medeniyet olursa olsun hepsinin buldukları coğrafyada baskın olan topografik, ekolojik, sosyal ve kültürel nitelikler doğrultusunda kendine özgü bir bahçe tasarımının geliştirdiği görülmektedir (Çınar ve Kırça, 2010; 59). Bu noktada 600 yıllık tarihi boyunca Osmanlı Devleti'nde dönemsel farklılıklara paralel olarak değişen bahçe tasarımları uygulanmıştır. 15. Yüzyıldan 20. Yüzyılın başlarına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olan İstanbul'da da farklı fiziksel niteliklere sahip, estetik değeri yüksek olan bahçeler tasarlanmıştır.

İstanbul'daki Osmanlı bahçeleri genellikle yalın ama kavramca zengin bir tasarıma sahiptir. Bahçelerde oluşturulan mekânlar ve bu mekânlarda yer verilen mimari elemanlar kullanım amaçları ve ihtiyaçlar, bahçenin büyüklüğü ve konumu, ekolojik koşullar, bahçe sahibinin sosyo-ekonomik durumu, teknolojik değişiklikler ve dönemin moda akımı gibi bahçe tasarımına yön veren etmenlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Hiç kuşkusuz Osmanlı bahçelerinin en vazgeçilmez elemanı su ile ilgili yapılardır (Akdoğan, 1972; 28). Su daima Osmanlı bahçe mimarisi içinde çeşitli formlarda yer almış, genellikle akar ya da hareketli su durgun suya tercih edilmiştir. Osmanlı bahçe mimarisi içinde oldukça geniş kullanımlarla sahip olan su elemanlarının estetik amacı dışında, ses ve serinleme amacıyla kullanıldığı da görülmektedir.

Osmanlı Devleti'nin erken dönem klasik bahçelerinde doğu uygarlıklarından izler görülmektedir. Bu dönemde avlu bahçeleri ön plandadır. Avlularda simetri yoktur. Göle için çınar, çitlembik, servi ağaçlarına yer verilmiştir. Zemin taş ile kaplanmıştır (Turgut, 2012:121). Bahçelerde suyun kullanımı özellikle dikdörtgen, kare ve altıgen formlu havuzlar ile olmuştur. (Gültekin, 1991). Bahçelerde yer alan bir başka su elemanı da sel-sebillerdir. Bahçe duvarlarında yer alan bu yapılar, genellikle havuza ince bir kanalla bağlıdır ve su bu kanaldan havuza akmıştır (Tarhan, 1998). 18. yüzyıldan itibaren Batı Avrupa ile artan temastan dolayı Osmanlı bahçelerinde çok zengin bir şekilde var olan su elemanı çeşitliliğine yeni formlar eklenmeye veya var olan elemanlar dönüştürülmeye başlamıştır.

III. Selim zamanında (1789-1807) saray ve Hasbahçe mimarlığını Fransız mimar Melling yaparak Batı bahçe stiline yerleşmesinde önemli rol oynamıştır. Melling' in uyguladığı grotto ve nimfeum gibi öğeler Osmanlı Bahçelerine girmeye başlamıştır (Evyapan, 1974: 46-47). Batılılaşma dönemi boyunca saray, kasır yapıları ile önemli devlet adamları ve varlıklı ailelerin konutları için bazı yabancılara park ve bahçe planları çizdirilmiş ve Alman, Fransız, İtalyan asıllı bahçe uzmanları görevlendirilmiştir. Yapılan planların uygulanması ile de bahçelere çeşitli özelliklerde grottolar eklenmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ancak günümüzde İstanbul'daki tarihi bahçelerde bulunan kendine özgü yapım tekniğine sahip grottoların korunması ve onarımı başlı başına bir sorun teşkil etmektedir. Bu alanda çalışan gereken donanıma sahip az sayıda teknik elemanın mevcudiyeti sebebiyle ihtiyaç duyulan çalışmaların gerçekleştirilememesi ya da hatalı uygulamaların yapılması, bu narin yapıları elemanlarda bozulma sürecini hızlandırmıştır. İstanbul'daki tarihi bahçelerde restorasyon müdahalesi gören çoğu kaskad, grotto gibi eserlerin özgün biçimi ve malzeme özellikleri değişikliğe uğramıştır. (Uğuryol, 2020). Onarım sırasında yeni eklemeler ya da farklı malzemeler kullanılarak, elemanların ilk yapıldığı tasarımına aykırı düşen ve karakterini değiştiren uygulamalar ortaya çıkmıştır. Onarımda kullanılan özgün olmayan bazı doğal malzemeler özgünlük izlenimi yaratmak suretiyle ziyaretçilerin yanlış bilgileneşine yol açmaktadır. Koruma ve onarım çalışması yapılamayan elemanlarda ise malzeme bozulmaları artarak ilerlemektedir (Uğuryol, 2020). Günümüzde İstanbul'daki tarihi bahçelerden saray bahçeleri, kasır bahçeleri, korular ile köşk konak ve yalı bahçelerinin tasarımında kullanılan grottolar belirli ölçülerde korunmuşlardır. Bu grottoların tasarım özelliklerini belirlemek amacıyla malzeme özellikleri ve yapım teknikleri ile farklı özellikler gösteren 18 adet grotto örnek olarak seçilmiştir.

Bu bölümde, örnek olarak seçilen Yıldız Sarayı, Maslak Kasırları, Beykoz Kasrı, Emirgan Korusu, Abraham Paşa Korusu ve Mizi Köşkü bahçesinde yer alan grottoların tasarım özellikleri, kullanım amaçları ve ilişkide oldukları yapı ve diğer bahçe elemanlarının bilgileri verilmiştir.

Yıldız Sarayı Bahçelerindeki Grottolar

Yıldız Sarayı, Boğaziçi'ne hâkim bir tepeden başlayarak Beşiktaş ile Ortaköy arasındaki yamaç üzerinde yayılan, yaklaşık 500.000 m² yüz ölçümüne sahip bir koruluk içine yerleşmiş köşkler, yönetim, hizmet yapıları, bahçe ve parklardan oluşan, II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) yapılmış bir saray kompleksidir. (Batur, 1993; 520). Yıldız Sarayı bahçelerinin düzenlenmesinde hâkim olan anlayış, doğa parçasına hem romantik hem de natüralist bir anlam verilmeye çalışılan İngiliz bahçe düzenleme sanatına dayanır. Bu etkinin sonucu olarak kaskadlar, grottolar, yapay göller, kıvrımlı dereler ve köprüler bahçede en çok kullanılan mimari elemanlar olmuşlardır. Bahçelerdeki grottolar ya bahçe içinde bir havuz kenarına ya da bu bahçelerde bulunan sera, limonluk gibi yapıların içinde bir kanal veya havuz ile ilişkili olacak şekilde inşa edilmişlerdir (Şekil 2).

Yıldız Sarayı bahçelerinde Hasbahçe içinde iki, Şale Köşkü bahçesinde bir ve Şehzade Köşkleri bahçesinde bulunan beş adet grotto form ve malzeme özelliklerini büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmıştır (Şekil 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1- Hasbahçe'de Hamid Havuzu'nun yanında yer alan grotto	3- Şale Kasrı bahçesindeki sera yapısında bulunan grotto
2- Hasbahçe'de Yıldız Parkı'na açılan kapının sağında bulunan sera yapısı içindeki grotto	4,5,6,7,8- Şehzade Köşkları bahçesindeki grottolar

Şekil 2. 1913-1914 Tarihli Alman Mavileri Haritaları Üzerinde Yıldız Sarayı Bahçelerindeki Grottoların Konumu

1 No'lu Grotto: Hasbahçe içinde yapay bir gölet olan Hamid Havuzu'nun yanında yer alan grotto en dikkat çeken örnektir. Yaklaşık 20 m uzunluğunda bir geçit olarak tasarlanan yapı Hamid Havuzu'nun kuzey bölümünde, Hünkâr Hamamı binasının alt kotunda, havuzun genişlediği alanı sınırlandırmakta ve havuz etrafındaki dolaşımı sağlamaktadır. Benzer bir şekilde grottonun üst kısmı da Hünkâr Hamamı'nın önünden geçen ana gezinti yolunu sınırlamaktadır. Ayrıca grotto bu noktada havuza yukarıdan bakan bir seyir terası özelliği de göstermektedir. Oldukça büyük olan yapı çelik putreller ve çelik ayaklar kullanılarak inşa edilmiştir. Yüzey ise farklı büyüklükteki yapay kayaların birleşiminden oluşmaktadır (Şekil 3). Grotto, havuz içerisinde

bulunan beton kaidelere oturan altı çelik ayak üzerinde durmaktadır. Üst örtü volta döşeme şeklinde yapılmış, döşemenin Hünkâr Hamamı önüne denk gelen üst kısmında nal desen baskılı beton döşemeden bir yol kullanılmıştır. Söz konusu bu döşeme tarihi bahçeler içinde korunmuş ender bir zemin örneğidir.

19. Yüzyıl sonuna tarihlenen fotoğraflarda grottonun ön kısmında Sultan II. Abdülhamid'in haremiyle gezintiye çıktığı sandal, kayık, filika gibi deniz taşıtları görülmektedir. Eskiden havuzda kullanılan bu taşıtların bağlandığı demir askılar günümüzde grotto içinde bulunmaktadır. Bu özelliği ile grottonun havuzda kullanılan taşıtlar için bir sığınak görevi de gördüğü anlaşılmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Yıldız Sarayı Hasbahçe İçinde, Hamid Havuzu Kenarında Bulunan Grotto Yapısının Solda 19. Yüzyıl Sonlarındaki Görünümü⁷; Sağda Günümüz Hali

2 No'lu Grotto: Yıldız Sarayı bahçelerinde yer alan sera ve limonluk, gibi mimari elemanların içlerinde de grottolar kullanılmıştır.

Bu seralardan biri Hasbahçe içinde Yıldız Parkı'na açılan kapının sağ yanında yer almaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Hasbahçe İçinde Yıldız Parkı'na Açılan Kapının Sağ Yanında Yer Alan Sera İçindeki Grotto. Günümüze Seranın Sadece Su Basmanı, Grottosu Ve Havuz Kalıntısı Ulaşabilmiştir

Sera içindeki grotto girişin karşısındaki bahçe duvarında konumlanmaktadır. Aynı duvarda grottonun sağında ve solunda ağaç gövdesi biçimli süslemeler de bulunmaktadır. Grottonun tüm dış yüzeyi az bir toprak koyularak çiçek yetiştirmeye imkân sağlayacak

küçük haznelerden oluşmaktadır. Bu hazneler taş ve sıva kullanılarak yapılmıştır. Hazneleri oluşturmak için uygun formdaki taşlar duvara çiviler ile desteklendikten sonra bir harçla sabitlenmiştir. Ardından dokulu bir harç kullanılarak hem haznenin içi hem de dışı kaplanmıştır.

⁷ <http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grottonun iç kısmı ise mağara izlenimi verecek şekilde farklı boyutlarda sarkıt ve di-
kitlerden oluşan bir girinti şeklindedir. Bu iç
kısmından akan su, öncelikle grottonun önün-
de bulunan havuzda toplanmakta buradan da
sera içinde dolaşan kanala ulaşmaktadır. Böy-
lelikle grottodan akan ve kanal vasıtasıyla
dolaşan sular görsel bir zenginlik oluşturmuş,
ayrıca bu su öğeleri ile sera içindeki bitkiler
için nemli bir ortam da yaratılmıştı.

3 No'lu Grotto: Şale Kasrı bahçesinde bu-
lunan büyük, metal taşıyıcılı sera yapısının
içinde de bir grotto yer almaktadır. Sera ya-
pısı günümüze ulaşamamış ancak içindeki
grotto özgün biçimini büyük ölçüde koru-
muştur. Söz konusu grotto girişin karşısında
büyük bir istinat duvarına bitişik olarak inşa
edilmiştir. Grotto temelde demir taşıyıcı bir
iskelete sahiptir. Grottonun formuna uygun
olarak iskeletin etrafına büyük kaya parçaları
birbirlerine kenet gibi donatı elemanları ile

sabitlenerek yerleştirilmiştir. Ardından oluş-
turulan formun yüzeyi çimento esaslı bir harç
ile doğal kaya dokusu oluşturmak amacıyla
pürüzlü bir şekilde kaplanmıştır.

Bu grottonun üzerinde bir seyir alanı yer al-
maktadır. Grottonun her iki yanından grotto-
nun bir parçasıymış gibi şekillendirilmiş mer-
divenler vasıtasıyla bu alana ulaşım sağlan-
maktadır. Grottonun iç kısmı ise bir mağara
izlenimi verecek şekilde sarkıtlar ile kaplan-
mış ayrıca suyun toplanabileceği ve kademeli
akacağı küçük nişler kullanılmıştır. Özgün
halinde grottonun içinden akan sular grotto
altına denk gelen bir havuzda toplanmakta
buradan da sera içindeki kanala ulaşmaktadır.
Tasarımında grottonun üstünde bitkilerin ye-
tiştirildiği farklı derinlikte çukur alanlar bu-
lunmaktadır. Grottoların merdiven korkuluk-
ları ağaç dalları formunda, grottonun ön iki
taşıyıcı ayağı ise ağaç gövdesi biçimindedir
(Şekil 5).

Şekil 5. Şale Kasrı Bahçesindeki Sera Yapısından Günümüze Ulaşan Grotto ve Kanal

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

4, 5, 6, 7, 8 No'lu Grottolar: Yıldız Sarayı'nda grotto bulunan bir diğer bahçe de Şehzade Kökleri bahçesidir. Bu bahçede her biri farklı tasarım özelliklerine sahip olan beş grotto bulunmaktadır. Bu grottolar temelde Şale Kasrı bahçesindeki sera yapısı içinde yer alan grotto gibi bir duvar yüzeyine demir bir taşıyıcı iskelet ile desteklenerek inşa edilmişlerdir. Ancak boyut olarak daha küçük ölçülerde

tasarlanmışlardır (Şekil 6). Grottoların bazıları, tasarımı ile üzerine çıkılmasına olanak sağlayan bir seyir terası özelliğine sahiptir. Bu özellik dışında tüm grottolar üzerlerinden suyun kademeli olarak akmasını sağlayan düzenleri ile bir kaskad özelliği göstermekte olup aynı zamanda üzerlerinde az bir toprak koyularak bitki yetiştirecek haznelere de sahiptirler.

Şekil 6. Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri Bahçesi'ndeki Grottolar

Maslak Kasırları Bahçelerinde Bulunan Grottolar

Maslak Kasırları İstanbul'un Sarıyer ilçesinde, Büyükdere Caddesi üzerinde, Levent-Sarıyer istikametinde, caddenin batı tarafında kalmaktadır. Maslak Kasırları ve bahçeleri toplam alanı 17 hektar olan bir koru içerisindedir (Yaltrıık, vd., 1997: 92).

Kasırlar ve bahçeler yapılandırılırken, topografya ve bitki örtüsünü zorlamayan bir arazi kullanımı tercih edilmiştir. Arazinin en yüksek noktasına ana kasır (Kasr-ı Hümayûn)

inşa edilmiş, diğer yapılar bu kasrın çevresinde yer almıştır. Binaların çevresindeki alanlarda bahçe düzenlemeleri yapılmış, diğer kısımlar ise doğal halleri ile bırakılmıştır. Bahçelerde klasik bahçe üslubu ve İngiliz doğal bahçe üslubunu bir arada görmek mümkündür. Bahçe tasarımındaki bu farklılıklar, Maslak Kasırlarındaki farklı tarihlerdeki yapılaşmadan kaynaklanmaktadır.

Maslak Kasırları bahçesinde sera yapısının içinde ve Kasr-ı Hümayun'un güneyindeki bahçe duvarında olmak üzere iki adet grotto bulunmaktadır (Şekil 7).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

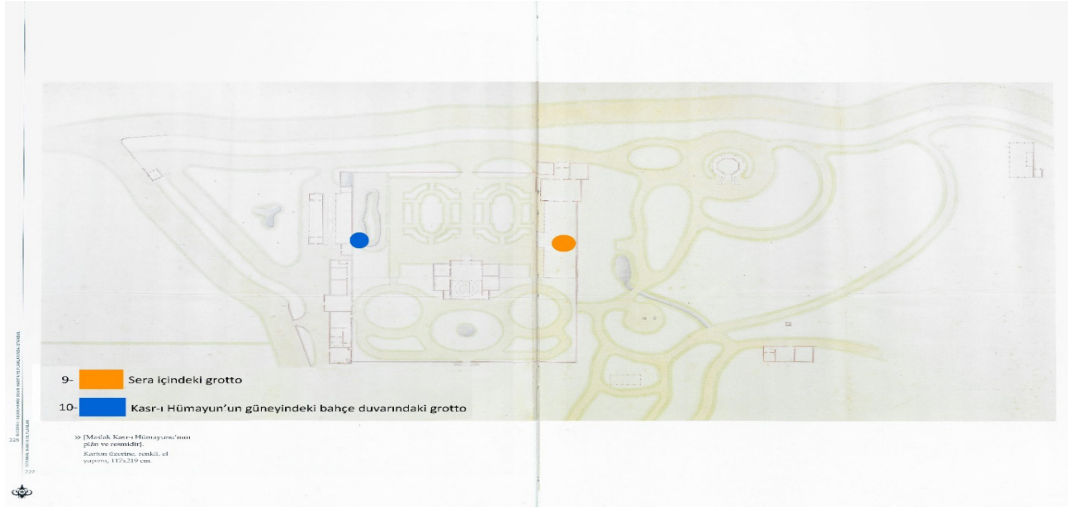
ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 7. 20. Yüzyıla Ait Maslak Kasırları Bahçe Planında Grottoların Konumu Gösterilmiştir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2013)

9- No'lu Grotto: Seranın içindeki grotto, girişin karşısındaki duvara konumlandırılmıştır. Grotto; taşıyıcı demir bir iskeletin etrafına renkli dere taşları ve kaya parçalarının bir sıvayla birbirine bağlanması ile oluşturulmuş, yüzey sıvanmamıştır. Eski bir fotoğraftan grottonun geçmişte bitkiler ile kaplı olduğu anlaşılmaktadır.

Grotto üstünde küçük bir dinleme terası olarak düşünülmüş bir alan yer almaktadır. Bu alana grottonun sağ tarafında yer alan merdivenle çıkılmaktadır. Yapılan araştırmalar-

da geçmişte bu alanda meşe ağacından imal edilmiş bir seyir köşkü olduğu anlaşılmıştır (Toğral, 2011: 138; Uğuryol, 2020 a: 156). Bu grotto da tıpkı Yıldız Sarayı bahçelerindeki sera yapılarında bulunan grottolar gibi bir su kanalı ile ilişkili olacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak su bu grottoda, grottonun üst kısmından bir çağlayan gibi dökülerek söz konusu kanala ulaşmaktadır. Günümüzde grottonun suyu kesilmiş, sera içindeki kanal ögesinin de özgün formu değişmiştir (Şekil 8).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 8. Solda Maslak Kasrı Sera Yapısı İçinde Bulunan Grotto, Sağda Kasr-I Hümayun'un Güneyindeki Bahçe Duvarında Bulunan Grotto

10- No'lu Grotto: Kasr-ı Hümayun'un güneyindeki bahçe duvarında bulunan grotto ise kısmen zarar görmüştür. Ancak özgün tasarımı incelendiğinde grottonun kaya parçalarının bir mağara formu oluşturacak şekilde dizilip, bir harç ile sabitlenmesi ile oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Özgün halinde grotto-dan kademeli olarak akan sular, üzerindeki iki adet demir köprü ile ortasındaki adaya ulaşılan kanal biçiminde bir su ögesine ulaşmaktadır. (Şekil 8).

Beykoz Kasrı Bahçesindeki Grotto

Beykoz Kasrı, Beykoz ilçesinde, Hünkâr İskelesi'nin güneyinde, Beykoz Çayırı ile sahil arasında kalan tepede bir kuru içerisinde yer almaktadır. Beykoz Kasrı bahçeleri doğal arazi formundan yararlanılarak manzaraya hâkim set bahçeleri şeklinde düzenlenmiş, böylece istisnai peyzajdan en iyi şekilde faydalanmıştır. Kasrın sahip olduğu set düzeni, inşa edildiği 19. yüzyılın ortaları için özel

bir durum arz etmektedir. 19. yüzyılda doğal bahçe tasarımının etkisi ile setli bahçe uygulaması gözden düşmüş, hatta bu dönemde birçok eski setli bahçenin istinat duvarları sökülerek doğal bahçe haline dönüştürülmüştür. Beykoz Kasrı bahçeleri, oldukça yeni olmasına rağmen, tepeyi doğal haliyle bırakmayıp kademelendirdiğinden dolayı Boğaziçi korularında sıkça görülen eski bahçe düzeni geleceği ile ilişkilidir (Eldem, 1976: 64; Uğuryol, 2018: 148).

11- No'lu Grotto: Beykoz Kasrı'ndaki grotto üçüncü set bahçesinde yer almaktadır (Şekil 9). Söz konusu grotto birbirine bağlı tüneller ile birbirine bitişik daire, sekizgen ve dikdörtgen plana sahip üç mekândan oluşmaktadır. Yapı genelinde duvarlar yığma kâgir olup moloz taşla örülmüştür. Üst örtüdeki kubbe ve tonozlar tuğladan yapılmış, yapının tünel kısımlarında tonoz ile beraber ayrıca demir destekleyici elemanlar kullanılmıştır (Şekil 10).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 9. 1926 Tarihli İstanbul-Anadolu Ciheti Haritalarında Beykoz Kasrı Bahçesinde Yer Alan Grotto.⁸

Şekil 10. Beykoz Kasrı Bahçesinde Yer Alan Grotto

Grottonun daire ve sekizgen plana sahip odaları haricinde kalan her yer, tüf ve sünger taşlarına benzer dokuda bir taş ile kaplanmıştır. Bu taşlar duvarlara bir harç kullanılarak sabitlenmiş, tonoz ve kemerlerdeki taşları sa-

bitlemek için yüzey harcı ile birlikte demir çiviler de kullanılmıştır. Yapının sekizgen plana sahip odası deniz kabukları ile süslüdür. Bu odada ayrıca taş taklidi ve duvarlarda harç ile yapılmış kabartmalı süslemeler bulunmaktadır.

⁸ <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Grottoda zemin döşemesi olarak genellikle sıkıştırılmış toprak tercih edilmiştir. Sadece daire planlı oda ile sekizgen plana sahip odada sert bir zemin uygulaması vardır. Yapının aydınlatılması için kubbe ve tonozlarda açıklıklar bırakılmış, tünel kısmında da pencerelere yer verilmiştir. Açıklığın olmadığı iç kısımlarda ise duvarlardaki nişlere konulan kandil, mum gibi aydınlatma araçlarından faydalanılmıştır. Kaynaklarda Dağ Hamamı ya da Hava Hamamı olarak adlandırılan (Koçu, 1961: 2659; Gün, 2017) grotto su ile ilişkili serinlik sağlayan bir yapı olarak tasarlanmıştır. Bir tesisat yardımı ile grottonun üst kısmına ulaşan sular buradan bir şelale şeklinde akararak grotto önünde yer alan kanala ulaşmakta ve bahçede bu kanal vasıtasıyla kademeli olarak akmaktadır.

Yıldız albümlerde yer alan grottoya ait 20. Yüzyıl başlarına tarihlenen iki fotoğrafta grottonun üst kısmının sarmaşık ve alçak bitki türleri ile kaplı olduğu görülmektedir. Bu fotoğraflar aracılığı ile grottonun bitki yetiştirmek için de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Zaten grotto tasarımında kullanılan taşlar da bitki yetiştirmek ve çeşitli mikroorganizmaların yaşaması için uygun bir ortam oluşturmaktadır.

Reşat Ekrem Koçu, İstanbul Ansiklopedisi'nde bu yapıya benzer bir yapının Beylerbeyi Sarayı'nın set bahçelerinde olduğundan bahsetmektedir. Abdülmecid devrinde (1823-1861) İstanbul'a gelmiş olan İngiliz hanıme-

fendi Miss Pardoe, bu yapıyı yazın bunaltıcı sıcaklarından korunmak için bir sığınak olarak tanımlamış, yapının tavanı ve duvarlarının deniz kabukları ile kaplı olduğunun, duvarların üst tarafından dökülen sular ile daimi bir serin hava cereyanı meydana geldiğinin bilgisini vermiştir (Koçu, 1961: 2659). Ancak söz konusu bu yapı günümüze ulaşmamıştır.

Emirgan Korusundaki Grottolar

Emirgan Korusu İstanbul'un Sarıyer İlçesi'ne bağlı Emirgan Mahallesi'nde, İstanbul Boğazı'na hâkim konumda bir tepenin yamaçları ve sırtı üzerinde bulunan yaklaşık 47,2 hektarlık bir alanı kaplamaktadır (Yaltırık, vd., 1997: 137). Korudaki Bahçe düzeni Mısır Hidivi İsmail Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bahçe düzenlemesini Kaytona adlı bir mimarın yaptığı bilinmektedir (Evyapan, 1972: 81). Korunun düzenlenmesinde zamanın modası olan doğal bahçe tasarımı etkili olmuştur. Bu etki sonucu bahçe düzeninde göletler, kaskadlar, grottolar ve köprüler, küçük patika ile merdivenler bahçe düzeninde sıkça kullanılmıştır.

Emirgan Korusu içinde Sarı Köşk'ün bahçesinde bulunan büyük grotto ile Beyaz Köşk yakınlarında yer alan iki adet grotto günümüze ulaşabilmiş örneklerdir (Şekil 11). Bu örnekler dışında büyük grottonun doğusunda bir grotto kalıntısı bulunmaktadır (Şekil 11). Yapı günümüz hali ile grottoların yapımına dair bilgi verdiği için çalışma kapsamında incelemeye alınmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

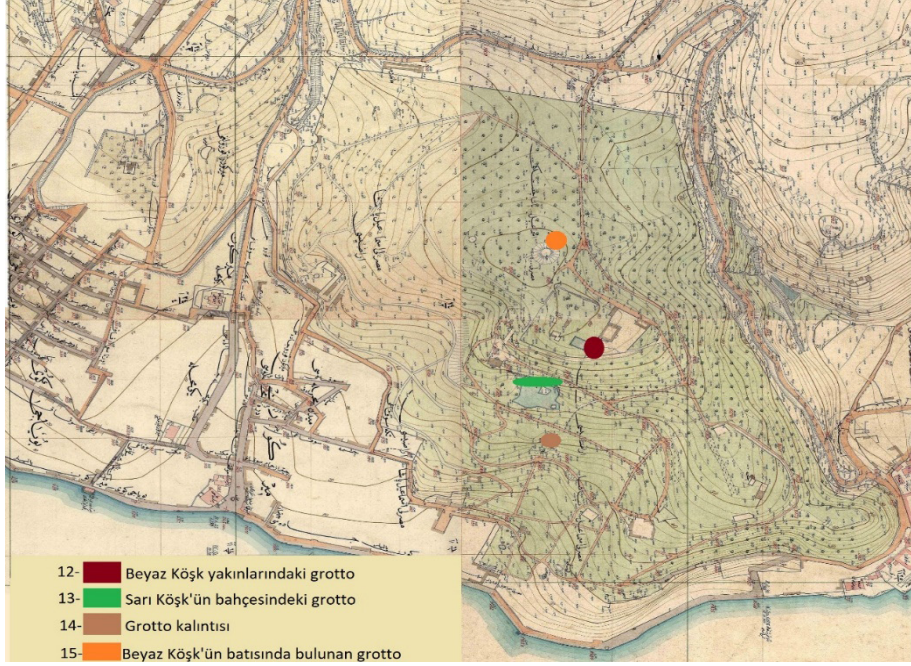
ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 11. 1926 Tarihli İstanbul-Rumeli Ciheti Haritalarında Emirgan Korusunda Yer Alan Grottolar.⁹

12- No'lu Grotto: Emirgan Korusu'nda Beyaz Köşk yakınlarında yer alan grotto bahçe içerisinde dolaşan çok uzun bir suyolunun başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Grotto; tonozlu kâgir bir yapının yüzeylerinin mağa-

ra formu oluşturacak biçimde yer yer çimento esaslı bir sıva ile pürüzlü olacak şekilde sıvanması ve doğal taş görünümüne sahip yاپay taşlar ile kaplanmasıyla oluşturulmuştur (Şekil 12).

9 <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 12. Emirgan Korusu'nda Beyaz Köşk Yakınlarında Yer Alan Grotto

Grotto hem içinden geçilmesine hem de sol tarafındaki merdivenler ile üzerinde çıkılarak seyir ya da oturma amacıyla kullanılmasına olanak sağlayacak bir tasarıma sahiptir. Özgün halinde grottonun üstünden akan sular grotto önündeki amorf biçimli havuzda toplanmaktadır. Bu havuzda toplanan suların bir alt bahçede bulunan ve büyük grottoya devam eden su yolunun bağlantısını oluşturmak amacıyla iki bahçe arasındaki istinat duvarı yüzeyinde bir grotto selsebili kullanılmıştır. Bir oluk vasıtasıyla grotto selsebiline aktarılan havuzun suları, oradan da büyük grottoya kadar kıvrılarak uzanan büyük bir kanala aktmaktadır.

Günümüzde söz konusu grotto ve önündeki havuz tahrip olmasına rağmen özgün formunu yansıtmaktadır. Ancak alt bahçe duvarında bulunan grotto selsebili ve bahçe içindeki kanal ögesi geçirdikleri onarım çalışmaları sonucu özgün form ve malzeme özelliklerini kaybetmişlerdir.

13- No'lu Grotto: Emirgan Korusu'nda Sarı Köşk'ün bahçesinde yer alan grotto İstanbul'daki tarihi bahçeler içindeki en büyük grotto yapısıdır (Şekil 11). Söz konusu grotto bahçede yüksek bir set duvarına kademeli olacak şekilde inşa edilmiştir. Beyaz köşk yakınlarındaki grottodan gelen sular, bu büyük grotto üzerinden dökülerek grotto önündeki yapay gölet içerisinde toplanmaktadır. Bu özelliği ile grotto Beyaz Köşk yakınlarındaki grotto ile başlayan su sisteminin devamını oluşturmaktadır.

Bir gezinti mekânı olarak iki seviyeden oluşan grottoda seviyeler boyunca uzanan tüneller, seviyeleri birbirine bağlayan merdivenler, köprülü ve revaklı geçişler bulunmaktadır. Tüneller ve geçişlerde bulunan oturma alanları, seyir için yapılan açıklıkları ile grotto aynı zamanda bir vakit geçirme yeri olarak da hizmet vermektedir. İçerisinde çiçek saksıları ve heykel kaideleri gibi süslemeler yer alan grottonun ayrıca önündeki yapay gölet için-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

de iki küçük ada yer almaktadır. Bunlardan grottoya yakın olanına bir köprü ile ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 13). Grottonun gölet hizasındaki alt kısmında ise kayık ile içerisine girilebilecek büyüklükte mağara girişi biçimindeki açıklıklar bulunmaktadır. Bu alanlar ile hem gölet içerisindeki hayvanlar için bir sığınak oluşmuş, hem de kayıkla grottonun içerisinde gezinme imkânı sağlanmıştır. Ayrıca grotto içinde kayığın yanaşabileceği düzenlemeler ile gölet içinden grottoya ulaşım da sağlanmıştır.

Grotto yakından incelendiğinde yer yer demir elemanlarla desteklenmiş, kemer ve tonozlardan oluşan tuğla bir taşıyıcı sistemin grottonun iskeletini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu taşıyıcı sistemin yüzeyi ise tıpkı Beykoz Kasrı bahçesinde bulunan grottodaki gibi sünger ve tuf taşına benzer taşlar ile kaplanmıştır. Grottonun su ile ilişkisi de çeşitlendirilmiştir. Grotto üzerinden farklı seviyelerde kademeli olarak akan su, grottaya bir kaskad özelliği vermektedir (Şekil 13).

Şekil 13. Emirgan Korusu İçindeki Büyük Grotto

14-No'lu Grotto Kalıntısı: Emirgan Korusu'nda büyük grotto ve yapay göletin doğusunda bir grotto kalıntısı bulunmaktadır (Şekil 11). Esasen bu yapı Beyaz Köşk'ün yakınındaki grotto ile başlayan su sisteminin son noktasını oluşturmaktadır ve özgün halinde tıpkı Beyaz Köşk'ün yakınında bulunan grotto gibi oturma ve seyir amacıyla kullanılmıştır. Geçmişte uzun süre bakımsız kaldığı için grottonun üzeri bitki ve toprak ile kaplanmış, bazı yerlerinde çökmeler oluşmuş, cephesin-

de kaplama olarak kullanılan taşlar yer yer dökülmüştür.

Bu şekilde bir müddet daha varlığını devam ettiren grottoya daha sonraki yıllarda müdahalede bulunarak günümüzdeki halini alması sağlanmıştır. Yapılan uygulamalar esnasında grottonun yüzeyindeki sıvalar ve taşlar sökülerek tuğla kemer ve ayaklardan oluşan yapı iskeleti ortaya çıkartılarak gereken sağlamlaştırma çalışmaları yapılmıştır. Geçmişte grottonun üzerinde bir seyir alanı yer alma-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sı sebebiyle grotto üzerinde cam ve çelikten oluşan bir yapı ile seyir terası oluşturulmuş, grottonun bağlantılı olduğu havuz ile su kanalı farklı malzemeler kullanılarak ve formları değiştirilerek yenilenmişlerdir (Şekil 14).

Söz konusu bu değişiklikler sonucu grotto korunamamıştır. Ancak sağlamlaştırma çalışmaları yapılan grotto iskeleti, bu yapıların yapım sistemlerini anlamaya yönelik önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Şekil 14. Emirgan Korusu'nda Yapay Göletin Doğusunda Kalan Grotto Kalıntısı

15- Nolu Grotto: Beyaz Köşk'ün batısında kalan grotto (Şekil 11) tasarımı ile koru içindeki diğer grottolardan ve hatta değerlendirilen diğer bahçelerde bulunan grottolardan farklılık göstermektedir. Grotto yapay bir tepenin alt kısmında bulunmaktadır. Koruda yapılan düzenlemeler esnasında ön kısmına bir kayık eklenmiştir. 1927 tarihli harita ince-

lendiğinde grottonun herhangi bir su yolu ile bağlantılı olmadığı anlaşılmıştır. Günümüzde grottonun dar ve alçak girişi demir bir kapı ile kapatılmıştır. Grotto koru içindeki bahçe düzenine estetik katkısı dışında eskiden koru içindeki bulunan yabancı hayvanların barınması amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir (Şekil 15).

Şekil 15. Beyaz Köşkün Batısında, Yapay Bir Tepenin Altında Olan Grotto

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

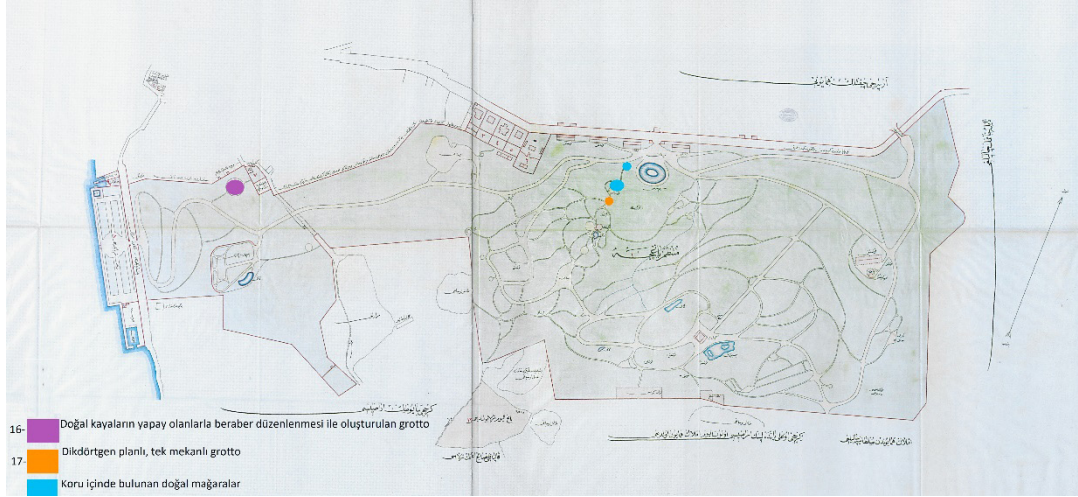
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Abraham Paşa Korusu'ndaki Grottolar

Abraham Paşa Korusu, Beykoz ile Paşabahçe semtleri arasında geniş bir arazi üzerine yayılmıştır. Korunun yaklaşık yüzölçümü 27,9 hektardır. Boğaz'a bakan yamaçlardan başlayarak içlerde Riva'ya kadar uzanmaktadır (Eyüpreisoğlu, 2007: 66).

19. yüzyılda koru Abraham Paşa'nın mülkiyetindeyken Boğaziçi'ne bakan yamaçların-

daki 105 dönümlük parkı Fransız bahçe mimarı Füve tarafından düzenlenmiştir. Koru içine beyaz bir saray, köşkler, kuşhaneler, gezinti yolları, su kanalları, mağaralar, birinin içinde küçük bir yapay adacık olan beş havuz, yapay çağlayanlar, av yerleri, çiftlik hayvanları için ahırlar ve ağıllar inşa edilmiştir (Şekil 16) (Yazıcı, 1993: 60).

Şekil 16. 19. Yüzyıla Tarihlenen Bir Haritada Abraham Paşa Korusu'nda Bulunan Grottolar (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2013)

Doğal bahçe tasarımının hâkim olduğu Abraham Paşa Korusu'nda arazinin şekli ve jeolojik yapısı bahçe tasarımının bir parçası olarak kullanılmıştır. Koru içinde iki doğal mağara bulunmaktadır. Bunlardan küçük olanı, günümüzde etrafı çay bahçesi olarak kullanılan büyük havuzun yakınında yer almakta daha büyükçe olanı korunun kuzeyinde Kaymekdere Mevkii'ndedir. Doğal olan bu mağaralar

dışında koru içinde yapay olarak oluşturulmuş mağaralar da bulunmaktadır.

16- No'lu Grotto: Korunun giriş kısmına yakın bir noktada yer alan grotto, arazi üzerindeki doğal kayaların düzenlenmesi ve bir mağara formu oluşturacak şekilde yapının yapay olarak yapılan kayalar ile tamamlanması ile oluşturulmuştur (Şekil 17). Grottonun arka kısmında yapının üst kısmına çıkılmasına

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

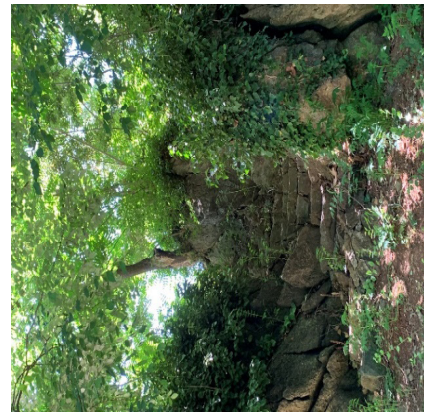
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olanak sağlayan, doğal kayaların oyulmasıyla bir merdiven oluşturulmuştur. Grottonun üst kısmında ise mağara açıklığı üzerinden akan su için bir su yolu bulunmaktadır. Bura-

dan akan su da grottonun önünde kıvrılarak uzanan bir amorf biçimli, bir havuz içinde toplanmaktadır.

Şekil 17. Doğal Kayaların Yapay Olanlar ile Düzenlenmesi ve Oluşturulan Grotto

17- No'lu Grotto: Kori içindeki diğer grotto ise yağma moloz taş ile oluşturulan dikdörtgen planlı, tek mekânlı bir yapıdır (Şekil 18). Yapının tuğladan yapılan tonozu yıkılmış,

kalıntıları yapı içinde kalmıştır. Yapının içi çimentolu bir harç ile sıvalıdır. Dış kısmı ise bir kaya dokusu oluşturmak için taşlar ve pürüzlü bir harç ile kaplanmıştır.

Şekil 18. Dikdörtgen Planlı, Tek Mekânlı Grotto

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Mizi Köşkü Bahçesindeki Grotto

Büyükada'da, Çankaya Caddesi üzerinde yer alan Mizzi Köşkü 19. Yüzyılın ikinci yarısında, George Mizzi tarafından inşa ettirilmiştir. 1894 İstanbul depreminde önemli derece hasar gören bu yapı, İstanbul'a 1893 yılında gelmiş olan İtalyan Mimar Raimondo D'Arconco tarafından onarılmış ve rekonstrüksiyonu yapılmıştır (Adıgüzel, 2020: 1). Köşkün solunda bulunan kulesi, kırmızı renkli tuğladan yığma şeklinde yapılmıştır. Bundan dolayı Kırmızı Kuleli Köşk olarak adlandırılmıştır. Mizzi Köşkü, bazı ayrıntılarıyla İngiliz malikânelerini, kimi ayrıntılarıyla da Orta Çağ şatolarını hatırlatan eklektik bir görünüme sahiptir (Tanman, 1993: 328).

Köşk bulunduğu arazinin en yüksek noktasına inşa edilmiştir. Bu nedenle köşk ile bahçesi arasında kot farkı bulunmaktadır. Bahçeden köşke ulaşım üç kollu geniş bir mermer merdiven ile sağlanmaktadır. Bahçe içindeki

grotto köşke ulaşımı sağlayan merdiven sahanlığında yer almaktadır.

18- No'lu Grotto: Grotto suyun birikeceği haznelardan ve içinde az miktarda toprak ile çiçek yetiştirilecek alanlardan oluşmaktadır. Grottonun tasarımı su ile ilgili çeşitli görsellikler sağlayacak şekildedir. Grotto'nun üst kısımlarında kurşun borular ile akıtılan sular, grotto üzerindeki çeşitli boyutlardaki haznelerde birikmekte ve biriken sular ya haznelerdeki açıklıklardan veya hazne üzerlerinde yer alan deliklerden akarak bir alt seviyede bulunan diğer hazneye ulaşmakta ya da haznenin dolması ile taşan su, bir alt kotta bulunan haznede birikmektedir. En sonunda da akan bu sular grottonun altında bulunan havuzda toplanmaktadır. Grotto üstündeki hazneler ve grottonun yüzeyi sünger ve tüf benzeri taşlar kullanılarak yapılmıştır (Şekil 19). Söz konusu bu taşlar Beykoz Kasrı bahçesinde bulunan grotto ve Emirgan Korusu'nda bulunan grotto ile aynı özelliktedirler.

Şekil 19. Mizi Köşkü Bahçesinde Yer Alan Grotto

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

DEĞERLENDİRME

Su ile ilgili yapılar Osmanlı bahçe mimarisi içinde çeşitli formlarda yer almıştır. Yararlılık Osmanlı bahçesinde aranan bir ölçüt olduğu için su elemanı sadece estetik değerleri ile değil fayda derecesi ile de öne çıkan bir öge olmuştur. 18. yüzyıldan itibaren Batı Avrupa ile artan temastan dolayı Osmanlı bahçelerinde çok zengin bir şekilde var olan su elemanı çeşitliliğine estetik değerleri ile öne çıkan yeni formlar eklenmeye başlamıştır. Bu dönemde Osmanlı bahçelerine eklenen bir su elemanı da yapay mağaralar olan grottolardır. İstanbul'da grottolar genellikle “İngiliz Doğal Bahçe” tasarımının etkisinin görüldüğü bahçelerde kullanılmıştır. Bahçelerde grottolar amorf şekilli havuzlar, kanallar, kaskadlar, yapay kayalar ve ağaç dalları biçiminde hazırlanmış korkuluklar ile kullanılarak bahçelerin tasarımında romantik bir sahne yaratılmıştır. Görsel bir zenginlik oluşturmamanın dışında grottolar üzerlerinde bitki yetiştirmek, bir gezinti mekânı oluşturmak, ya da bir seyir mekânı olarak kullanmak için, yarı kapalı veya tam kapalı olacak şekilde tasarlanmışlardır. Ayrıca bazı grottolar, üzerinden kademeli olarak akan su ile kaskad özelliği de kazanmıştır.

Değerlendirilen grottolardan Beykoz Kasrı bahçesindeki grotto ile Abraham Paşa Korusu'nda yer alan grottolardan biri kendi başına bir birim olarak inşa edilmiştir. Abraham Paşa Korusu'ndaki diğer grotto bahçedeki

doğal kayaların yapay olanlar ile düzenlenmesi ile oluşturulmuştur. Emirgan Korusu'nda Beyaz Köşk'ün güneyinde yer alan grotto ise yapay bir tepenin altında yer almıştır. Bu örnekler dışında diğer tarihi bahçelerde bulunan grottoların hepsi bir duvar yüzeyinde bulunmaktadır. Bunların bir kısmı ise sera gibi yapıların içinde yer almışlardır. Avrupa'da tasarlanmış grottoların iç kısımlarında doğal taşların ve deniz kabuklarının dekorasyon için sıklıkla kullanıldıkları görülmektedir. İstanbul'daki tarihi bahçelerde ise sadece Beykoz Kasrı bahçesinde yer alan grottonun bir odası deniz kabukları ile süslenmiştir. Yapay kaya, dokulu sıva, sünger ve tüf benzeri taşlar ile çakıl taşları grottolarda yüzey kaplaması olarak kullanılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde tarihi bahçeler içindeki grottolar, hem malzeme hem de yapım tekniği açısından Avrupa'daki grottolarla benzerlikler göstermektedirler ancak tasarımdaki temel ilke, İngiliz bahçelerindeki gibi doğal bir görünüm elde etmektir.

Tasarım özellikleri göz önüne alındığında grottoların demir, taş, tuğla gibi yapı malzemelerinden oluşturulan strüktürün, doğal kaya dokusu oluşturacak şekilde bir harç ile kaplandığı ya da sünger ve tüf taşlarına benzer dokuda taşlar ile kaplı olduğu görülmektedir. Yapılan incelemelerde kullanılan harçların erken çimento örnekleri olabileceği, yüzey kaplaması olarak da doğal ya da yapay taşların kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu noktada kullanılan malzemenin tam olarak anlaşıl-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bilmesi için malzeme karakterizasyonuna yönelik tespitlerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Seçilen bütün grotto örneklerine bakıldığında, birçoğunda özellikle malzeme bozulmalarından kaynaklanan belirli derecelerde hasarlar olduğu, ancak yine de özgün formunu belirli ölçüde koruduğunu göstermiştir. Fakat ilişkide oldukları yapılar ya yok olmuş ya değişikliğe uğramıştır.

SONUÇ

Tarihi bahçeler bitkisel ve mimari elemanları ile bir dönemin kültürünü, sanat anlayışını yansıtan, o döneme dair dış mekân yaşantısı hakkında bilgi veren, toplumlar ve uluslar için övünç kaynağı sayılan kültür değerleridir. Bu nedenle tarihi bahçelerin koruma ve onarım çalışmalarının gerektiği gibi yapılarak devamlılığının sağlanabilmesi önemlidir. Bunun için evrensel koruma ilkeleri ve bu alanda faaliyet gösteren uluslararası kuruluşların çalışmaları dikkate alınmalıdır. Venedik Tüzüğü ile tarihi anıt kavramına yapıyı çevreleyen alanlar da dâhil edilmesinden sonra 1981 yılında ICOMOS ve IFLA'nın oluşturduğu Tarihi Bahçe Komitesi, Venedik Tüzüğü'ne ek olarak tarihi bahçelerle ilgili ayrıntıları, korunmaları için kuralları içeren hazırladığı Floransa Tüzüğü tarihi bahçelerin korunması konusunda önemli bir yol göstericidir.

Bu çalışma ile yapılan araştırma, literatürde grottoların malzeme özelliklerini ve yapım

tekniklerini inceleyen çalışmaların yurt içinde olmadığı, yurt dışında ise çok sınırlı sayıda olduğu göstermiştir. İstanbul'un tarihi bahçelerinde bulunan grottoların korunabilmesi için envanterlerinin hazırlanması, koruma sorunlarının ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu çalışma ile bu konuda öncü olmak hedeflemiştir. Konu ile ilgili yapılacak diğer çalışmalar ve ilgili yayınlar, hem koruma literatürüne hem de uygulama alanına önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ADAMS, W.H., (1991). Nature Perfected: Gardens Through History. New York, ABD: Abbeville Press, ss.65

ADIGÜZEL, H., (2020). Büyükada'da Sıra dışı Üslupta Bir Yapı: Raimondo D'aronco'nun Mizzi Köşkü Rekonstrüksiyonu. Sanat Tarihi Dergisi, 26(1), 1-31 DOI: 10.29135/std.677857

AKDOĞAN, G., (1972). Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, ss.28

BATUR, A., (1993). "Yıldız Sarayı". *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 7. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları, 520-526

BOWE, P., (2013). The Garden Grotto: Its Origin In The Ancient Greek Perception of the Natural Cave. *Studies In The His-*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- tory of Gardens & Designed Landscapes, 33(2), 28-138
- ÇINAR, S., KIRCA, S., (2010).** Türk kültüründe Bahçeyi Algılamak. Journal of the Faculty of Forestry, 60(2),59-68
- ELDEM, S., H., (1976).** Türk Bahçeleri. Ankara, Türkiye: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss.64
- ERDOĞAN, R., ÇETİN, N. ve OKTAY, E., (2015).** Türkiye’de Peyzaj Mimarlığı Akademik Çalışmalarına Bakış. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi 4(2),86-97 Doi: 10.17365/TMD.201549623
- EVYAPAN, G.A., (1972).** Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul. Ankara, Türkiye: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayınları, ss. 81
- EVYAPAN, G.A., (1974).** Tarih İçinde Formal Bahçelerin Gelişimi ve Türk Bahçesinde Etkileri. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayınları, ss. 45-47
- GÜN, F., (2017).** Beykoz Mecidiye Kasrı. İstanbul, Türkiye : TBMM Milli Saraylar Yayınları ss. 21
- İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, (2013).** Sultan II. Abdülhamid Devri Harita ve Planlarında İstanbul. İstanbul, Türkiye: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, ss.126-127
- JACKSON, H., (2001).** Shell Houses and Grottoes. Botley, England: Shire Publications, ss.4-32
- KOÇU, R.E., (1961).** “Beykoz Kasrı”. İstanbul Ansiklopedisi. C. 5. İstanbul: Neşriyat Kollektif Şirketi, 2657-2660
- RİETZSCH, B., (2011).** Grotto. Grove Art Online, 2-10
- SWAN, S., (2013).** C19th Cement Based Artificial Stone at Swiss Garden, Bedfordshire: Mortar Techniques and Materials Used to Imitate Stone. Scotland: 3rd Historic Mortars Conference 11-14 September Glasgow,4-10
- TANMAN, B., (1993).** “Mizzi Köşkü”. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. C. 5. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yay, 239
- TOĞRAL, T., (2011).** Maslak Kasırları Yerleşim Düzeni ve Kullanımı Üzerine İnceleme. Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi, 7: 131-151
- TURGUT, H., (2012).** Tarihi Türk Bahçelerinde Havuz Yapıları. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 1(3),116-134
- TURNER, R., (2013).** Conservation of The Shell Grotto Margate. Journal of Architectural Conservation, 19(2),103-117
- UĞURYOL, D., CAN, C., (2018).** Beykoz Kasrı Bahçelerinin Tasarım Özellikle-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ri ve Korunmuşluk Durumu. Art-Sanat Dergisi, 9: 143-159

UĞURYOL, D., CAN, C., (2020a). Tarihi Bahçelerin Korunmasında Tarihsel Araştırma, Tespit ve Belgeleme: Maslak Kasırları Bahçeleri Örneği. Megaron Dergisi, 15(1): 149-160 DOI: 10.14744/MEGARON.2020.36459

UĞURYOL, D., (2020b). İstanbul'daki Tarihi Bahçeler ve Mimari Elemanlarının Koruma Sorunlarının Saray ve Kasır Bahçeleri Özelinde Değerlendirilmesi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Dergisi, 37(1),225-252 DOI: 10.4305/METU.JFA.2020.1.4

WILKINSON, A., (2010). Gardens In Cairo Designed By Jean-Pierre Barillet- De-Scamps. *Garden History*, 38(1),124-149

YALDIZCI, A., (1993). “Abraham Paşa Korusu”. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. C. 1. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yay, 60

YALTIRIK, F., EFE, A., UZUN, A., (1997). *Tarih Boyunca İstanbul'un Park Bahçe ve Koruları Egzotik Ağaç ve Çalıları.*

İstanbul, Türkiye: İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İsfalt A.Ş. Yay, ss. 92-137

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/>(E.T. 20 Nisan 2020).

<http://eski.istanbulium.net/> (E.T. 20 Nisan 2020).

[https://readtiger.com/img/wkp/en/Monster_in_Parco_dei_Mostri_\(Bomarzo\).jpg](https://readtiger.com/img/wkp/en/Monster_in_Parco_dei_Mostri_(Bomarzo).jpg) (E.T. 10 Ağustos 2020)

<https://usaartnews.com/news/the-mountain-god-is-35-feet-tall-and-stands-in-florence-italy> (E.T. 10 Ağustos 2020)

http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/search/results?te=&lm=IUNE-KABDUL

TEŞEKKÜR

Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklen “Yıldız Sarayı Şehzade Köşkleri Bahçesindeki Grottoların Yapım Teknikleri ve Malzeme Özelliklerinin Belirlenmesi” başlıklı, 120M562 numaralı araştırma projesi kapsamında hazırlanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: The most beautiful examples of Ottoman garden culture include historical gardens in Istanbul due to their design features and variety of materials. The varied architectural elements used in design of gardens include delimiting elements, sitting spaces and units, water elements, walk units, lighting elements and decorative elements. Among these elements, water structures have become the most indispensable elements of Ottoman gardens. Due to the increased contact with Europe as from the 18th century, water elements in new forms such as cascades, large pools and natural-looking ponds have been added to the diversity of water elements that abundantly existed in the Ottoman gardens. Grotto was one of the elements widely used in Western-style garden arrangements in Istanbul during the said period. Grottoes are artificial caves which are connected with a water resource or a fountain in a private garden, that provide visual richness. They constructed generally covering the structure made up of construction materials such as iron, stone and brick with mortar or stones to create a natural rock texture and decorated with seashells and stones. **Aim:** Considering the examples of these structures in Istanbul, it is seen that many of them have disappeared, and a few of those which have survived reflect their original appearance, while others have conservation problems caused by material deterioration or improper restoration. It is necessary to research the design and structural plan of the grottoes, the materials used and the decoration program in detail so that the necessary restoration and conservation work can be carried out. For this reason, this study aimed at determining the design properties of the grottoes in historical gardens in Istanbul. **Method:** Considering the intended purposes and the connected structures of the historical gardens in Istanbul, there are variety as palace gardens, pavilion gardens, manor and mansion gardens, gardens belonging to public institutions, gardens belonging to foreign institutions, gardens of religious structures, groves, resorts and parks and other gardens. Grottoes used in the design of palace gardens, pavilion gardens, groves and manor and mansion gardens have been preserved and survived to some extent. Therefore, among the grottoes in such gardens, those that differed with their material properties and construction techniques were selected as samples. Within the scope of the study, first, the literature was reviewed, and the historical progress of the grottoes and the material and design properties that changed in this period were discussed. Then, the grottoes in the gardens of Yildiz Palace, Maslak Pavilions, Beykoz Pavilion, Emirgan Grove, Abraham Pasha Grove and Mizzi Mansion were examined on site, and information was given about their design properties, intended purposes and the structures and other garden elements. **Findings and Results:** Of these gardens evaluated, grottoes were mostly used in the design of the gardens of Yildiz Palace. With different design properties, grottoes were constructed either

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

near a pool in the garden or in connection with a canal or pool inside structures such as greenhouses and conservatories in these gardens. There are two grottoes in the garden of Maslak Pavilions: one in the greenhouse structure and the other in the garden wall in the south of Imperial Pavilion. As a result of the researches, it was found out that there was a watch house made of wood on the grotto in the greenhouse in the past. In Beykoz Pavilion, the grotto in the third set garden consists of three spaces in adjacent round, octagonal and rectangular forms connected to each other with tunnels, and there is a canal stretching along the whole garden in front of the grotto. Besides, it is seen in the pictures, which show the past status of the grotto, that it used to be covered with plants like ivy and moss. In Abraham Pasha Grove, there are natural caves unlike other gardens. During the arrangement of the garden, a plan and design were made in consideration with the geological structure of the land, and elements like grottoes and falls were created with small interventions in natural rocks in the garden. Emirgan Grove is another important garden where the grotto is used in garden design. The grotto in the garden of Yellow Pavilion in Emirgan Grove is the biggest grotto structure among the historical gardens in Istanbul. This grotto was constructed in a gradually form in a high set wall in the garden. Apart from this grotto, there are also grottoes built in smaller dimension in this garden. One of them is located under an artificial hill. The other's bearing skeleton has reached the present day. In the garden of Mizzi Mansion, the grotto in the landing of the stairway that enables access to the mansion is a wall grotto designed in smaller dimensions than those in other gardens. A romantic scene was created in the design of the gardens by using the grottoes with amorphous pools, canals, cascades, artificial rocks and railing prepared in the form of tree branches in the historical gardens of Istanbul from the Ottoman Period. The grottoes in the gardens were used to grow plants, to create a strolling area in the garden or as a watch area. Creation of visual richness related to water in the gardens is a significant element in the construction of the grottoes. For this purpose, grottoes resembled cascades with the water that usually flowed in a stepped way. The grotto in the garden of Beykoz Pavilion and one of the grottoes in Abraham Pasha Grove were constructed as sole units. The other grotto in Abraham Pasha Grove was formed with the arrangement of the natural rocks in the garden with artificial ones. Apart from these samples, all the grottoes in other historical gardens are on a wall surface. It is seen that natural stones and seashells are frequently used in the design of the grottoes in Europe. In the historical gardens in Istanbul, only one room of the grotto in the garden of Beykoz Pavilion was ornamented with seashells. The grottos in historical gardens in Istanbul were created by covering the surfaces of a bearing structure created using stone, brick and iron supports with a mortar, natural or artificial stones to form a cave Artificial rocks, textured plaster, sponge and tufa-like stones and

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:505 K:722

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pebble stones are the materials used for surface coating in grottoes. When evaluated in general, the grottoes in historical gardens are similar to the grottoes in Europe in terms of both materials and construction techniques. However, the basic principle in the design is to obtain a natural look as in British gardens. Historical gardens are cultural values that reflect the culture and art understanding of a period with their herbal and architectural elements and provide information about the outdoor life of that period. For this reason, it is important to ensure the continuity of the historical gardens by making the conservation and restoration properly. For this works, universal protection principles and the studies of international organizations operating in this field should be taken into consideration. With this study, it has been observed that in order to protect the grottos in the historical gardens of Istanbul, it has been seen that it is necessary to prepare their inventories, to reveal conservation problems and to do more research on the subject.

PEYZAJ MİMARLIĞI TEMEL TASARIM EĞİTİMİNDE DOĞAYA ÖYKÜNME⁽¹⁾

EMULATION TO THE NATURE IN BASIC DESIGN EDUCATION OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

Banu BEKÇİ¹, Çiğdem BOGENÇ²

¹*Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi,
Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Rize / Türkiye*

²*Karabük Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Karabük / Türkiye*

ORCID ID: 0000-0003-1789-535X¹, 0000-0003-2790-6614²

Öz: Amaç: Çalışma görsel okuryazarlığın artırılmasında doğaya öykünerek temel tasarım elemanları ve ilkelerinin kullanılması ile rekreasyonel mekânlar üzerindeki öykünme yaklaşımlarından oluşturmada olup öğrencilerin sahip olduğu hayal gücünün harekete geçirilerek kırsal peyzaj alanlarındaki sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarında jeolojik kayaç kesitlerine yapılan öykünmelerin mekân örgütlenmesine yansıtılmasından oluşmaktadır. **Yöntem:** Bu doğrultuda (i) 14 haftalık temel tasarım eğitimi, (ii) jeolojik kayaçlardan petrografik amaçlı çalışmalar için ince kesitlerin alınması ve (iii) Goldschmidt ve Smallov (2006) ile Cardoso ve Badke-Schavub (2011) yıllarında ileri sürdükleri fikirlerin biçimlere dönüştürülmesinde ilham kaynağı olan analogik düşünme yönteminden yararlanılarak verilen tasarım problemine yönelik çözüm önerileri üretilmiştir. **Bulgular:** Verilen probleme yönelik kavramların analiz edilmesi ile tasarım probleminin çözümü başlatılarak tasarımcının soyut bir şekilde kurguladığı düşünceler somutlaştırılarak kavram çerçevesinde ele alınmıştır. Tasarım sürecinde çalışma konusunu alan öğrenci jeolojik kayaç kesitlerine öykünerek zihninde oluşturduğu kavramdan bir ürün elde edebilmek için aldığı temel tasarım eğitimi doğrultusunda hazırladığı ürünü birçok aşamadan geçirerek tamamlamıştır. Bu süreçte elde ettiği ürüne eklemeler, çıkarmalar ve birleştirmeler yaparak süreci başarılı bir şekilde tamamlamıştır. **Sonuç:** Sanat ve mimarlık eğitimi ortak bir paydada buluşturan tasarım eğitiminin çok yönlü bir bakış açısına sahip olma yetisi oldukça önemli olup mimarlık eğitimindeki tasarım sürecinin farklı disiplinler ile ortak çalışmalar yürütebildiğini hatta elde edilen ürünlerin özgün ve ekosistem servislerine duyarlı olabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Temel Tasarım, Kırsal Peyzaj, Öykünme, Tasarım Eğitimi, Peyzaj Tasarım Süreci

Abst: Aim: The main purpose of the study is to create a recreational spatial organization with basic design elements and principles by emulating nature in increasing visual literacy. With this study, it was aimed to stimulate students' imagination and make them design spatial organization by emulating geological rock sections in sustainable design approaches of rural landscape areas. **Method:** The process of producing solutions to the design problem given was carried out by using (i) 14-week basic design training, (ii) taking thin samples from geological rocks for petrographical studies, and (iii) the analogical thinking method which was the inspiration of Goldschmidt and Smallov (2006) and Cardoso and Badke-Schavub (2011) for the transformation of their ideas into forms. **Findings:** By analyzing the concepts related to the given problem, the solution of the design problem began, and the designers' abstract ideas were concretized and handled within the framework of the concept. Students, who received the subject of study during the design process, completed the product they prepared in line with the basic design education they received in order to obtain a product from the concept which they created in their mind by emulating geological rock sections. The process was successfully completed by adding something to the obtained product, removing something from the obtained product, and combining something with the obtained product in this process. **Result:** The ability to have a versatile perspective in design education, which finds common ground for art and architecture education, is vital. This study showed that in architectural education, the design process can collaborate with different disciplines and that the products may be unique and sensitive to ecosystem services.

Keywords: Basic Design, Rural Landscape, Emulation, Design Education, Landscape Design Process

Doi: 10.17365/TMD.2021.TURKEY.22.02

1 Sorumlu Yazar-Corresponding Author: Çiğdem BOGENÇ, (Dr. Öğr. Üye., Assist. Prof.) Karabük Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Karabük / Türkiye, cigdembogenc@karabuk.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 01.05.2020, Kabul Tarihi / Accepted: 16.03.2021 Makalenin Türü: Type of article (Literatür ve Derleme / Literature and Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

“Sanatın yaparak keşfetme sürecini, icat etme becerisinden daha yüksek olduğunu” belirten White, (2011:29) tasarım kavramını inandırıcı ve anlamlı bir şey oluşturmanın ilk adımı olarak tanımlarken, dünyayı keşfetmenin yaratmaktan daha kolay olduğunu da ifade etmektedir. Ünlü mimar Luis Kahn ise tasarımı “Zihinde canlandırılan bir formun veya bir fikrin bir fonksiyona hizmet edecek ve yaratıcı özelliğini kapsayacak şekilde ifadelendirilişi ve kağıt üzerine nakledilişi” olarak tanımlamaktadır. Diğer birçok ünlü mimar gibi Münari’de Luis Khan’ın tasarım kavramına benzer şekilde tanımlar yapmaktadır (Bayraktar, vd., 2012:3-6).

Tasarım insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yaşamın başladığı ilk günden beri dünya üzerinde varolmuştur. Sanayi devrimi ile birlikte ihtiyaçlara yönelik ürün tasarımı hız kazanırken bu durum bireylerin zamanla düş güçlerini kaybetmesine de neden olmuştur. Bayraktar (2012:10-18)’in ifade ettiği gibi “Göçebe insan kendisine yiyecek ve su sağlayan nehir boyunca gezinirken susuzluğunu gidermek için çukurlaştırdığı avucuna aldığı suyu dudaklarına götürürken ilk kap kavramı doğmuş, insan toprakla oynarken çamurun kolayca şekil aldığını görmüş ve bir tas yaparak ihtiyacı olan kabı tasarlamıştır. Bu durum göstermiştir ki ihtiyaçlarımız doğrultusunda ya da yaşam alanımız içerisinde bulunan nesnelerin daima sanat ve tasarım için

bir fikir vererek ilham kaynağı olduğu önemli bir gerçektir. Bir tasarımcının tasarımlarındaki en önemli çıkış noktaları ihtiyaçlar doğrultusunda biçimlenen tasarımlardır. Bu tasarımların çoğu doğaya öykünme sonucu ortaya çıkarken insan eliyle tasarlanan tasarım, yapım ve biçimlendirme aşamalarından (Joye, 2007:305-328) geçerek bütünü oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle tasarımcının tasarım sürecindeki biçimlendirme olgusu doğadaki biçimlendirme olgusu ile benzerlik göstermektedir. Özetle insan eliyle tasarlanan biçimler birçok aşamadan geçerek bütünü oluşturmaktadır (Gökaydın, 2010:13).

Temel tasarım eğitimi dünya üzerinde karşılaşılan problemlerin ve ihtiyaçların temel tasarım kavramları ve ilkeleri doğrultusunda canlıların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanma süreciyle öğretilmesi sağlanmaktadır. Bu süreç öğrencinin problem çözme yeteneğinin geliştirilmesi, farklı malzemelerle deneysel çalışmalar yapabilme yetisinin kazandırılması, estetik ve fonksiyonel bakış açısı edinebilmesi ile çevresini algılama becerileri kazandırmayı hedeflemektedir.

Ülkemizde temel tasarım dersi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültelerinde olduğu gibi Resim-İş Öğretmenliği Programlarında öncelikli dersleri arasında yer alarak sanat ve tasarım eğitiminin ilk basamağını oluşturmaktadır. Oysaki dünyanın birçok üniversitesinde temel tasarım dersi sadece sanat ve tasarıma yönelik mesleklerin edinilmesi süre-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cinde değil diğer birçok meslek dalının (inşaat mühendisliği, makina mühendisliği, endüstri mühendisliği, vd.) eğitim süreci içerisinde de yer almaktadır. Bazı ülkelerde bu ders sadece lisans düzeyinde değil ilköğretim düzeyindeki öğrencilerde verilmektedir. Burada amaç bireyin hayal gücünü geliştirmek, soyut düşüncelerini somutlaştırabilmek, estetik algıya sahip olmak hatta motorik becerilerinin geliştirilmesinde sağlamaktır. Temel tasarım dersinin diğer derslerden en önemli farkı soyut bir dilin görsel şekilde ifade edilmeye çalışılmasıdır. Tasarım elemanları ve ilkeleri aracılığıyla tasarım dilinin öğretildiği, sanatsal algının ve tasarım becerilerinin geliştirildiği bu süreç multidisipliner bir yaklaşımın yer aldığı, farklı nitelikteki malzeme ve tekniklerin bir arada kullanıldığı biçimsel kaygılar ve estetik algı kadar düşünsel süreçlerin de önem kazandığı uygulamalar bütününden oluşmaktadır. Verilen bu eğitim teorik eğitimden ziyade öğrencilerin ilgi ve merakları ile problemlerin çözümünü de içermektedir bu eğitim sürecinde odaklanılan öğrencilerin yaratıcı düşünme yeteneğinin geliştirilmesidir.

Tasarım ve mimarlık okullarının eğitim pedagojisinin temelini temel tasarım oluşturmaktadır (Boucharenc, 2006:2). Bu eğitimin kökleri ilk olarak Almanya'da uygulamaya konan Bauhaus'a dayanmakta olup 20. yüzyılda yaşanan endüstriyel gelişimler sonucunda yeni ihtiyaçlara cevap verebilmek amacıyla kurulmuştur. Artan nüfusun ihti-

yaçlarını karşılayabilme ve yeni ürünler elde edebilmek adına Bauhaus okulu mimarlar tarafından kurulmuştur. Bauhaus'ta yetiştirilen elemanların teknik sanat birlikteliği sağlanarak plastik sanat ve zanaatların aynı çatı altında toplanması hedeflenmiştir (Civcir, 2015:16). Kırıçoğlu (2005:27) "Bauhaus bir okul olarak 1919'da Walter Grapius tarafından Weimar'da kurulur. Çok amaçlı bir uygulamalı sanat okulu olarak kurulan Bauhaus'un amacı öncelikle, gelişen teknoloji ile çağdaş sanatın işbirliğini sağlamak ve bu işbirliği ile sanatı halka götürmektir. Teknolojik devrime sanat eğitiminde devrim yaparak yanıt verecek usta-sanatçılar yetiştirmeleri de okulun amaçları içinde yer alır. Atölyelerde belirli alanların ustaları yanında Kandinsky, Paul Klee, Moholy Nagy gibi sanatçılar da görev alır. Öğrenciler aynı zamanda bir usta-çırak ilişkisi içinde yetişir. Grapius "Sanatçı yücelmiş bir ustadır" der. Daha sonra bir benzeri Dessau'da açılan Bauhaus Hitler rejimi ve tutucu güçler tarafından 1933'te kapatılır. Göçe zorlanan öğretmenler, İngiltere'ye İsviçre'ye ve Amerika'ya giderek Bauhaus'un düşünce ve uygulamalarını geliştirirler ve yayarlar." 1920'lerden beri bir çok değişikliğe uğrayan eğitim son 20 yılda tartışmalar ve pedagojik önerme ile yeniden doğuş dönemini yaşamaktadır (Bonollo ve Lewis 1996:4-19).

Temel tasarım eğitimi özünde bireyin yaratıcılığının geliştirilmesi için en uygun ortamın yaratılarak, eğitim sürecindeki öğren-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

cilerde sahip olduğu bir takım kalıplaşmış bilgilerden arındırılarak verilen problemlere özgün çözüm üretme becerilerini geliştirecek yöntemlerin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Eğitim sürecinin diğer bir kısmında görsel bir dil oluşturarak görsel algının geliştirilmesine yönelik problemlerin çözümlenmesi oluşturmaktadır (Bayraktar, vd., 2012:1-5). Oysaki tasarım becerilerinin temellerinin atıldığı temel tasarım eğitimi farklı teknik ve materyallerin kullanımına, kavramsal ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine yer veren pek çok uygulama çalışmalarını içinde barındırmaktadır. Ders kapsamında öğrencilerin kendi bilişsel ve duyuşsal süreçlerinin işleyişini tanıyarak geliştirmesi hedeflenmektedir. Ayrıca öğrencilerin çözüm üretim sistematiğini diğer problemlere uygulayabilmesi, yeni tasarım önermeleri ortaya koyabilmesi ve bunlara bağlı olarak kendi bilgi ve deneyimlerine sahip olabilmesi temel tasarım dersinin kazanımları arasında yer almaktadır (Seylan, 2005:23).

Temel tasarım derslerinde öğrencilerin kendi üretim sürecine yönelik farkındalıkları ile görsel algı ve bakış açısındaki farklılıkları öne çıkmaktadır. Bu durum temel tasarım eğitiminin ne denli önemli olduğunda bize göstermektedir. Eğitim ve öğretimin ilk yılında öğrencilerin sanat ve tasarım faaliyetlerine yönelik kendilerini geliştirmesi bilgi, beceri ve vizyon kazanması hedeflenmektedir. Bu süreçte eğitimdeki en önemli hedeflerden biride öğrencinin edinmiş olduğu görsel deneyim

ve becerilerin özgün olması eğitimin öğrenci merkezli oluşundan kaynaklanmaktadır (Kavuran ve Özpolat, 2016:267-275).

Tasarım eğitiminde aktif bir rol oynayan tecrübeli öğretim üyeleri eğitim sürecini basit yaklaşımlarla yürütülemeyeceğinin farkında olup sadece öğrencinin yaratıcı değil kendisinin de bu süreçte aktif rol üstlenmesi gerektiğini bilmektedir. Aynı zamanda öğretim üyesi öğrencinin yeteneklerini ortaya çıkarmasını ve geliştirmesini sağlayacak koşullarında oluşturmaktadır.

Bu çalışma temel tasarım eğitim süreci içerisinde olan öğrencilere öğretilen ilke ve elemanlardan yararlanılarak peyzaj tasarımında mekan örgütlenmesinin yapılması üzerine kurgulanmış olup çalışmada öğrencilere doğadan öykünecekleri jeolojik kayaç kesitleri verilerek mekan örgütlenmesi yapmaları istenmiştir. Böylece temel tasarım ilkeleri kullanılarak doğaya öykünmedeki düş gücünün tasarımlara yansması izlenmiştir.

AMAÇ

Kentleşmeden en basit sanayi ürününe kadar her alanda varolan tasarım kavramı, mekan örgütlenmesinde tasarımcının eğitim sürecindeki temel basamağını oluşturmaktadır. Eğitim döneminde öğrenci kendini tanıyabileceği, yaratıcı yeteneğini ortaya çıkarabileceği bir süreçten geçmektedir. Bu zaman diliminde öğrencinin görme, algılama, yorumlama, sürecinde göz, zihin ve el diya-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

logunun gelişmesi sağlanarak tasarlama ve soyutlama becerileri temel tasarım elemanları ve ilkelerinin içselleştirilmesi ile öğrenilebilmektedir (Bayraktar, vd., 2012:1-5). Yaşamın her alanında zenginlik anlamına gelen yaratıcı düşünce temel tasarım sürecinde farklı bir içeriğe de sahipken ortaya çıkan ürün öğrencinin yaratıcı eğilimlerinin somut bir yansıması olup yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi temel tasarım eğitiminin öncelikli konusunu oluşturmaktadır.

Kurgulanan bu çalışmada temel tasarım eğitimi alan öğrencilerin hayal güçlerini kullanarak kırsal peyzaj ile ilgili mekansal örgütlenmeleri temel tasarım öğeleri ile biçimlendirerek somutlaştırmaları amaçlanmıştır. Tasarım sürecine dahil olan her meslek disiplini gibi peyzaj mimarlığında yer alan sanat eğitiminin ilk adımında temel tasarım eğitimi oluşturmaktadır. Sanat eğitimi alan tüm öğrencilerde olduğu gibi peyzaj mimarlığı öğrencilerinde temel tasarım eğitimi ile düş gücünü keşfetmeyi, hayallerini somutlaştırmayı ve bunları yaparken estetik ve fonksiyonel hayaller gütmeyi öğrenmektedir. Öğrencilerin sahip olduğu hayal gücünü harekete geçirerek kırsal peyzaj alanlarının sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarında jeolojik kayaç kesitlerinin mekana dönüştürülmesi bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu çalışmada ana hedef istenilen ürüne ulaşmak olsada yaşanan süreç paradokslar içeren değişimlere açık yaratıcı fikirler ile şekillenen zengin bir stüdyo üretim ortamında hayal edilerek üretim yapılabilen

bir stüdyo deneyimini öğrencilere yaşatabilmiştir. Sanat ve mimarlık eğitimi geleneksel eğitim anlayışından farklı olarak yaratıcı düşünebilen ve yeni şeyler üretebilme yeteneğine sahip bireyler yetiştirmeye odaklanmaktadır. Bu sistem öğrencinin düşünme becerisini ön plana çıkarırken eğitimde aktif bir rol almasında sağlamıştır (Aytaç, 2006: 128-147).

KAPSAM

Bu çalışmada peyzaj mimarlığı eğitiminin ilk yılında alınan temel tasarım dersi, proje tasarımının başlangıç noktası olarak düşünüldüğünden hem tasarım eğitiminin hem de proje tasarımının birlikte kurgulanması ile geliştirilmiştir. Proje tasarlama sürecinde temel tasarımın önemini öğrencilerin görmeleri ve anlamaları açısından da oldukça önemlidir. Kurgulanan çalışmada alınan temel tasarım eğitimindeki bilgilerin jeolojik kayaçlara öykünerek mekan örgütlenmesine yönelik çıkan ürünlerin değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu çalışmada önemli olan öğrencinin temel tasarım eğitim sürecinde edindiği bilgi ve becerilerini proje tasarımına nasıl aktardığını gözlemlemektir.

Çalışmadaki en önemli nokta yapılan atölye çalışmasının ders kapsamında değerlendirilmeyip öğrencilerin almış oldukları tasarım eğitimi not kaygısı gütmeyen çizime aktarma becerilerinin gözlemlenmesidir. Çalışma temel tasarım eğitimi almış gönüllü öğrenciler ve öğretim üyelerinin (peyzaj mimarı

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve mimar) katılımı ile sağlanmış olup atölye ortamında ortak bir çalışma platformunda gerçekleştirilmiştir. Bu süreç bir sonraki dönem peyzaj proje tasarımını alacak öğrenciler için ön bir hazırlık süreci olarak değerlendirilebilir. Proje dersinin yanı sıra detay tasarımı, perspektif ve maket tekniği derslerinede ön hazırlık olarak görülmektedir. Temel tasarım eğitimine ilk başladığında yeterli öz güvene sahip olmayan öğrenciler, katılmış oldukları bu atölye çalışması ile elde ettikleri ürünleri soyutlaştırma becerilerilerinin bir temsili olarak görebileceklerdir. Daha önce bir soyutlama becerisi olmayan öğrencinin kendi ürettiği üründen haz duyararak diğer çalışmaları için motivasyonunda sağlamış olacaktır. Ayrıca öğrenci atölye çalışması sürecinde kendisine verilen bir problemi belirli bir zaman diliminde, verilen tasarım elemanları ile çözebilmeyi deneyimleyerek süreç yönetiminde ne kadar başarılı ya da başarısız olduğunu görebilecektir. Bu durum sonuç olarak öğrencinin kendini tanıması ve yapabileceklerini görmesi açısından oldukça önem teşkil etmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümünde birinci sınıf öğrencilerine zorunlu ders olarak okutulan Temel Tasarım dersinin kazanımları ve öğrencilerin yaptıkları uygulamaları içermektedir. Bölüm öğrencilerine 14 hafta

boyunca verilen eğitim kapsamında temel tasarım elemanları, temel tasarım ilkeleri, Gestalt teorisi ve tasarım kuramlarına ait bilgiler verilerek uygulama dersi kapsamında verilen problemin çözümlenmesi istenmiştir. Verilen bu eğitimle birlikte öğrencilerin peyzaj mimarlığı eğitimi içerisinde yeni fikirler geliştirebilmeleri, bu fikirleri biçimlere dönüştürme becerilerini geliştirmeleri ve Çevre Tasarımı Proje dersleri için tasarım altyapısının oluşturulması amaçlanmaktadır. Fikirlerin biçimlere dönüşme sürecinin arkasında; kavramlar ve sembollerini tanıma, analogik düşünme, soyutlama, öykünme ve üç boyutlu düşünme yeteneğinin gelişimi vardır. Öğrencilerin tasarım ile karşılaştıkları ilk ders olan temel tasarım dersinin anlaşılması ve kavranması oldukça zorlu bir süreç olsada disiplinli bir tasarım eğitim süreci ile bu zaman dilimi başarılı bir şekilde tamamlanmaktadır.

Bu çalışma 2018-2019 Bahar Yarıyılı döneminde 14 haftalık temel tasarım eğitim döneminde, öğrencilere “Erzincan ili Girlevik Şelalesi çevresine yönelik mekan örgütlenmesi için alandan alınan kayaç örneklerinin petrografik ince kesit örneklerinden öykünerek istediğiniz kullanıcı grupları için temel tasarım ilke ve elemanlarını kullanarak mekan örgütlenmesi tasarlayınız.” problemine buldukları çözümleri içermektedir. 35x50cm boyutundaki çalışma alanında 1/100 ölçeğe farklı nitelikteki jeolojik kayaçlardan öykünerek temel tasarım elemanları (nokta, çizgi,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şekil, form, renk, doku, ton, vd.) ve ilkelerini (denge, hareket, ritm, zıtlık, vurgu, desen, bütünlük, vd.) kullanarak mekan örgütlenmesi yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin oluşturduğu tasarım ürünleri dersin öğretim üyeleri tarafından etüt edilerek en başarılı 5 ödev içerisinden (tasarım kriterleri dikkate alınarak) seçilen iki ödev üzerinden çalışma geliştirilmiştir. Bu çalışmada izlenen yöntem üç aşamadan oluşmaktadır;

(i) 14 Haftalık Temel Tasarım Eğitimi, yüksek öğretim kurumunda ilk defa soyut kavramlar ve tasarım faaliyetleri ile karşılaşacak olan öğrencilere dersin nasıl işleneceği ve 14 haftalık eğitim süreci detaylı bir şekilde anlatılarak dönem sonunda elde edebilecekleri kazanımlar hakkında bilgilendirme yapılmıştır. 14 haftalık ders izlencesi aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır; (a) Temel tasarım kavramının doğuşu, (b) Bauhaus okulu ve tasarım eğitimi, (c) Gestalt teoremi, (d) Temel tasarım ilke ve elemanları.

(ii) Jeolojik Kayaçlardan Petrografik Amaçlı Çalışmalar İçin Ince Kesitlerin Alınması, Erzincan ili Girlevik şelalesine ait kayaçlardan (bir veya birden fazla mineralin bir araya gelmesiyle doğal olarak oluşmuş kütleler) örnekler alınarak kayaçların sahip olduğu petrografik dokular mikroskop altında incelenmiştir. Kesitlerin incelenmesinde binoküler-polarizan mikroskop kullanılarak görüntü fotoğrafları çekilmiştir. Elde edilen fotoğraflar temel tasarım elemanlarından

“nokta” ile kağıda noktalama yöntemi ile aktarılması çalışmanın ikinci aşamasını oluşturmuştur.

(iii) Burada Öğretilmek İstenen Unsur Öğrencinin Doğadaki Biçimler Arasındaki İlişkileri Görerek Aralarındaki Bağlantıyı Algılayabilmesidir. Bu süreç tamamlandıktan sonra öğrenciden petrografik kayaç görüntülerini soyutlaması istenir ki soyutlama bireyin yaratıcı yönü ile düş gücünü kullanarak ürününe sanatsal bir yorum katmasıdır. Goldschmidt ve Smallov (2006:249-569) ve Cardoso ve Badke-Schavub (2011:130-146) yıllarında ileri sürdükleri analogik düşünme yöntemi ile çözüm üretme sürecinin, öykünme ile başladığını ifade etmişlerdir. Sanat için doğa biçimlerinden ve yasalarından faydalanarak bir model oluşturma öykünme olarak tanımlanırken (Tunalı, 1998:280) bu süreçte doğadaki örneklerin biçimleri yada işlevleri tasarıma aktarılmaktadır. Bu aşamada öğrenciden istenen petrografik kayaç görüntülerini temel tasarım elemanı “nokta”yı kullanarak eskize aktarmasından sonra bu aktarım üzerinden mekan örgütlenmelerini yorumlaması istenmiştir. Tasarımcı tarafından icad edilen her yeni biçim yeni bir anlamıda ifade etmektedir. Her biçim aslında içerisinde paradoksal bir ifade barındırmaktadır. Aslında bu durum mimarın gösterge bilimle bir ilişki kurma deneyimi olarak da yorumlanmaktadır. Yapılan soyutlama ile elde edilen tasarımlar öğrencinin düş gücü ve bilgi birikiminin yansıması olarak değerlendirilir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Ortaya çıkan tasarım öğrencinin incelediği görsellerden zihninde kalanları biçimlere dönüştürdüğü bir yorumlamadır. Bu görseller ayrıntılardan arındırılmış karakteristik özelliğe sahip biçimlerden oluşmaktadır. Bu çalışmada kayaç görüntüleri yeni bir anlam bularak biçimsel ifadeler ile mekan örüntülerine dönüştürülmüştür.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Tasarım eğitimi alan bireyler kendilerini geliştirme ve dönüştürme konusunda diğerlerine göre daha şanslı olmaktadır. Birey tasarım yaparak yani birşeyi yoktan var ederek içerisindeki yaratma güdüsünü harekete geçirip kendini aşabilir. Bu bireylerin aksine içerisindeki yaratma güdüsü olmayan yada bunu harekete geçiremeyen bireyler karşılaştıkları herşeyi olumsuzlayarak yıkıcı bir kişilik sergilemektedirler (Onat, 2013:126). Ülkemizdeki peyzaj mimarlığı eğitimi kapsamında tasarım eğitimi veren bölümlerde temel tasarım eğitimi alan öğrencilerin daha önceki eğitim yaşantılarında sanat eğitimi almamış olmaları çalışmanın en önemli kısıtını oluşturmaktadır. Bu problem verilen temel tasarım eğitimi ile öğrencilerin ilk defa karşılaşmış olmaları ile ilgili olup verilen bilgileri anlama güçlüğü çeken öğrencilere bilginin sıklıkla tekrarlanmasına neden olmaktadır. Çünkü öğrenciler eğitim hayatları boyunca hayal gücünü kullanmadan ezber dayalı bir eğitim süreci geçirerek soyut düşünme becerisini aktif kullanamamıştır.

Tasarım eğitiminin ilk döneminde çizim yetenekleri gelişmemiş şekil, biçim ayırımı yapamayan renk, denge, proporsiyon hakkında bilgileri olmayan öğrencilerin öğrenme sürecinde uzamıştır. Bu durum öğrencilerin ders ile ilgili daha fazla efor harçmasını gerektirirken aynı zamanda öğrencinin ders becerilerinin gelişiminde olumlu yönde etkilemiştir.

Çalışmanın diğer kısıtıda öğrencilerin temel tasarım dersine ait ödevleri yaparken kullanacakları malzemelere (fon kartonu, renkli kalemler, ip, asetat, vb.) erişim imkanlarının sınırlı olmasıdır. Bu durum hem maddi yetersizlikler hem de ödev malzemelerini satan kırtasiyelerde farklı çeşitteki malzemelerin olmayışından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin malzeme bilgisinin yetersiz olması ve başarılı malzeme seçimini zamanla öğrenmeleri başlangıçta az malzeme ile ödevlerin yapılmasına ve ders içerisinde benzer ürünlerin çıkmasına neden olmaktadır. Bir dönem içerisinde haftalık 4 saat verilen temel tasarım eğitim süreci yetersiz olmakta olup 2 saatlik teorik 2 saatlik uygulama süreci ödevlerin stüdyo ortamında tamamlamasını engellemektedir. Bu durum dersin öğretim üyeleri ile etkileşim içerisinde olmadan ev ya da yurt ortamında ödevlerini tamamlamak zorunda kalmalarına ve öğrencilerin başarılı ürünler çıkaramamasına neden olmaktadır.

Kendi becerilerinin farkında olmayan mimarlık öğrencileri ve mimarlık eğitimine

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

başlayan her gencin önünde iki yol bulunmaktadır. Bunlar; (i) kendi sorumluluğunu dik-kate almayıp atacağı her adımda başkalarının yardımını bekleyenler ve (ii) sürekli olarak kendini geliştirme ve öğrenme sorumluluğunu yüklenerek içindeki yaratma coşkusu ile yoluna devam edenlerdir. Bu iki seçenekte öğrencinin yanında dersi yürüten öğretim üyesinin her an destekleyici ve öğretici tavırlar sergilemesi oldukça önemlidir. Öğretim üyesi öğrenciyi anlayabilmeli, öğrencinin kararlarını sorgulayabilmeli ve öğrencinin mimarlık eğitimini en iyi ve en başarılı şekilde tamamlamasına destek olmalıdır. Hem öğrenci hem de öğretim üyesi için bu süreç daima günceli takip ederek geleneksel yöntemleri gözardı etmeden yürütülecek bir eğitim süreci ile yakından ilgilidir. Dersi yürüten nitelikli öğretim üyesi sayısı ne kadar fazla olursa öğrencilerin çalışmalarına yönelik alacakları kritiklerde o denli kapsamlı olacak ve bu durumda yüksek frekanslı eğitimin alınması sağlanacaktır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Tasarım eğitimine başlayan öğrenciler; günlük hayatlarında sıklıkla kullandıkları diyazn elemanları (nokta, çizgi, yön, ölçü, biçim, değer, doku, renk kavramları) ile tasarım ilkelelerinin (harmani, kontrast, tekrar, ritim, birlik, denge, koram, egemenlik, vd.) temel tasarım ile ilişkili olduğunu bilmemeleri, temel tasarım ödevlerine yansıtabilecekleri üç boyutlu düşünme yeteneklerinin gelişmemiş olması

ve el becerilerinin gelişmesinin zaman alması çalışmanın önemli bir problemidir. Birçok üniversitede temel tasarım derslerinin 28 hafta gibi bir sürede (güz ve bahar dönemi) detaylı bir şekilde işleniyor olmasına rağmen bu çalışmada kullanılan ürünlerin 14 hafta (bahar dönemi) gibi kısa bir eğitim sürecinin sonunda tamamlamış olmalarında çalışmanın diğer bir problemi olarak görülmektedir. Tasarlama ve soyutlama becerilerinin gelişmesi temel tasarım eğitim sürecinin iyi algılanıp içselleştirilmesi ile ilgili olup 14 haftalık eğitim süreci yeterli görülmemektedir. Oysaki temel tasarım eğitiminde ortaya çıkacak ürün düş gücünün ve yaratıcı eğitimlerin bir yansımasıdır. Bu nedenle yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi eylemi 14 hafta gibi kısa bir sürede istenilen olgunluğa erişememekte olup hem tasarım öğrencisi için hem de bu çalışma için önemli bir problemidir.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Temel tasarım eğitiminde iki boyutlu ve üç boyutlu formlar esastır. Öğrencilerin ikinci boyut ve üçüncü boyut arasındaki ilişkiyi kavramakta zorlanmaları ve ödevlerini bu ilişkiler bağlamında algıyamamaları çalışmada önemli bir alt problem olarak görülmektedir. Araştırmanın alt problemleri ise; (a) Geleneksel, disiplinli, çalışkan ve uyumlu öğrenci kimliğine sahip bazı öğrenciler dersin öncesinde çok bilgi ve belge toplayarak yoğun bir şekilde çalışırken bazı öğrenciler ise ilgisiz tavırlar ile yeterince önem ver-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

meden dersi tamamlamaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra sürecin kenarında ya da dışında bekleyen öğrenciler sürece katılan arkadaşlarının yapacakları çalışmaları taklit ederek benzer ürünlerin çıkmasına neden olmaktadır. (b) 18 yaşına kadar Türkçe konuşup yazarak 12 yıllık sürede eğitim hayatını başarı ile mezun olmuş öğrenci üniversite eğitimine başladığında Türk dilini doğru bir şekilde kullanamamakta, yapılan eleştirileri tam olarak anlayamamakta dolayısı ile çalışmasını/ödevini geliştirememektedir (Esen, 2013:97). Öğretim üyesinin, öğrencinin yaptığı çalışması ile ilgili eleştiri ve önerilerini algılayamayan öğrencinin çalışması istenilen düzeye erişememektedir.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırma problemlerinin doğrultusunda hareketle bu çalışmanın kurgusunu oluşturan iki hipotez bulunmaktadır:

1. Peyzaj mimarlığı eğitiminde temel tasarım eğitimini başarılı bir şekilde yürüten öğrenci tasarım öğelerini ve ilkelerini kullanarak estetik ve fonksiyonel mekan örgütlenmeleri kurgulayabilir.
2. Temel tasarım elemanlarını temel tasarım ilkeleri ile birlikte kullanmaya başlayan öğrenciler zihinde canlandırma ve yorumlama yaparak görsel düşünme güçlerinin farkına varıp somut eserler ortaya koyabilirler.
3. Kayaçların sahip olduğu mineralojik kesitlerin mekansal örüntüleri mimari tasarımlarda

mekan örgütlenmesi için ilham kaynağı olabilir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tasarım içeren meslek disiplinlerinde Temel Tasarım eğitimi özgün olmasının yanı sıra çizim dünyasına başlangıç olarak tanımlanmakta olup Güzel Sanatlar ve Mimarlık fakülteleri başta olmak üzere pek çok meslek disiplinini (peyzaj mimarlığı, iç mimarlık, şehir bölge planlama, grafik tasarım, vb.) ilgilendirmektedir. Farklı misyonlara ve çalışma prensiplerine sahip bu meslek disiplinleri için Temel Tasarım eğitimi tasarım sürecinde önemli bir adımdır (Sarıoğlu Erdoğan, 2016:1-13). Temel tasarım eğitimi bir çeşit görsel algı süreci yönetimi olup problem çözme eylemi üzerinden yürütülmektedir. Böylece tasarım eğitimi alan öğrencilere soyut ve kavramsal düşünmeyi somutlaştırmak öğretilmektedir. Aslında soyut varlıkların somutlaştırıldığı bir döngüdür. Görmekle başlayan tasarım süreci aklın ve gönlün birlikte işleyişi ile devam ederken görsel duyarlılık kazandırır. Görsel duyarlılığı Düzenli ve arkadaşları (2017-1:1450-1460) kişinin bir ürünü veya bir mekânı tasarlamasında yararlı olabilecek bir 'göz zevki' nin ötesinde bir vizyonu tanımlayarak ürüne dönüştürme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel temel tasarım eğitimi temel tasarım öğeleri ve ilkelerinin öğretimine dayalı olarak planlanmaktadır (Düzenli, vd., 2017-2:516-525). Bu eğitim süreci nokta, çizgi, renk, vd. öğelerle

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

başlayarak tekrar, denge, sıra, armoni, kontrastlık vd. ilkelerinin sürece katılımı ile devam eder (Wender ve Roger, 1995:319-336; Jackle,1987:200; Joye, 2007:305).

Mimarlık ile diğer sanat dallarının ilişkileri değişiktir. Mimarlık sanat ürünlerinin taşıyıcılığını üstlenerek mekanları, yüzeyleri, fonları ve ortamları üretirken sanatı toplumla buluşturarak sanatsal iletişimin sürdürülebilirliğini sağlar. Bunu yaparken gerektiğinde sanat ürünlerini kullanarak kendini tamamlar ve onları bir süsleme aracı olarak kullanır. Bazende kendini onlarla var eder (Onat, 2013:63). Sanat ve mimarlığın birbirlerine yakınlaştığı her noktada malzeme ve teknolojik kullanımlar ortaya çıkmakta böylece sanat ve mimarlık arasındaki ilişki güçlenmektedir (Foster, 2013: 12-24). Geçmişten günümüze her alanda olduğu gibi “tasarım” ve “yaratıcılık” kavramları da kapsamını genişleterek, sanat ve mimarlığı ortak paydada buluşturmaktadır. Modern dünyada da sanat, hem mimarlığı hem de mimarlık eğitimi besleyerek tasarımın oluşması için verimli bir ortam oluşturmaktadır. Mimarının çok yönlü anlatım gücü sayesinde tasarım dünyası daha da zenginleşmekte, disiplinler arası bir etkileşim oluşmaktadır (Düzgün Bektaş, 2018:325; Erbil, 2008:579-587). Mimarlık çevresel kaliteden öte tutarlılık, kültür, işlev ve teknik başta olmak üzere çevreci, ölçek duyarlılığı bulunan estetik yaklaşımlar içermelidir. Post-modernin önemli ismi Philip Johnson’un “Mimarın işi güzel binalar

yapmaktır, hepsi bu!” (Özer, 2005:69-72) ifadesi, öznel ve değişebilir bir yargı olarak güzellik kavramının, mimarlığın ne amacı ne de bir göstergesi olarak ifade edilebileceğini bize göstermektedir.

Mimaride yapıyı, peyzaj mimarlığında mekânı oluşturan en önemli unsurlardan biri “form” dur. Tasarım süreci içerisinde mekânı çevreleyen sınırların mutlak formuna ulaşabilmek için çeşitli eğitim süreçlerinden geçmek gerekmektedir. Böylece zihinde oluşturulan “kavram” dan yola çıkarak “kavramsallaştırılan” tasarım süreci doğrultusunda bir ürün elde edebilmek istendiğinde tasarımcı aldığı eğitim doğrultusunda hazırlayacağı ürüne eklemeler, çıkarmalar ve birleştirmeler yaparak süreci tamamlar. Bu kavramsal tasarım sürecinde formun şekillenmesinde ana öğelerden biri “boşluk” dur. Tasarımcı boşluklu ürün tasarlarırken anlatmak istediği kavramı boşluk yardımıyla elde etmektedir. Bu boşluk bir camideki simgesel anlamları içerebileceği gibi rekreasyonel mekan olan Central Parktaki gibi mekanlar arasındaki bağlantıyı da sağlayabilmektedir. Verilen probleme yönelik kavramların analiz edilmesi ile tasarım probleminin çözümü başlamış olup tasarımcının soyut olarak kurguladığı düşünceler somutlaştırılarak kavram çerçevesinde ele alınabilecektir. İnceoğlu kavramsal düşünceyi “nesnelere üzerinden değil, nesnelere ortak özellikleri üzerinden kapsamlı düşünme” olarak tanımlamaktadır (İnceoğlu ve İnceoğlu, 2004:68-87). Ka-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

vramlar üretilerek devam eden tasarım süreci “Kavramsallaştırma” yöntemi kullanılarak devam etmektedir. Günümüzde sıklıkla tercih edilen bir tasarım yöntemidir. Kavramlar aracılığıyla düşünme bağlantı güçlüğü karşısında başvurulan yöntemlerden biri olup mimarlık temel alanı içinde hem analiz hem de sentez aşamalarında önemli yeri olan kavramlar, okunabilirliğin artırılmasında, ilişki ağlarının oluşturulmasında, tasarım sürecinin kolaylaştırılmasında ve yol gösterici olarak işlev üstlenmektedir (Düzgün Bektaş, 2018:324-333). Böylece soyut düşüncenin somutlaştırılarak ifade edilmesi tasarımın başlangıç basamağı olarak görülsede sonuçta çıkan ürün düşünceyi en iyi şekilde ifade etmektedir. Ürüne ulaşma süreci tasarımcı için oldukça sancılı bir süreç olup gerekli görüldüğünde geri besleme, nesnelere arasında kurulan ilişkilerin tekrar tekrar gözden geçirilmesi ve konuya odaklanmayı içermektedir.

Mimarlık eğitiminde verilen temel tasarım dersinin yürütüldüğü tasarım stüdyosu, öğrencilerin algılama ve psikolojik bilgilendirilmelerinin yapıldığı bir yer olmanın yanı sıra diğer derslerden elde ettikleri kazanımları (bilgi ve becerileri) tasarımlarına “entegre” edebildikleri bir yer olarakta görülmektedir (Erbil, 2008:579-587). Öğrenciler bu stüdyolarda hem birbirleri ile hem de dersin yürütücüleri ile iletişim kurarak problemi tartışarak düşünce ve tasarım üretirler (Ermiyagil, 2019:3). Stüdyoda gerçekleştirilen ekip çalışması öğrencinin hem kavramsal yak-

laşımını geliştirmekte hem de iş kurabilme cesaretini tetiklemektedir (Akin, 2018:168).

BULGULAR

Erzincan il merkezinin 30 km. güneydoğusunda yer alan Girlevik Şelalesi, sahip olduğu kırsal ve jeolojik yapısı açısından bir çok yerli ve yabancı turist dikkati çekmekte olup yılın farklı zamanlarında birçok ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Bu durum bölge ve il açısından ekonomik değere dönüştürülebilecek önemli bir fırsat olarak düşünülmekte olup bu alanine çalışma alanı olarak seçilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Erzincan valiliğininde bölgenin kalkınması için turizm alanlarına yönelik bir çok çalışması bulunmaktadır (Uluslararası Erzincan Sempozyumu 2016, Erzincan İl Gelişim Senaryoları Konulu Çalıştay 2017, Uluslararası Erzincan Tarihi Sempozyumu 2019, Uluslararası Türkülerin Dili Bilgi Şöleni 2020). Bu çalışmalar Erzincan ilin ve yakın çevresinin turizm bağlamında değerlendirilmesi, tanınırlığının artırılması, doğal ve kültürel verilerin tespit edilmesi konuları ile ilişkili olup yörenin koruma kullanma dengesi içinde turizm odaklı değerlendirilmesi için yapılmaktadır.

Seçilen çalışma alanına yönelik tasarımlar, öğrencilerin temel tasarım prensiplerine bağlı kalarak verilen problemi biçimsel örüntülere dönüştürme süreci ile başlamıştır. Bu süreçte öğretim üyesi ve öğrenci arasındaki karşılıklı diyaloglar ile öğrencilerin eksiklikleri tamamlanarak öğrencilerin yeteneklerini ve hayal

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

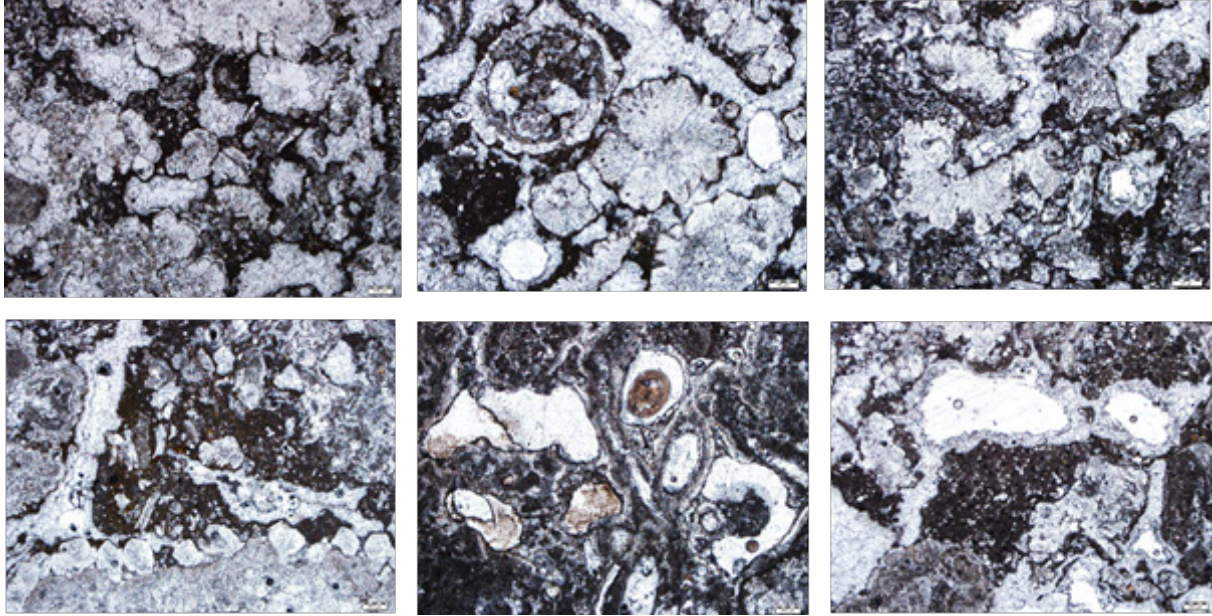
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

güçlerini kullanmaları istenmiştir. Bu çalışma süreci aşağıdaki adımlardan oluşmuştur; (I) Girlevik şelalesi ve yakın çevresindeki kayaç örneklerinin binoküler-polarizan mikroskop yardımıyla mekansal örüntü olabilecek görüntülerinin yaklaşık 100 adet fotoğraf jeoloji mühendisinden yardım alınarak dersin öğretim ütesi ile birlikte çekilerek bilgisayar ortamında fotoğraf olarak kaydedildi, (II) Bilgisayar ortamına kaydedilen fotoğraflar

dersin öğretim üyeleri tarafından incelenerek içlerinde mekan örüntüsü oluşturabilecek en iyi görüntülerin olduğu 20 adet fotoğrafın çıktısı alındı, (III) 20 adet fotoğraf stüdyo ortamında yansıda öğrencilere gösterilerek içlerinden mekan örgütlenmesini yansıtan en iyi 10 fotoğrafı seçmeleri istenmiştir. Seçilen fotoğraflar 35x50 boyutunda büyütülerek öğrencilere verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Girlevik Şelalesi Kayaçlarından Alınan İnce Kesit Örnekleri (Traverten)

Kayaçların sahip olduğu mineral dokularındaki mistik yapı tasarımda öykünmenin ilk basamağını oluşturmuştur. Çalışmanın bu basamağı mekan örgütlenmesinin strüktürel yapısının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Coğrafi, beşeri ve ekonomik birçok alanda insanların farklı ihtiyaçlarına cevap verebilen kayaçlar bir peyzaj tasarımında tasarımcıya

ilham kaynağı olabilmektedir. Bu şekilde temel tasarım elemanlarından boyutsuz tasarım elemanı olarak seçilen “Nokta” ile biçimler oluşturulmaya çalışılmıştır (Şekil 2). Öğrenciler tarafından oluşturulan biçimlerden mekan oluşturabilecek olan noktalamalar Şekil 3’de verilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

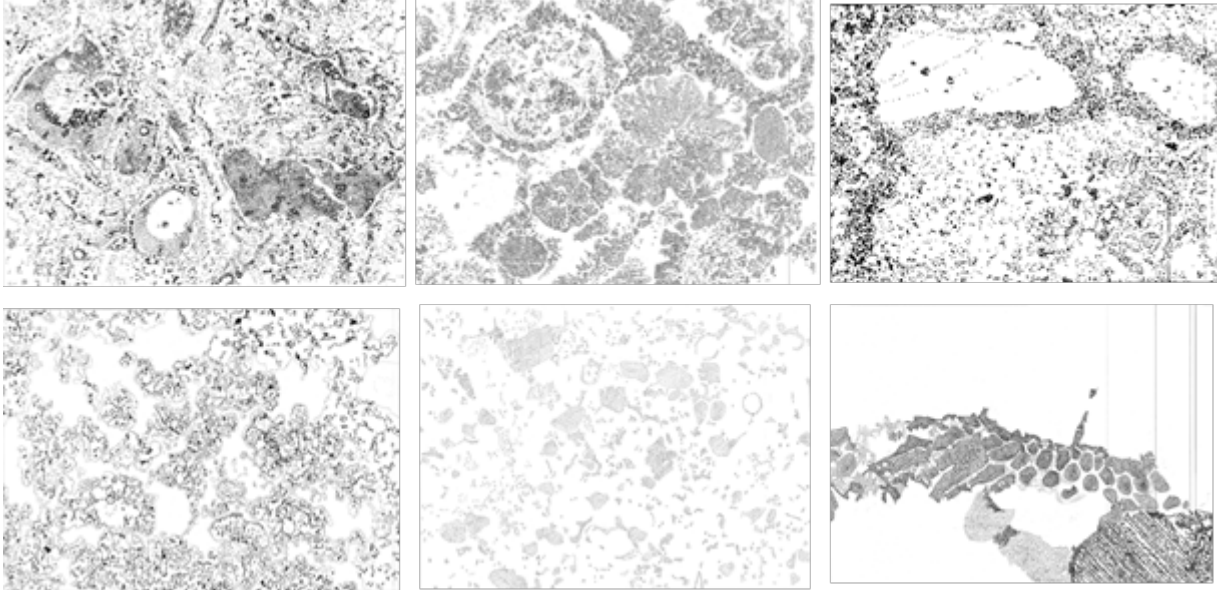
ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2: Seçilen Kayaç Örneklerinin Temel Tasarım İlkelerinden “Nokta” İlkesi Kullanılarak Tasarıma Aktarılma Örnekleri

Tasarımcılar tarafından oluşturulan bu biçimlerden mekan örgütlenmesini yansıtan en iyi

iki örnek Girlevik Şelalesinin peyzaj tasarım süreci Şekil 3’de ele alınmıştır.

MTD

www.mtdergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

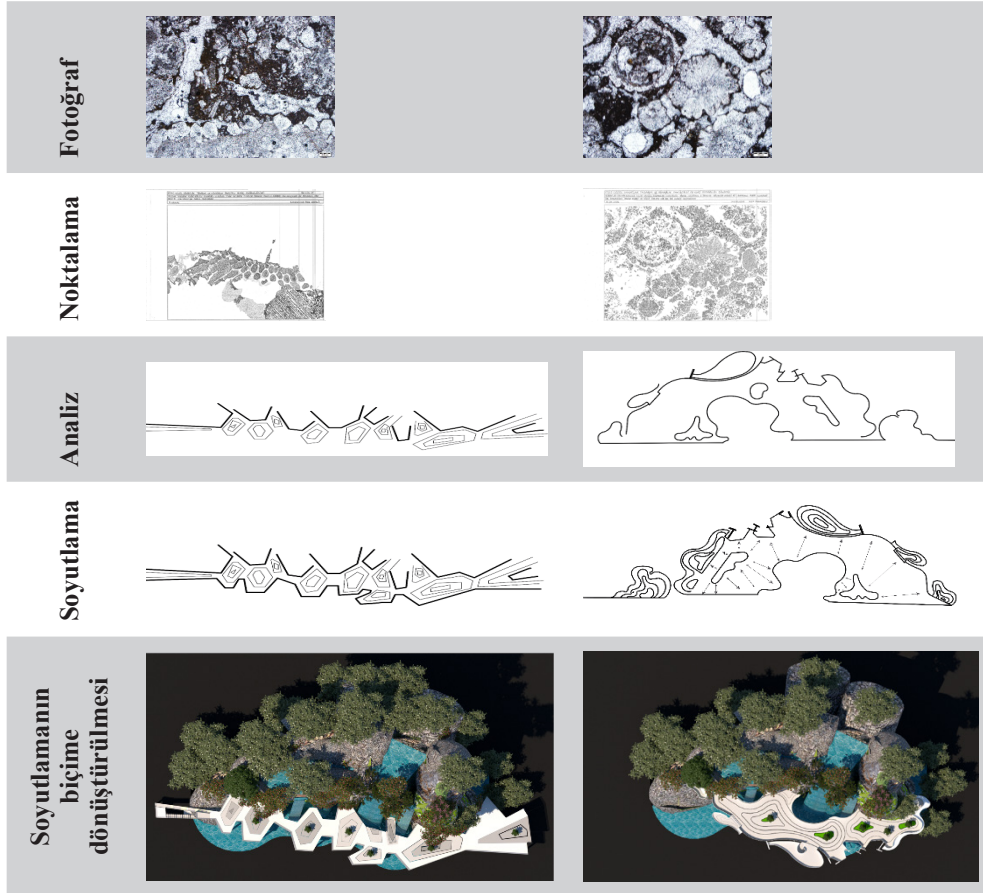
ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Jeolojik Kayaç Örneklerinden Yararlanılarak Geliştirilen Mekân Örgütlenmesi Süreci

Kayaç örneklerinden yararlanılarak yapılan soyutlama ile ortaya çıkan biçimlerden peyzaj tasarımlarında kullanılabilecek en başarılı iki örnek öğretim üyeleri tarafından Autocad 2010, Sketchup 2016 ve Lumion 2018 programları kullanılarak öneri illüstrasyonlarla üç boyuta aktarılmıştır. Öğrenci ve öğretim üyelerinin beraber yürüttüğü bu çalışma ile öğrencilerin stüdyo ortamında ortak çalışabilme kültürünün geliştiği gözlemlenirken bu sürecin daha sonraki yapılacak

çalışmalarında referans olabileceğini göstermiştir.

TARTIŞMA

Sanat ve mimarlık eğitimini veren fakültelerin tasarıma ilk adımı olan temel tasarım derisi öğrencinin hem eğitim öğretim hayatında hem de mesleki yaşantısında icra edeceği her uygulamada faydalanacağı kavramları ve bilgileri içermektedir. Dolayısı ile başarılı bir temel tasarım eğitimi öğrencinin yaşamını

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yıl: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yeniden kurgulayarak dünyaya bakış açısını da değiştirecektir. Eğitim almadan önce birçok öğrencinin algılayamadığı (bakıpta göremediği) renk, biçim, doku, armoni, contrast, system, denge, vd. gibi kavramları sonrasında başka bir bakış açısı ile değerlendirecektir.

Tasarım eğitiminde farklı bakış açılarını ve yaklaşımlarını görebilmek ve anlayabilmek adına hem farklı meslek grupları (Acar ve Bekar, 2017:329-342; Yılmaz, vd., 2018:376-389) hem de tecrübeli tasarımcılarla birlikte öğrencilerin iletişim kurarak stüdyo ortamında ortak çalışma deneyimleri ile birey meslek hayatına hazırlanmış olacaktır. Ezbere dayalı eğitim sistemi öğrencinin düşünme yeteneğini göz ardı edip düşünme-üretme eylemlerini (Tok ve Sevinç, 2010:67-82) gerçekleştirmesini engellemiştir. Bu durum hayal gücü, düşünme yetilerini kullanmaları beklenen tasarımcı öğrencilerin çokça zorlanmasına neden olmaktadır. Bu süreç temel tasarım eğitiminde uygulama çalışmaları sırasında öğrencinin fazlasıyla zorlanmasına neden olmakta zaman zaman öğrencinin pes etmesine ve kendini başarısız olarak Kabul etmesine neden olmaktadır. Böyle bir durumla karşılaşan öğretim üyesi öğrenciyi motive etmeye çalışmakta ve gerekli gördüğü takdirde bilgi ve kavramları öğrenciye yeniden vermektedir. Ayrıca böyle durumlarda öğrencinin sıklıkla öykünme yapması istenmektedir.

Sanat ve mimarlık eğitimini veren fakültelerin tasarıma ilk adımı olan temel tasarım derisi öğrencinin hem eğitim öğretim hayatında hem de mesleki yaşantısında icra edeceği her uygulamada faydalanacağı kavramları ve bilgileri içermektedir. Dolayısı ile başarılı bir temel tasarım eğitimi öğrencinin yaşamını yeniden kurgulayarak dünyaya bakış açısını da değiştirecektir. Tasarım eğitimi almadan önce birçok öğrencinin algılayamadığı (bakıpta göremediği) renk, biçim, doku, armoni, contrast, system, denge, vd. gibi kavramları sonrasında başka bir bakış açısı ile değerlendirecektir.

Tasarım eğitiminde farklı bakış açılarını ve yaklaşımlarını görebilmek ve anlayabilmek adına hem farklı meslek grupları (Acar ve Bekar, 2017:329-342; Yılmaz, vd., 2018:376-389) hem de tecrübeli tasarımcılarla birlikte öğrencilerin iletişim kurarak stüdyo ortamında yaptıkları ortak çalışmalardan elde ettikleri deneyimlerle bireyleri mesleki yaşamlarına hazırlamaları yapılan bu çalışmanın bulguları ile de örtüşmektedir. Birey eğitim sürecinde bir yandan mesleki eğitimini alırken bir yandan da gelecekteki çalışma ortamını yansıtan bir plot çalışma içerisine dahil olmuş olur. Bu süreç bireyin mesleki deneyim kazanması kadar bireysel gelişimi içinde oldukça önemlidir. Tasarım süreci “Birey-Etkinlik” şeklinde ilerlediği için dersin zevkli ve kolay işlenmesine neden olur. Dersler ezbercilikten uzak tamamen uygulamaya dayalı bir sistem içerisinde devam eder. Ezbere dayalı eğitim

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sistemi öğrencinin düşünme yeteneğini göz ardı edip düşünme-üretim eylemlerini (Tok ve Sevinç, 2010:67-82) gerçekleştirmesini engellemiştir. Bu durum hayal gücü, düşünme yetilerini kullanmaları beklenen tasarımcı öğrencilerin çokça zorlanmasına neden olmaktadır. Bu süreç temel tasarım eğitiminde uygulama çalışmaları sırasında öğrencinin fazlasıyla zorlanmasına neden olmakta zaman zaman öğrencinin pes etmesine ve kendini başarısız hissetmesine neden olmaktadır. Böyle bir durumla karşılaşan öğretim üyesi öğrenciyi motive etmeye çalışmakta ve gerekli gördüğü takdirde bilgi ve kavramları öğrenciye yeniden vermektedir. Ayrıca böyle bir durumla karşılaşan öğretim üyesi öğrencinin sıklıkla öykünme yapmasını istemektedir. Öykünme süreci bu çalışma içerisinde jeolojik kayaçlar üzerinden yapılmış olsa da doğa üzerinde öykünülecek pek çok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar doğa da karşılaştığımız her olay ve her canlı türünde karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ

Üç temel hipoteze dayanarak kurgulanan bu çalışmanın birinci hipotezi “*Peyzaj mimarlığı eğitiminde temel tasarım eğitimini başarılı bir şekilde yürüten öğrenciler tasarım öğelerini ve ilkelerini kullanarak estetik ve fonksiyonel mekan örgütlenmeleri kurgulayabilir.*” doğrultusunda elde edilen ürünler değerlendirildiğinde varsayımın doğrulandığı görülmüştür. Öğrenciler ilk temel tasarım

dersine başladıklarında soyut düşüncelerini somutlaştırma becerilerinin farkında olmadıklarını ancak temel tasarım eğitimi tamamlandığında stüdyo çalışmalarına katılan öğrencilerin bu farkındalığa eriştikleri tespit edilmiştir. İkinci hipotez ise “*Temel tasarım elemanlarını temel tasarım ilkeleri ile birlikte kullanmaya başlayan öğrenciler zihinde canlandırma ve yorumlama yaparak görsel düşünme güçlerinin farkına varıp somut eserler ortaya koyabilirler.*” Çalışmanın sonucunda elde edilen ürünler göstermiştir ki hayallerinde tasarladıkları ürün somut bir ürüne dönüşebilmiştir. Görsel ifade haline gelen düşünce öğrencinin hem öznel durumunu hem de nesnel durumunu bize ifade etmiştir. Zihin ve el arasındaki diyalogun yansıması olan eserler öğrencinin düşünme gücünün gelişmesinde yansıtmaktadır. “*Kayaçların sahip olduğu mineralojik kesitlerin mekansal örüntüleri peyzaj tasarımında mekan örgütlenmesi için ilham kaynağı olabilir.*” Hipotezi ise üçüncü hipotez olup, stüdyoda yürütülen çalışmalar kapsamında öğrenciler tarafından etüt edilen minarelojik kesitler öğrencilerde merak duygusu uyandırarak mekan örgütlenmesinde öğrencilere ilham kaynağı olduğu görülmüştür. Öğrenciler tasarımda oluşturduğu farklı biçimlerdeki mekanlar ile peyzaj mimarlığında mistik düzenlemelerin ortaya konulabileceği, doğada gözle görünen esnelere yanında gözle görülemeyen nesnelere de ilham alınacağını bize göstermiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Üniversitemiz peyzaj mimarlığı bölümünde insan hayatını ve kültürünü zenginleştirmeye yardımcı olabilecek tasarımcıları, sanatçıları ve yaratıcıları geliştirmek amacıyla yürütülen temel tasarım dersleri bilim, sanat ve kültür entegrasyonu doğrultusunda yürütülmüştür. Bir dönem içerisinde verilen temel tasarım eğitim sürecini değerlendirmek, öğrencilerin kazanımlarını görmek, stüdyo ortamında ortak çalışma kültürünü geliştirmek için yürütülen bu çalışma hem temel tasarım eğitimi hem de mimarlık eğitiminde öykünme-soyutlama sürecine yönelik önemli sonuçları ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Günümüzde sıklıkla bilgisayar tabanlı modelleme programları kullanılsada manuel modelleme becerileri ve algısal motoric becerilerinin gelişmesi için temel tasarım eğitiminin alınması gereklidir. Çünkü temel tasarım eğitimi ile tasarımcı soyut düşüncelerini somutlaştırma yeteneği kazanırken üç boyutlu düşünce becerilerinide geliştirir.
- Temel tasarım dersi ödev konusu verilen öğrenciler tasarım bileşenleri, hayalgücü, öykünme yapacakları petnografik kesit görüntüleri ile tasarım ürünlerini başarı ile biçimlendirmişlerdir. Bu süreç bireye bir problem çözerken, probleme ait verileri sahip olduğu bilgi ve donanımla iyi bir şekilde analiz ederken düş gücünüde kullanarak farklı çözüm önerilerine varabi-

leceğini ve bunlar içerisinde en iyi ürüne ulaşabilme yeteneğini kazanacaktır.

- Sanat ve mimarlık eğitimlerinde temel tasarım dersi öğrencinin hem eğitim hayatında hemde tasarımcı kimliği kazanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle temel tasarım pedagojisi proje-ürün tasarımına yönelik çalışmalarında içine alan bir eğitim müfredatı içermelidir.
- Projenin uygulama sürecinde tasarım kaynaklı yaşanabilecek problemleri çözebilme yeteneği kazanarak anlık problemlere yönelik çözüm önerileri geliştirebileceklerdir.
- Kapsamlı bir tasarım pedagojisi içeren temel tasarım eğitimi öğrencilere soyutlama becerileride kazandıracaktır.
- Bireylerde oluşturulmaya çalışılan ortak çalışma kültürü toplumsal anlamda da birçok fayda kazandırırken, bireye bir bütünün parçası olduğunu hatırlatarak sadece kişisel bazda düşünmek yerine toplumsal bazda düşünmesini kainattaki tüm canlıların yararı için sağlanacaktır.

Sanat ve mimarlık eğitimini ortak bir paydada buluşturan tasarım eğitiminde çok yönlü bir bakış açısına sahip olma yetisi oldukça önemlidir. Nesnel olan bir bilginin yanı sıra öznel ve metaforik anlamlarıda içinde bulunduran tasarım sanat ve mimarlığın ara kesitindeki zengin iletişimden beslenmektedir. Disiplinler ötesi bir yapıya doğru evrilmekte olan mimari tasarım eğitimi günümüzde di-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

siplinler arası ortak çalışmayıda zorunlu hale getirmiştir. Her yeni tasarım hayal gücünün oluşturduğu çeşitli imgelerin çeşitli kavramsal ifadelerle dönüştürülmesinin bir sonucudur. Yapılan bu çalışma doğrultusunda mimarlık eğitiminde tasarım sürecinin farklı disiplinler ile ortak çalışmalar yürütebildiğini ve elde edilen ürünlerin özgün ve mistik değere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca bu çalışma bize göstermiştir ki tasarım sürecinde multidisipliner bir yaklaşımın tercih edilmesi ekosistem servislerine duyarlı mekan tasarımlarının ortaya çıkmasını da sağlayacaktır.

ÖNERİLER

Yaratıcı düşüncenin bir ürünü olan çalışma gelecekte yapılması düşünülen peyzaj tasarımlarına ilham kaynağı olabilecek niteliktedir. Doğaya öykünerek düş gücünü harekete geçiren bu çalışma ile doğa ile senkronize olmuş onunla bütünleşmiş bir peyzaj tasarım projesi elde edilmiştir. Tasarımcı peyzaj tasarımında mekan örgütlenmesi yaparken özgün tasarıma ulaşabilmek için doğayı iyi bir şekilde gözlemlemeli ve soyutlayabilmelidir. Sancılı bir süreç olan bu tasarım süreci tasarımcının doğaya öykünmesi ile kolaylaşacaktır. Burada önemli olan tasarımcının ilk çıkış noktasının ve konseptinin ne olacağına karar vermesidir. Karar süreci tamamlandıktan sonra ise alanın niteliği ve üstleneceği işlev tasarımcıyı yönlendiren en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Temel tasarım dersinde edinilen tecrübeler doğrultusunda, öğrencilere verilen her bir probleme farklı çözüm önerileri geliştirmesi tasarım ürün çeşitliliğini arttırmaktadır. Oy-saki tasarımda kullanılan ilke ve elemanlar aynı olup sürece nitelik kazandıran, tasarıma özgünlük veren bireyin hayal gücü ve o güne kadar edindiği kazanımlardır. Bireyin yaratıcı bir şekilde düşünebilmesi için bir takım özelliklere ve yetkinliklere sahip olması gerekir. Çünkü yaratıcı düşünen bireyler hayal güçleri gelişmiş, empati kurabilen, yeniliklere açık, meraklı ve çalışkan kişiliğe sahiptir. Bunun yanı sıra bu bireyler iyi sosyal ilişkiler kurabilen, saygılı, öngörüye sahip kişilerdir (Yavuzer, 1996:88-97). Bireyin olaylara bakış açısı, bilgi birikimi, görgüsü ve yorumlaması tasarıma özgünlük katmaktadır. Bu ifadeden yola çıkarak şunu söyleyebiliriz ki öğrencinin yükseköğretime gelene kadar geçirdiği yaşam süreci onun tasarım kabiliyetini ve problemlere çözüm arayış biçimi ile ilgilidir. Yaratıcı düşünen bireyler özgür ve esnek düşünürken farklılıklara hoşgörü ile yaklaşan bir tutum sergilerler (Dellas ve Gaier, 1970:55-73). Değişime açık olan bireylerin yaratıcı düşünme yeteneği bireylerin değişime açık olmasından olumlu bir şekilde etkilenmektedir (Çankaya ve ark., 2012:46-62).

Sanayi devrimi ile köyden kente göç hareketi hızlı kentleşmeye neden olmuş ve gelişmekte olan birçok ülke kentleşme baskısı altında kalarak doğal ortamını kent içerisinde

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yok denecek seviyeye indirmiştir. Bu süreç içerisinde kentsel yaşamda hayatını süren birçok birey doğadan hızla uzaklaşarak doğa ile olan iletişimini hızla kesmiştir. Oysaki öykünme süreci iyi bir doğa analizi ve etkileşimi ile mümkündür. Doğa okur yazarlığı olmayan bireyin çınar ağacı ile magnolia ağacının yaprakları arasındaki doku, renk ve biçim farkını bilememesi gibidir. Her ne kadar ülkemizde TÜBİTAK 4004-Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları eğitimleri yapılmış olsada ülkemizin birçok genç bireyi bu eğitimlere katılamamakta doğa ve çevre bilgisinden yoksun bir şekilde nitelikli yeşil Alana sahip olmayan kentler içerisinde yaşamını sürdürmektedir. Oysaki bu eğitimlere katılmış olan öğrenciler biyoloji, jeoloji, uzay bilimi, vb. eğitimlerden geçerek birçok eksikliklerini giderebilmektedir. Bu tip eğitimlere katılan öğrencilerde doğa farkındalığı oluşurken çevresel duyarlılıklarında gelişmektedir. Meslek tercihinde bulunacak öğrencilerin bu tip eğitimleri eğitim hayatlarının her döneminde alıyor olması bireyde hem çevre duyarlılığını oluşturacak hem de tasarım süreçlerine ilham vererek başarılı ürünler elde etmelerini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ACAR, H., BEKAR, M., (2017). Peyzaj Mimarlığı Eğitiminde Bir Stüdyo Çalışması: Kıyı Alanı Peyzaj Tasarım Projesi, Megaron, 12(2),329-342

AKIN, N., (2018). Mimarlık Eğitiminde Yenilikçi ve Girişimci Açılımlar, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 14:144-174

AYTAÇ, K., (2006). Çağdaş Eğitim Akımları, Mevsimsiz Yayınları, ISBN:9944-987-12-3, Ankara, ss:174

BAYRAKTAR, N., GÖRER TAMER, N., TEKEL, A., GÜRER N., KIZILTAŞ, A.C., ARMATLI KÖROĞLU, B., (2012). Görsel Eğitimde Yaratıcılık ve Temel Tasarım, Nobel Yayın, ISBN: 978-605-133-275-8, Ankara, ss:84

BONOLLO, E., LEWIS, W.P., (1996), The industrial design profession and models of the design process, Design and Education Journal 6(2): 4–19

BOUCHARENC, G., (2006). Research on Basic Design Education: An International Survey, International Journal of Technology and Design Education, 16(1),1-30

CARDOSO, C., BADKE-SCHAUB, P., (2011). The influence of different pictorial representations during idea generation, The Journal of Creative Behavior, 45(2),130-146

CİVCİR, E., (2015). Temel Tasarım ve Tasarım İlkeleri, Akademisyen Kitabevi, ISBN: 9786059942225, Ankara:542

ÇANKAYA, İ., YEŞİLYURT, E., YÖRÜK, S., ŞANLI, Ö., (2012). Öğretmen Aday-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN
January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- larında Yaratıcı Düşünmenin Yordayıcısı Olarak Değişime Açıklık ve Hayal Gücü, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2),46-62
- DELLAS, M., GAIER, E.L., (1970).** Identification of Creativity, Psychology Bulletin, 73 (1):55-73
- DÜZENLİ, T., ALPAK, E.M., ÖZKAN, G.D., (2017)-1.** Peyzaj Mimarlığında Temel Tasarım Dersinin Öğrenme ve Yaratıcılık Sürecine Etkileri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (64),1450-1460
- DÜZENLİ, T., ALPAK, E.M., ÖZKAN, G.D., (2017)-2.** Transition from inlandscape architecture basic design course, Eupeon online Journal of Natural and Social Sciences, 6(4),516-525
- DÜZGÜN BEKTAŞ, H., YILDIZ, S., (2018).** Tasarım ve Sanat Arakesitinde Kavramsal Düşünme: Enformel Eğitim Çalışmaları (2009-2015), Megaron, 13(2),324-333
- ERBİL, Y., (2008).** Mimarlık Eğitiminde “Yaparak/Yaşayarak Öğrenme”, Social Sciences Architecture, 3(3),579-587
- ERMİYAGİL, S., (2019).** İç Mimarlık Tasarım Atölye Dersleri ve Bölüm Dersleri İlişkisinin Öğrenci Gözüyle Değerlendirilmesi, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 18:1-28
- FOSTER, H., (2013).** Sanat Mimarlık Kompleksi: Küreselleşme Çağında Sanat, Mimarlık ve Tasarımın Birliği (The Art-Architecture Complex/Hal Foster), İletişim Yayınları, ISBN:9789750511738, İstanbul, ss: 365
- GOLDSCHMİDT, G., SMOLKOV, M., (2006).** Variances in the impact of visual stimuli on design problem solving performance, Design Studies, 27(5),549-569
- GÖKAYDIN, N., (2010).** Temel Sanat Eğitimi, Moss Yayınları, İstanbul, ss:360F
- İNCEOĞLU, M., İNCEOĞLU, N., (2004).** Mimarlıkta Söylem: Kuram ve Uygulama, Tasarım Yayın Grubu, ISBN:9789758051625, İstanbul, ss:216
- JACKLE, J.A., (1987).** The Visual Elements of Landscape Design, Amherst: The University of Massachusetts Press. ISBN: 978-0-87023-566-5, ss:200
- JOYE, Y., (2007).** Architectural lessons from environmental psychology: The case of biophilic architecture, Review of general psychology, 11(4),305-328
- KAVURAN, T., ÖZPOLAT, K., (2016).** Görsel İletişim Aracı Olan Dergilerin Tasarlanma Süreci, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(2),267-275
- KIRIŞOĞLU, O.T., (2005).** Sanatta Eğitim, Pegema Yayıncılık, ISBN: 9789756802496, Ankara, ss:260

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ONAT, E., (2013). Mimarlığa Yolculuk, Efil Yayınevi, ISBN: 978-605-4579-48-8, Ankara, ss:211

ÖZER, D.N., (2005). Denver Sanat Müzesi Eki, Yapı Dergisi, (280):69-72

SARIOĞLU ERDOĞDU, G.P., (2016). Temel Tasarım Eğitimi: Bir ders planı örneği, Planlama, 26(1),1-13

SEYLAN, A., (2005). Temel Tasarım, Dağdelen Basın Yayın, ISBN: 9750015800, Samsun, ss:171

WENDER, W.V., ROGER, J., (1995). The designlife space: verbal communication in the architectural design studio, Journal of Architectural and Planning Research, 12(4),319-336

WHITE, K., (2011). Sanat Okulunda Öğrenilecek 101 Şey, Yem Yayıncılık, İstanbul, ss:101

TUNALI, İ., (1998). Estetik, Remzi Kitabevi Yayınları, ISBN:978-975-14-1866-1, İstanbul, ss:280

TOK, E., SEVİNÇ M., (2010). Düşünme Becerileri Eğitiminin Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becelerine Etkisi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27:67-82

YAVUZER, H.S., (1996). Yaratıcılık. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss:195

YILMAZ, S., DÜZENLİ, T., ÇİĞDEM, A., (2018). Peyzaj Tasarım Eğitiminde Bir Biçim Arama Yöntemi: Doğadan Esinlenme, Journal of History Culture and Art Research, 7(2),376-389

YAZAR NOTU: Bu çalışmada Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü PEM112 Temel Tasarım dersi stüdyosunda Doç. Dr. Banu BEKÇİ başkanlığında yardımcı Arş. Gör. Fatih BEKİRYAZICI ve danışman Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem BOGENÇ tarafından yürütülen Temel Tasarım dersinde, Jeolojik kayalara öykünerek peyzaj tasarım projesine yönelik üretilmiş olan Temel Tasarım ödevlerinden yararlanılmıştır. Petrografik kesitlerin alınmasında Jeoloji Mühendisi Prof. Dr. Raif KANDEMİR'den teknik destek alınmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Stating that “the process of discovery by doing is higher than the ability to invent in art”, White (2011:29) defined the concept of design as the first step of creating something credible and meaningful and expressed that discovering the world is easier than creating it. Famous architect Luis Kahn defines the design as “expressing a form or an idea that is animated in the mind to serve a function and to cover its creative feature, and its transfer on paper”. Like many other famous architects, Münari and others define the concept of design similarly to Luis Khan’s definition (Bayraktar, et al., 2012:3-6). Design has been around the world since the first day of life to meet people’s needs. As Bayraktar expresses, “while the nomadic man, who was walking along the river that provided him with food and water, was taking the water in his palm to his lips in order to quench his thirst, the first concept of bowl emerged and while the man was playing with the mud, he saw the mud easily taking shape and designed a bowl that he needed” (Bayraktar, et al., 2012:10-18). This shows that it is an important fact that the objects in line with our needs or in our living space are always a source of inspiration by giving an idea for art and design. One of the important starting points in a designer’s designs is the designs shaped according to the needs. The forms shaped by humans are composed of products in many stages and form the whole (Gökaydın, 2010:13). The process of designing the problems and needs encountered in the world to meet the needs of living creatures in line with the basic design concepts and principles is provided with basic design education. The aim here is to develop the imagination of the individual, to embody his/her abstract thoughts, to create an aesthetic perception as well as to develop his/her motor skills. This education includes the interest and curiosity of the students and the solution of the problems rather than theoretical training. The focus in education is to develop students’ creative thinking ability. Basic design forms the basis of educational pedagogy of design and architecture schools (Boucharenc, 2006:2). Bauhaus aimed to gather the plastic arts and crafts under the same roof with the ability of the staff trained in Bauhaus to combine techniques and art (Civcir, 2015:16). As stated by Kırıçoğlu (2005:27), “Bauhaus was founded by Walter Gropius as a school in Weimar in 1919. Training of master-artists who would respond to the technological revolution by revolutionizing art education was also among the aims of the school. Besides the masters of certain fields, artists such as Kandinsky, Paul Klee and Moholy Nagy were assigned in the workshops. Students grew up in a master-apprentice relationship. ‘The artist is an exalted master’, says Gropius. Bauhaus, which was later opened in Dessau, closed in 1933 by the Hitler regime and conservative forces. Basic design education aims to create the most suitable environment for the development of the individual’s creativity, to purify the students from a number of stereotypes in the education

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

process and to develop methods which will improve students' skills to produce unique solutions to problems (Bonollo and Lewis 1996:4-19). Another part of the education process is based on the solution of the problems regarding the development of visual perception by creating a visual language (Bayraktar, et al., 2012:1-5). The basic design education, in which the foundations of the design skills are laid, includes many practices including the use of different techniques and materials, and the development of conceptual and critical thinking skills. **Purpose:** The concept of design, which exists in every area from urbanization to the simplest industrial product, constitutes the basic step of the designer's education process in the spatial organization. In this education period, students go through a process where they can recognize themselves and reveal their creative ability. **Method:** This study includes the content of the Basic Design course, which is a must course for the first-year students at the Department of Landscape Architecture in the Faculty of Fine Arts, Design, and Architecture at Recep Tayyip Erdogan University and their applications. Within the scope of the education at the department for 14 weeks, students were asked to solve the problem given in the application course by giving information about basic design elements, basic design principles, Gestalt theory, and design theories. The study was developed based on the two most successful examples selected among the 5 most successful assignments (considering the design criteria). As a result of the study, rock images have been transformed into place patterns with formal expressions by finding new meaning. **Findings and Results:** Two of the most successful examples, which might be used in landscape designs from the forms created with the abstraction made by using rock samples, were transferred to three dimensions with proposed illustrations by using Autocad 2010, Sketchup 2016, and Lumion 2018 programs by academic members. With this study conducted by students and academic members, it was observed that the culture of collaboration between students developed in the studio environment, and this process might also be a reference for future studies. When the products obtained in line with the first hypothesis of this study were evaluated, which was constructed based on three basic hypotheses, the assumption was confirmed. The second hypothesis is that "students who start to use basic design elements with basic design principles can create visual works by realizing their visual thinking power by animating and interpreting them in mind." The products in the study showed that the product they designed in their mind could turn into a concrete one. The thought, which became a visual expression, expressed students' both subjective and objective status to us. Students showed that mystical arrangements in landscape architecture with different forms of spaces created in the design could be revealed and inspired by invisible objects in addition to the visible flexes in nature. The basic design courses taught in the department of landscape architecture at our university in order to develop design-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Ocak / Şubat / Mart / Nisan Yılı: 2021 Sayı: 22 Kış İlkbahar Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

January / February / March / April Year: 2021 Issue: 22 Winter Spring Semester

ID:494 K:690

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ers, artists, and creators who can help enrich human life and culture were conducted in line with the integration of science, art, and culture. This study, which was carried out to evaluate the basic design education process given in a period, to see the achievements of the students, and to develop a collaborative culture in the studio environment, revealed important results for the emulation-abstraction process in both basic design education and architectural education. The results obtained in this context are as follows; (1) Although computer-based modelling programs are frequently used today, basic design training is required to develop manual modelling skills and perceptual motoric skills because, with the basic design education, the designer develops three-dimensional thinking skills and has the ability to embody abstract thoughts. (2) Students who have been given the subject of the basic design course homework have successfully shaped the design products with their imagination and petnographic cross-section images that they will emulate. While this process solves a problem to the individuals, they will be able to analyze the data of the problem well with the knowledge and equipment they have and reach different solutions by using their imagination and reach the best product among them. (3) The basic design course in art and architecture education plays an important role both in students' education life and in their acquisition of a designer identity. For this reason, the basic design pedagogy should include an education curriculum that includes studies on project-product design. (4) Students will be able to find solutions for instant problems by gaining the ability to solve problems that may arise from the design process during the implementation of the project. (5) Basic design education, which includes a comprehensive design pedagogy, will provide students with abstraction skills as well. (6) The collaborative studying culture that is tried to be created in individuals brings many benefits in the social sense. The design, which includes subjective and metaphorical meanings as well as objective information, is affected by rich communication in the intersection of art and architecture. Architectural design education, which is evolving towards a trans-disciplinary structure, has made it necessary to collaborate interdisciplinary studies today. In line with this study, it has been shown that in architectural education, the design process can carry out joint studies with different disciplines and that the original and mystical appearances are created in the products. This study indicates that choosing a multidisciplinary approach in the design process will enable the emergence of products sensitive to ecosystem services.

DERGİ HAKKINDA

Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi; 2014 yılı itibariyle yayın hayatına girmiştir. Dergimizde literatüre kaynak sağlayacak nitelik ve değerde olan yayınlara yer verilmektedir. Dergimiz uluslararası hakemli bir dergi olup, yılda ÜÇ sayı çıkarmaktadır. Dergimizin sayıları NİSAN, AĞUSTOS ve ARALIK aylarında sistem üzerinden yayınlanmaktadır. Dergimiz gerek basılı, gerekse de internet üzerinden ulaşılabilen bir dergidir. **Dergimizde Görsel Sanatlar, Tasarım, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, İç Mimarlık alanlarından bilimsel özgün ve nitelikli olarak değerlendirilebilecek her türlü yayına yer verilebilmektedir.** Dergimizin baş editörü **Prof. Dr. Sercan ÖZGENCİL YILDIRIM** ve **Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ** olup, dergi yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu başkanı derginin o anki yönetim kurulundaki en üst unvana sahip hocamız olup yönetim kurulunun %51' inin aldığı kararlar uygulanmaktadır. Gönderilen her yayın kendi alanında uzman iki hakemin onayından geçmeli ve hakemler tarafından yayınlanabilir görüşüne sahip olmalıdır. Aynı sayı içerisinde yazarın bir yayınına yer verilir. Birden fazla hakem ve yönetim kurulu onayından geçen çalışmalar sıraya alınarak ilerleyen sayılarda yayınlanır. Hiçbir yazar hakem ve yönetim kurulu üyeleri üzerinde etkili değildir. Dergimizde yayınlanmak üzere sisteme yüklenen çalışmalar için **yayın telif hakkı sözleşmesi** istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar dergiye devredilmiş olarak kabul edilir. Yazar ya da yazarlar bu durumu kabul etmiş ve derginin yayın kabul şartlarına uygun hareket etmeyi teyit ederek bu sisteme dahil olmuştur.

Dergimiz hakem ve bilim kurullarında yer almak isteyen akademisyen ve bilim araştırmacılarının mutlaka Dr. unvanı almış ve alanında uzman olması gerekmektedir. Ayrıca bilimsel çalışmalar yapmış olması şartı aranır. Dr. ya da Uzman unvanına sahip olmayan ve alanında yayın yapmayan hiç kimse bilim, danışma ve hakem kurullarında yer alamaz. Dergi yönetim kurulu derginin en üst karar ve yürütme mekanizmasını oluşturur. Yönetim kurulunun aldığı her türlü karar kesin ve değiştirilemez niteliktedir. Yönetim kurulu kararı olmaksızın hiçbir koşul ve şartta dergi üzerinde işlem gerçekleştirilemez ve uygulamaya gidilmez. Dergi baş editörü hakem onayına gönderilmeyen çalışmaların dergide kabul edilip edilmeyeceğine, hakem sürecine gönderilip gönderilmeyeceğine karar verebilir. Bu karar sürecinde yönetim kuruluna bilgi vermek zorunda değildir. Dergimiz bünyesinde hakem, bilim ve danışma kurulunda yer almak isteyen bilim insanlarının katılımına ancak yönetim kurulu karar verebilir.

Dergimizde bazı ulusal ya da uluslararası kongrelerde yayınlanmış sözlü ve hakem onayından geçmiş çalışmalar için özel sayılar şeklinde çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu tip özel sayılar ancak anlaşma yapılan kongrelerde sunulmuş sözlü bildirimler için geçerlidir. Bu bildirimlerin mutlaka kongre bilim kurulundan onay almış hakem değerlendirmesi yapılmış olmalıdır. Hakem değerlendirilmesi yapılmamış hiçbir çalışma yayına alınmaz. Yayınlanmak için gönde-

rilen çalışmalar dergi hakem onayına gönderilir. Ancak her iki hakemden olumlu dönüş alan çalışmalar yayına alınır. Ayrıca sözlü sunulan bildirimlerin mutlaka basılı materyali ile hakem onay raporları dergimiz yönetim kuruluna ve baş editörüne sunulmuş olmalıdır. Bu bilgi ve materyallere sahip olmayan bildirimlere dergimizde yer verilmez. Dergimizde işlem sürecine dair bilgiler yazar ve yazarlara yazılı olarak dergi internet adresinden bildirilir. Ayrıca dergimize üye olup sisteme giriş yapan her bir yazar süreç ile ilgili bilgileri derginin web sayfasından kendisi izleyip gelişmeleri takip edebilir. Dergimizdeki koşul ve şartlar her bir yazar ve yazarlar için aynıdır. Hiçbir kimse için bu kurallar ve koşullar değiştirilmez. Farklılık sağlanması istenemez talep edilemez. Dergimiz bünyesinde yayınlanması istenen eserlerin mutlaka derginin yayın kabul ettiği alanlardan olması şartı aranır. Bu özellikleri taşımayan hiçbir yayına dergimizde yer verilemez. Hakem sürecine dair işleyiş baş editör kontrolünde gerçekleştirilir. Baş editör yayının dergide hakem sürecine dair işleyişine yönelik bilgi ve karar verme yetkisine sahip bulunur. Baş editörün uygun bulmadığı ya da kabul etmediği bir yayın dergide sürece dahil edilmez. Bu konuda yazar ya da yazarlar dergi ile diğer organlar üzerinde bir yükümlölük oluşturamaz. Hakem onayından geçse bile editörler ya da yönetim kurulu mevcut çalışmanın yayınlanmasına olumlu görüş bildirmemesi veya makale sistemde yayına alınsa bile kurulların kararı ile iptal edilebilir. Böyle bir durumda yazar ya da yazarlar dergiye bir yaptırım uygulamaz. Her türlü yetki tek taraflı olarak dergi yönetim ve editörler kuruluna aittir.

Dergimiz T.C. hukuk kuralları çerçevesinde “5846” sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun ve Hükümleri’ne tabi hareket eder. Bu kanunun gerekliliklerini yerine getirmeyen yazar ya da yazarlar hakkında dergimiz tek taraflı olarak hukuki haklarını korumaya sahiptir. Dergimizde yayınlanması amacıyla gönderilen çalışmalarda yapılan ilgili kanunlara uygun olarak gerçekleştirilmeyen alıntılar, intihal gibi konularda yazar ya da yazarlar tek taraflı olarak sorumludur. Her bir yazar ve yazarlar uluslararası akademik, bilimsel etik kurallara uymak zorundadır. Bu kurallara uymayan yazarlar hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara dergimiz doğrudan resmi olarak bilgi verir. Doktora, Yüksek Lisans ve Uzmanlık tezlerinden yararlanılarak hazırlanan çalışmalarda mutlaka kaynakça ya da özet altında hangi çalışmadan yararlanılarak hazırlandığı belirtilmelidir. Aksi durumda bu tip çalışmalar etik kabul edilmez ve intihal çerçevesinde değerlendirilir. Tez ve uzmanlık tezlerinde mutlaka ilgili yayının asıl sahibinin ismi bulunmalıdır. İlk sırada etik kurallar çerçevesinde tezin “yayının” asıl sahibi konumundaki kişi ilk sırada yer almalıdır. Danışman ve diğer yazarlar tezin sahibinin önünde yer alamaz. Bu tip çalışmalarda tez danışmanı dışında farklı yazar isimleri bulunuyor ise çalışmaya ne tür bir katkı sağlandığı kaynakça kısmında açıkça belirtilmelidir. Dergimiz basılı ve online olarak hareket eden bir yayın organıdır. Akademik alanda hazırlanan çalışmaların yer aldığı bir materyal olarak bilimsel araştırma yapan kurum ve kişilere fayda sağlamak amacıyla toplumsal hizmet sunan sosyal bir organdır. Dergimiz paralı bir dergi olmayıp, hiçbir yazara ya da yazarlara basılı materyal göndermek zorunda değildir. Dergimizde kabul edilen ve basıma hak kazanan çalışmalar dergi

yayın kabul şartları ve yazım kurallarına uygun olarak mizanpajı yapılır ve sisteme yüklenir. İhtiyacı olan yazar ya da yazarlar ile okuyucular sistemden bu sayıyı indirerek ihtiyacını gidebilir. Mizanpaj yazar tarafından örnek makale baz alınarak yapılmaktadır.

ABOUT

“International Refereed Journal of Design and Architecture” has started to publish articles as of 2014. Our journal includes valuable and qualified articles which will provide sources for the literature. Our journal is an international refereed journal, and published quarterly in a year. The issues of our journal are published on **APRIL, AUGUST and DECEMBER**. Both online and printed versions of the journal are available. Our journal welcomes all types of scientific and authentic works with respect to **Visual Arts, Design, Architecture, Landscape Architecture, and Interior Design**. Editor-in-Chief of the journal is **Professor Sercan ÖZGENCİL YILDIRIM (Ph.D.) and Professor Pelin AVŞAR KARABAŞ (Ph.D.)** and the journal carries out its activities in accordance with the decisions taken by the Executive Board of the journal. Editor-in-Chief is the member of the board who has the highest rank, and decisions taken by 51% of executive board are implemented. Each submitted article is approved by two referees who are experts in their fields, and is expected to be granted with positive opinions of referees as to being eligible for publishing. Within the same issue, single article of the author is published. If the author has more than one article which is approved by referees and the executive board, those are lined up for the following issues. No author has any kind of power on referees and executive board. **Copy right agreement** is not demanded for articles which have been uploaded to the system for publishing. Rights of articles which have been uploaded to the system are considered to be transferred to the journal. Author or authors are regarded to have agreed on this and have been included in this system by committing to act in accordance with the publishing conditions of the journal.

Academicians and researchers who would like to become a member of referees and scientific boards of the journal are required to hold Ph. D. degree and be granted with the title of Doctor and to be experts in their fields. In addition, one of the conditions is to have carried out scientific studies. No one who has not published works in his/her field and does not have the titles of Doctor or Expert cannot become a member of referees and advisory boards. Executive board of the journal is the senior decision and executive mechanism of the journal. Each and every decision of the executive board is absolute and irreversible. Without the decision of the executive board, nothing can be carried out or performed under no circumstance. The Editor-in-Chief of the journal can decide on whether works which have not been sent to the approval of referees can be accepted or not, whether they can be included in the process of referees' approval. Editor-in-Chief does not have to inform the executive board on this process. Executive board is the single body which takes decisions regarding the participation of scientists in the referees, scientific and advisory boards of the journal.

In our journal, special issues can be prepared for works which have been presented orally in some national or international congresses and which have been approved by a referee. Such

special issues are just valid for oral presentations in agreed congresses. Such works have to be approved by scientific board of the congress and evaluated by referees. No work can be published without referee assessment and approval. Works which are sent for publishing are submitted to referees for their approvals. Works which are evaluated positively by the two referees are published. In addition, printed versions of the orally-presented works and their referee approval reports should be submitted to executive board of the journal as well as editor-in-chief. Works lacking this information and printed material cannot be accepted for our journal. Information regarding the process are provided for author and authors in a written format in the web page of the journal. Each author who registers to our journal and logs in the system can follow up the process on the web page of the journal. All conditions and principles are eligible and same for each and every author. These conditions and rules cannot be changed for anyone. Any change or difference cannot be requested. Works sent to be published in the journal have to be related to the fields that the journal accepts. If a work does not hold such features, it is not published in the journal. Procedure regarding refereeing process is under the control of editor-in-chief. Editor-in-chief has the authority to decide on the procedure of refereeing process for a work. A work which has not been found appropriate or not been accepted by the editor-in-chief cannot be included in the refereeing process of the journal. Under such circumstances, author or authors cannot form any liability for the journal and other bodies. Even if a work is approved by a referee or accepted in the system to be published, its publication can be cancelled due to negative opinion of editors or executive board regarding the publication of the work or related decision of the boards. Under such cases, author or authors cannot impose sanctions on the journal. Any kind of authority belongs unilaterally to the executive and executive boards of the journal.

Our journal acts in accordance with Law numbered “5846” on Intellectual and Artistic Works and its provisions within the frame of Turkish Republic legal rules. Our journal has the right to protect its legal rights unilaterally against author or authors who do not fulfil the necessities of this law. Author or authors are held responsible unilaterally regarding quotations which are not in accordance with related rules, and plagiarism. Ethics board report is mandatory in research and applied studies. Studies without ethics board report cannot be accepted even if they have received referee’s approval. Author or authors cannot claim any right on this matter. On this matter, any institution, individual or other authorities cannot impose sanction on the journal. Each and every author has to obey international academic, scientific and ethical rules. Our journal informs related institutions or organizations directly and formally about authors who do not obey the rules. In studies which are prepared by utilizing PhD, MA/MS and Expertise theses, studies that have been utilized have to be definitely stated under the title of bibliography or abstract. Otherwise, such studies cannot be regarded as ethical and evaluated within the frame of plagiarism. In MA/MS and Expertise theses, name of the author of the original study has to be stated. If different author names exist in such studies, the contributions of the authors to

the study have to be clearly stated in the bibliography. Our journal has both online and printed versions. Our journal, as a material including academically-prepared studies, is a social organ which provides services to the society in order to provide benefits to institutions and individuals which carry out scientific studies. Our journal does not charge any fee thus does not have to send printed material to author/authors. Page-setting of the works which have been accepted and granted to be published in our journal is carried out according to the journal's publication and writing rules, and then uploaded to the system. Works can be downloaded from the system by author/authors and readers so that their needs are met. Page-setting is performed by authors based on the sample work provided for them.

FAÇADE PRINİPİ.
Ref : 2.4310.

TMD - Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi

Kayaşehir Mah. Evliya Çelebi Cad. Başakşehir Emlak Konutları
1/A D Blok Kat: 4 Daire: 29 Başakşehir, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 212 801 40 61 Fax: +90 212 801 40 62
info@guvenplus.com.tr